Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tulotietojärjestelmästä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tulotietojärjestelmästä. Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi uuden lain edellyttämät muutokset Verohallinnosta annettuun lakiin, verotusmenettelystä annettuun lakiin, oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettuun lakiin ja työnantajan sairausvakuutusmaksusta annettuun lakiin.

Laissa tulotietojärjestelmästä säädettäisiin työnantajia ja muita suorituksen maksajia sekä tiedon käyttäjiä palvelevasta valtakunnallisesta tietojärjestelmästä sekä velvollisuudesta käyttää tulotietojärjestelmää lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tulotietojen ja muihin niihin liittyvien tietojen antamiseen.

Tulotietojärjestelmä muodostuisi lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden sekä tiedonsaantioikeuden nojalla annettavia tietoja sisältävästä tulorekisteristä sekä tietojen oikeellisuutta palvelevasta yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävästä rekisteristä. Tulorekisteriin talletetut tiedot olisivat salassa pidettäviä.

Tulotietojärjestelmän avulla vastaanotettaisiin ja talletettaisiin työnantajien ja muiden laissa tarkoitettujen tahojen antamia tietoja sekä välitettäisiin niitä tietojen saantiin oikeutetuille viranomaisille ja muille tahoille suoritusten maksajien lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi sekä tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi.

Rekisterinpitäjänä toimisi Verohallintoon perustettava Tulorekisteriyksikkö. Suoritusten maksajat vastaisivat tulorekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä olematta rekisterinpitäjiä.

Tulorekisterin tiedot jakautuisivat sellaisiin tietoihin, jotka työantaja tai muu suorituksen maksaja on aina velvollinen ilmoittamaan, ja sellaisiin tietoihin, joiden antaminen tulorekisterin kautta olisi vapaaehtoista. Pakollisen ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot vastaisivat niitä tietoja, jotka suorituksen maksaja on nykyisin velvollinen antamaan Verohallinnolle, eläkelaitokselle, tapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittavalle vakuutusyhtiölle ja työttömyysvakuutusrahastolle vuosittaisina niin sanottuina vuosi-ilmoitustietoina. Ilmoittaminen tulorekisteriin korvaisi näitä tietoja koskevat nykyiset vuosi-ilmoitukset ja muut tiedonantovelvoitteet tulorekisterin piiriin kuuluvien tietojen osalta.

Vapaaehtoisesti tulorekisteriin ilmoitettavat tiedot olisivat täydentäviä työsuhteeseen tai muuhun palvelus- tai toimeksiantosuhteeseen liittyviä tietoja, jotka suorituksen maksaja on muun lain nojalla velvollinen antamaan tiedon käyttäjille ja jotka ovat tarpeellisia tiedon käyttäjien ehdotetussa laissa mainittujen tehtävien hoitamisessa.

Uudistuksen tavoitteena on tulotietojen kerääminen ja välittäminen reaaliaikaisesti. Tiedot tulisi ilmoittaa pääsääntöisesti viiden päivän kuluessa suorituksen maksupäivästä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki tulotietojärjestelmästä ja laki Verohallinnosta annetun lain muuttamisesta ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018 ja muut lait 1 päivänä tammikuuta 2019. Lakia tulotietojärjestelmästä sovellettaisiin 1 päivänä tammikuuta 2019 tai sen jälkeen maksettuja suorituksia koskeviin tietoihin. Vuoden 2019 alusta tulorekisterin tietoja käyttäisivät Verohallinto, eläkelaitokset, Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos sekä työttömyysvakuutusrahasto. Muut tahot ryhtyisivät käyttämään tulorekisterin tietoja vuoden 2020 alusta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
SISÄLLYS....3
YLEISPERUSTELUT....6
1 JOHDANTO....6
1.1 Uudistuksen taustaa....6
1.2 Uudistuksen pääpiirteet....7
2 NYKYTILA....9
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö....9
2.1.1 Yleistä....9
2.1.2 Palkan maksaminen ja siihen liittyvien laskelmien antaminen....9
2.1.3 Yleistä viranomaisten ja muiden tahojen tiedonsaannin toteuttamistavoista....10
2.1.4 Verohallinto....11
2.1.5 Työeläkeala....15
2.1.6 Suomen Pankki....19
2.1.7 Työttömyysvakuutusrahasto....20
2.1.8 Työtapaturmavakuuttaminen....21
2.1.9 Liikennevakuuttaminen ja potilasvakuuttaminen....24
2.1.10 Valtiokonttori....25
2.1.11 Kansaneläkelaitos....26
2.1.12 Kunnat ja kuntayhtymät....27
2.1.13 Työttömyyskassat....28
2.1.14 Koulutusrahasto....29
2.1.15 Työsuojeluviranomaiset....29
2.1.16 Tilastokeskus....30
2.1.17 Palkkatuen, starttirahan ja palkkaturvan toimeenpano....30
2.1.18 Ulosottoviranomainen....31
2.2 Työnantajan ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyöntien seuraamukset....32
2.2.1 Verohallinnolle ilmoitettavat tiedot....32
2.2.2 Eläkelaitoksille ilmoitettavat tiedot....34
2.2.3 Työttömyysvakuutusrahastolle ilmoitettavat tiedot....35
2.2.4 Työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamiseen liittyvät tiedot....35
2.2.5 Muut työnantajan antamat tiedot....35
2.3 Nykytilan arviointi....36
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET....36
3.1 Tavoitteet....36
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot....37
3.3 Keskeiset ehdotukset....43
3.3.1 Tulotietojärjestelmä....43
3.3.2 Rekisterinpitäjä....45
3.3.3 Tiedon käyttäjät....45
3.3.4 Tulorekisterin tietosisältö....46
3.3.5 Tietojen antaminen tulotietojärjestelmään....49
3.3.6 Tietojen luovutus tulotietojärjestelmästä....49

3.3.7 Yhteistyöryhmä ... 50
3.3.8 Hallinnolliset seuraamukset ... 51
3.3.9 Uudistuksesta johtuvat muutokset verotuksen ilmoittamismenettelyihin ... 54
3.3.10 Voimaantulon vaiheistus ... 55
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET ... 56
4.1 Vaikutukset tulonsaajille ... 56
4.1.1 Taloudelliset vaikutukset ... 56
4.1.2 Muut vaikutukset ... 56
4.2 Vaikutukset työnantajille ... 57
4.2.1 Yleistä ... 57
4.2.2 Tilitoimistoja työnantajavelvoitteiden hoitamisessa käyttävät yritykset ... 59
4.2.3 Palkkahallinnon itse hoitavat yritykset ... 60
4.2.4 Pientyönantajan maksu- ja ilmoituspalvelujärjestelmän hyödyntäminen ... 60
4.2.5 Ulkomaiset työnantajat ... 61
4.3 Vaikutukset viranomaisten ja muiden tiedon käyttäjien toimintaan ... 62
4.3.1 Taloudelliset vaikutukset ... 62
4.3.2 Muut vaikutukset ... 64
4.4 Vaikutukset ilmoittajina oleville kotitalouksille ... 64
4.5 Vaikutukset julkiseen talouteen ... 66
4.6 Vaikutukset kansantalouteen ... 67
4.6.1 Yleistä ... 67
4.6.2 Vaikutukset työvoiman kysyntään ... 68
4.6.3 Vaikutukset työn tarjontaan ... 69
5 ASIAN VALMISTELU ... 69
5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto ... 69
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen ... 70
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ ... 72
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT ... 73
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT ... 73
1.1 Laki tulotietojärjestelmästä ... 73
1 luku. Yleiset säännökset ... 73
2 luku. Rekisterinpitäjä ja rekisterien käyttötarkoitus ... 77
3. luku. Tulotietojärjestelmään talletettavat tiedot ... 79
4 luku. Tietojen antaminen Tulorekisteriyksikölle ... 92
5 luku. Tietojen luovutus tulotietojärjestelmästä ... 98
6 luku. Erinäiset säännökset ... 127
1.2 Laki Verohallinnosta ... 134
1.3 Laki verotusmenettelystä ... 134
1.4 Laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä ... 135
1.5 Laki työnantajan sairausvakuutusmaksusta ... 138
2 VOIMAANTULO ... 138
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS ... 138
3.1 Yksityisyyden suoja ... 138
3.2 Julkisuusperiaate ... 145
3.3 Oikeusturva ... 147
3.4 Norminantovaltuudet ... 147
LAKIEHDOTUKSET ... 149
1. Laki tulotietojärjestelmästä ... 149
2. Laki Verohallinnosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta ... 162

3. Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 163
4. Laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 165
5. Laki työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 168
LIITE 169
RINNAKKAISTEKSTIT 169
2. Laki Verohallinnosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 169
3. Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 170
4. Laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 172
5. Laki työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 175

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

1.1 Uudistuksen taustaa

Ehdotetun tulotietojärjestelmän perustaminen liittyy laajempaan kansallisen kokonaisinfrastruktuurin kehittämishankkeeseen, jota valmisteltiin ICT2015-työryhmässä. Työryhmän loppuraportti ”21 polkua kitkattomaan Suomeen, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Innovaatio 4/2013” julkaistiin maaliskuussa 2013. Tulorekisteri oli yksi työryhmän keskeisistä ja kiireellisimmin toteutettavista ehdotuksista yritysten reaaliaikaisen talouden vaatiman infrastruktuurin rakentamisesta. Tavoitteena on ollut siirtyä reaaliaikaiseen palkanmaksukohtaiseen ja henkilötasoiseen palkkaraportointiin ja ottaa käyttöön reaaliaikaisiin tietovirtoihin perustuva keskitetty tulorekisteri.

Uudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on vähentää työnantajien hallinnollista taakkaa yksinkertaistamalla työ- ja palvelussuhteisiin liittyviä tietoja koskevia ilmoittamismenettelyjä ja velvoitteita. Nykyiset tiedonanto- ja raportointivelvoitteet ovat työläitä ja menettelyiltään vanhentuneita, monesti paperilomakkeisiin pohjautuvia. Yritykset joutuvat antamaan palkanmaksuja koskevia tietoja usealle eri taholle, erilaisilla tietosisällöillä, teknisillä formaateilla ja aikatauluilla.

Alla oleva kaavio kuvaa nykyisiä tieto- ja rahavirtoja työnantajilta eri tahoille samoin kuin tietoja käyttävien tahojen keskinäistä tiedonvälitystä.

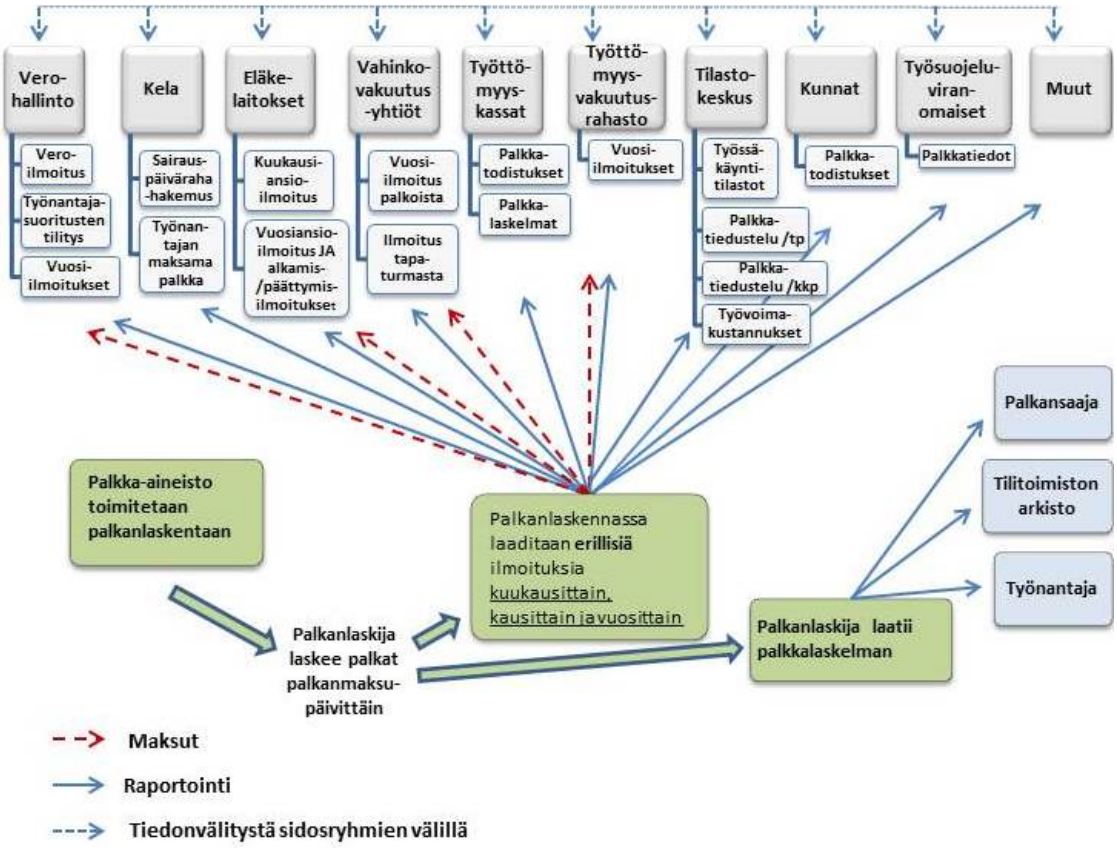

1.2 Uudistuksen pääpiirteet

Uudistuksen myötä siirryttäisiin järjestelmään, jossa työnantajat ilmoittavat tiedot keskitetysti yhteen kertaan ja yhdellä ilmoituksella tulorekisteriin, josta tietoja välitetään kaikkien tulorekisterin tietoja käyttävien tahojen tarpeisiin. Tulorekisteri sisältäisi vuoden 2020 alusta tiedot myös lakisääteisten etuuksien maksamiseen vaikuttavista eläkkeistä ja muista etuustuloista. Tarvittavia säännöksiä eläketulojen ja muiden etuustulojen osalta ei ole voitu sisällyttää tähän esitykseen, koska tietosisältöjen tarkempi määrittely on kesken. Tarvittavat lakiehdotukset annettaisiin eri esityksellä alkuvuonna 2018.

Ehdotetussa laissa ei säädettäisi työnantajan tai muun suorituksen maksajan ilmoittamisvelvollisuuden tietosisällöstä, vaan se määräytyisi muun lainsäädännön perusteella nykyiseen tapaan.

Tulorekisteri tarjoaa toiminnassaan tulotietoja tarvitseville viranomaisille ja muille tahoille ajantasaisen kokonaiskuvan tulonsaajien tulorekisterin piiriin kuuluvista ansiotuloista. Tiedot välitettäisiin tietojen käyttäjille näiden tiedonsaantioikeuksien mukaisesti yhdellä kertaa tulonsaajakohtaisesti kaikkien työnantajien ja muiden maksajien maksamista palkoista ja muista suorituksista.

Uudistus yhtenäistäisi ilmoittamiseen liittyviä käytäntöjä ja poistaisi päällekkäisiä toimintoja tietojen ilmoittamisessa, niiden vastaanottamisessa sekä sisällöllisen oikeellisuuden tarkistamisessa.

Tulorekisterin tietosisältö olisi varsin laaja. Pelkästään työantajien tulorekisteriin vuodesta 2019 ilmoitettavia tulolajeja on noin 100 ja tulosta tehtäviä vähennyksiä noin 20. Muita työnantajien ilmoituksen perusteella talletettavia tietoja, kuten suorituksen maksajia ja tulonsaajia koskevia perustietoja, palvelussuhdetta, vakuuttamista ja työsuhteen kestoa koskevia tietoja, on lähes 200. Monet talletettavat tiedot voivat lisäksi saada lukuisia eri arvoja, esimerkiksi ammattinimikkeitä on useita tuhansia, poissaolon syitä noin 20, vakuuttamistiedon tyyppejä 16 sekä tulonsaajan ja maksajan tunnistetyyppejä 10. Osa tiedoista on vapaaehtoisesti tulorekisteriin ilmoitettavia.

Tulorekisterin piiriin kuuluisi noin 2,8 miljoonaa palkansaajaa. Tietosisältö laajenisi ja rekisteröityjen tulonsaajien määrä kasvaisi vuodesta 2020 alkaen, kun etuustulot tulisivat tulorekisterin piirin. Palkkatuloa tai veronalaista eläke- tai etuustuloa saavien rekisteröityjen yhteismäärä olisi tuolloin noin 4,6 miljoonaa. Lukumäärä ei sisällä henkilöitä, jotka saavat yksinomaan verovapaata etuustuloa, kuten lapsilisää.

Yksittäisiä tulorekisteriin talletettavia palkanmaksutapahtumia olisi Verohallinnon arvion mukaan vuosittain noin 75 miljoonaa ja etuustuloja koskevia maksutapahtumia noin 70 miljoonaa.

Alla oleva kaavio kuvaa tietovirtoja maksajilta eri tahoille tulorekisteriympäristössä.

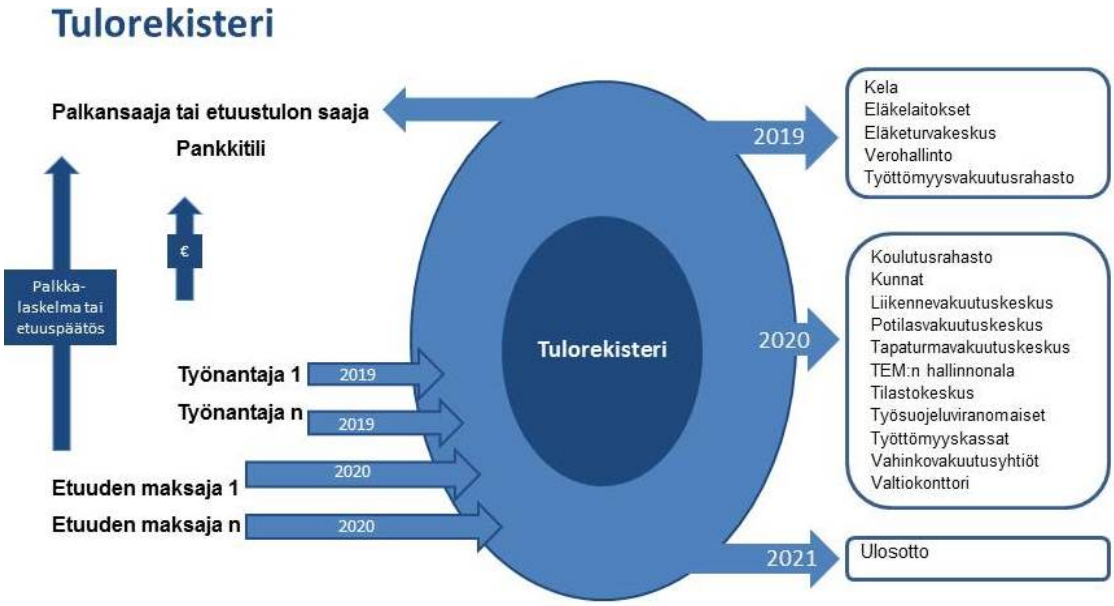

Tulonsaajan mahdollisuus tarkistaa omia tietojaan koskevien raportointivelvollisuuksien ajantasainen ja oikeasisältöinen toteutuminen paranisi olennaisesti. Tulonsaajat voisivat tarkistaa tulorekisteriin talletetut itseään koskevat tulotiedot milloin tahansa tulotietojärjestelmän sähköisen käyttöliittymän kautta samoin kuin sen, mitä tietoja tulorekisteriin talletetaan ja mille tahoille tietoja edelleen välitetään. Nykyisin tällaisia helppokäyttöisiä mahdollisuuksia ei ole,

ja puutteet tai virheet tulotiedoissa tulevat tulonsaajien tietoon jopa vasta yli vuoden kuluttua ilmoituslaiminlyönneistä tai –puutteista.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Yleistä

Palkkaa, eläkettä, etuustuloa tai muita suorituksia maksavien työnantajien ja muiden tahojen tulee ilmoittaa maksamansa suoritukset usealle eri viranomaiselle tai muulle taholle. Suorituksen maksajan ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuudesta on säädetty useissa erityislaeissa. Näiden lisäksi työntekijöiden tai muiden tulonsaajien tulee toimittaa palkkatodistuksia tai muita työn tekemiseen liittyviä todistuksia eri viranomaisille tai julkista tehtävää hoitaville tahoille erilaisten hakemusten käsittelyä varten. Myös tältä osin tietojenantovelvollisuudesta on säädetty useissa laeissa. Eri viranomaisille annettavat tiedot eroavat sisällöllisesti ja niiden antamisen ajankohta ja tapa myös vaihtelevat merkittävästi.

Jäljempänä kuvataan nykyisiä työnantajiin ja muihin suorituksen maksajiin kohdistuvia ilmoittamisvelvollisuuksia, tietoja käyttäviä tahoja, näiden tiedonsaantioikeuksia koskevia säännöksiä ja tietojen käyttötarkoituksia siinä laajuudessa kuin se on tarpeen riittävän kuvan antamiseksi niistä ilmoittamismenettelyistä, jotka uudistuksen myötä korvautuisivat tulotietojärjestelmän välityksellä tapahtuvalla ilmoittamisella. Tietoja käyttävien tahojen osalta tarkastelu rajoittuu niihin käyttäjiin, joille tietoja tulorekisteristä lakiehdotuksen mukaisesti välitettäisiin.

Tarkastelun ulkopuolelle jäävät siten esimerkiksi perustettavat maakunnat ja poliisi, joille ei tässä yhteydessä ehdoteta oikeutta saada tietoja tulorekisteristä näitä tahoja koskevan muun lainsäädännön uudistamisen nykyvaiheen vuoksi. Myöskään ei tarkastella niitä eri tahoja, joille tulonsaajat saattavat antaa tulotietojaan eri tarkoituksiin, esimerkiksi luottokelpoisuutensa arvioimiseksi tai vakuutusetuuden- tai korvauksen maksamiseksi. Ei olisi estettä sille, että tulonsaajat näissä tai muissa tilanteissa tulostavat tulorekisteristä tulotietojaan ja käyttävät niitä haluamiinsa tarkoituksiin. Myöhemmin tulee arvioitavaksi, missä laajuudessa uusille tiedon käyttäjille voitaisiin myöntää oikeus itse tarkastella tulonsaajien tietoja suoraan tulorekisteristä esimerkiksi tulonsaajan valtuutuksen perusteella. Tällaisen laajennuksen hyväksyttävyyttä on arvioitava muun muassa tulorekisterin käyttötarkoituksen näkökulmasta.

2.1.2 Palkan maksaminen ja siihen liittyvien laskelmien antaminen

Työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 16 §:n mukaan palkka on maksettava työntekijän osoittamalle pankkitilille. Palkan on oltava työntekijän käytettävissä sen erääntymispäivänä. Palkka voidaan maksaa käteisenä vain pakottavasta syystä. Maksaessaan palkan työnantajan on annettava työntekijälle laskelma, josta käyvät ilmi palkan suuruus ja sen määräytymisen perusteet. Mainitun lain 2 luvun 13 §:n mukaan palkka on maksettava palkanmaksukauden viimeisenä päivänä, jollei toisin sovita. Jos aikapalkan perusteena on viikkoa lyhyempi aika, palkka on maksettava vähintään kaksi kertaa kuukaudessa ja muussa tapauksessa kerran kuukaudessa. Suorituspalkkaustyössä palkanmaksukausi saa olla enintään kahden viikon pituinen, ellei suorituspalkkaa makseta kuukausittain tulevan palkan yhteydessä. Jos suorituspalkkaustyö kestää yhtä palkanmaksukautta pitempään, on kultakin palkanmaksukaudelta maksettava työhön käytetyn ajan mukaan määräytyvä osa palkasta. Jos osa palkasta määräytyy voitto-osuutena, provisiona tai muulla vastaavalla perusteella, saa tämän osan maksukausi olla edellä säädettyä pitempi, enintään kuitenkin 12 kuukautta.

Työaikalaissa (605/1996) ja vuosilomalaissa (162/2005) on erilaisia tiedonantovelvoitteita, joiden avulla pyritään varmistamaan työaikasuojelun toteuttaminen. Työnantajan on keskimääräistä työaikajärjestelmää käytettäessä laadittava työntekijöiden kuulemisen jälkeen työajan tasoittumisjärjestelmä. Työaikalain ja sovellettavan työehtosopimuksen perusteella määräytyvät työntekijälle maksettavat erilaiset korvaukset. Työvuoroluettelon laatiminen, työaika- ja vuosilomakirjanpidon pitäminen ja säilyttäminen sekä palkka- ja vuosilomapalkkalaskelman antaminen ovat keskeiset työnantajalle hallinnollista taakkaa aiheuttavat velvoitteet työntekijöiden työaikasuojelun toteuttamisessa.

Vuosilomalain 6 luvun 28 §:n mukaan maksaessaan lomapalkan tai lomakorvauksen työnantaja on velvollinen antamaan työntekijälle laskelman, josta ilmenevät lomapalkan tai lomakorvauksen suuruus ja määräytymisen perusteet. Jos työnantaja antaa työntekijälle kunkin palkanmaksun yhteydessä palkkatodistuksen tai -laskelman, josta käyvät ilmi myös vuosilomapalkan ja korvauksen suuruus sekä niiden määräytymisen perusteet, erillisen vuosilomapalkkalaskelman antaminen ei ole tarpeen. Jotta työntekijä voisi tarkistaa saamansa lomapalkan tai lomakorvauksen oikeellisuuden, lomapalkkalaskelmasta on käytävä ilmi lomapalkan tai lomakorvauksen suuruuden ohella myös sen määräytymisperusteet.

Suomen standardoimislautakunnan vahvistaman palkkalaskentaa koskevan standardin mukaan laskelmaan tulee merkitä työntekijän nimen, ammatin ja syntymäajan sekä työnantajan nimen ja toimipisteen sijaintikunnan ohella seuraavat tiedot:

- maksettu ennakonpidätyksen alainen palkkakertymä edelliseltä kalenterivuodelta, kuluvalta kalenterivuodelta sekä viimeiseltä palkanmaksukaudelta

- palkanmaksukausi

- tiedot vuosilomaetuuksista, kuten lomarahoista ja lomakorvauksista

- viimeisenä palkanmaksukautena toimitettu ennakonpidätys

- muut työntekijän bruttotulosta tehtävät vähennykset, kuten työntekijän eläkemaksu ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu

- vuoro- ja kausityöstä maksetut lisät viimeiseltä palkanmaksukaudelta

- palvelussuhteen alkamispäivä ja mahdollinen päättymispäivä.

Standardin noudattaminen on vapaaehtoista, mutta palkkalaskelmien sisältö on käytännössä vakiintunut sen mukaiseksi.

2.1.3 Yleistä viranomaisten ja muiden tahojen tiedonsaannin toteuttamistavoista

Eräiden tiedon käyttäjien, kuten Verohallinnon, tarvitsemien tietojen ilmoittaminen sekä osa eräiden muiden tiedon käyttäjien tehtävien hoitamisessa tarvitsemien tietojen ilmoittamisesta perustuu työnantajan lakisääteisiin määräaikaisilmoituksiin, kuten vuosi-ilmoituksiin. Sen lisäksi osa tiedon käyttäjien tarvitsemista tiedoista saadaan näiden lakiin perustuvien tiedonsaantioikeuksien nojalla työnantajalta, toiselta viranomaiselta, etuus- tai vakuutuslaitokselta tai muilta tahoilta. Esimerkiksi tulotietoja saadaan erikseen säädettyjen tiedonsaantioikeutta koskevien säännösten nojalla Verohallinnolta. Myönnettyjä etuuksia koskevia tietoja luovutetaan lisäksi tyypillisesti erityislaeissa oleviin tiedon saanti- ja luovutussäännöksiin perustuen suoraan etuus- ja eläkelaitosten välillä.

Etuutta tai korvausta haettaessa on pääsääntönä, että tiedot saadaan etuushakemuksesta eli etuutta hakeneelta tulonsaajalta itseltään. Useimmissa etuuslaeissa tiedonsaantioikeudesta on säädetty siten, että etuutta myöntävällä toimijalla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada työnantajalta tai muulta työn teon perusteella korvausta maksavalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä laissa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa.

Tämän lisäksi useimmat etuuslait sisältävät yksityiskohtaisempia säännöksiä eri viranomaisten ja etuuslaitosten välisestä tietojen luovuttamisesta ja ilmoittamisesta. Tavallista on, että erikseen on säädetty yksityiskohtaisemmin oikeudesta saada tai luovuttaa taikka velvollisuudesta ilmoittaa tietoja toisille viranomaisille taikka etuus- tai vakuutuslaitoksille. Näiden yksilöityjen säännösten nojalla tiedon käyttäjät saavat tietoja tyypillisesti esimerkiksi eläke- ja vakuutuslaitoksilta, työvoimaviranomaisilta sekä sosiaali- ja terveysviranomaisilta.

Eräillä tietojen käyttäjillä on oikeus saada tietoja massamuotoisina luovutuksina. Tällaisia säännöksiä on muun muassa kansaneläkelain 85 §:ssä, jossa säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada vuosittain sen toimeenpantaviksi säädettyjen etuuksien hoitamista varten salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Verohallinnolta välttämättömät tiedot yksilöintitietoineen luonnollisten henkilöiden laissa erikseen määritellyistä tuloista, vähennyksistä, maksuista ja omaisuudesta. Tiedonsaantioikeus koskee kaikkien luonnollisten henkilöiden tietoja, myös niiden, joilla ei ole etuushakemusta vireillä. Samoin esimerkiksi Eläketurvakeskuksella on lain mukaan oikeus saada valvontavelvollisuuden täyttämistä varten veroviranomaisilta joukkotietoina palkkaa tai muuta vastiketta työntekijöille maksaneiden työnantajien nimet, yritys- ja yhteisötunnukset tai työnantajien henkilötunnukset, yhteystiedot ja vuosi-ilmoitukset tai vuosi-ilmoituksia vastaavat tiedot, toimialat sekä tiedot näiden työnantajien työstä maksamista vastikkeista ja niihin liittyvistä työnantajasuorituksista. Eläketurvakeskuksella on lain mukaan oikeus saada nämä tiedot, vaikka se ei olisi tietopyynnössään yksilöinyt joukkotietona valvontakäsittelyyn otettavia työnantajia tai vaikka valvontakäsittely ei olisi vielä vireillä.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa käyttää tietyn etuuslain mukaista etuutta käsitellessään muiden sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten saamiaan tietoja, jos on ilmeistä, että ne vaikuttavat mainitun lain mukaiseen etuuteen ja että tiedot on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa ja Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada tiedot muutoinkin erikseen.

Yksittäisen tiedon käyttäjän, kuten Kansaeläkelaitoksen tai vakuutusyhtiön, tiedonsaantioikeudet voivat perustua useisiin eri lakeihin sekä useisiin samassa tai eri laeissa säädettyihin tehtäviin. Eri laeissa säädetyt tehtävät tai samassa laissa säädetyt eri tehtävät voivat edellyttää tulorekisteriin talletettavien tietojen käsittelyä tapauskohtaisesti eri laajuudessa, riippuen käsiteltävänä olevan asian luonteesta ja sitä koskevasta lainsäädännöstä. Lisäksi myönnettäessä määrätyn lain mukaista etuutta kulloinenkin tulosaajakohtainen tietotarve voi vaihdella sen mukaan, onko tietotarve asian ratkaisemiseksi perusmuotoinen vai sisältyykö etuuden myöntämiseen erityispiirteitä, johon liittyy tarve tapauskohtaisiin lisäselvityksiin.

2.1.4 Verohallinto

Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 §:n mukaan Verohallinnon tehtävänä on muun muassa verotuksen toimittaminen, verovalvonta, verojen ja maksujen kanto, perintä ja tilitys. Li-

säksi Verohallinnon tehtävänä on sairausvakuutuslain (1224/2004) 34 §:n mukaisesti tilittää vakuutetun sairausvakuutusmaksu Kansaneläkelaitokselle. Samoin työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain (771/2016) 2 §:n mukaan työnantajan sairausvakuutusmaksuun sovelletaan mitä verotusmenettelystä ja muutoksenhausta oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa ja veronkannosta veronkantolaissa säädetään.

Keskeiset säännökset Verohallinnon oikeudesta saada tietoja verotuksen toimittamista varten sisältyvät verotusmenettelystä annettuun lakiin (1558/1995), jonka sivullisen yleistä tiedonantovelvollisuutta koskevan 3 luvun 15—17 §:n nojalla Verohallinto saa valtaosan henkilöverotuksessa tarvittavista tiedoista. Kyse on muilta kuin verovelvollisilta itseltään, kuten suoritusten maksajilta, saatavista tiedoista. Verovelvollisen omaa ilmoittamisvelvollisuutta on voitu vähentää sitä mukaa kuin verotuksen toimittamiseksi tarvittavat tiedot on voitu luotettavasti saada muulta kuin verovelvolliselta itseltään.

Sivullisen tiedonantovelvollisuuden yksityiskohtaisemmasta tietosisällöstä on verotusmenettelystä annettuun lakiin sisältyvien valtuutussäännösten nojalla määrätty Verohallinnon päätöksessä yleisestä tiedonantovelvollisuudesta (1095/2016). Tiedonantovelvollisen on ilmoitettava tiedot päätöksen mukaisesti eriteltynä. Verotusmenettelystä annetun lain 3 luvussa tarkoitetut tiedot on lain 22 §:n 4 momentin mukaan annettava Verohallinnolle salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä. Tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja on tulorekisteriin talletettavien tietojen osalta kuvattu lakiehdotuksen 6 §:n ja 13 §:n 1 momentin 1 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Sivullisen tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot ilmoitetaan pääosin verovuotta seuraavana vuonna annettavilla vuosi-ilmoituksilla, joiden tietojen perusteella Verohallinto toimittaa verovelvolliselle esitäytetyn veroilmoituksen täydennettäväksi ja tarkistettavaksi. Pääsääntöisesti vuosi-ilmoitukset on annettava tammikuun loppuun mennessä edelliseltä kalenterivuodelta. Vuosi-ilmoituksen antamisaikaan voidaan hakea lykkäystä. Ilmoitus on pääsääntöisesti annettava sähköisesti. Tietyissä tilanteissa vuosi-ilmoitus voidaan antaa paperilomakkeella. Osa lomakkeista on vain paperisena.

Verohallinnolla on lisäksi oikeus saada tietoja muun muassa verotusmenettelystä annetun lain viranomaisten yleistä tiedonantovelvollisuutta koskevan 18 §:n nojalla sekä oikeus saada pyynnöstä tietoa sivullisilta ja viranomaisilta lain 19 ja 20 §:n nojalla. Näitä tiedonsaantioikeuksia ei tässä kuvata, koska Verohallinnon tarve ja oikeus saada tietoja tulorekisteristä koskisi vain sivullisen yleiseen tiedonantovelvollisuuteen perustuvia tietoja.

Verotustietojen käsittelystä säädetään muun muassa verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 10 §:ssä. Säännöksen mukaan Verohallinto saa käyttää ja käsitellä tiettyä verotusasiaa varten saamiaan ja laatimiaan verotustietoja muidenkin Verohallinnosta annetun lain 2 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseksi.

Verotustietojen julkisuudesta, tietojen käytöstä ja luovuttamisesta säädetään verotustietojen julkisuutta ja salassapitoa annetussa laissa. Verotusasiakirjat ja -tiedot ovat pääsääntöisesti salassa pidettäviä. Lain 3 luvussa säädetään salassa pidettävien verotustietojen luovuttamisesta yksityisille tahoille ja viranomaisille.

Salassa pidettävien verotustietojen luovuttaminen viranomaisille ja muille tahoille perustuu pääosin tietoja tarvitsevaa tahoa koskevaan erityislainsäädäntöön. Näitä tiedonsaantioikeuksia koskevia säännöksiä on eri tietojen käyttäjien osalta kuvattu lakiehdotuksen 13 §:n perusteluissa.

Koska valtaosa tulorekisteriin lakiehdotuksen mukaan talletettavista tiedoista, jotka suoritusten maksajien olisi aina ilmoitettava tulorekisteriin, kertyy Verohallinnolle annettavilla ilmoituksilla, seuraavassa kuvataan yksityiskohtaisemmin työnantajien ja muiden maksajien nykyisiä ilmoittamisvelvollisuuksia ja -menettelyjä.

Työnantajan ja muun maksajan tulotietoja ja työntekijöitä koskevat ilmoittamisvelvollisuudet

Työnantajan tai muu suorituksen maksajan on annettava vuosi-ilmoitus (lomake 7801) maksamistaan palkoista, työkorvauksista, luontoiseduista, kustannusten korvauksista ja muista suorituksista suorituksen maksuvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Kotitalouden on annettava vuosi-ilmoitus maksamastaan palkasta vain silloin, jos samalle saajalle maksettu palkka on vähintään 200 euroa kalenterivuoden aikana. Vuosittain ilmoittajia on noin 250 000 ja tietoja noin 4,4 miljoonaa riviä. Vuosi-ilmoituksista 96 prosenttia annetaan sähköisesti. Ilmoituksen voi antaa myös tulostettavalla paperilomakkeella. Työnantajan on ilmoitettava tiedot sähköisesti, jos vuosi-ilmoitus koskee viittä tai useampaa työntekijää. Velvollisuus ilmoittaa sähköisesti ei koske luonnollista henkilöä eikä kuolinpesää.

Tiedot rajoitetusti verovelvolliselle maksetuista suorituksista ilmoitetaan erillisellä vuosi-ilmoituksella (lomake 7809). Tietoja käytetään pääasiassa kansainväliseen tietojenvaihtoon palkansaajan kotivaltiolle Suomesta saadusta tulosta. Ilmoittamisen määräaika ja tapa on sama kuin kotimaisissa asetelmissa. Vuosittain ilmoittajia on noin 6 100. Palkkoja ja työkorvauksia ilmoitetaan noin 47 700 riviä. Ilmoituksista noin 80 prosenttia annetaan sähköisesti.

Verohallinto saa vuosi-ilmoitustietoja myös eläkkeistä ja etuuksista. Tiedot yleisesti verovelvollisille maksetuista eläkkeistä ja etuuksista ilmoitetaan vuosi-ilmoituksella (lomake 7803). Eläketiedot saadaan eläkelaitoksilta. Etuustulojen merkittävimpiä maksajia ovat Kansaneläkelaitos ja eläkelaitokset, muita etuustuloja maksavia ovat kunnat sekä työttömyys-, tapaturma- ja sairaspäivärahojen maksajat, esimerkiksi työttömyyskassat. Vuosi-ilmoituksen eläkkeistä ja etuuksista antaa noin 340 ilmoittajaa. Tietoja ilmoitetaan vuosittain noin 4,6 miljoonaa riviä.

Työttömyyskassan ja Kansaneläkelaitoksen on annettava vuosi-ilmoitus työttömien korvauspäivistä. Tieto koskee niiden verovuoden korvauspäivien lukumäärää, joilta verovelvolliselle on maksettu tuloverolain 93 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien mukaisesti korvausta.

Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa (768/2016) säädetyllä veroilmoituksella ilmoitetaan tiedot esimerkiksi työnantajasuorituksista. Tiedot annetaan joko kalenterikuukausittain tai neljännesvuosittain kaikista työntekijöistä erittelemättä. Tiedot työnantajasuorituksista on ilmoitettava viimeistään palkanmaksukuukautta seuraavan kuukauden 12. päivä. Ilmoituksen antajia on noin 240 000, joista noin 130 000 säännöllisiä työnantajia ja 110 000 satunnaisia. Ilmoituksia palkoista, etuuksista ja eläkkeistä annetaan noin 4 miljoonaa riviä vuodessa. Työkorvauksia ilmoittaa noin 2 500 ilmoittajaa ja tietoja ilmoitetaan noin 8 300 riviä. Ilmoituksista 93 prosenttia annetaan sähköisesti.

Ulkomaan työskentelyä koskevat erityiset tiedot

Ennakkoperintäasetuksen (1124/1996) 39 §:ssä säädetään erityisistä ulkomaan työskentelyä koskevista tiedoista. Pohjoismaiden välillä virka-avusta veroasioissa tehdyn sopimuksen (37/1991), joka on saatettu voimaan Pohjoismaiden välillä virka-avusta veroasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetulla lailla (771/1991), 20 artiklan nojalla on tehty erillinen sopimus veron kannosta ja siirrosta (97/1997). Tämä niin sanottu TREKK-sopimus sääntelee tiedon kulkua ja verojen siirtämistä Pohjoismaiden välillä. Ennakkoperintäasetuksessa mainitut tiedot annetaan lomakkeilla NT1- ja NT2.

Pohjoismaisissa työskentelytilanteissa, joissa ennakonpidätys toimitetaan Suomeen, työnantajan on annettava toisessa pohjoismaassa työskentelevästä työntekijästä Verohallinnolle NT1-lomake, jonka Verohallinto toimittaa työntekovaltion veroviranomaiselle ja jonka toimittamisesta Verohallinto antaa työnantajalle todistuksen. Menettelyllä osoitetaan työskentelyvaltiolle, että palkasta kertynyt vero maksetaan Suomeen, eikä työskentelyvaltiossa siten vaadita veron ennakkoa maksettavaksi.

Työnantajan on annettava NT1-lomake ennen ulkomailla työskentelyn alkua. Pohjoismaisissa tilanteissa tieto ennakonpidätyksen toimittamatta jättämisestä on annettava NT2-lomakkeella silloin, kun ennakonpidätystä ei toimiteta Suomessa verosopimuksesta johtuen. Lisäksi jos työnantaja arvioi tuloverolain (1535/1992) 77 §:ssä tarkoitetun niin sanotun kuuden kuukauden säännön soveltuvan ulkomailla työskentelevään työntekijäänsä eikä sen vuoksi toimita Suomeen varsinaista ennakonpidätystä, työnantajan on annettava Verohallinnolle NT2-lomake työskentelymaasta riippumatta. NT2-ilmoitus on annettava kuukauden kuluessa siitä, kun pidätys ensimmäisen kerran jätetään toimittamatta. Sekä NT1- että NT2-lomakkeet annetaan paperilomakkeilla.

Työnantajan on annettava edellä mainittujen lomakkeiden sekä vuosi-ilmoituksen lisäksi tarkemmat tiedot yleisesti verovelvolliselle maksetusta tuloverolain 77 §:ssä tarkoitetusta ulkomaantyötulosta (Verohallinnon päätös yleisestä tiedonantovelvollisuudesta (1095/2016). Tiedot annetaan nykyisin Verohallinnolle paperilomakkeella 5053 ”Työnantajan ilmoitus ulkomaanpalkasta” viimeistään verovuotta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Lomakkeella ilmoitetaan muun muassa työskentelyvaltio ja -paikkakunta sekä työskentelyjakso. Lisäksi lomakkeella ilmoitetaan työntekijän oleskeluajat Suomessa ja työskentelyvaltioissa sekä ulkomaan työskentelystä sovittu palkka eriteltynä sekä tieto siitä, rasitetaanko palkalla työnantajan työskentelyvaltiossa olevan kiinteän toimipaikan tulosta.

Ulkomaiset työnantajat

Ulkomaiset yritykset harjoittavat Suomessa yritystoimintaa joko perustamalla Suomeen Suomen lakien mukaisen tytäryhtiön tai toimimalla itse Suomessa. Jos yritys toimii Suomessa perustamatta tytäryhtiötä, sen verotukseen liittyvät velvollisuudet riippuvat lähinnä siitä, muodostuuko sille tuloverolain 13 a §:ssä tarkoitettu ja verosopimuksissa määrittyvä kiinteä toimipaikka, jolloin Suomella on oikeus verottaa siihen kuuluvaksi luettavaa tuloa. Ulkomaisella yrityksellä, jolle muodostuu kiinteä toimipaikka Suomessa on lisäksi samat työnantajavelvoitteet ilmoittamisvelvollisuuksineen kuin Suomessa toimivalla suomalaisella yrityksellä.

Jos ulkomaisen yrityksen työntekijöitä muissa tapauksissa työskentelee Suomessa, yritykseen voi kohdistua Suomen verotukseen liittyviä ilmoittamisvelvollisuuksia, jos yritys vuokraa työvoimaa Suomeen täällä toimivalle työn teettäjäyritykselle tai yrityksen työntekijä oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan.

Ulkomaisen työnantajan, joka vuokraa ulkomailta tulevan työntekijän Suomessa olevalle työn teettäjälle, on verotusmenettelystä annetun lain 15 a §:n 1 momentin ja Verohallinnon yleisestä tiedonantovelvollisuudesta antaman päätöksen 41 §:n nojalla annettava Suomessa työskentelevistä työntekijöistään ilmoitus, jolla ilmoitetaan myös arvio työntekijän oleskeluajasta Suomessa. Ilmoitus on annettava jokaisesta työntekijästä tämän työskentelyn aloittamista seuraavan kuukauden loppuun mennessä. Tämä aloittamisilmoitus annetaan kaikista Suomessa työskentelevistä ulkomaisista vuokratyöntekijöistä työskentelyn kestosta riippumatta. Ilmoitus annetaan paperilomakkeella (lomake 6147a). Lomakkeella annetaan myös tieto Suomessa olevasta työn teettäjästä, jolle vuokratyöntekijä työskentelee. Suomessa olevan työn teettäjän on puolestaan annettava ilmoitus Verohallinnolle ulkomaisesta yrityksestä, jolta työn teettäjä on

vuokrannut Suomessa tehtävään työhön ulkomaista vuokratyövoimaa (laki verotusmenettelystä 17 §:n 7 momentti). Ilmoitus on annettava jokaisesta ulkomaisesta yrityksestä erikseen. Tiedot on annettava työskentelyn aloittamista seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä lomakkeella ”Työn teettäjän ilmoitus verotusta varten” (6146a). Näiden kahden lomakkeen tiedoilla pyritään saamaan kattavat tiedot, jotta voidaan varmistua, että ulkomaisen vuokratyöntekijän palkasta tulee määrättyä ennakkoverot.

Ulkomaisen työnantajan on annettava verotusmenettelystä annetun lain 15 a §:n 2 momentin nojalla rajoitetusti verovelvolliselle vuokratulle työntekijälle maksamastaan palkasta vuosi-ilmoitus. Rajoitetusti verovelvolliselle maksettu suoritus ilmoitetaan vuosi-ilmoituslomakkeella (7809).

Ulkomaisen työnantajan on lisäksi annettava verotusmenettelystä annetun lain 15 a §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla vuosi-ilmoitus maksamastaan palkasta, jos työntekijä oleskelee Suomessa yli kuusi kuukautta. Tämä vuosi-ilmoituksen antovelvollisuus koskee kaikkia ulkomaisia yrityksiä riippumatta niiden toimialasta eli muitakin kuin ulkomaisia työvoiman vuokrausyrityksiä. Tällöin vuosi-ilmoitus annetaan yleisesti verovelvollisen vuosi-ilmoituslomakkeella (7801).

2.1.5 Työeläkeala

Lakisääteisen työeläketurvan sisältö perustuu eri aloja koskeviin eläkelakeihin. Yksityisellä alalla työskentelevien työntekijöiden eläketurvasta on säädetty työntekijän eläkelaissa (395/2006) ja merimieseläkelaissa (1290/2006). Julkisten alojen eläkelaissa (81/2015) säädetään Kevan jäsenyhteisön, valtion, evankelisluterilaisen kirkon ja Kelan palveluksessa olevien henkilöiden eläketurvasta. Yrittäjät vakuutetaan yrittäjän eläkelain (1272/2006) ja maatalousyrittäjät maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) mukaan. Lisäksi Suomen Pankilla, Ahvenanmaan maakuntahallituksella ja ortodoksisella kirkolla on omat eläkejärjestelmänsä.

Eri työeläkelait poikkeavat toistaan lähinnä rahoitusta ja vakuuttamista koskevien säännösten osalta. Työeläke-etuuksia koskevat säännökset ovat yksityisillä ja julkisilla aloilla lähes yhdenmukaiset.

Työeläkejärjestelmässä vakuuttaminen on pakollista ja lakisääteistä. Se kattaa lähes kaiken ansiotyön. Työnantajan on järjestettävä 17 vuotta täyttäneen työntekijänsä eläketurva palkanmaksua seuraavan kuukauden aikana työeläkevakuutusyhtiössä, eläkekassassa tai eläkesäätiössä, jos työnantaja on maksanut työntekijälle työansiota vähintään 58,19 euroa kuukaudessa (vuoden 2017 ind.). Julkisten alojen eläkelain ja merimieseläkelain mukaan vakuutettavan työnantajan tulee vakuuttaa työansio aina ilman alarajaa.

Työeläkejärjestelmässä eläke karttuu ja työeläkevakuutusmaksut määrätään työansioiden perusteella.

Yksityisten alojen työeläkelakien toimeenpano on hajautettu useiden yksityisoikeudellisten eläkelaitosten hoidettavaksi. Työntekijän eläkelain mukaisen työeläketurvan toimeenpanosta huolehtivat työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa (354/1997) tarkoitetut työeläkevakuutusyhtiöt, vakuutuskassalaissa (1164/1992) tarkoitetut lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavat eläkekassat ja eläkesäätiölaissa (1774/1995) tarkoitetut B-eläkesäätiöt ja AB-eläkesäätiöiden B-osastot. Työnantaja valitsee, missä eläkelaitoksessa työntekijöiden eläketurva järjestetään.

Yrittäjät voivat järjestää eläketurvansa työeläkevakuutusyhtiössä tai eläkekassassa.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos hoitaa viljelijöiden, metsätilallisten, kalastajien ja poronhoitajien sekä heidän perheenjäsentensä työeläketurvan. Myös tieteen ja taiteen apurahansaajat vakuutetaan maatalousyrittäjän eläkelain mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa.

Merimieseläkelain piiriin kuuluvat pääasiassa työntekijät, jotka työskentelevät ulkomaanliikenteeseen käytettävissä suomalaisissa kauppa-aluksissa ja jäänmurtajissa.

Julkisten alojen työntekijöiden eläketurvan toimeenpanosta huolehtii Keva, joka on julkisoikeudellinen eläkelaitos.

Työeläkejärjestelmän etuudet ovat vanhuuseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke, työuraeläke, työkyvyttömyyseläke, osa-aikaeläke, kuntoutusetuudet ja perhe-eläke. Hajautetusta toimeenpanosta huolimatta eläkettä voi hakea yhdellä eläkehakemuksella. Yleensä koko työeläketurva maksetaan vain yhdestä eläkelaitoksesta, vaikka eläkkeensaajan eläketurva olisikin työuran aikana järjestetty useassa yksityisten tai julkisten alojen eläkelaitoksessa. Tätä periaatetta kutsutaan viimeisen eläkelaitoksen periaatteeksi. Viimeisen eläkelaitoksen periaatteeseen kuuluvat yksityisten alojen eläkejärjestelmä, kunnallinen eläkejärjestelmä, valtion eläkejärjestelmä, evankelisluterilaisen kirkon eläkejärjestelmä sekä Kelan toimisuhde-eläkkeet.

Työeläkettä karttuu työntekijän saamien ansioiden perusteella ja yrittäjän vahvistetun työtulon perusteella. Eläkettä karttuu kaikista niistä työansioista, joista työeläkevakuutusmaksut peritään. Työntekijän eläkkeen perusteena olevaa työansiota ovat palkka, tulospalkkio tai muu vastike, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Työntekijän eläkelain 70 §:ssä, julkisten alojen eläkelain 85 §:ssä ja merimieseläkelain 78 §:ssä ovat tarkemmat säännökset työansion määräytymisestä. Eläkettä karttuu vakuutettujen työansioiden lisäksi myös tiettyjen palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien ajalta. Tällaisia palkattoman ajan etuuksia ovat äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainraha, ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, vuorottelukorvaus, kuntoutusraha, sairauspäiväraha, osasairauspäiväraha ja erityishoitoraha, tapaturma-, liikennevakuutus- ja sotilasvakuutuskorvaus sekä aikuiskoulutustuki. Lisäksi eläkettä vastaavaa etuutta karttuu alle 3-vuotiaan lapsen hoitoajalta ja tutkintoon johtavan koulutuksen opiskeluajalta.

Yrittäjälle eläkettä karttuu kokonaistyötulon perusteella, jonka pohjana on yrittäjälle vahvistettu työtulo.

Kun työnantaja vakuuttaa ulkomaille lähettämänsä työntekijän Suomessa niin sanottuna lähetettynä työntekijänä tai vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella, määräytyy työntekijän eläkkeen perusteena oleva työansio pääsääntöisesti vakuutuspalkan perusteella. Vakuutuspalkkana pidetään sitä palkkaa, jota vastaavasta työstä Suomessa olisi maksettava. Jos vastaavaa työtä Suomessa ei ole, työansiona pidetään sitä palkkaa, jonka muutoin voidaan katsoa vastaavan sanottua työtä.

Työntekijät ja työnantajat maksavat yhdessä työeläkevakuutusmaksua, joka lasketaan prosentteina työntekijän palkasta. Työnantajat tilittävät työntekijöidensä puolesta työeläkevakuutusmaksut eläkelaitoksille, jossa eläketurva on järjestetty.

Eläkelaitokset käyttävät tulo- ja muita työsuhdetietoja lakisääteisen työeläketurvan toimeenpanoon, jota ovat muun muassa työeläkkeiden myöntäminen ja maksaminen, työeläkevakuutusmaksun määrääminen ja vakuuttamisen valvonta.

Eläketurvakeskus

Eläketurvakeskus on eläketurvakeskuksesta annetun lain (397/2006) 1 §:ssä tarkoitetuissa työeläkelaeissa tarkoitetun työeläketurvan toimeenpanon ja kehittämisen yhteistyöelin. Yhteistyöelimenä sen tehtävänä on lain 2 §:n 1 momentin nojalla muun muassa edistää ja yhteen sovittaa työeläketurvan toimeenpanoa ja kehittämistä, edistää eläkelaitosten keskinäistä yhteistyötä ja hoitaa eläkelaitosten yhteistoimintaan liittyviä tehtäviä sekä antaa eläkelaitoksille suosituksia yhdenmukaisen soveltamiskäytännön varmistamisessa eläkelakien soveltamisessa.

Eläketurvakeskuksen työeläkelakien toimeenpanoon ja kansainvälisiin sopimuksiin liittyvistä tehtävistä, kuten vakuuttamisvelvollisuuden valvonnasta ja yksittäistapauksissa sovellettavaa eläkelakia, toimivaltaista eläkelaitosta ja eläkehakemusta koskevasta ratkaisutoimivallasta, säädetään eläketurvakeskuksesta annetun lain 2 §:n 2 momentissa.

Kansainväliset tilanteet – Suomessa tehtävä työ

Työnantaja on lähtökohtaisesti velvollinen järjestämään työntekijälleen työeläkelakien mukaisen eläketurvan Suomessa tehdystä työstä riippumatta työntekijän kansalaisuudesta ja työnantajan kotipaikasta. Vakuuttamisvelvollisen työnantajan ilmoitusvelvollisuus on sama riippumatta työnantajan kotipaikasta.

Suomalainen työnantaja ei ole velvollinen vakuuttamaan Suomessa työskentelevää työntekijäänsä, jos työntekijään sovelletaan EU:n sosiaaliturva-asetusten nojalla jonkin muun maan lainsäädäntöä ja työntekijällä on A1-todistus tai työntekijään sovelletaan toisen maan lainsäädäntöä Suomea sitovan sosiaaliturvasopimuksen nojalla ja työntekijällä on todistus sovellettavasta lainsäädännöstä.

Ulkomainen työnantaja ei ole velvollinen vakuuttamaan Suomessa työskentelevää työntekijäänsä, jos

- työntekijään sovelletaan EU:n sosiaaliturva-asetusten nojalla jonkin muun maan lainsäädäntöä ja työntekijällä on A1-todistus

- työntekijään sovelletaan toisen maan lainsäädäntöä Suomea sitovan sosiaaliturvasopimuksen nojalla ja työntekijällä on todistus sovellettavasta lainsäädännöstä

- kyseessä on sopimuksettomasta maasta Suomeen enintään kahdeksi vuodeksi lähetetty työntekijä

- työntekijä tulee sopimuksettomasta maasta työskentelemään Suomeen enintään kahdeksi vuodeksi yrityksen sisäisen siirron yhteydessä ja työnantaja on järjestänyt työntekijälleen eläketurvan muualla tai

- sopimuksettomasta maasta Suomeen työntekijänsä lähettävä ulkomainen työnantaja on saanut vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudesta Suomessa.

Kansainväliset tilanteet – ulkomailla tehtävä työ

Ulkomailla työskentelevä työntekijä on työeläkevakuutettava Suomessa, jos työntekijä työskentelee Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, Sveitsissä tai valtiossa, jonka kanssa Suomi on tehnyt sosiaaliturvasopimuksen ja Eläketurvakeskus on antanut työntekijälle A1-todistuksen tai vastaavan todistuksen osoitukseksi Suomen sosiaalitur-

valainsäädännön soveltamisesta tai työntekijä työskentelee muussa kuin edellä mainitussa valtiossa suomalaisen työnantajan lähettämänä työntekijänä.

Kun ulkomailla tehtävä työ on työeläkevakuutettava Suomessa, työnantajavelvoitteet ja ilmoitusvelvollisuus ovat samat sekä suomalaiselle että ulkomaiselle työnantajalle.

Kun työnantaja vakuuttaa ulkomaille lähettämänsä työntekijän Suomessa niin sanottuna lähetettynä työntekijänä tai vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella, määräytyy työntekijän eläkkeen perusteena oleva työansio pääsääntöisesti vakuutuspalkan perusteella.

Ansaintajärjestelmä

Työeläkejärjestelmässä on käytössä ansaintajärjestelmä, johon kerätään ja tallennetaan eläkkeen määräytymisen perusteena olevat työeläketurvan piirissä olevien henkilöiden ansaintatiedot. Ansaintajärjestelmässä olevat tiedot ovat eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen omistamia ja ylläpitämiä. Ansaintajärjestelmään tallennetut ansaintatiedot ovat keskeisessä asemassa työeläkejärjestelmässä määrättäessä työnantajien eläkevakuutusmaksua sekä laskettaessa eläkkeitä.

Tiedonsaantioikeudet

Eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen oikeudesta saada tietoja työnantajilta, viranomaisilta ja eräiltä muilta tahoilta kuvataan lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 2—6 kohtien yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Seuraavassa kuvataan yleisellä tasolla yksityiseen työnantajaan kohdistuvia työeläkelainsäädännön mukaisia eri ilmoittamisvelvollisuuksia.

Yksityisen työnantajan ilmoittamismenettelyt

Työnantajat jaetaan työntekijän eläkelain mukaisesti sopimustyönantajiin ja tilapäisiin työnantajiin. Eläkelaitoksen on vahvistettava eläkevakuutustyönantajan hakemuksen mukaisesti, jos laissa säädetyt vakuuttamisen edellytykset täyttyvät.

Vakuutussopimuksen tehneen työnantajan on ilmoitettava eläkelaitokselle vakuutussopimuksen mukaisessa määräajassa tunnistetietonsa, työsuhteessa työskentelevien työntekijöidensä nimet, henkilötunnukset ja palkkatiedot eläkejärjestelynumerokohtaisesti. Vastaava ilmoitusvelvollisuus koskee myös työnantajaa, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan eläkekassassa tai eläkesäätiössä. Työnantaja sopii eläkelaitoksen kanssa vakuutushakemuksen yhteydessä, hoitaako hän työeläkelakien mukaisen palkkatietojen ilmoittamisen eläkelaitokselle vuosittain vai kuukausittain.

Työnantajan, joka ilmoittaa palkkatiedot vuosittain, on ilmoitettava kalenterivuoden päättyessä jatkuvien työsuhteiden vuosityöansiot vuosi-ilmoituksella seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Vuosi-ilmoituksen voi tehdä sähköisesti eläkelaitoksen verkkopalvelussa sähköisellä lomakkeella tai lähettämällä sen suoraan palkkajärjestelmästä tiedostonsiirtona, pientyönantajan maksu- ja ilmoituspalvelujärjestelmän tai yksityisten palveluntarjoajien palveluiden välityksellä. Vuosi-ilmoituksia toimitetaan myös esimerkiksi optisilla lomakkeilla, puhelimitse, sähköpostitse ja paperilomakkeella tai muilla tallennusvälineillä.

Päättyneestä työsuhteesta työnantajan on ilmoitettava eläkelaitokselle palkkatiedot ja muut vakuutuksen hoitamiseen tarvittavat tiedot viipymättä tai työnantajan eläkelaitoksen kanssa

erikseen sopimassa määräajassa. Kunkin kalenterivuosineljänneksen tiedot on kuitenkin ilmoitettava viimeistään sitä seuraavan kalenterikuukauden kuluessa. Usein työnantajat ilmoittavat päättyneen työsuhteen tiedot vuosi-ilmoituksessa. Eläkettä varten tarvittavat tiedot on ilmoitettava viipymättä. Vakuutuksen päättämiseksi välttämättömät työntekijää ja hänen palkkaansa koskevat tiedot on ilmoitettava kahden kuukauden kuluessa vakuutuksen päättymisestä.

Kuukausi-ilmoitusmenettelystä sopineen työnantajan tulee ilmoittaa eläkelaitokselle tunnistetiedot, työntekijöiden nimet, henkilötunnukset ja eläkkeeseen oikeuttavat ansiot kuukausittain palkanmaksukuukautta seuraavan kuukauden 20 päivään mennessä. Kuukausi-ilmoitusliikenne on pääasiassa sähköistä ilmoittamista.

Työeläkelaissa tarkoitettu tilapäinen työnantaja voi järjestää työntekijänsä eläketurvan työeläkevakuutusyhtiössä tekemättä vakuutushakemusta. Säädetyt tiedot on ilmoitettava palkanmaksukuukautta seuraavan kuukauden 20 päivään mennessä.

Merimieseläkelain mukaan työnantajan on kuukausittain tehtävä Merimieseläkekassalle kunkin työntekijän osalta kuukausi-ilmoitus, josta ilmenee työntekijän nimi ja henkilötunnus, työntekijän kalenterikuukauden työansio, MEL-palveluaikaa laskettaessa huomioon otettavat palkkapäivät ja työntekijän ammattikoodi. Kuukausi-ilmoitukset on tehtävä Merimieseläkekassalle sähköisessä muodossa viimeistään työskentelykuukautta toiseksi seuraavan kalenterikuukauden 10 päivänä.

Julkisen työnantajan ilmoittamismenettelyt

Työnantaja ilmoittaa Kevalle tiedot alkaneista ja päättyneistä eläkkeeseen oikeuttavista palvelussuhteista neljännesvuosittain. Palvelussuhdeilmoitus sisältää tiedot työnantajasta ja työntekijästä sekä siitä, milloin palvelussuhde on alkanut tai päättynyt, ja muita palvelussuhteeseen liittyviä tunnistetietoja.

Työnantajan tulee ilmoittaa kunakin vuonna maksetut eläkkeeseen oikeuttava ansiot Kevalle kerran vuodessa maksuvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Vuosiansioilmoitus sisältää tiedot suorituksen maksajasta ja suorituksen saajasta sekä suoritukseen liittyviä muita tunnistetietoja.

Palvelussuhde- ja vuosiansiotiedot ilmoitetaan pääsääntöisesti sähköisesti käyttäen Tyvi-palveluita ja suoria linjasiirtoja. Ilmoitukset ja virheellisten ilmoitusten korjaukset on mahdollista tehdä sähköisesti myös verkkopalvelujen kautta. Ilmoitukset voi poikkeustapauksissa tehdä myös lomakkeella. Eläkettä varten tarvittavat tiedot palvelussuhteiden päättymisestä ja kuluvan vuoden ansioista työnantajan tulee ilmoittaa pyydettäessä viipymättä.

2.1.6 Suomen Pankki

Suomen Pankin tehtävistä muun muassa hintavakauden ylläpitämisessä ja muiden talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamisen tukemisessa sekä rahapolitiikan toteuttamisessa säädetään Suomen Pankista annetussa laissa.

Suomen Pankin virkamiehistä annetun lain (1166/1198) mukaan Suomen Pankkiin palvelussuhteessa olevan henkilön eläke kustannetaan Suomen Pankin varoista. Oikeus eläkkeeseen määräytyy soveltuvin osin samojen perusteiden mukaan kuin valtion eläketurvassa. Eläkkeen ja perhe-eläkkeen maksamisesta ja eläketurvasta määrätään tarkemmin pankkivaltuuston vahvistamilla eläke- ja perhe-eläkesäännöillä.

Suomen Pankki käyttää tulotietoja sen palveluksessa olevien henkilöiden eläketurvan järjestämiseen. Suomen Pankin oikeudesta saada tietoja eläketurvan toteuttamiseksi säädetään Suomen Pankin virkamiehistä annetussa laissa siten kuin 13 §:n 1 momentin 7 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

2.1.7 Työttömyysvakuutusrahasto

Työttömyysvakuutusrahasto on työmarkkinaosapuolten hallinnoima Finanssivalvonnan valvoma itsenäinen laitos. Sen toiminta perustuu työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin (555/1998). Työttömyysvakuutusrahaston päätehtävänä on työttömyysetuuksien rahoittaminen. Se määrää ja perii työttömyysvakuutusmaksut sekä valvoo työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien velvoitteiden täyttämistä. Se myös perii työttömyysturvan työnantajan omavastuumaksun sekä myöntää koulutuskorvausta koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen työnantajalle, jolla ei ole oikeutta koulutusvähennykseen.

Pääsäännön mukaan työnantajalla ja työntekijällä on velvollisuus maksaa työttömyysvakuutusmaksu 17—64 –vuotiaan Suomessa tekemästä työstä. Maksuvelvollisuus koskee myös työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettua yrityksen osaomistajaa. Maksuilla rahoitetaan työttömyyspäivärahoja ja vuorottelukorvauksia sekä eräitä muita työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa tarkoitettuja tukia ja kuluja.

Työttömyysvakuutusmaksun perusteena olevana palkkana pidetään työ- tai virkasuhteessa saatua palkkaa, tulospalkkiota tai muuta vastiketta, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Työnantajan tulee ilmoittaa palkat työttömyysvakuutusrahastolle, jos tämän kalenterivuoden aikana maksamat palkat ovat yhteensä enemmän kuin 1200 euroa.

Tulotietoja käytetään työttömyysvakuutusmaksujen määräämistä, perintää ja valvontaa varten.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 21 b §:n mukaan työnantajan on ilmoitettava työttömyysvakuutusrahastolle vakuutusvuonna maksamistaan palkoista vakuutusvuotta seuraavan kalenterivuoden tammikuun loppuun mennessä. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos työnantaja ei ole maksanut vakuutusvuonna palkkoja eikä ennakkoa ole määrätty. Ilmoitus tulee kuitenkin aina antaa työttömyysvakuutusrahaston vaatimuksesta. Työttömyysvakuutusrahastolla on oikeus määrätä työttömyysvakuutusmaksujen ennakko työnantajaa kuulematta siten, että ennakko perustuu työnantajan kuluvan ja edellisten vuosien työttömyysvakuutusmaksujen perusteena oleviin palkkasummiin, työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 22 ja 22 a §:n nojalla saatuihin palkkatietoihin, yleiseen palkkakehitykseen ja työnantajan ilmoittamiin tietoihin. Työttömyysvakuutusrahasto voi lisäksi määrätä työnantajan ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun arvioimalla, jos työnantaja ei ole ilmoittanut palkkasummaa 21 b §:n mukaisesti tai jos työnantajan ilmoittama palkkasumma on liian pieni käytettäessä perusteena työttömyysvakuutusrahaston 22 tai 22 a §:n nojalla saamia ja sen käytössä olevia muita, työnantajan palkanmaksua ja muuta toimintaa koskevia tietoja.

Ennakkomenettelyn ohella työttömyysvakuutusrahasto määrää lopullisen työttömyysvakuutusmaksun kalenterivuosittain vakuutusvuotta seuraavan lokakuun loppuun mennessä. Jos vakuutusvuodelta määrättävä työttömyysvakuutusmaksu on suurempi kuin peritty ennakko, työttömyysvakuutusrahasto perii työnantajalta työttömyysvakuutusmaksun ja perityn ennakon välisen erotuksen. Jos taas vakuutusvuodelta määrättävä työttömyysvakuutusmaksu on pienempi kuin peritty ennakko, työttömyysvakuutusrahasto maksaa työnantajalle työttömyysvakuutusmaksun ja perityn ennakon välisen erotuksen.

Työttömyysvakuutusrahaston oikeudesta saada työnantajalta, viranomaisilta ja eräiltä muilta tahoilta työttömyysvakuutusmaksun määräämistä, perintää ja valvontaa varten tietoja säädetään työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa siten kuin 13 §:n 1 momentin 8 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

Kansainväliset tilanteet – Suomessa tehtävä työ

Työnantaja on lähtökohtaisesti velvollinen järjestämään työntekijälleen työttömyysturvan Suomessa tehdystä työstä riippumatta työntekijän kansalaisuudesta ja työnantajan kotipaikasta. Vakuuttamisvelvollisen työnantajan ilmoitusvelvollisuus on sama riippumatta työnantajan kotipaikasta. Kaikesta Suomessa tehdystä työstä maksetaan työttömyysvakuutusmaksut pääsääntöisesti Suomeen.

Kahden tai useamman Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion alueella työskentelevään työntekijään sovelletaan joko työntekijän asuinmaan tai työnantajan kotipaikan lainsäädäntöä. Työntekijä kuuluu siis vain yhden maan sosiaaliturvaan. Näistä maista tai Sveitsistä tilapäisesti Suomeen työkomennukselle lähetetyt työntekijät vakuutetaan yleensä siinä maassa, josta heidät lähetetään. Euroopan Unionin alueella tilapäiselle työkomennukselle lähetetty työntekijä voi kuulua lähettävän maan sosiaaliturvan piiriin 24 kuukauden ajan. Tällöin vaaditaan lähetetyn työntekijän A1-todistus. Lähetetty työntekijä voi pysyä lähettäjämaan sosiaaliturvan piirissä poikkeusluvalla myös kahta vuotta pidemmän ajan, jos työskentely toisessa Euroopan Unionin jäsenmaassa kestää enintään viisi vuotta. Jos Suomea sitovissa kahdenvälisissä sosiaaliturvasopimuksissa on työttömyysvakuutusta koskevia määräyksiä, maksuvelvollisuus ratkeaa näiden määräysten mukaan.

Jos ulkomainen työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijänsä työttömyysturvan Suomessa, työnantaja on velvollinen ilmoittamaan työntekijän palkkatulot työttömyysvakuutusrahastolle työntekijän oleskeluajasta riippumatta.

2.1.8 Työtapaturmavakuuttaminen

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen vakuuttaminen

Työnantaja on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä työtapaturman ja ammattitaudin varalta työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) mukaisesti. Lain toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtivat laissa tarkoitetut vakuutuslaitokset, joita ovat vakuutusyhtiöt, joilla on mainitun lain mukaan oikeus harjoittaa laissa tarkoitettua vakuutustoimintaa, Valtiokonttori ja Tapaturmavakuutuskeskus. Vakuutuslaitoksille kuuluu työtapaturma- ja ammattitautilain toimeenpanossa muun muassa vakuutus-, korvaus- ja valvontatehtäviä.

Vakuutusta otettaessa vakuutuksenottajan on ilmoitettava vakuutusyhtiölle tietoja muun muassa vakuutusmaksun määräämistä varten. Koska kullakin vakuutusyhtiöllä on vakuutusmaksujen määräämisessä omat maksuperusteensa, vakuutusyhtiölle on ilmoitettava tämän määrittelemät tiedot. Lain 159 §:ssä on esimerkkiluettelo annettavista tiedoista, joita ovat muun muassa työnantajan teettämän työn määrä ja laatu. Työn määrää kuvaa yleisimmin palkkasumma, joka koostuu työnantajan teettämästään työstä maksamista työansioista. Työn laatua kuvaa puolestaan työntekijän ammattiluokka, joka määräytyy Tilastokeskuksen käyttämän ammattiluokituksen mukaisesti.

Valtiolla ei ole vakuuttamisvelvollisuutta, vaan korvaus valtion työssä aiheutuneen työtapaturman tai ammattitaudin johdosta maksetaan valtion varoista työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisesti.

Lain mukaisina etuuksina maksetaan muun muassa ansionmenetyskorvauksia, joita ovat päiväraha, tapaturmaeläke ja kuntoutusraha. Ansionmenetyskorvauksen perusteena olevaa työansiota määrättäessä otetaan 81 §:n mukaan huomioon palkka, tulospalkkio tai muu vastike, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Pykälä sisältää lisäksi yksityiskohtaisia säännöksiä työansioon luettavista vastikkeista.

Vakuutusmaksun perusteena olevaan palkkasummaan luettavat työansiot määräytyvät mainitun 81 §:n mukaisesti.

Vakuutuksenottajan on mainitun lain mukaan ilmoitettava vakuutusmaksuun vaikuttavat tiedot vakuutusta haettaessa tai viimeistään 14 päivän kuluessa vakuutuksen alkamisesta. Kun vakuutus on voimassa toistaiseksi, vakuutuksenottaja on velvollinen ilmoittamaan edellä mainitut vakuutusyhtiön pyytämät tiedot yhtiölle vuosi-ilmoituksella vakuutuskauden lopullisen vakuutusmaksun määrittämistä varten tammikuun loppuun mennessä.

Kukin vakuutusyhtiö määrittelee vuosi-ilmoituksen tietosisällön ja tietojen toimittamistavan. Tietoja voidaan antaa esimerkiksi paperilomakkeella tai sähköisesti verkkopalvelussa. Lisäksi laissa on säännös, joka velvoittaa vakuutuksenottajaa ilmoittamaan vakuutusyhtiölle näissä tiedoissa tapahtuneista olennaisista muutoksista viipymättä, kuitenkin viimeistään 30 päivän kuluessa muutoksesta. Tiedot on näin ilmoitettava myös vakuutuksen päättyessä.

Työtapaturma- ja ammattitautilailla säädetään sekä vakuutusyhtiöille että Tapaturmavakuutuskeskukselle valvontatehtävä. Vakuutusyhtiöt valvovat, että niiltä vakuutuksen ottaneet työnantajat täyttävät laissa säädetyt ilmoittamis- ja muut vakuuttamiseen liittyvät velvoitteensa. Tapaturmavakuutuskeskus puolestaan valvoo, että työnantaja täyttää laissa säädetyn vakuuttamisvelvollisuutensa.

Tulotietoja käytetään muun muassa vakuutusmaksujen määräämisessä, korvausasiaa ratkaistaessa ja valvonnassa.

Vakuutuslaitoksen ja Tapaturmavakuutuskeskuksen oikeudesta saada tietoja työnantajalta, viranomaiselta ja eräiltä muilta tahoilta vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista tai valvontavelvollisuuden täyttämistä varten säädetään työtapaturma- ja ammattitautilaissa siten kuin 13 §:n 1 momentin 9 ja 15 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

Maatalousyrittäjät ja apurahansaajat

Maatalousyrittäjiin ja apurahansaajiin sovelletaan maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilakia (873/2015). Lakia toimeenpanee maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitos, jonka tehtävät hoitaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtävistä on säädetty maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:ssä. Maatalousyrittäjien eläkelaitos hoitaa maatalousyrittäjän eläkelain toimeenpanemisen lisäksi maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain toimeenpanoon liittyvät tehtävät sekä toimeenpanee myös maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmiä, joita koskevat laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta (612/2006) ja laki maatalousyrittäjien luopumistuesta (1293/1994). Maatalousyrittäjälle ja apurahansaajalle, jolle vahvistetaan pakollinen työeläkevakuutus, vahvistetaan samalla myös tapaturmavakuutus.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitoksen hakemuksesta maatalousyrittäjän ja apurahansaajan työajan vakuutusmaksujen laskuperusteet.

Etuuksina maksetaan muun muassa ansionmenetyskorvauksia päivärahana, tapaturmaeläkkeenä ja kuntoutusrahana, joiden määrä perustuu laissa määriteltyyn vuosityöansioon. Maatalousyrittäjän ja apurahansaajan vuosityöansiona pidetään hänelle vahvistettua maatalousyrittäjän eläkelain mukaista vuotuista työtuloa. Jos henkilö vahinkotapahtuman sattuessa oli myös työsuhteessa, vuosityöansiossa otetaan huomioon myös hänen työsuhteesta saamansa ansiot työtapaturma- ja ammattitautilain säännösten mukaisesti.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitoksen oikeudesta saada vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista varten tietoja työnantajalta, viranomaiselta ja eräiltä muilta tahoilta säädetään lain 26 luvussa siten kuin 13 §:n 1 momentin 11 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

Urheilijat

Urheilijoiden tapaturmavakuutusturvasta säädetään urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (276/2009). Urheiluseuran ja muun urheilutoimintaa harjoittavan yhteisön on järjestettävä urheilijalle turva tapaturman ja vanhuuden varalta, jos osapuolten välillä on sovittu, että urheilija saa pääasiallisesti Suomessa harjoitetusta urheilemisesta veronalaista palkkaa pelikaudessa tai muutoin vuoden pituisen ajanjakson aikana vähintään 9 600 euroa.

Laissa ei säädetä maksun määräytymisperusteista. Vakuutusmaksun tulee olla kohtuullisessa suhteessa vakuutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ottaen huomioon tapaturmariski.

Tapaturman perusteella maksetaan muun muassa tapaturmaeläkettä ja perhe-eläkettä. Tapaturmaeläkkeen määrä on vuodessa 85 prosenttia urheilijan vuosityöansiosta, jona pidetään tapaturman sattuessa voimassa olleessa sopimuksessa sovittua palkkaa vuodelta tai pelikaudelta, jona tapaturma sattui. Vuosityöansioon lasketaan mukaan lisäksi palkka, jonka urheilija sai samalta vuodelta tai pelikaudelta mainittua sopimusta edeltäneen sopimuksen perusteella.

Tapaturmavakuuttamiseen ja vakuutusmaksuun sovelletaan eräiltä osin työtapaturma- ja ammattitautilain säännöksiä. Vakuutuksenottaja on velvollinen ilmoittamaan vakuutusyhtiölle työtapaturma- ja ammattitautilain 159 §:n mukaisesti tiedot muun ohessa muun ohessa vakuutusmaksun määräämistä varten tarpeelliset tiedot. Samoin sovelletaan mainitun lain säännöksiä ilmoittamisvelvollisuudesta vakuutusta otettaessa. Etuuksien toimeenpanoon sovelletaan vähäisin poikkeuksin työtapaturma- ja ammattitautilain IV osan säännöksiä. Lisäksi sovelletaan, mitä mainitun lain IX osassa säädetään muun muassa tietojen antamisesta, saamisesta ja salassapidosta.

Urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain mukainen vanhuudenturva käsittää vanhuuseläkkeen, jota maksetaan siitä päivästä, jolloin urheilija täyttää hänen ikäluokalleen säädetyn vanhuuseläkkeen alaikärajan. Vanhuudenturva järjestetään vakuutuksella, jonka voi myöntää vakuutusyhtiö, jolla on oikeus myöntää Suomessa vakuutusluokista annetun lain (526/2008) 13 §:ssä tarkoitetun henkivakuutusluokan 1 mukaisia vakuutuksia. Urheilijan vanhuuseläke on maksuperusteinen vakuutus, eli eläkkeen määrä perustuu vakuutusmaksuista ja tuotoista kertyneisiin varoihin vähennettynä hoitokuluilla. Laissa on säädetty urheilijan vanhuudenturvan osalta vain eläkeiästä ja vakuutusmaksun määrästä Urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa ei säädetä vakuutuksen myöntäneen henkivakuutusyhtiön oikeudesta saada tietoja. Vakuuttamiseen tai eläketurvaan ei myöskään sovelleta työeläkelakien säännöksiä.

Eräät erityisryhmät

Velvollisuudesta järjestää vakuutusturva työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisella vakuutuksella säädetään lisäksi laissa opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa sattuneen vamman tai sairauden korvaamisesta (460/2015), perhehoitolaissa (263/2015), laissa omaishoidon tuesta (937/2005), laissa eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta (894/1946), sosiaalihuoltolaissa (710/1982), laissa kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977), laissa kuntouttavasta työtoiminnasta (289/2001) sekä kuntalaissa (410/2015) päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön osalta.

Kansainväliset tilanteet – Suomessa tehtävä työ

Työnantaja on lähtökohtaisesti velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä työtapaturman ja ammattitaudin varalta Suomessa tehdystä työstä riippumatta työntekijän kansalaisuudesta ja työnantajan kotipaikasta. Vakuuttamisvelvollisen työnantajan ilmoitusvelvollisuus on sama riippumatta työnantajan kotipaikasta. Kaikesta Suomessa tehdystä työstä maksetaan vakuutusmaksut pääsääntöisesti Suomeen.

Poikkeuksen muodostavat erityisesti niin sanotut lähetetyt työntekijät (EU- tai ETA-maasta, Sveitsistä tai sosiaaliturvasopimusmaasta). Lähetetyllä työntekijällä on lähtömaastaan todistus A1 (tai E101), joka osoittaa, että hänen vakuutusturvansa on lähtömaassa eikä häntä tarvitse vakuuttaa Suomessa.

Jos ulkomainen työnantaja on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä Suomessa, työnantaja on velvollinen ilmoittamaan työntekijän työansiot laissa tarkoitetuille vakuutuslaitoksille työntekijän oleskeluajasta riippumatta.

2.1.9 Liikennevakuuttaminen ja potilasvakuuttaminen

Liikennevakuutuslain (460/2016) mukaan ajoneuvon omistaja ja haltija ovat velvollisia vakuuttamaan moottoriajoneuvon sen liikenteessä käyttämisestä aiheutuvien henkilö- ja esinevahinkojen varalta laissa tarkoitetussa vakuutusyhtiössä, kun ajoneuvon pysyvä kotipaikka on Suomessa.

Potilasvahinkolain (585/1986) mukaan terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa harjoittavalla on oltava lain mukainen potilasvakuutus Suomessa annetun terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä potilaalle aiheutuneen henkilövahingon varalta. Potilasvakuutustoimintaa Suomessa harjoittavien vakuutusyhtiöiden on kuuluttava jäsenenä Potilasvakuutuskeskukseen, joka hoitaa potilasvahinkolain mukaisen korvaustoiminnan.

Potilasvakuutuksesta ja liikennevakuutuksesta suoritetaan vahinkoa kärsineelle korvausta usealla eri perusteella. Korvaus henkilövahingoista, kuten ansionmenetyksen perusteella määrätään pääsääntöisesti vahingonkorvauslain nojalla. Korvaus ansionmenetyksestä määrätään ottamalla lähtökohdaksi arvio ansiotulosta, jonka vahinkoa kärsinyt olisi ilman vahinkotapahtumaa saanut. Tästä vähennetään ansiotulo, jonka vahinkoa kärsinyt vahinkotapahtumasta huolimatta on saanut tai olisi voinut saada taikka jonka hänen arvioidaan vastaisuudessa saavan ottaen huomioon hänen työkykynsä, koulutuksensa, aikaisempi toimintansa, mahdollisuutensa uudelleen kouluttautumiseen, ikänsä, asumisolosuhteensa ja näihin verrattavat muut seikat.

Jatkuva ansionmenetyksen korvaus maksetaan, mikäli vahinkoa kärsinyt on pysyvästi estynyt ansaitsemasta tuloja työskentelemällä. Liikenne- ja potilasvakuutuksesta korvataan myös va-

hingon vuoksi surmansa saaneen elatuksen varassa olleelle elatuksen menetystä (perhe-eläke). Korvaukset yhteensovitetaan muiden lakisääteisten järjestelmien kanssa. Yleiseen sosiaalivakuutukseen kuten sairausvakuutukseen ja työeläketurvaan nähden liikennevakuutus on ensisijainen korvausjärjestelmä. Potilasvakuutus on toissijainen muihin sosiaalivakuutusetuuksiin ja -korvauksiin, lukuun ottamatta työeläkettä.

Liikennevakuuttamista harjoittavat yhtiöt ja Potilasvakuutuskeskus käyttävät tulotietoja korvauksen perusteen ja korvausvelvollisuuden laajuuden määrittämiseksi.

Vakuutuskorvausten maksamista varten tarvitaan tiedot muun muassa työnantajien maksamista palkoista ja palkanluonteisista etuuksista, tieto yritystoiminnan ansio- ja pääomatuloista, lakisääteisistä vakuutuksista maksetuista ja maksettavista veronalaisista etuuksista, tieto vastuuvakuutuksen perusteella maksettavista ansionmenetyskorvauksista, Eläketurvakeskuksen rekisteriote ja työnantajan palkkailmoitus korvattavalta työkyvyttömyysjaksolta aiheutuneesta ansionmenetyksestä.

Korvaustoimintaa varten tarvitaan sekä historiatiedot 3—5 vuodelta ennen vahingon sattumista että ajantasaiset tiedot ansioista ja etuuksista korvattavalta työkyvyttömyysajalta. Yhteensovitusta varten tarvitaan tiedot kaikista lakisääteisistä korvauksista ja etuuksista.

Liikennevakuutuslaissa ja potilasvahinkolaissa säädetään liikennevakuutusyhtiön ja Potilasvakuutuskeskuksen oikeudesta saada tietoja työnantajalta, viranomaisilta ja eräiltä muilta tahoilta siten kuin 13 §:n 1 momentin 12 ja 14 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

2.1.10 Valtiokonttori

Valtiokonttorin tehtävänä on valtiokonttorista annetun lain (305/1991) mukaan muun muassa huolehtia valtion vahingonkorvausasioista. Valtiokonttorin tehtäviin kuuluvista korvausasioista säädetään useissa eri laeissa. Korvausasioista, joiden ratkaisemista varten tulotietoja luovutettaisiin tulorekisteristä, säädetään liikennevakuutuslaissa, työtapaturma- ja ammattitautilaissa, sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetussa laissa (1521/2016), tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetussa laissa (1522/2016) sekä rikosvahinkolaissa (1204/2005).

Valtiokonttori vastaa liikennevakuutuslain mukaan liikennevahingosta silloin, kun ajoneuvon omistaja tai haltija on vahingon sattuessa Suomen valtio eikä ajoneuvolle ole otettu liikennevakuutusta, ja silloin, kun Suomen valtio on sitoutunut korvaamaan toisen valtion omistaman ajoneuvon aiheuttaman vahingon.

Työtapaturma- ja ammattitautilain nojalla Valtiokonttori maksaa korvauksia valtion työssä aiheutuneen työtapaturman tai ammattitaudin johdosta.

Valtiokonttori hoitaa toimivaltaisena vakuutuslaitoksena sotilastapaturmien ja -sairauksien korvausjärjestelmää. Sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annettu laki koskee maanpuolustusvelvollisuutta suorittavia varusmiehiä ja siviilipalvelusmiehiä, kertausharjoituksiin osallistuvia reserviläisiä sekä eräitä muita laissa määritettyjä henkilöitä. Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annettu laki puolestaan koskee sotilaalliseen kriisinhallintaan, siviilikriisinhallintaan ja Euroopan unionin rajaturvallisuusviraston toimintaan osallistuvia henkilöitä. Lakien perusteella maksetaan muun muassa työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista päivärahaa, tapaturmaeläkettä ja perhe-eläkettä.

Valtiokonttori myöntää ja suorittaa korvauksen myös rikosvahinkolaissa tarkoitetusta vahingosta. Lain mukaan rikoksella luonnolliselle henkilölle tai kuolinpesälle aiheutettu vahinko korvataan valtion varoista siten kuin mainitussa laissa säädetään. Henkilövahingon kärsineelle tai hänen läheiselleen voidaan maksaa korvausta muun ohella ansionmenetyksestä. Samoin työnantajalle korvataan palkka tai sitä vastaava korvaus, jonka työnantaja on maksanut henkilövahingon kärsineelle työkyvyttömyysajalta.

Mainittujen lakien mukaisten korvausasioiden käsittely edellyttää tulotietojen käyttöä, kun hakijalle voidaan suorittaa korvausta ansionmenetyksen perusteella tai kun tulot muutoin vaikuttavat korvauksen myöntämiseen.

Valtiokonttorin oikeutta saada tietoja työnantajalta, viranomaiselta ja eräiltä muilta tahoilta kuvataan 13 §:n 1 momentin 16 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2.1.11 Kansaneläkelaitos

Kansaneläkelaitoksesta säädetään Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa (731/2001) ja sen sosiaaliturvaa koskevista tehtävistä etuuksia koskevissa eri laeissa. Näitä ovat muun muassa:

- kansaneläkelaki (568/2007)

- laki takuueläkkeestä (703/2010)

- sairausvakuutuslaki

- laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista (566/2005)

- opintotukilaki (65/1994)

- työttömyysturvalaki

- vuorotteluvapaalaki (1305/2002)

- laki yleisestä asumistuesta (938/2014)

- laki eläkkeensaajan asumistuesta (571/2007)

- laki vammaisetuuksista (570/2007)

- sotilasavustuslaki (781/1993)

- elatustukilaki (580/2008)

- laki toimeentulotuesta (1412/1997)

- laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996)

- laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta (1573/1993)

- laki rajat ylittävästä terveydenhuollosta (1201/2013)

- laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä (738/2009)

- eläketukilaki (1531/2016).

Kansaneläkelaitos voi lisäksi sopimuksen perusteella hoitaa muutakin sosiaaliturvan toimeenpanoa sekä muita palveluja. Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on lisäksi tiedottaa etuuksista ja palvelutoiminnastaan, harjoittaa etuusjärjestelmien ja oman toimintansa kehittämistä palvelevaa tutkimusta, laatia tilastoja, arvioita ja ennusteita sekä tehdä ehdotuksia toimialaansa koskevan lainsäädännön kehittämisestä.

Kansaneläkelaitos käyttää tulotietoja muun muassa lesken jatkoeläkkeen täydennysmäärän, takuueläkkeen, työkyvyttömyyseläkkeen, eläkkeensaajan asumistuen, kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän, sairauspäivärahan, kuntoutusrahan, vanhempainpäivärahojen, erityishoitorahan, osasairauspäivärahan, yleisen asumistuen, työttömyysetuuksien eli peruspäivärahan ja työmarkkinatuen, vuorottelukorvauksen, kotoutumistuen, perustoimeentulotuen perusosan, sotilasavustuksen, eläketuen ja opintotuen toimeenpanossa. Lisäksi tulotietoja tarvitaan asiakaspalvelussa etuusperinnässä, takausvastuu- ja elatusapuvelan perinnässä sekä tehtäessä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain mukaisia vakuuttamisratkaisuja.

Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada tietoja työnantajilta, viranomaisilta ja eräiltä muilta tahoilta säädetään kansaneläkelaissa ja eri etuuksia koskevissa laeissa siten kuin 13 §:n 1 momentin 17 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

2.1.12 Kunnat ja kuntayhtymät

Kuntien tehtäväkenttä on varsin laaja ja niiden eri toiminnoissa käsitellään kuntalaisten tulotietoja moniin tarkoituksiin. Alla kuvataan kuntien tehtävistä niiden asiakasmaksujen määräämistä, joita varten tulotietoja luovutettaisiin kunnille tulorekisteristä. Esimerkiksi kuntien tehtäviin kuuluvassa täydentävän toimeentulotuen myöntämisessä kunnat käyttäisivät tulorekisterin tietojen sijasta perustoimeentulotuen myöntäneeltä Kansaneläkelaitokselta saatuja tietoja.

Kunnallisista sosiaali- ja terveyspalveluista voidaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 1 §:n mukaan periä maksu palvelun käyttäjältä. Maksu voidaan periä henkilön maksukyvyn mukaan. Asiakasmaksujen suuruudesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa asetuksessa (912/1992) Tietyt sosiaali- ja terveyspalvelut on lain 4 ja 5 §:ssä säädetty maksuttomiksi.

Maksukyvyn mukaan määräytyvän maksun suuruutta määrättäessä otetaan lain 10 §:n 2 momentin mukaan huomioon palvelua käyttäneiden henkilöiden tulot siten kuin laissa tai sen nojalla tarkemmin säädetään. Laissa on erikseen säädetty muun muassa pitkäaikaisen laitoshoidon maksun perusteena olevista tuloista ja lisäksi säännöksiä muun muassa lastensuojelun ja erityispoliklinikkatoiminnan maksuista. Asetuksessa on säädetty muun muassa huomioon otettavista tuloista kotona annettavassa palvelussa. Kuukausituloina otetaan tällöin huomioon palvelun käyttäjän sekä hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, kuukausituloina otetaan huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo. Veronalaisina tuloina voidaan vaihtoehtoisesti ottaa huomioon viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut vastaavat veronalaiset tulot korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka Verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakkoperinnän laskemisperusteista määrää.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa (1503/2016) on erikseen säädetty päiväkodissa ja perhepäivähoidossa järjestetystä varhaiskasvatuksesta perittävästä asiakasmaksusta. Kuukausimaksu saa olla enintään perheen koon mukaan määräytyvän maksuprosentin osoittama euromäärä vähimmäistulorajan ylittävästä kuukausitulosta. Lapsen ja hänen huoltajansa tulot otetaan huomioon samoin perustein kuin kotona annetusta palvelusta on edellä mainitussa asetuksessa säädetty.

Tulotietoja tarvitaan myös arvioitaessa, onko mainittujen lakien mukainen maksu jätettävä perimättä tai onko sitä alennettava sillä perusteella, että maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa säädetään kunnan tai kuntayhtymän oikeudesta saada asiakasmaksun määräämistä varten tarpeelliset tiedot työnantajalta, viranomaisilta ja eräiltä muilta tahoilta, jos kunta tai kuntayhtymä ei ole saanut asiakkaalta tai hänen lailliselta edustajaltaan riittäviä ja luotettavia tietoja maksun määräämistä varten.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa säädetään varhaiskasvatuksen tehtäviä hoitavan viranomaisen oikeudesta saada maksun suuruuteen olennaisesti vaikuttavat maksun määräämiseksi välttämättömät tiedot työnantajalta, viranomaisilta ja eräiltä muilta tahoilta.

Tiedonsaantioikeuksia kuvataan tarkemmin 13 §:n 1 momentin 18 ja 19 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2.1.13 Työttömyyskassat

Työttömyyskassat ovat työttömyyskassalain (603/1984) mukaisia keskinäisen vastuun perusteella toimivia yhteisöjä, joiden jäseninä on palkansaajia tai yrittäjiä. Työttömyyskassan tarkoituksena on työttömyysturvalaissa tarkoitetun ansioturvan ja siihen liittyvien ylläpitokorvausten järjestäminen jäsenilleen.

Työttömyyskassan jäsenmaksun laskemisperusteet määritetään työttömyyskassan säännöissä. Jäsenmaksun määrän vahvistaa Finanssivalvonta työttömyyskassan esityksestä. Palkansaajien työttömyyskassan jäsenmaksu määritetään joko prosenttiosuutena päätoimen palkasta, jolloin työnantajat yleensä perivät jäsenmaksun palkkatulosta ennakonpidätysten yhteydessä taikka euromääräisenä.

Työttömyyskassat suorittavat jäsenilleen etuutena työttömyyden ajalta ansiosidonnaista päivärahaa ja työn vastaanottamista pitkän työmatkan päästä tukevaa liikkuvuusavustusta työttömyysturvalain nojalla sekä kulukorvausta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) nojalla mainitussa laissa tarkoitettuun työvoimakoulutukseen ja eräisiin muihin laissa säädettyihin palveluihin osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Työttömyysetuuksien lisäksi työttömyyskassat myöntävät vuorotteluvapaalaissa tarkoitetun vuorotteluvapaan ajalta maksettavaa vuorottelukorvausta.

Ansiopäiväraha ja vuorottelukorvaus ovat tulosidonnaisia. Pääsääntöisesti palkansaajan ansiopäivärahan perusteena oleva palkka lasketaan henkilön vakiintuneen palkan perusteella työttömyyttä edeltäneeltä ajanjaksolta, jona henkilö on täyttänyt palkansaajan työssäoloehdon. Päivärahan perusteena olevana palkkana otetaan huomioon palkka- ja muu ansiotulona pidettävä vastike, joka on maksettu korvauksena työstä. Vuorottelukorvauksen täysi määrä on pääsäännön mukaan 70 prosenttia työttömyyspäivärahasta.

Hakijan on annettava työttömyyskassalle etuuden myöntämiseksi ja maksamiseksi tarvittavat tiedot. Työttömyyskassan oikeudesta saada tietoja työnantajalta, viranomaisilta ja eräiltä muilta tahoilta muun muassa käsiteltävän asian ratkaisemista varten säädetään työttömyysturvalaissa siten kuin 13 §:n 1 momentin 20 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

2.1.14 Koulutusrahasto

Koulutusrahasto on työmarkkinaosapuolten hallinnoima rahasto, jonka tarkoituksena on edistää työssä tarvittavia valmiuksia myöntämällä tukea ammatilliseen koulutukseen ja kehittymiseen. Koulutusrahasto myöntää etuutena aikuiskoulutustuesta annetussa laissa tarkoitettua aikuiskoulutustukea sekä Koulutusrahastosta annetussa laissa (1306/2002) tarkoitettuja ammattitutkintostipendejä. Rahaston tehtävänä on lisäksi tiedottaa etuuksista, antaa neuvontapalvelua sekä tehdä ehdotuksia toimialaansa koskevan lainsäädännön kehittämisestä.

Koulutusrahaston myöntämistä etuuksista aikuiskoulutustuki on ansiosidonnainen. Koulutusrahasto käyttää tulotietoja aikuiskoulutustukihakemusten käsittelyn yhteydessä aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena olevan palkan määrittelemiseen, henkilölle kertyneen työssäoloajan laskentaan sekä tukeen vaikuttavien sivutulojen määrittelemiseen. Aikuiskoulutustukea myönnettäessä rahasto tarvitsee myös tietoja henkilön työsuhteesta, hänelle myönnetystä opintovapaasta sekä mahdollisista muista sosiaalietuuksista. Lisäksi tulotietoja käytetään esimerkiksi maksatuksen keskeyttämistä ja liikamaksun takaisinperintää koskevissa asioissa.

Koulutusrahasto saa aikuiskoulutustukiasian käsittelyssä tarvittavat tiedot pääsääntöisesti tuensaajalta. Lisäksi Koulutusrahaston oikeudesta saada aikuiskoulutustuen myöntämistä, maksamista tai muuta tuen toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot työnantajalta, viranomaisilta ja eräiltä muilta tahoilta säädetään aikuiskoulutustuesta annetussa laissa siten kuin 13 §:n 1 momentin 21 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

2.1.15 Työsuojeluviranomaiset

Työsuojeluhallinnon tehtävänä on muun muassa valvoa työsuojelua koskevien määräysten noudattamista ja huolehtia muista työsuojeluhallinnosta annetussa laissa (16/1993) säädetyistä tehtävistä. Työsuojeluviranomaisina toimivat aluehallintovirastot.

Työsuojeluviranomaisella on työturvallisuuteen ja muuhun työsuojeluun liittyvien valvontatehtäviensä lisäksi asetettu myös eräitä harmaan talouden torjuntaan liittyviä tehtäviä. Tehtäviä, joissa työsuojeluviranomaiset tarvitsevat tulotietoja, ovat erityisesti tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006), niin sanotun tilaajavastuulain, valvonta, työsuhteen vähimmäisehtojen valvonta sekä ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonta.

Tilaajavastuulain valvonnassa työsuojeluviranomaisen valvonta kohdistuu tilaajaan. Työsuojeluviranomainen valvoo, että tilaaja on pyytänyt sopimuskumppaniltaan tilaajavastuulaissa määritellyt selvitykset ennen sopimuksen tekemistä. Työsuojeluviranomainen valvoo myös sitä, ettei tilaaja ole tehnyt sopimusta yrityksen kanssa, jonka vastuuhenkilö on liiketoimintakiellossa. Vastaavasti valvotaan, ettei tilaaja ole tehnyt sopimusta yrityksen kanssa tilanteessa, jossa tilaajan on täytynyt tietää, että yrityksellä ei ole tarkoitus täyttää sopimuspuolena ja työnantajana lakisääteisiä maksuvelvoitteitaan.

Työsuhteen vähimmäisehtojen valvonta kohdistuu työnantajaan. Tällöin valvotaan sitä, että työnantaja noudattaa toiminnassaan työlainsäädäntöä, kuten esimerkiksi työsopimuslakia, työ-

aikalakia ja vuosilomalakia sekä alan yleissitovaa työehtosopimusta. Valvonnan tarkoituksena on turvata työntekijöiden työehtojen vähimmäistaso, tasapuolinen kohtelu ja työsuhdeturva.

Ulkomaisen työvoiman käytön valvonnassa ulkomaalaisella työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen. Työsuojeluviranomaisen valvonta kohdistuu työnantajaan, joka voi olla sijoittautunut Suomeen tai ulkomaille. Työsuojeluviranomainen valvoo, että ulkomaalaisella työntekijällä on oikeus tehdä työtä Suomessa. Valvonnan tarkoituksena on turvata myös työntekijöiden työehtojen vähimmäistaso. Valvonta voi pitää sisällään muitakin seikkoja, kuten työpaikan työympäristövalvontaa.

Työsuojeluviranomaisten oikeudesta saada valvontatehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömiä tietoja työnantajalta, viranomaisilta ja muilta tahoilta säädetään työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006) siten kuin 13 §:n 1 momentin 22 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

2.1.16 Tilastokeskus

Tilastokeskus on yksi tilastolaissa (240/2008) tarkoitetuista tilastoviranomaisista. Sen tehtävänä on Tilastokeskuksesta annetun lain (48/1992) mukaan laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä sekä huolehtia valtion tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa.

Tilastokeskus tuottaa huomattavat määrät tilastotietoa sekä tilastollisia tutkimuksia ja selvityksiä yhteiskunnan eri aloilta. Tulotietoja käytetään muun muassa palkkoja ja työvoimakustannuksia, työssäkäyntiä sekä tulo- ja varallisuustietoja koskevassa tilastoinnissa.

Tilastokeskuksen oikeudesta saada tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät henkilötiedot työnantajilta sekä eräiltä viranomaisilta ja muilta tahoilta säädetään tilastolaissa siten kuin 13 §:n 1 momentin 23 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

2.1.17 Palkkatuen, starttirahan ja palkkaturvan toimeenpano

Työ- ja elinkeinotoimistot myöntävät julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain nojalla muun muassa palkkatukea työttömän työnhakijan työllistymisen edistämiseksi ja starttirahaa yrittäjäksi ryhtyvän henkilöasiakkaan toimeentulon turvaamiseksi.

Palkkatukea myönnetään mainitun lain 7 luvun mukaisesti työnantajalle palkkauskustannuksiin. Palkkatuen määrä on prosentuaalinen osuus työnantajalle tuella palkatusta aiheutuvista palkkauskustannuksista. Palkkatuki voi olla yhdessä muiden palkkauskustannuksiin myönnettyjen tukien ja oppisopimuksen perusteella maksettavan koulutuskorvauksen kanssa enintään tuella palkatusta työnantajalle aiheutuvien laissa määriteltyjen palkkauskustannusten suuruinen.

Starttiraha myönnetään mainitun lain 8 luvun mukaisesti päätoimisen yritystoiminnan aloittavalle henkilöasiakkaalle. Tuen myöntämisen edellytyksenä on muun muassa se, että henkilö ei saa samalta ajata palkkaa tai korvausta yritystoimintaansa liittyvästä työstä.

Tuet maksaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus), Palkkatukea hakeva työnantaja ilmoittaa toteutuneet palkkauskustannukset KEHA-keskukselle palkkatuen maksatushakemuksessa. Starttirajan saajan ilmoittaa starttirahan maksatushakemuksessa KEHA-keskukselle, onko hän saanut starttirahan maksamisen estävää palkkaa tai etuutta.

Palkkatukea hakeva työnantaja ja starttirahaa hakeva henkilöasiakas on velvollinen antamaan tuen myöntämiseksi ja maksamiseksi tarvittavat tulotiedot ja muut tiedot valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Työ- ja elinkeinotoimistolla ja KEHA-keskuksella on lisäksi oikeus saada muun muassa tukien toimeenpanossa välttämättömiä tietoja eräiltä viranomaisilta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset huolehtivat palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisen palkkaturvan maksamisesta. Palkkaturvan tarkoituksena on turvata työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksaminen työnantajan maksukyvyttömyyden varalta. Palkkaturvana maksetaan saatavia, joiden peruste ja määrä on saatu selvitettyä. Palkkaturvan toimeenpanossa palkkaturvaviranomainen hyödyntää muun muassa palkanmaksua koskevia historiatietoja. Palkkaturvaviranomaisen oikeudesta saada tietoja työnantajalta ja eräiltä viranomaisilta säädetään palkkaturvalaissa ja merimiesten palkkaturvalaissa.

Työ- ja elinkeinotoimistojen, KEHA-keskuksen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeudesta saada edellä mainittujen tukien ja palkkaturvan toimeenpanoon tarvittavia tietoja työnantajalta, eräiltä viranomaisilta ja muilta tahoilta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa, palkkaturvalaissa ja merimiesten palkkaturvalaissa siten kuin 13 §:n 1 momentin 24 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvataan.

2.1.18 Ulosottoviranomainen

Ulosottoviranomaisen tehtävänä on laiminlyötyjen maksuvelvoitteiden ja muiden velvoitteiden sekä turvaamistoimien täytäntöönpano. Jollei velallinen maksa velkaa vapaaehtoisesti, velallisen tuloa tai omaisuutta voidaan ulosmitata velan suorittamiseksi.

Vuonna 2016 tehtiin 441 218 palkan ulosmittauspäätöstä ja 101 945 eläkkeen ulosmittauspäätöstä eli yhteensä 543 163 ulosmittauspäätöstä. Palkka- ja eläketulojen ulosmittaukset muodostivat runsaat 60 prosenttia kaikista ulosottolaitoksessa vuonna 2016 tehdyistä ulosmittauksista. Ulosotossa oli vuonna 2016 vireillä yhteensä noin 485 000 eri luonnollista henkilöä, joista suurimman osan tulotiedot jouduttiin selvittämään perinnän alkuvaiheessa.

Ulosoton tietojärjestelmään saadaan teknisen käyttöyhteyden avulla tulotietoja Eläketurvakeskukselta reaaliaikaisesti ja Verohallinnosta päivittäin. Työvoimaviranomaiselta tiedot työttömyydestä ja Kansaneläkelaitokselta tiedot sen maksamista eläkkeistä ja tuista saadaan puolen vuoden välein. Näiden lisäksi ulosottomies saa tietoa velallisen tuloista pankkitilitiedusteluista sekä velalliselta itseltään. Osa pankkitilitiedoista saadaan teknisen käyttöyhteyden kautta sähköisesti ulosoton tietojärjestelmään, mutta osa joudutaan tilaamaan ja vastaanottamaan manuaalisesti.

Ulosottoviranomaiset eivät säännönmukaisesti luovuta velallisten tulotietoja edelleen. Ulosoton hakijalla on oikeus saada tieto velalliselle tehdystä ulosottoselvityksestä, johon kirjataan velallisen tulo- ja tulonmaksajatietoja. Toistuvaistulon ulosmittauksessa tulon maksajalle lähetetään maksukielto. Jos velallinen saa tuloja usealta maksajalta, muiden maksajien tulot ilmoitetaan maksukiellossa, koska ne tulee ottaa huomioon ulosmitattavaa määrää laskettaessa.

Ulosottomiehellä on varsin laajat ulosottokaaren (705/2007) 3 luvussa säädetyt tiedonsaantioikeudet velallisen tulo- ja omaisuustietojen selvittämiseksi ulosottoasian täytäntöönpanoa varten. Tiedonsaantioikeuksia on kuvattu lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 25 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2.2 Työnantajan ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyöntien seuraamukset

2.2.1 Verohallinnolle ilmoitettavat tiedot

Sivullisen tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin seuraamukset

Verotusmenettelystä annetun lain 3 luvussa säädetään sivullisen yleisestä ja erityisestä tiedonantovelvollisuudesta ja sen laiminlyönnin seuraamuksista. Verohallinto voi määrätä tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin johdosta lain 22 a §:ssä säädetyn laiminlyöntimaksun. Laiminlyöntimaksun suuruus riippuu laiminlyönnin vakavuudesta. Pienin laiminlyöntimaksu on 100 euroa. Enintään 2 000 euron laiminlyöntimaksu voidaan määrätä silloin, kun tiedonantovelvollisuuden täyttämisessä on ollut vähäinen puutteellisuus taikka tieto tai asiakirja on annettu myöhässä tai tiedot on annettu muulla tavalla kuin Verohallinto on määrännyt. Jos ilmoitus, muu tieto tai asiakirja on annettu olennaisesti puutteellisena tai virheellisenä taikka se on annettu vasta kehotuksen jälkeen, enimmäismäärä on 5 000 euroa. Jos kyse on tahallisuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta taikka ilmoitusta ei ole annettu lainkaan, enimmäismäärä on 15 000 euroa. Laiminlyöntimaksun määrääminen edellyttää aina tiedonantovelvollisen kuulemista.

Laiminlyöntimaksu määrätään erikseen jokaisesta puuttuvasta tai myöhässä annetusta vuosi-ilmoituksesta. Maksun määrää harkittaessa otetaan huomioon muun muassa tarvittavien tietojen määrä, laiminlyöntien ja puuttuvien saajaerittelyjen lukumäärä, lähetettyjen kehotusten lukumäärä sekä vuosi-ilmoituksen antamisajankohta. Maksu on korkeampi, jos vuosi-ilmoituksen tiedot eivät ehdi verovelvollisten esitäytetyille veroilmoituksille tai ilmoitusta ei ole lainkaan annettu. Laiminlyöntimaksun suuruutta korotetaan, jos laiminlyönti on toistuvaa.

Laiminlyöntimaksua voidaan kohtuullistaa tai se voidaan jättää määräämättä perustellusta syystä, esimerkiksi kun laiminlyönti on olosuhteisiin nähden vähäinen. Laiminlyöntimaksua ei määrätä luonnolliselle henkilölle tai kuolinpesälle, ellei kyse ole elinkeinotoimintaan taikka maa- tai metsätalouteen liittyvästä tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä.

Verotusmenettelystä annetussa laissa säädetään lisäksi laiminlyönnin rikosoikeudellisesta seuraamuksesta. Se, joka laiminlyö säädetyn tiedonantovelvollisuuden, on 87 §:n 1 momentin mukaan tuomittava verotusta koskevan tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä sakkoon. Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen (86/1998), jäljempänä ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa säädetyn kaksoisrangaistavuuden kiellon (ne bis in idem –kielto) johdosta samasta laiminlyönnistä ei ole verotuskäytännössä katsottu voitavan määrätä samalle luonnolliselle henkilölle sekä laiminlyöntimaksua että rikosoikeudellista seuraamusta. Sivullisen tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä ei ole käytännössä määrätty rikosoikeudellista seuraamusta.

Oma-aloitteisten verojen ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnin seuraamukset

Ennakonpidätystä, perittyä lähdeveroa sekä työnantajan sairausvakuutusmaksua koskevan ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönteihin sovelletaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 35 ja 36 §:n myöhästymismaksua sekä 37 ja 38 §:n veronkorotusta koskevia säännöksiä. Myöhästymismaksu määrätään pääsääntöisesti silloin, kun veroilmoitus on annettu oma-aloitteisesti, mutta ilmoittamiselle säädetyn määräajan jälkeen. Veronkorotus määrätään, kun ilmoitetut tiedot annetaan vaillinaisena, virheellisenä tai jätetään kokonaan antamatta taikka jos ennakonpidätys on jätetty toimittamatta tai lähdevero perimättä säädetyssä ajassa.

Myöhästymismaksu muodostuu päiväkohtaisesta ja veron määrän perusteella määräytyvästä myöhästymismaksusta. Ilmoittamisen määräajan jälkeisiltä 45 päivältä myöhästymismaksua määrätään kolme euroa päivältä. Päiväkohtaista maksua lasketaan vain verokauden ensimmäisen veroilmoituksen myöhästymisestä. Jos ilmoitus annetaan yli 45 päivää veroilmoituksen antamisen määräpäivän jälkeen, lisätään myöhästymismaksun määrään kaksi prosenttia myöhässä ilmoitetun veron määrästä. Veron määrän perusteella määräytyvä myöhästymismaksu on verolajilta enintään 15 000 euroa verokaudessa ja päiväkohtaisen maksun enimmäismäärä 135 euroa.

Veron määrän perusteella määräytyvää myöhästymismaksua oikaistaan, jos maksettavan veron määrä alenee oikaisuilmoituksen, veron määräämisen, päätöksen oikaisun, muutoksenhaun tai muun vastaavan syyn seurauksena. Sen sijaan ajan kulumisen perusteella määrättävää myöhästymismaksua ei oikaista.

Verovelvollista kuullaan ennen myöhästymismaksun määräämistä vain silloin, jos se on erityisestä syystä tarpeen, kuten silloin, kun ilmoituksen saapumisajankohdasta on epäselvyyttä. Myöhästymismaksu voidaan jättää määräämättä, jos veroilmoituksen antaminen viivästyy yleisen tietoverkon tai Verohallinnon sähköisessä asiointipalvelussa olevan toimintahäiriön vuoksi. Myöhästymismaksua ei myöskään määrätä, jos verovelvolliselle määrätään erityisistä syistä myöhästymisen johdosta veronkorotus.

Verovelvolliselle määrätään oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain 37 §:ssä säädetty veronkorotus, jos veroilmoitus tai muu ilmoitus taikka muu säädetty tieto tai selvitys on annettu puutteellisena tai virheellisenä taikka on jätetty kokonaan antamatta. Veronkorotus määrätään myös, jos ennakonpidätys on jätetty toimittamatta tai lähdevero perimättä säädetyssä ajassa. Veronkorotus voidaan määrätä, vaikka ennakonpidätystä taikka rajoitetusti verovelvollisen lähdeveron tai korkotulon lähdeveroa ei määrättäisi suorituksen maksajalle.

Verovelvolliselle voidaan poikkeuksellisesti määrätä veronkorotus myöhästymismaksun sijasta, jos hän ilmoittaa veroa myöhässä tai oikaisee veron määrää ilmeisesti välttääkseen myöhästymismaksun tai veronkorotuksen. Veronkorotuksen määräämistä harkittaessa otetaan erityisesti huomioon verovelvollisen esittämä selvitys menettelystään. Myöhästymismaksun välttämisellä tarkoitetaan tilanteita, joissa verovelvollinen antaa säädettyyn eräpäivään mennessä toistuvasti puutteellisen veroilmoituksen ja oikaisee ilmoituksen tietoja saadakseen perusteettomasti lisäaikaa veroilmoituksen antamiselle. Veronkorotus voidaan määrätä myöhästymismaksun sijaan myös silloin, kun myöhästymismaksua ei voida pitää riittävänä seuraamuksena. Veronkorotuksen välttämisen yrityksestä on kysymys esimerkiksi silloin, kun verovelvollinen antaa puuttuvia veroilmoituksia sen jälkeen kun hänelle on ilmoitettu verotarkastuksen aloittamisesta.

Veronkorotus voidaan jättää määräämättä, jos laiminlyönti on vähäinen tai laiminlyönnille on pätevä syy, esimerkiksi sairastuminen. Laiminlyönnin vähäisyyttä arvioidaan euromääräisesti.

Veronkorotus lasketaan lain 38 §:n mukaan prosenttiosuutena verovelvollisen vahingoksi määrätystä verosta. Prosenttiosuus riippuu laiminlyönnin tai virheen luonteesta. Ennakonpidätystä tai lähdeveroa ei kaikissa tilanteissa määrätä suorituksen maksajalle, vaikka tämä olisi laiminlyönyt ennakonpidätyksen toimittamisen tai lähdeveron. Tällöin veronkorotus lasketaan toimittamattoman ennakonpidätyksen tai perimättä jätetyn lähdeveron määrästä. Kun veronkorotusta määrätään myöhästymismaksun sijasta, veronkorotus lasketaan myöhässä annetussa veroilmoituksessa ilmoitetun veron perusteella.

Veronkorotus on pääsääntöisesti 10 prosenttia veron määrästä, kuitenkin vähintään 15 prosenttia ja enintään 50 prosenttia, jos laiminlyönti on toistuvaa tai verovelvollisen toiminta osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta verotusta koskevista velvoitteista. Jos vero on määrätty arvioimalla, veronkorotus on 25 prosenttia arvioidun veron määrästä. Veronkorotus on kolme prosenttia, jos kysymyksessä oleva asia on tulkinnanvarainen tai epäselvä. Jos verovelvollisille ei määrätä veroa, veronkorotus on enintään 200 euroa.

Verotusta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnin rikosoikeudellisista seuraamuksista säädetään rikoslain 29 luvussa. Se, joka laiminlyömällä ilmoittamisvelvollisuuden luvun 1 §:ssä säädetyllä tavalla aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa veron määräämättä jättämisen tai sen määräämisen liian alhaiseksi taikka veron aiheettoman palauttamisen, on tuomittava veropetoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Törkeästä veropetoksesta vankeusrangaistus on luvun 2 §:n mukaan vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Jos veropetos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava luvun 3 §:n mukaan lievästä veropetoksesta sakkoon. Veropetosta ja lievää veropetosta koskevassa asiassa voidaan jättää ilmoitus tekemättä, esitutkinta toimittamatta, syyte ajamatta sekä rangaistus määräämättä, jos veronkorotus harkitaan riittäväksi seuraamukseksi.

Veronkorotuksen määräämistä ja veropetossyytteen nostamista saman ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella rajoittaa ne bis in idem –kielto. Kiellolla voi olla merkitystä luonnollisten henkilöiden, kotimaisten kuolinpesien ja sellaisten yhtymien, joiden verosta luonnollinen henkilö tai kotimainen kuolinpesä on vastuussa, ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöntejä koskevien seuraamusten käsittelyssä. Osakeyhtiölle ja muulle yhteisölle määrätty veronkorotus ei sen sijaan estä rikosoikeudellisen seuraamuksen tuomitsemista osakeyhtiön toiminnasta vastuussa olevalle henkilölle osakeyhtiön saman laiminlyönnin perusteella.

Kaksoisrangaistavuuden kiellon toteuttamiseksi on säädetty laki erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta (781/2013). Rikoslain 11 §:n 2 momentin mukaan veropetoksia koskevissa asioissa syytettä ei voida nostaa eikä tuomiota antaa, jos samasta asiasta samalle henkilölle on jo määrätty veronkorotus, paitsi jos veronkorotuksen määräämisen jälkeen on saatu näyttöä uusista tai vasta esiin tulleista olennaisista tosiseikoista ja samassa asiassa aikaisemmin määrätty veronkorotus on erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta annetun lain mukaisesti poistettu. Viimeksi mainitussa laissa tarkoitettu veronkorotus voidaan ensivaiheessa jättää määräämättä asian käsittelemiseksi ensisijaisesti rikosasiana. Veronkorotus voidaan määrätä myöhemmin erillisellä päätöksellä, jos ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella ei tehdä rikosilmoitusta, esitutkintaviranomainen lopettaa esitutkinnan tai jättää sen toimittamatta taikka syyttäjä tekee syyttämättäjättämispäätöksen tai peruuttaa syytteen.

2.2.2 Eläkelaitoksille ilmoitettavat tiedot

Vakuuttamisvelvolliselle määrättävistä ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnin hallinnollisista seuraamusmaksuista säädetään työntekijän eläkelaissa, merimieseläkelaissa ja julkisten alojen eläkelaissa.

Työntekijän eläkelain 163 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaan eläkelaitos voi määrätä työnantajalle arvion perusteella enintään kaksinkertaiseksi korotetun, kohtuullisena pidettävän työeläkevakuutusmaksun, jos työnantaja laiminlyö työnantajaa ja työntekijää koskevien tietojen antamisen säädetyssä määräajassa.

Merimieseläkelain 151 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan eläkekassa voi määrätä työnantajalle tai sille, joka on antanut eläkekassalle sitoumuksen eläkevakuutusmaksun suorittamisesta,

arvion perusteella enintään kaksinkertaiseksi korotetun kohtuullisena pidettävän eläkevakuutusmaksun, jos työnantaja tai mainitun sitoumuksen antanut laiminlyö eläketurvan järjestämisestä ja hoitamisesta säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden laissa säädetyssä määräajassa.

Työntekijän eläkelain 163 §:n 2 momentin ja merimieseläkelain 151 §:n 2 momentin mukaan korotettuja eläkevakuutusmaksuja määrättäessä otetaan kummankin lain mukaan huomioon laiminlyöntiajan pituus, laiminlyönnin toistuvuus ja muut näihin rinnastettavat laiminlyönnin moitittavuuden arviointiin liittyvät seikat.

Julkisten alojen eläkelain 153 §:n 1 momentin mukaan jos julkinen työnantaja jättää ilmoittamatta Kevalle lainkohdassa tarkoitetut tiedot tai ilmoittaa ne säädettyä määräaikaa myöhemmin, Kevasta annetun lain 19 §:n, valtion eläketurvan rahoituksesta annetun lain 2 §:n, evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetun lain (68/2016) 2 §:n ja Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 1 §:n mukainen maksuosuus voidaan määrätä suoritettavaksi kohtuullisesti korotettuna, kuitenkin enintään kaksinkertaisena.

Työeläkevakuuttamiseen liittyvän ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnin rikosoikeudellisista seuraamuksista säädetään rikoslain 29 luvun 4 a ja 4 b §:ssä. Työeläkevakuutusmaksupetoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, jos tämä aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa työeläkevakuutusmaksun määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheettoman palauttamisen laissa säädetyillä teoillaan. Törkeän tekomuodon tunnusmerkkien täyttyessä rangaistus on vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta.

2.2.3 Työttömyysvakuutusrahastolle ilmoitettavat tiedot

Työttömyysvakuutusrahastolle ilmoitettavia tietoja koskevasta ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä ei ole säädetty määrättäväksi hallinnollista seuraamusta. Työttömyysvakuutusmaksun lainvastaiseen välttämiseen ja sen yrittämiseen sovelletaan rikoslain veropetosta koskevia säännöksiä.

2.2.4 Työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamiseen liittyvät tiedot

Työtapaturma- ja ammattitautivakuutusta koskevien tietojen ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä ei ole säädetty määrättäväksi hallinnollista seuraamusta.

Ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnille on kuitenkin säädetty rikosoikeudellinen seuraamus. Rikoslain mukaan työnantaja tai tämän edustaja on tuomittava tapaturmavakuutusmaksupetoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään vuodeksi silloin, kun tämä aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa tapaturmavakuutusmaksun määräämättä jättämisen laiminlyömällä työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen vakuuttamis- tai ilmoitusvelvollisuuden tai antamalla vakuutusmaksuun vaikuttavan tiedon virheellisenä tai kieltäytymällä antamasta tietoja.

Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella voidaan määrätä laiminlyöntimaksu ja vakuutusmaksua vastaava maksu, mutta nämä seuraamukset eivät kohdistu ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöntiin.

2.2.5 Muut työnantajan antamat tiedot

Työnantajan muulle taholle, kuten työttömyyskassalle, koulutusrahastolle, vakuutusyhtiölle ja vakuutuskeskukselle sekä etuusasiaa käsittelevälle kunnalle tai kansaneläkelaitokselle työnantajan annettavaksi säädettyjen tietojen antamisvelvollisuuden laiminlyönnistä ei ole säädetty

määrättäväksi hallinnollista seuraamusta. Näitä tietoja koskeviin laiminlyönteihin voidaan soveltaa rikoslain 36 luvun petosrikoksia koskevia säännöksiä.

2.3 Nykytilan arviointi

Nykyiset työnantajien useat erilaiset tiedonanto- ja raportointivelvoitteet ovat yritysten palkkahallinnolle ja taloushallinnon palveluntarjoajille työläitä, menettelyiltään vanhentuneita sekä ajallisesti voimakkaasti alkuvuoteen painottuvia, mikä on aiheuttanut töiden kasautumista. Yritykset joutuvat antamaan palkkatietoja ja muita työ- ja palvelussuhteeseen liittyviä tietoja usealle eri tahoille, erilaisella tietosisällöllä, erilaisissa teknisissä formaateissa ja vaihtelevissa aikatauluissa. Samoja tai lähes samoja tietoja joudutaan antamaan useaan kertaan eri tahoille. Monissa etuuskäsittelyyn ja kunnallisten tulosidonnaisten asiakasmaksujen määrittämiseen liittyvissä tilanteissa tiedot joudutaan edelleen antamaan paperimuodossa ja työnantajan kannalta ennakoimattomissa aikatauluissa.

Viranomaistahoille ja muille tiedon käyttäjille nykytilanne on monilta osin epätyydyttävä. Esimerkiksi etuuksien tai asiakasmaksujen määräämiseen varten tarvittavia tietoja joudutaan pyytämään tulonsaajilta ja työnantajilta yksittäin. Tarvittavien tietojen saanti perustuu monesti toiselta viranomaiselta tai useammaltakin eri taholta saataviin tietoihin, eikä viranomaisten keskinäinen tietojenvaihto ole optimaalisen tehokasta. Näin saatavat tiedot ovat lisäksi monesti, esimeriksi kun viranomainen käyttää Verohallinnolta saatuja toimitettua tuloverotusta koskevia tietoja, käsillä olevaa käyttötarkoitusta ajatellen vanhoja, mikä aiheuttaa tarvetta jälkikäteiseen selvittelytyöhön. Harmaan talouden torjunnan kannalta on ongelmana, kun nopealiikkeisen harmaan talouden torjunnassa ei ole käytettävissä riittävän ajantasaisia tietoja.

Niitä mahdollisuuksia, joita nykyaikaisen tietotekniikan käyttö tarjoaa työnantajille ja muille suorituksen maksajille, taloushallinnon palveluntarjoajille sekä tietoja saaville viranomaisille ja muille tahoille, voidaan nykyisessä sääntely-ympäristössä hyödyntää varsin vajavaisesti. Digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia saavuttaa kustannussäästöjä ja lisätä työn tuottavuutta yrityksissä ja viranomaisissa jää käyttämättä.

Yhteiskuntakehityksen myötä muun muassa vero- ja sosiaalilainsäädäntö on monimutkaistunut ja viranomaisten tarvitsema tietomäärä kasvanut suureksi ja vaikeasti hallittavaksi. Digitalisaatiolla saatavien mahdollisuuksien jääminen hyödyntämättä on kasvava epäkohta niin yritysten, viranomaisten kuin kansantaloudenkin kannalta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen keskeisenä tavoitteena on keventää työnantajayritysten hallinnollista taakkaa yksinkertaistamalla palkkatietoihin liittyviä ilmoittamismenettelyjä siten, että suorituksen maksajat voisivat täyttää ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutensa eri viranomaisille ja muille tietojen saantiin oikeutetuille tahoille yhdellä kertaa keskitettyä sähköistä tiedonvälityspalvelua käyttäen. Kerran annettuja tietoja ei tarvitsisi antaa uudelleen.

Tavoitteena on hyödyntää digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia tietojen välityksessä suoritusten maksajilta niitä käyttäville viranomaisille ja muille tahoille näiden tietojensaantioikeuksien mukaisesti ja tehostaa viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa. Tavoitteena on saavuttaa julkisessa taloudessa tuottavuushyötyjä pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman linjausten mukaisesti. Hallitusohjelman yhdeksi kärkihankkeeksi on nostettu julkisten palvelujen digitalisointi. Ohjelman tavoitteena on uudistaa julkiset palvelut käyttäjälähtöisiksi ja ensi-

sijaisesti digitaalisiksi tuottavuuden parantamiseksi. Hallitusohjelman tavoitteena on muun muassa hallinnon sisäisten prosessien digitalisointi, ja se, että julkinen hallinto sitoutuu kysymään samaa tietoa kansalaisilta ja yrityksiltä vain kerran. Tavoitteena on myös vahvistaa kansalaisten oikeutta valvoa itseään koskevien tietojen käyttöä, samalla varmistaen tietojen sujuva siirtyminen viranomaisten välillä.

Tavoitteena on tarjota viranomaisille ja julkista tehtävää hoitaville reaaliaikainen pääsy tulonsaajia koskeviin kattaviin palkka- ja etuustuloja koskeviin tietoihin sekä muihin työ- ja palvelussuhdetta koskeviin tietoihin keskitetystä tietovarannosta, millä toimintojen muun tehostamisen lisäksi pyritään muun muassa nopeuttamaan päätöksentekoa, edistämään viranomaispäätösten oikeellisuutta sekä vähentämään tarvetta etuuksien takaisinperintään, työnantajiin kohdistuviin tietopyyntöihin ja perinteisin menetelmin tapahtuvaan viranomaisten keskinäiseen tietojenvaihtoon.

Reaaliaikaisuudella tavoitellaan myös harmaan talouden torjuntaedellytysten paranemista. Tulorekisterin toteuttaminen on nostettu yhdeksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa vuosille 2016—2020 (Sisäministeriö 7.6.2016, SM1613845) listatuista 20 hankkeesta. Ohjelmaan on valittu kansallisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden kannalta keskeisimmät ja vaikutuksiltaan merkittävimmän toimenpiteet. Torjuntaohjelmassa korostuu tulorekisterin reaaliaikaisuuden merkitys.

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman digitalisaatioon liittyvien tavoitteiden mukaisesti myös vahvistaa kansalaisten oikeutta valvoa itseään koskevien tietojen käyttöä luomalla tulonsaajille mahdollisuus tarkastella heistä ehdotettuun tulorekisteriin talletettavia tietoja reaaliaikaisesti sähköisen käyttöliittymän kautta ja selvittää, mitä tietoja ja mille tahoille tietoja järjestelmästä välitetään. Näin edistettäisiin myös henkilötietojen suojan ja rekisteröityjen oikeuksien toteutumista.

Uudistuksella tavoitellaan merkittäviä pidemmän aikavälin taloudellisia säästöjä ja tuottavuuden paranemista yrityksille, viranomaisille, muille tiedon käyttäjille ja kansantaloudelle.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Uudistukselle asetetut tavoitteet pitkälti rajoittavat sen toteuttamisessa käytettävissä olevia vaihtoehtoja. Annettuna lähtökohtana on, että työnantajiin kohdistuvat lukuisat ilmoittamisvelvollisuudet korvataan yhdellä keskitetyllä ilmoittamismenettelyllä, jolla työnantajat voisivat kerralla täyttää velvollisuutensa antaa tietoja useille eri viranomaisille tai julkista tehtävää hoitavalle taholle, joiden tiedonsaantioikeudet vaihtelevat huomattavastikin. Tämän toteuttamiseksi on välttämätöntä luoda yhteyspiste, tulorekisteri, jossa vastaanotetaan työnantajien antamat tiedot ja josta näitä tietoja voidaan jakaa edelleen viranomaisille ja muille tahoille näiden lakiin perustuvien tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Yhdelläkään nykyisistä viranomaisista ei ole tällaisesta tehtävästä suoriutumiseen vaadittavia toimivaltuuksia, joten tarvittavat toimivaltuudet on väistämättä lainsäädännöllisesti luotava.

Uudistukselle asetetut keskeiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa perustamalla ehdotetun kaltainen tulorekisteri sekä säilyttämällä suorituksen maksajien ilmoittamat tiedot rekisterissä ehdotuksen mukaisen ajan. Tämä johtuu siitä, että tulorekisterin tietoihin kohdistuvat ajalliset tarpeet ovat hyvin erilaisia eri tiedon käyttäjillä. Osa tiedon käyttäjistä tarvitsee tietoja mahdollisimman reaaliaikaisesti ja osa vasta jonain myöhempänä, osin sattumanvaraisena ajankohtana esimerkiksi tulonsaajan hakiessa jotakin tulosidonnaista etuutta tai kun hänelle määrätään tulosidonnaista asiakasmaksua. Tiedon käyttäjät myös tarvitsevat tietoja keskenään erimittaisilta ajanjaksoilta. Tietoja ei ole mahdollista välittää kaikille tiedon käyttäjille heti mak-

suhetkellä ilman, että niille samalla välitettäisiin huomattava määrä tietoa, jota ne eivät koskaan tule tarvitsemaan. Toisaalta, jos suorituksen maksajan kerran ilmoittamat tiedot eivät olisi talletettuna tulorekisteriin, jouduttaisiin niitä kysymään suorituksen maksajalta uudelleen aina, kun joku tiedon käyttäjistä näitä tietoja tarvitsisi eikä tavoitetta tietojen ilmoittamisesta vain yhteen kertaan pystyttäisi silloin lainkaan saavuttamaan. Pelkkään tietojen välittämiseen perustuvat ”postitoimistotyyppiset” ratkaisut johtaisivat siten keskeisten tavoitteiden saavuttamatta jäämiseen sekä nykyiseen moninkertaiseen ilmoittamiseen liittyvien ongelmien säilymiseen suorituksen maksajien näkökulmasta.

Kokonaan uuden viranomaisen perustamista tulorekisteriä varten ei kuitenkaan ole pidettävä tarkoituksenmukaisena. Koska Verohallinto on tulotietoja laajasti keräävänä valtakunnallisena rekisterinpitäjänä tulorekisterijärjestelmän tekniseksi ylläpitäjäksi soveltuva taho, on jo valmistelun alusta lähdetty siitä, että tulorekisteristä vastaava yksikkö, Tulorekisteriyksikkö, perustettaisiin Verohallinnon yhteyteen.

Ylivoimaisesti tärkein kysymys, johon on liittynyt punnintaa eri vaihtoehtojen välillä, on ollut se, miten tulorekisterin rekisterinpitäjyyttä koskeva kysymys ratkaistaan. Tästä perusratkaisusta riippuu se, miten tulorekisterin muodostamaan henkilörekisteriin liittyvät rekisterinpitäjän velvoitteet ja vastuut sekä vastuu rekisteröityjen oikeussuojan toteutumisesta jakautuvat eri osapuolten kesken. Tähän arviointiin vaikuttaa myös se, että molempien edellä mainittujen velvoitteiden sisältö on tietosuoja-asetuksen myötä laajentunut. Lisäksi eri vaihtoehtojen välillä on merkittäviä eroja siinä, miten ne vaikuttavat työnantajien hallinnolliseen taakkaan.

Erilaisia vaihtoehtoja liittyy myös lukuisten tulotietojärjestelmän toiminnallisten, oikeudellisten ja muiden yksityiskohtien järjestämiseen. Näistä keskeisin on tulorekisteriin talletettava tietosisältö niiden tietojen osalta, joiden ilmoittaminen tulorekisteriin jäljempänä kuvatun mukaisesti olisi suoritusten maksajille vapaaehtoista. Tulorekisterin perustamishankkeessa tehtyjen selvitysten perusteella on ilmeistä, että näiden tietojen osalta ei ole olemassa yhtä optimaalista ratkaisuvaihtoehtoa. Syynä tähän on se, että tiedon käyttäjien näihin tietoihin kohdistuvat tarpeet ovat monissa kohdin toisistaan poikkeavia ja tiedot ovat sellaisenaan saatavissa suoraan työnantajien palkanmaksujärjestelmistä vain rajallisesti. Tulorekisterin tietosisällön osalta ei voida tehdä ratkaisua, joka olennaisesti kasvattaisi tietojen ilmoittamisesta aiheutuvaa työnantajien hallinnollista taakkaa nykytilaan verrattuna. Tietosisällön osalta, samoin kuin useiden muidenkin yksityiskohtien osalta, on pyritty löytämään sopiva, toimiva ja eri osapuolten näkökulmasta kohtuullinen tasapaino erilaisten oikeudellisten, taloudellisten ja käytännöllisten näkökohtien välillä.

Seuraavassa rajoitutaan arvioimaan keskeisen rekisterinpitäjyyttä koskevan kysymyksen eri ratkaisuvaihtoehtoja. Vaihtoehtoja voidaan arvioida useasta eri näkökulmasta. Tässä rajoitutaan tarkastelemaan vaihtoehtojen merkitystä kahdesta keskeisimmästä näkökulmasta, jotka ovat tietosuojan toteutuminen ja työnantajien hallinnollinen taakka.

Kolmas keskeinen näkökulma on, voidaanko järjestelmällä saavuttaa uudistuksessa tiedon käyttäjien tiedonsaannille asetetut tavoitteet. Tältä kannalta käsitellyillä rekisterinpitäjyyttä koskevilla vaihtoehdoilla ei arvioida olevan mainittavia eroja.

Muut taloudelliset näkökulmat kuin ne, jotka liittyvät työnantajien hallinnolliseen taakkaan, on sivuutettu, koska kuvattujen kolmen perusratkaisun välillä ei ilmeisesti olisi esimerkiksi tietojärjestelmäkustannusten tai vuosittaisten ylläpitokustannusten suhteen merkittäviä eroja. Tämä arvio perustuu siihen näkemykseen, että tulorekisterille asetetut toiminnalliset tavoitteet olisi joka tapauksessa toteutettava ja voitaisiin toteuttaa kaikissa eri ratkaisuvaihtoehdoissa.

Valittu ratkaisuvaihtoehto: rekisterinpitäjänä on Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö

Ehdotuksen mukaan tulotietojärjestelmän rekisterinpitäjänä toimisi Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Tulorekisteriyksikkö vastaisi rekisterinpitäjälle asetetuista tehtävistä ja velvoitteista, lukuun ottamatta suorituksen maksajille jäävää vastuuta antamiensa tietojen oikeellisuudesta. Tulorekisteriyksikkö olisi osa Verohallintoa ja vastaisi tulotietojärjestelmän ja siinä olevan tulorekisterin toimivuudesta ja tietoturvasta yhdessä Verohallinnon kanssa.

Suoritusten maksajat olisivat puolestaan vastuussa talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta ja oikaisemisesta. Tämä on välttämätöntä, koska ainoastaan heillä on mahdollisuus huolehtia tietosuojasääntöjen keskeisimpiin periaatteisiin kuuluvasta ja rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen kannalta keskeisestä tietojen virheettömyysvaatimuksen toteutumisesta.

Valittu ratkaisuvaihtoehto vastaa pitkälti oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) omaksuttua ratkaisua. Lain 7 §:n 1 momentin mukaan tietojärjestelmän ylläpitäjänä toimii oikeusrekisterikeskus. Oikeusministeriö puolestaan vastaa pykälän 2 momentin mukaan tietojärjestelmän kehittämisestä ja käyttöpalvelujen järjestämisestä. Tietojärjestelmään tietoja tallettaneet viranomaiset taas ovat pykälän 3 momentin mukaan velvollisia huolehtimaan siitä, että sen tallettamat tiedot vastaavat viranomaisen ratkaisuja ja sen omiin rekistereihin tekemiä merkintöjä. Lain 5 luvun 19 §:n mukaisesti tiedon tallettanut oikeushallinnon viranomainen käsittelee ja ratkaisee rekisteröidyn tietojen korjaamista koskevan pyynnön Laissa tarkoitetuilla oikeushallinnon viranomaisilla on lain 5 §:n mukaan velvollisuus liittyä tietojärjestelmään sekä välittää sen kautta ilmoituksia ja tietoja muille viranomaisille siten kuin kyseisessä laissa tai muussa laissa tai niiden nojalla säädetään. Tietoja järjestelmään tallettavat viranomaiset eivät kuitenkaan ole rekisterinpitäjän asemassa.

Vastaavaan ratkaisuun perustuu myös sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa (61/2007) säädetyn reseptikeskuksen rekisterinpitäjän määrittely. Reseptikeskus on tietokanta, joka koostuu muun muassa lääkkeen määrääjien lähettämistä sähköisistä lääkemääräyksistä. Reseptikeskuksesta talletetut lääkemääräykset voidaan toimittaa potilaalle hänen haluamanaan ajankohtana hänen valitsemastaan apteekista. Reseptikeskuksen rekisterinpitäjä on lain 18 §:n 1 momentin mukaan Kansaneläkelaitos. Lääkkeen määrääjä vastaa puolestaan 18 §:n 2 momentin mukaan reseptikeskukseen talletettavan lääkemääräyksen tietojen oikeellisuudesta ja lääkkeen toimittanut apteekki reseptikeskukseen tallennettavien toimitustietojen oikeellisuudesta, olematta rekisterinpitäjän asemassa.

Tulotietojärjestelmän tehtävänä olisi, kuten edellä mainittujen esimerkkien mukaisissa henkilörekistereissäkin, säilyttää tietoja välitettäväksi sellaisenaan edelleen. Tulorekisteriyksiköllä ei olisi edellytyksiä eikä oikeuttakaan arvioida talletettavaksi annettujen tietojen aineellista oikeellisuutta. Tulorekisteriyksikkö voisi kuitenkin tiedoissa havaittujen teknisten virheiden vuoksi pyytää suorituksen maksajaa tarkistamaan tulorekisteriin talletettavaksi antamansa tiedon oikeellisuuden.

Tietojen aineellisen oikeellisuuden arvioiminen kuuluisi tietoja käyttäville viranomaisille ja muille tahoille, joilla on oikeus saada tulotietojärjestelmän tietoja käyttöönsä omia tehtäviään varten.

Kaikissa tapauksissa asianomainen suorituksen maksaja olisi yksin vastuussa antamiensa tietojen virheettömyydestä ja velvollinen oikaisemaan itse antamansa virheellisen tai puutteellisen tiedon. Suoritusten maksajien velvollisuus oikaista ilmoittamiaan tietoja ei perustuisi yksin kansalliseen lainsäädäntöön, vaan myös tietosuoja-asetukseen. Työnantajat ja muut suoritusten maksajat ovat palkka- ja henkilöstöhallinnon rekisterien rekisterinpitäjinä omalta osal-

taan velvollisia noudattamaan tietosuoja-asetuksen velvoitteita, kuten viipymättä oikaisemaan rekisterien tiedoissa olevat virheellisyydet 5 artiklan 1 kohdan d) -alakohdan nojalla ja ilmoittamaan oikaisusta jokaiselle vastaanottajalle, jolle henkilötietoja on luovutettu, 19 artiklan nojalla. Velvollisuutta ilmoittaa oikaisuista ei 19 artiklan mukaan ole, jos se osoittautuu mahdottomaksi tai vaatii kohtuutonta vaivaa. Tällaista perustetta ilmoituksen tekemättä jättämiselle ei voida katsoa olevan tulorekisteriin ilmoitettavien tietojen osalta, koska suoritusten maksajat voisivat nykyisestä poiketen täyttää kyseisen velvoitteensa antamalla korjausilmoituksen Tulorekisteriyksikölle. Laiminlyöntitilanteissa tulisivat joka tapauksessa sovellettavaksi kansalliset säännökset, laiminlyönnistä aiheutuvine seuraamuksineen.

Tulorekisteriyksikön toiminnallinen ydintehtävä on tietojärjestelmän ylläpitäjänä keskitetyn kanavan kautta vastaanottaa suoritusten maksajien laissa säädettyjen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuksien täyttämiseksi antamat tiedot ja välittää niitä edelleen tietojen käyttäjille näiden 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin näiden laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Tulorekisteriyksikköä ei ole tämän välitystehtävänsä perusteella pidettävä vain tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa määriteltynä ”henkilötietojen käsittelijänä”, koska sen tehtäviin liittyisi toimintoja, joita sen ei voida katsoa harjoittavan suoritusten maksajien ”lukuun” määritelmässä tarkoitetulla tavalla. Tulorekisteriyksikkö ei nimittäin pelkästään välittäisi suoritusten maksajien ilmoittamia tietoja tulorekisteristä niille tahoille, joille suorituksen maksajat ovat nykyisinkin velvollisia antamaan vastaavia tietoja, vaan Tulorekisteriyksikkö palvelisi tiedon käyttäjiä myös luovuttamalla näille tulorekisteristä sellaisia tietoja, joita nämä eivät ole oikeutettuja saamaan suoraan suorituksen maksajilta, vaan jotka nämä nykyisin saavat muilta viranomaisilta.

Tulorekisteriyksikön vastuulla on siis myös sellaisten horisontaalisten tietovirtojen toteuttaminen, joka nykyisin tapahtuu eri viranomaisten ja muiden tiedon käyttäjien välillä, ja tähän toimintaan liittyy muun muassa viranomaisten ja muiden tiedon käyttäjien keskinäistä tietojensaantioikeutta koskevien säännösten tulkinta. Tulorekisteriyksikön lakisääteiset tehtävät ovat siten laajempia kuin tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 8 kohdassa tarkoitetulla henkilötietojen käsittelijällä.

Ehdotetulla Tulorekisteriyksikön ja suoritusten maksajien keskinäistä vastuunjakoa koskevalla sääntelyllä turvataan mahdollisimman tehokkaasti se, että vastuu osoitetaan sille taholle, jolla on myös tosiasialliset edellytykset huolehtia tietosuojasääntöjen noudattamisesta. Lakiin perustuva selkeä vastuunjako ja sitä vastaavat oikeudelliset ja tosiasialliset toimintaedellytykset samalla turvaavat rekisteröityjen oikeuksia mahdollisimman hyvin.

Työnantajien hallinnollisen taakan näkökulmasta valittu malli on esillä olleista myös kaikkein kevein.

Työnantajat yksin rekisterinpitäjinä

Valmistelun yhteydessä on ollut esillä vaihtoehto, jossa suorituksen maksaja olisi toiminut henkilötietolain tarkoittamana rekisterinpitäjänä ja Verohallinto olisi toiminut tulotietojärjestelmän ylläpitäjänä. Vaihtoehto olisi muistuttanut pientyönantajan maksu- ja ilmoituspalvelujärjestelmästä annetun lain (658/2004) mukaista palvelujärjestelmää.

Mainitun lain mukaisen palvelujärjestelmän avulla työnantaja, jolla on palveluksessaan vähäinen määrä työntekijöitä, voi hoitaa laissa säädetyt työnantajavelvoitteensa. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan kukin palvelun käyttäjä voi pitää rekisteriä palvelujärjestelmässä ja vastaa pykälän 3 momentin mukaan rekisterinpitäjänä palvelujärjestelmän avulla pitämänsä rekisterin lainmukaisuudesta. Verohallinnon tehtävänä on momentin mukaan huolehtia siitä, että palve-

lujärjestelmän avulla käsiteltävät henkilötiedot ovat henkilötietojen suojaa koskevien säännösten tarkoittamalla tavalla tarpeellisia. Verohallinto ylläpitää palvelujärjestelmää ja on tässä tehtävässä velvollinen huolehtimaan muun muassa talletettujen tietojen tietoturvallisuudesta.

Mainittuun vaihtoehtoon perustuvaa mallia ei valmistelun yhteydessä kehitelty kovin pitkälle.

Vaikka tässäkin mallissa tietosuoja-asetuksesta aiheutuvat velvoitteet tulisivat sovellettavaksi rekisterinpitäjään, eli työnantajaan tai muuhun suorituksen maksajaan, ja rekisteröidyt siten nauttisivat asetuksen antamia oikeuksia, on selvää, että Tulorekisteriyksiköllä viranomaisena on paremmat edellytykset turvata rekisteröityjen oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen ja tietosuojasääntöjen noudattaminen tulotietojärjestelmässä kuin yksittäisillä työnantajilla, erityisesti kun on kyse pienistä työnantajayrityksistä. Tämän vaihtoehdon myötä tulorekisterin rekisterinpitäjien lukumäärä olisi noussut noin 270 000:een, mikä sisältää Verohallinnon rekisterissä olevat säännöllisesti palkkaa maksavat tai satunnaiset julkisen ja yksityisen sektorin työnantajat sekä työnantajana toimivat kotitaloudet.

Esityksessä ehdotettu malli antaisi rekisteröidyille nyt puheena olevaa vaihtoehtoa paremmat oikeudet muun muassa siitä syystä, että asetuksen 30 artiklassa säädetään poikkeuksesta artiklassa säädetystä rekisterinpitäjän velvollisuudesta ylläpitää selostetta artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä käsittelytoimista. Artiklan 5 kohdan mukaan sen 1 ja 2 kohdissa tarkoitetut velvollisuudet eivät koske yritystä tai järjestöä, jossa on alle 250 työntekijää, paitsi jos sen suorittama tietojen käsittely todennäköisesti aiheuttaa riskin rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille tai tietojen käsittely ei ole satunnaista. Poikkeuksella pyritään asetuksen resitaalin 13 mukaan ottamaan huomioon mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten erityistilanne.

Ehdotetussa mallissa mainitut poikkeukset eivät tulisi sovellettaviksi, mikä edistäisi rekisteröityjen oikeussuojaa tulorekisterissä. Lisäksi työnantajat välttyisivät tulorekisterin yhteydessä haastavilta tulkintatilanteilta, joiden eteen nämä joutuisivat arvioidessaan, milloin poikkeaminen mainituista velvoitteista työantajan suorittamassa tietojen käsittelyssä ”todennäköisesti aiheuttaisi riskin rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille” tai milloin tietojen käsittely on ”satunnaista”.

Yksityisen sektorin yrityksistä 99,8 prosentissa on vähemmän kuin 250 työntekijää. Näiden yritysten osuus yksityisen sektorin työntekijöistä on 66 prosenttia.

Asetuksen useat säännökset sisältävät lisäksi yrityksille vaikeasti tulkittavia joustosäännöksiä, joiden tuoman joustomahdollisuuden käyttäminen heikentäisi rekisteröityjen oikeussuojaa. Tällainen on esimerkiksi rekisteröityjen oikeuksien kannalta keskeinen 5 artiklan 1 kohdan d) alakohta, jonka mukaan henkilötietojen käsittelyssä on toteutettava kaikki mahdolliset ja kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä.

Tulkinnanvarainen on samoin esimerkiksi asetuksen 14 artiklan 5 kohdan b) alakohdan säännös, jonka mukaan artiklan 1—4 kohtia, joissa säädetään rekisterinpitäjän velvollisuutta toimittaa rekisteröidylle mainituissa kohdissa säädetyt tiedot, ei sovelleta, jos ja siltä osin kuin tietojen toimittaminen vaatisi kohtuutonta vaivaa.

Mainitun kaltaiset säännökset, jotka sisältävät tosiasiallista joustoa asetuksen tuomista velvoitteista, eivät myöskään ole ongelmitta sovitettavissa yhteen sen peruslähtökohdan kanssa, että työnantajat ovat kansallisten lakien mukaisesti joka tapauksessa velvollisia ilmoittamaan säädetyt tiedot viranomaisille ja julkista tehtävää hoitaville, ja tässä ovat myös velvollisia oikaisemaan antamansa virheelliset tiedot. Siitä, että kansallinen ilmoittamisvelvollisuus ei tunne

vastaavia joustoja, aiheutuu jännitettä, joka korostuu, kun ilmoittamisvelvollinen on samalla rekisterinpitäjä.

Työnantajien on helpompi mieltää asetelma, jossa tietosuoja-asetuksen velvoitteet tulevat sovellettaviksi näiden palkkakirjanpito- ja henkilöstöhallinnon rekistereihin ja eri velvoitteet näiden ilmoittamisvelvollisuuteen kansallisten sääntöjen pohjalta, kuin asetelma, jossa työnantajiin tulorekisterin rekisterinpitäjinä kohdistuisi kahdet eri säännöt, jotka vaikuttaisivat osin ristiriitaisilta.

Valittua ratkaisua puoltaa suoranaisesti myös asetuksen resitaali 13, jossa kehotetaan jäsenvaltioita ja niiden valvontaviranomaisia ottamaan asetuksen soveltamisessa huomioon mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten erityistarpeet.

On myös huomattava, että tulotietojärjestelmä sisältäisi myös yksityishenkilöiden maksamia palkkoja koskevat tiedot. Yksityishenkilöt on kuitenkin rajattu tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Asetuksen 2 artiklan 2 kohdan c) alakohdan mukaan asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jonka luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa. Nyt puheena olevassa mallissa asetus ei siten miltään osin turvaa rekisteröityjen oikeuksia, kun työnantajana on yksityishenkilö mainitussa ominaisuudessaan.

Valmistelun yhteydessä työnantajien etujärjestöt ovat omalta osaltaan korostaneet tarvetta mahdollisuuksien mukaan minimoida työnantajien vastuiden kasvu uudistuksen toimeenpanossa.

Ehdotettu ratkaisu ei luonnollisesti miltään osin vaikuta asetuksesta työnantajille aiheutuviin velvollisuuksiin näiden toimiessa oman palkka- ja henkilöstöhallinnon henkilörekistereiden rekisterinpitäjinä.

Jaettuun rekisterinpitoon pohjautuva vaihtoehto

Kolmannessa valmistelussa esillä olleessa mallissa oli lähtökohtana, että Tulorekisteriyksikkö olisi päävastuullinen rekisterinpitäjä ja työnantaja olisivat osaltaan rekisterinpitäjän asemassa, mutta näiden rekisterinpitoon liittyvät velvoitteet olisi jaettu siten, että työnantaja olisi vastuussa ainoastaan talletettavaksi antamiensa tietojen virheettömyydestä.

Yhteisrekisterinpitäjistä säädetään tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan yhteiset rekisterinpitäjät määrittelevät keskinäisellä järjestelyllä läpinäkyvällä tavalla direktiivin mukaisen vastuualueen, erityisesti rekisteröityjen oikeuksien käytön ja rekisteröityjen saataville asetettavien tietojen osalta, paitsi jos ja siltä osin kuin rekisterinpitäjiin sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä määritetään rekisterinpitäjien vastuualueet.

Jaetun rekisterinpidon malli on valittu esimerkiksi ulkomaalaisrekisterissä. Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 3 §:n 1 momentin mukaan ulkomaalaisrekisterin osarekisterien päävastuullinen rekisterinpitäjä on Maahanmuuttovirasto. Pykälän 3 momentin mukaan ulkomaalaisrekisteriä pitävät myös poliisi, rajavartiolaitos, Tulli ja muut säännöksessä mainitut viranomaiset. Lain 4 §:n mukaan ulkomaalaisrekisteriin tietoja tallettavat rekisterinpitäjät vastaavat rekisteriin tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Vaihtoehdon ongelmat ovat osin samoja, joita on käsitelty edellisessä vaihtoehdossa, jossa työnantajat toimivat yksin rekisterinpitäjinä. Lisäongelmana olisi, että ei ole täysin selvää, olisiko kansallinen sääntely, jossa työnantajien vastuu rajoitettaisiin vain koskemaan näiden antamien tietojen virheettömyyttä ja virheiden oikaisemista, yhdenmukainen asetuksen vaatimusten kanssa, vai aiheutuisiko ratkaisusta kuitenkin se, että työnantajat olisivat rekisterinpitäjinä yhdessä Tulorekisteriyksikön kanssa solidaarisessa vastuussa rekisterinpitäjän velvollisuuksista rekisteröityjä kohtaan.

Tietosuoja-asetuksen yhteisrekisterinpitäjiä koskevan 26 artiklan 3 kohdassa nimittäin säädetään, että riippumatta artiklan 1 kohdassa tarkoitetun järjestelyn ehdoista rekisteröity voi käyttää asetuksen mukaisia oikeuksiaan suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään ja kutakin rekisterinpitäjää vastaan. Artiklan 3 kohtaa voidaan yhdessä 1 kohdan kanssa lukea siten, että 3 kohdassa säädetty yhteisrekisterinpitäjien solidaarinen vastuu koskee vain 1 kohdassa tarkoitettuja ”järjestelyjä”, mutta ei tilanteita, joissa rekisterinpitäjien vastuualueet määritellään kansallisessa lainsäädännössä. Tulkintaan liittyy kuitenkin epävarmuutta ja asian voi sitovasti ratkaista vasta EU-tuomioistuin, joten tulkintaepävarmuus ja siten epävarmuus työnantajien velvollisuuksista voisi jatkua pitkäänkin.

3.3 Keskeiset ehdotukset

3.3.1 Tulotietojärjestelmä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki tulotietojärjestelmästä. Tulotietojärjestelmän ytimen muodostaisi työnantajien ja muiden suorituksen maksajien. jäljempänä *suorituksen maksajat*, ilmoittamista tulotietoja ja muita työ- tai palvelussuhteeseen liittyviä tietoja sisältävästä tulorekisteristä, josta tietoja välitettäisiin tietojen saantiin oikeutetuille käyttäjille, jäljempänä *tiedon käyttäjät*. Tulotietojärjestelmä sisältäisi lisäksi tietojen oikeellisuutta palvelevia yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävän rekisterin. Lisäksi tulotietojärjestelmässä on käyttövaltuustietoja ja muita vastaavia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tulorekisteriin talletettavien tietojen käsittelemiseksi laissa säädetyllä tavalla, sekä tulotietojärjestelmän käyttöön ja sen valvontaan liittyviä hallinnollisia tietoja.

Tulotietojärjestelmän käyttöönotto uudistaisi työnantajiin ja muihin suoritusten maksajiin kohdistuvat lukuisiin erityislakeihin perustuvat ilmoittamis- ja tiedonantovelvoitteet siten, että useille viranomaisille tai julkista tehtävää hoitaville tahoille eri aikoina, eri tavoin ja eri muodoissa sekä usein päällekkäisesti tapahtuva tietojen ilmoittaminen korvautuisi yhdellä kertaa ja yhdenmukaisessa muodossa tapahtuvalla ilmoittamismenettelyllä. Suorituksen maksaja ilmoittaisi ennalta määriteltyjen standardien mukaiset tiedot kerralla tulorekisteriin. Tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin tapahtuisi reaaliaikaisesti, eli pääsäännön mukaan viiden päivän kuluessa suorituksen maksupäivästä.

Tulorekisteriyksikkö välittäisi tulorekisterin tietoja niiden saantiin oikeutetuille tiedon käyttäjille kunkin käyttäjän lakiin perustuvien tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Uudistus ei laajentaisi suoritusten maksajien ilmoittamisvelvollisuuden tietosisältöä. Tiedon käyttäjien tiedonsaantioikeudet määräytyisivät puolestaan vastaisuudessakin samojen erityislakien perusteella, joihin tietoja käyttävien viranomaisten ja muiden tahojen tiedonsaantioikeus nykyisinkin perustuu. Näiden erityislakien määrittämien ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuksien mukaisen tietosisällön perusteella määrittyisi samalla myös tulorekisteriin pakollisesti ilmoitettavien tietojen piiri.

Tulorekisteriin talletettavat tiedot olisi määritelty kaikkien tiedon käyttäjien tietotarpeiden perusteella, jolloin jälkikäteiset suorituksen maksajaan tai tulonsaajaan kohdistuvat tietopyynnöt

poistuisivat tulorekisterissä olevien tietojen osalta. Eräille tiedon käyttäjille, joilla on hyvin laajat tiedonsaantioikeudet, voitaisiin välittää lähes kaikki tulorekisterin tiedot. Eräille tiedon käyttäjille luovutettaisiin taas verrattain rajallinen määrä tietoja, näiden lakiin perustuvien tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Tiedon käyttäjälle olisi oikeus saada tulorekisteristä ne tiedot, jotka sillä on oikeus saada työnantajalta tai muulta suorituksen maksajalta, samoin kuin ne tulorekisterin tiedot, jotka tiedon käyttäjällä on oikeus saada toiselta viranomaiselta tai muulta tiedon käyttäjältä.

Tulorekisterin tiedot olisivat salassa pidettäviä.

Tulorekisteriin talletetut tiedot säilytettäisiin rekisterissä 10 vuoden ajan. Tämä vastaa sitä aikaa, jonka kuluessa tiedon käyttäjät voivat tarvita suorituksen maksajien tulorekisteriin ilmoittamia tietoja. Osa tiedon käyttäjistä ei tarvitse tietoja näin pitkältä ajalta takautuvasti. Sosiaalivakuuttamisen etuuskäsittelyssä voidaan kuitenkin tarvita tietoja etuudenhakijan tuloista enimmillään 10 vuoden ajalta ennen etuuden myöntämistä. Tällaisia tarpeita on esimerkiksi Kansaneläkelaitoksella, työttömyyskassoilla, työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittavilla vakuutusyhtiöillä sekä Koulutusrahastolla. Jotta suorituksen maksajat voisivat täyttää keskeiset ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutensa ilmoittamalla tiedot yhteen kertaan tulorekisteriin, on perusteltua, että tulorekisteriin kerran ilmoitetut tulotiedot ovat saatavilla tulorekisteristä niin kauan kuin jokin tiedon käyttäjä voi niitä normaalissa ratkaisutoiminnassaan tarvita. Säilyttämisajan määrittelyssä on myös huomioitava, että sosiaalivakuuttamisen alueella tulorekisterin tiedot välitetään valtaosalle tietojen käyttäjistä vasta siinä vaiheessa kun tarve tietojen saamiselle on konkretisoitunut esimerkiksi tulonsaajan tekemän etuushakemuksen johdosta. Tällöin tiedon käyttäjät joutuvat nykyisinkin pyytämään selvitystä tulonsaajan tuloista joko suorituksen maksajalta tai tulonsaajalta itseltään takautuvasti enimmillään 10 vuoden mittaiselta ajalta.

Edellä olevan perusteella tulorekisterin tietoihin kohdistuvat tiedon käyttäjien tietotarpeet sekä toisaalta työnantajien vaatimus tietojen ilmoittamisesta vain yhteen kertaan ovat tarkoituksenmukaisesti täytettävissä siten, että Tulorekisteriyksikkö säilyttää sille ilmoitetut tiedot ehdotuksen mukaisen 10 vuoden ajan. Tämä vastaa myös sitä aikaa, jonka työnantajat ovat velvollisia säilyttämään palkka- ja muun kirjanpitonsa. Koska tulorekisterin tietojen säilyttämisaika olisi yhdenmukainen kirjanpidon säilytysajan kanssa, pystyisivät työnantajat ja muut suorituksen maksajat täyttämään niihin kohdistuvan velvoitteen vastata tietojen oikeellisuudesta sekä niiden korjaamisesta tulorekisterin tietojen säilytysajan puitteissa.

Valmistelun yhteydessä selvitettiin myös mahdollisuutta tallettaa tulotietojärjestelmässä olevaan erilliseen rekisteriin tulorekisterin tiedoista poikkeavia tietoja, joita tiedon käyttäjät ovat käyttäneet muutoksenhakukelpoisen päätöksen tai vakuuttamisen toimeenpanoa koskevan toimenpiteen perusteena. Tästä rekisteristä olisi välitetty muille tiedon käyttäjille näiden lakiin perustuvan tiedonsaantioikeuden mukaisesti tietoja, jotka ovat tarpeellisia tiedon käyttäjän lakisäteisiin tehtäviin kuuluvien asioiden selvittämiseksi ja ratkaisemiseksi. Oikeudelliselta kannalta ongelmatonta, toimivaa ja työmäärältään kohtuullista mallia ei ollut kuitenkaan tässä vaiheessa löydettävissä. Asiaa arvioitaisiin myöhemmin uudelleen, kun tulorekisterin toiminnasta on saatu riittävää käytännön kokemusta.

Tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin sekä sinne talletettujen omien tietojen katselu tapahtuisivat pääasiassa tulotietojärjestelmän sähköisten asiointipalvelujen avulla. Asiointi edellyttäisi tunnistautumista, joka tulisi tapahtumaan Suomi.fi -palvelun avulla. Myöhemmin on tarkoitus hyödyntää myös kokonaisuuteen lisättävää Valtuudet-palvelua, jossa henkilöt, joilla ei ole käytössä tai eivät voi käyttää sähköistä asiointitapaa, voisivat valtuuttaa jonkun hoitamaan asioitaan puolestaan. Tiedot olisi kuitenkin erityisestä syystä mahdollista ilmoittaa Tulorekis-

teriyksikölle paperilomakkeella ja omista tulotiedoistaan voisi tilata myös paperisen otteen Tulorekisteriyksiköltä.

3.3.2 Rekisterinpitäjä

Tulotietojärjestelmän rekisterinpitäjänä toimisi edellä jaksossa 3.2. esitetyn mukaisesti Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö, joka olisi yksi Verohallinnon yksiköistä. Tulorekisteriin talletettavista tiedoista säädettäisiin 6—9 §:ssä. Tulorekisteriyksikkö määrittelisi päätöksellään tarkemmin tulorekisteriin ehdotetun lain nojalla talletettavista yksittäisistä tiedoista. Tulorekisteriyksikkö päättäisi myös tiedon käyttäjille luovutettavista tiedoista sekä vastaisi tietojen välittämisestä tulorekisteristä tiedon käyttäjille 13 §:n mukaisesti, mihin liittyy myös käyttäjätahojen tiedonsaantioikeuksia koskevien säännösten tulkinta. Tulorekisteriyksikön olisi yhteistyössä tiedon käyttäjien kanssa varmistettava, että tiedon käyttäjällä on lakiin perustuva oikeus saada talletettavia tietoja 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin ja, että tiedon käyttäjät saavat tulorekisterin kautta käyttöönsä ne tiedonsaantioikeuksiensa mukaiset tiedot, joita koskevista ilmoitusmenettelyistä tiedon käyttäjät ovat tulorekisterin käyttöönoton yhteydessä luopuneet.

Tulorekisteriyksikön päätösvalta mainituista seikoista on välttämätön, jotta Tulorekisteriyksikkö voi kantaa sille rekisterinpitäjänä kuuluvan vastuun talletettavien tietojen tarpeellisuudesta ja tietojen luovutuksen lainmukaisuudesta. Tästä päätösvallasta huolimatta Tulorekisteriyksikön tulee järjestelmän tavoitteiden mukaisesti huolehtia siitä, että tietojen käyttäjät saavat tulorekisterin kautta laissa mainittuihin käyttötarkoituksiin tarvitsemansa tulorekisteriin talletetut tiedot tiedonsaantioikeuksiensa mukaisesti. Tietosisällön laajuutta on 7 §:ssä tarkoitettujen tietojen osalta toisaalta arvioitava myös työnantajien hallinnollisen taakan näkökulmasta jaksossa 3.3.4 esitetyn mukaisesti.

Tulorekisteriyksikkö ylläpitäisi tietojärjestelmää sekä vastaisi tulotietojärjestelmän toimivuudesta ja tietoturvallisuudesta yhdessä Verohallinnon kanssa. Suoritusten maksajat puolestaan vastaisivat tulorekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta olematta itse tulorekisterin rekisterinpitäjiä. Jos virhe poikkeuksellisesti aiheutuisi tulotietojärjestelmän toiminnasta, Tulorekisteriyksikkö olisi vastuussa virheen oikaisemisesta.

Tulorekisteriyksikkö olisi organisatorisesti osa Verohallintoa, mutta toiminnallisesti ja oikeudellisesti siten erillinen, että sillä olisi tiedonvälitystä ja tietopalvelua koskevaa tehtäväänsä varten laissa säädetyt erilliset toimivaltuudet samoin kuin niistä johtuvat vastuut. Tulorekisteriyksikkö ei toimisi veroviranomaisena. Tulorekisteriyksikön itsenäistä asemaa korostaisi se, että valtiovarainministeriö asettaisi Tulorekisteriyksikön tulostavoitteet, määrärahat ja resurssit.

Operatiivisen toiminnan osalta Tulorekisteriyksikön suhde Verohallintoon veroviranomaisena ei poikkeaisi Tulorekisteriyksikön suhteesta muihin tiedon käyttäjiin, vaan Verohallinto olisi yksi tahoista, joille Tulorekisteriyksikkö välittäisi tietoja Verohallinnon tiedonsaantioikeuden mukaisesti.

3.3.3 Tiedon käyttäjät

Esityksen keskeisenä tavoitteena on keventää suorituksen maksajan hallinnollisen taakkaa korvaamalla lukuisat erityislakeihin perustuvat ilmoittamis- ja tiedonantovelvoitteet yhdellä keskitetyllä ilmoittamismenettelyllä. Tämän mukaisesti tiedon käyttäjät on lakiehdotuksessa määritelty siitä lähtökohdasta, että työnantajalla tai muulla suorituksen maksajalla on velvolli-

suus ilmoittaa palkanmaksuun tai muuhun suorituksen maksuun liittyviä tulotietoja tai muita tietoja tiedon käyttäjille joko säännönmukaisen ilmoittamisvelvollisuuden perusteella tai pyydettäessä.

Lähtökohtana on, että lakiesityksellä ei perustettaisi tiedon käyttäjille uusia tiedonsaantioikeuksia.

Myös järjestelmän hallittu käyttöönotto puoltaa tiedon käyttäjien joukon rajaamista. Muilla viranomaisilla olisi kuitenkin nykyisten tiedonsaantioikeuksiensa rajoissa oikeus saada tiedon käyttäjältä tieto, jonka tämä on saanut tulorekisteristä. Näin esimerkiksi poliisilla ja Tullilla olisi oikeus saada tulorekisteristä välitettyjä tietoja tiedon käyttäjiltä voimassa olevien säännösten mukaisesti. Poliisilla on lisäksi poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla oikeus pyynnöstä saada poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot tulorekisteristä.

Tahot, joille tietoja voitaisiin tulorekisteristä luovuttaa, käyvät ilmi lakiehdotuksen 13 §:stä.

Tiedon käyttäjien piirin laajentamista tullaan myöhemmin arvioimaan erikseen, ottaen huomioon muiden kuin lakiluonnoksessa tiedon käyttäjiksi määritettyjen viranomaisten tiedonsaantioikeudet, tarve saada tiedot ajantasaisesti ja nimenomaan tulotietojärjestelmästä, samoin kuin käyttöoikeuden perustamisesta aiheutuvat hallinnolliset kustannukset ja saavutettavissa olevat hyödyt eri tahoille.

3.3.4 Tulorekisterin tietosisältö

Yleistä

Tulorekisterin tietosisältö määrittyisi tiedon käyttäjiä koskevissa erityislaeissa säädettyjen ilmoittamisvelvollisuutta ja tiedonsaantioikeutta koskevien säännösten pohjalta. Ennen tietojen keräämisen ja niiden luovutuksen aloittamista Tulorekisteriyksikön olisi yhteistyössä kunkin tiedon käyttäjän kanssa varmistuttava kunkin tulorekisteriin talletettavan tiedon osalta, että tiedon käyttäjällä on lakiin perustuva oikeus saada kyseinen tieto suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä. Ehdotetussa laissa säädettäisiin niistä tiedoista, jotka suorituksen maksaja on velvollinen ilmoittamaan tulorekisteriin, täyttääkseen muissa laeissa säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa sekä niistä täydentävistä tiedoista, joita pakollisten tietojen ohella tulorekisteriin voidaan tallettaa. Lisäksi säädettäisiin tulorekisteriin talletettavista tulonsaajaa ja suorituksen maksajaa koskevista yksilöinti- ja yhteystiedoista. Tulorekisteriyksikkö määrittelisi päätöksellään tarkemmin tulorekisteriin 6—9 §:n nojalla talletettavat yksittäiset tiedot, niiden tarkkuustason ja tallettamismuodon

Työnantajien ja tiedon käyttäjien kannalta keskeiset tulorekisterin tietosisällön määrittelyyn liittyvät näkökohdat ovat suorituksen maksajan hallinnollinen taakka ja tiedon käyttäjän tietotarpeet. Tavoitteena on keventää työnantajien hallinnollista taakkaa, mikä puoltaisi suppeaa tietosisältöä. Toisaalta on ollut otettava huomioon tiedon käyttäjien tarpeet saada lakisääteisten tehtäviensä hoitamisen edellyttämät tiedot tulonsaajan tuloista sekä tulon kertymistä ja työskentelyä koskevista seikoista.

Tulonsaajien intressissä taas on yhtäältä, että heitä koskevat tarvittavat tiedot ovat esimerkiksi etuuspäätöksiä tehtäessä mahdollisimman kattavasti saatavissa suoraan tulorekisteristä, mikä vähentää byrokratiaa. Toisaalta tulorekisterin sallittua tietosisältöä rajaavat tulonsaajien oikeuksia turvaavat tietosuojasäännöt, jotka edellyttävät, että tulotietojärjestelmässä ei käsitellä sen käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomia tietoja.

Tiedon käyttäjien tietotarpeet vaihtelevat muun muassa siitä syystä, että näiden soveltamassa lainsäädännössä tulokäsitteet monesti poikkeavat toisistaan. Osa tiedon käyttäjistä arvioi esimerkiksi tuloa maksuhetken ja osa ansaintahetken mukaisesti ja osalla tulokäsite on toisen tiedon käyttäjän tulokäsitettä laajempi.

Samoin suorituksen maksajien valmiudessa ilmoittaa tietoja on eroja. Osa suorituksen maksajista huolehti itse suorituksen maksamiseen liittyvistä viranomaisvelvoitteista ja osa käyttää apunaan asiantuntijatahoa kuten tilitoimistoa. Myös suoritusten maksajien ilmoitettavien tietojen määrissä on merkittäviä eroja.

Tulorekisteri kattaisi eräin poikkeuksin kaikki sellaiset suoritusten maksajien nykyisten ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuksien piiriin kuuluvat työ- tai palvelussuhteeseen perustuvat tulotiedot ja niitä täydentävät tiedot sekä vuoden 2020 alusta sellaiset etuustuloja koskevat tiedot, joita tietojen käyttäjät tarvitsevat 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin. Poikkeuksen muodostaisivat esimerkiksi eräät etuustulojen myöntämisen perusteisiin liittyvät palkan ansainta-ajankohtiin sekä työssäoloaikoihin liittyvät tiedot, joiden käyttötarve realisoituu harvemmin ja vain tiettyjen harvojen tiedon käyttäjien kohdalla.

Tulotietojärjestelmä ei ensimmäisessä vaiheessa käsittäisi esimerkiksi osinko- ja korkotuloja eikä sen laatuisia tuloja, joiden osalta ei ole sellaista tulonsaajasta erillistä suorituksen maksajaa, jolle ilmoittamisvelvollisuus voitaisiin asettaa. Tällaisia ovat muun muassa yrittäjätulot ja eräät pääomatulot, kuten vuokratulot.

Talletettavat tiedot voidaan jakaa kahteen ryhmään sen suhteen, miten säännönmukaisesti tietoja käytetään kunkin rekisteröidyn tulonsaajan kohdalla.

Säännönmukaisesti ilmoitettavat tiedot

Osaa tulorekisteriin talletettavista tiedoista käytetään säännönmukaisesti jokaisen tulonsaajan kohdalla jonkun tiedon käyttäjän 13 §:ssä mainittuun käyttötarkoitukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Verohallinnon tehtäviä varten kerättävät tulotiedot. Työnantajat ja muut suorituksen maksajat ovat vastaavasti ilman eri pyyntöä velvollisia antamaan nämä tiedot.

Ilmoittamisvelvollisuuden sisältö perustuisi asianomaisiin erityislakeihin, eikä ehdotetulla lailla muutettaisi niiden mukaisten ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen alaa nykyisestä. Yksityiskohtaiset tiedot tulorekisteriin talletettavista tiedoista ilmenisivät lakiehdotuksen mukaisesta Tulorekisteriyksikön yleisen tietoverkon kautta saatavilla pitämästä luettelosta.

Tulorekisterin tietosisältö on nyt puheena olevien säännönmukaisesti ilmoitettavien tietojen osalta määritetty suoritusten maksajiin kohdistuvien pakollista ilmoittamisvelvollisuutta koskevien säännösten mukaisesti siten, että niiden perusteella ainakin Verohallinto, eläkelaitokset, työttömyysvakuutusrahasto sekä tapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittavat vakuutusyhtiöt voisivat luopua nykyisistä palkkoihin ja sosiaalietuuksiin liittyvistä vuosiilmoituksista.

Vähimmillään työnantajan tulisi ilmoittaa suorituksen maksajan ja tulonsaajan yritys- ja yhteisötunnus tai henkilötunnus, palkanmaksukausi, palkan maksupäivä, palkan euromäärä yhteensä, ennakonpidätyksen määrä, työntekijän työeläkevakuutusmaksu, työntekijän työttömyysvakuutusmaksu, ammattiluokka, palkkajaksoon mahdollisesti sisältyvien poissaolopäivien lukumäärä, tieto työeläkevakuutuksesta sekä eläkejärjestelynumero tai näiden puuttuessa tieto siitä, että kyseessä on työntekijän eläkelain 147 §:n mukainen tilapäinen työnantaja.

Tulotietoja täydentävät tiedot

Tulorekisteriin säännönmukaisesti ilmoitettavien tietojen lisäksi tulorekisteriin talletettaisiin myös eräitä tulotietoja täydentäviä tietoja, jos työnantaja ne ilmoittaa tulorekisteriin talletettavaksi. Täydentävät tiedot täsmentäisivät säännönmukaisesti ilmoitettavia tietoja, jotka eivät muutoin olisi riittäviä esimerkiksi lakisääteisten etuuksien toimeenpanossa. Tällaisia ovat esimerkiksi tiedot tiettyyn palkanmaksukauteen kohdistuvista poissaolopäivistä sekä tiettyjen palkkaerien tarkemmista ansainta-ajankohdista muun muassa tulospalkkauksessa.

Kyse on lisätiedoista, jotka valtaosin ovat saatavissa yritysten palkkahallinnon tietojärjestelmistä ja jotka täydentävät tai täsmentävät pakollisen ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Täydentävät tiedot luovutettaisiin niitä tarvitseville tiedon käyttäjille näiden tietojensaantioikeuden mukaisesti samalla kertaa tulonsaajaa koskevien muiden tulotietojen kanssa.

Nykyisin työnantajat ja muut suorituksen maksajat eivät ole kattavasti velvollisia antamaan täydentäviä tietoja oma-aloitteisesti viranomaisille tai muille tiedonsaantiin oikeutetuille, vaan tiedot on tyypillisesti annettava pyydettäessä. Esimerkiksi erilaisten etuuksien myöntämisessä tiedonsaanti toteutetaan yleensä siten, että etuuden hakijan on esitettävä selvitys oikeudestaan etuuteen ja osana tätä selvitystä työnantajalta saadut tarpeelliset tulo- ja muut tiedot.

Kaikki talletettavat täydentävät tiedot olisivat sinänsä tarpeellisia jollekin tietojen saantiin oikeutetulle tiedon käyttäjälle jossakin tämän 13 §:ssä mainitussa käyttötarkoituksessa. Kaikkia tulorekisterin tietoja ei kuitenkaan käytettäisi säännönmukaisesti, vaan ainoastaan niiden tulonsaajien kohdalla, joita koskeva sellainen asia tai muu toimi tulee vireille, jossa kyseistä tietoa tarvitaan. Esimerkiksi lakisääteisiin etuuksiin tai asiakasmaksuihin vaikuttavia tietoja käytettäisiin vain niiden tulonsaajien kohdalla, jotka hakevat etuuksia tai joille määrätään asiakasmaksuja. Näitä tietoja ei välitettäisi tiedon käyttäjille tulorekisteristä ennen kuin tarve niiden käyttämiseen on tullut ilmi. Tiedon käyttötarve ilmenee siten lähtökohtaisesti vasta tietojen tulorekisteriin tallettamisen jälkeen. Poikkeuksen muodostaisi lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 17 kohdan mukaisesti Kansaneläkelaitos.

Monet täydentävät tiedot ovat sellaisia, joille ei tule käyttötarvetta useimpien rekisteröityjen kohdalla tietojen koko säilyttämisaikana. Tästä huolimatta näiden tietojen tallettaminen tulorekisteriin on tulotietojärjestelmän tavoitteiden samoin kuin tulorekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämätöntä. Vain näin menetellen voidaan toteuttaa se tulotietojärjestelmän käyttöönoton keskeinen tavoite, että työnantajat voivat täyttää ilmoittamisvelvollisuutensa tulorekisterin piiriin kuuluvien tietojen osalta yhdellä kertaa. Kyse on työnantajien tiedoista, joiden säilyttäminen tulorekisterissä tulevaa käyttötarvetta varten palvelee heidän tärkeää intressiään ja on siten tietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellista.

Täydentävien tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin olisi työnantajille vapaaehtoista, koska valmistelun yhteydessä tehtyjen selvitysten mukaan niitä koskeva pakollinen ilmoittamisvelvollisuus olisi aiheuttanut osalle pienimmistä työnantajista siinä määrin ylimääräistä hallinnollista taakkaa, ettei pakollista ilmoittamista nähty perustelluksi. Arvion mukaan kuitenkin 70—80 prosentilla työnantajista olisi valmius ilmoittaa kyseiset tiedot suoraan palkanmaksujärjestelmistään. On oletettavaa, että valtaosassa tapauksista tiedot tultaisiin myös ilmoittamaan. Täydentävillä tiedoilla on tarkoitus korvata valtaosa nykyisin vuosittain tuotettavista noin 1,2 miljoonasta palkkatodistuksesta. Asialla on siten myös suuri käytännön merkitys työnantajille.

Täydentävien tietojen ilmoittamisen vapaaehtoisuudella on pyritty löytämään tasapaino yhtäältä eri asemassa olevien työantajien toisistaan eroavien intressien, toisaalta tietoja käyttävien viranomaisten ja muiden tahojen tietotarpeiden ja tulonsaajan hallinnollisen taakan välillä. Työnantajat, joilla on edellytykset ja halu ilmoittaa myös kaikki täydentävät tiedot, voivat näin menetellä, varmistaen samalla sen, että samoja tietoja ei tulla pyytämään erikseen. Muut työnantajat joutuisivat antamaan tiedot nykyiseen tapaan pyydettäessä.

Kaiken kaikkiaan tulotietoja täydentävien tietojen tallettamisella tulorekisteriin voidaan merkittävästi vähentää sitä hallinnollista taakkaa, jota työnantajille, tulonsaajille ja tietojen käyttäjille aiheutuu nykyisestä menettelystä, jossa tietojen saaminen on hoidettava erikseen tulonsaajan kautta työnantajalta. Tulonsaajat voivat lisäksi käyttöliittymän avulla 15 §:n nojalla tarkastaa, ovatko häntä koskevat etuuden saamista koskevat tiedot talletettuina tulorekisteriin.

3.3.5 Tietojen antaminen tulotietojärjestelmään

Tulorekisteriin talletettavat tiedot tulisi antaa pääsääntöisesti sähköisesti. Koska sähköinen asiointi ei ole kaikissa tilanteissa työnantajille mahdollista, ilmoitus voitaisiin erityisistä syistä antaa myös paperilomakkeella. Sähköinen asiointitapa olisi kuitenkin pääsääntö ja se olisi aina käytettävissä.

Tietojen antamisen määräaika olisi pääsääntöisesti kytketty suorituksen maksupäivään, jolla tarkoitettaisiin päivää, jona suoritus on tulonsaajan käytettävissä. Suorituksen maksajan on lähtökohtaisesti maksuhetkellä oltava tietoinen tulorekisteriin ilmoitettavista tiedoista. Esimerkiksi työntekijälle on työsopimuslain mukaan annettava palkanmaksun yhteydessä laskelma, josta käyvät ilmi palkan suuruus ja sen määräytymisen perusteet. Samoin työnantajan on viimeistään suorituksen maksamisen yhteydessä selvitettävä palkan maksamiseen liittyvät viranomaisvelvoitteet, kuten ennakonpidätyksen toimittaminen ja mahdollinen vakuuttamisvelvollisuus.

Ilmoittamisen määräajassa on otettu huomioon sekä suorituksen maksajan mahdollisuus ilmoituksen antamiseen että tavoitteena oleva tulorekisterin reaaliaikaisuus ja tiedon käyttäjien ajallinen tarve tietoon. Tulorekisteriin talletettua tietoa tarvittaisiin kiireellisimmin toimeentulotukiasioiden käsittelyssä.

Riittävän reaaliaikaisuuden turvaamiseksi tiedot olisi ehdotuksen mukaan annettava pääsääntöisesti viiden päivän kuluessa suorituksen maksupäivästä. Tietyissä tilanteissa, esimerkiksi kun suorituksen maksajana on luonnollinen henkilö, jota ei ole merkitty työnantajarekisteriin, tiedot olisi annettava kuukausittain maksukuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä ja eräässä tapauksessa viidentenä päivänä suorituksen maksuvuotta seuraavan vuoden tammikuun viidenteen päivään mennessä. Verohallinto voisi lisäksi määräyksellään pidentää määräaikoja eräiden tietojen osalta, joiden antaminen mainittujen määräaikojen sisällä ei ole verotuksen toimittamisen ja verovalvonnan kannalta välttämätöntä.

3.3.6 Tietojen luovutus tulotietojärjestelmästä

Tulotietojärjestelmää koskevassa lakiehdotuksessa noudatetun viittaustekniikan mukaisesti tiedon käyttäjien oikeus saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi perustuisi kunkin tiedon käyttäjän tehtäviä ja tietojen käyttötarkoituksia koskevien erityislakien säännöksiin.

Luovutettavien tietojen tietosisältö vaihtelisi käyttäjä- ja prosessikohtaisesti sen mukaan, mitä tietoja kullakin tiedon käyttäjällä on oikeus saada tehtäviensä hoitamista varten. Tietojen luovutus tiedon käyttäjille toteutettaisiin automaattisesti tulotietojärjestelmään ohjelmoituja, ku-

takin tulotietojärjestelmään talletettavaa tietoa koskevia käsittelysääntöjä noudattaen ja kunkin tiedon käyttäjän laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien mukaisesti 13 §:ssä mainituissa eri käyttötarkoituksissa.

Lakiehdotuksen mukaan tiedon käyttäjällä olisi oikeus saada tulorekisteristä paitsi ne tiedot, jotka sillä on oikeus saada suoraan suorituksen maksajalta, sen mukaan kuin tiedon käyttäjän tiedonsaantioikeudesta muussa laissa säädetään, myös tiedot, jotka tiedon käyttäjällä olisi oikeus saada toiselta viranomaiselta tai muuta tiedon käyttäjältä. Oikeus saada tulorekisteristä tiedot, jotka tiedon käyttäjällä olisi oikeus saada toiselta tiedon käyttäjältä ei laajentaisi tiedon käyttäjän tiedonsaantioikeutta tietosisällön suhteen, mutta merkitsee muutosta siinä suhteessa, että tiedon käyttäjä saisi kaikki tulotietojärjestelmän piiriin kuuluvat tulotiedot suoraan tulorekisteristä tarvitsematta kääntyä asianomaisen toisen tiedon käyttäjän puoleen. Muutos on tärkeä, jotta reaaliaikaisen tulotietojärjestelmän antamia mahdollisuuksia voidaan tehokkaimmin hyödyntää tiedon käyttäjien keskinäisen tiedonsaannin tehostamiseen, mikä on yksi uudistuksen keskeisistä tavoitteista.

Tulorekisteriyksikkö toteuttaisi kymmeniä tuhansia yksittäisiä tulonsaajia koskevia tietoluovutuksia eri tiedon käyttäjille vuorokauden aikana. Tämän vuoksi tietojen luovuttaminen tapahtuisi automaation ja koneellisen tiedonsiirron avulla sähköisessä muodossa. Tulorekisteriyksikkö voisi luovuttaa tiedon käyttäjälle kaikki tulorekisterissä olevat yksittäistä tulonsaajaa koskevat tiedot, jotka tiedon käyttäjällä olisi oikeus saada kuhunkin 13 §:ssä mainittuun tarkoitukseen.

Tulorekisterin tietosisältöön olisi määritelty eri käyttötarkoituksia varten tiedonsaantiprofiileja, joissa luovutettavat tiedot olisi määritelty sen mukaan mitä tulorekisteriin talletettuja tietoja kyseisen tehtävän hoitamisessa tarvitaan. Tiedot luovutettaisiin tiedon käyttäjille niiden tekemien eri tiedonsaantiprofiileihin kohdistuvien tietotilausten perusteella. Tiedonsaantiprofiilit määriteltäisiin tarpeellisessa laajuudessa erikseen kutakin tiedon käyttäjää ja sen erityislakien mukaisia käyttötarkoituksia varten. Tiedonsaantiprofiilien määrittelytyötä tehdään Verohallinnon vastuulla toimivassa tulorekisterin perustamishankkeessa jo ennen Tulorekisteriyksikön perustamista. Kaikki määritellyt tiedonsaantiprofiilit vietäisiin tulotietojärjestelmään, joka niiden perusteella välittäisi kulloisenkin tietotilauksen mukaista käyttötarkoitusta vastaavat tiedot tiedon käyttäjälle. Tällä tavoin tulorekisteriyksikkö pystyisi käytännössä huolehtimaan siitä, että tiedon käyttäjille luovutetaan tulotietojärjestelmästä ne tiedot, jotka tiedon käyttäjä sitä koskevien tiedonsaantioikeussäännösten perusteella kulloinkin on oikeutettu tulorekisteristä saamaan. Jonkin asian ratkaisemissa tai lakisääteisen tehtävän hoitamisessa säännönmukaisesti tarvittavat tiedot voitaisiin luovuttaa tiedon käyttäjälle teknisellä rajapinnalla ja sellaisia tietoja, joita tarvitaan vaan erityistilanteissa, tiedon käyttäjä voisi lisäksi katsella sähköisen asiointipalvelun käyttöliittymältä.

Lakiehdotus ei vaikuttaisi tiedon käyttäjän muuhun lakiin perustuvaan oikeuteen luovuttaa tietoja edelleen.

3.3.7 Yhteistyöryhmä

Tulorekisteriyksikössä olisi sen toiminnan tukena yhteistyöryhmä, jonka tarkoituksena olisi turvata kaikkien tiedon käyttäjien sekä suorituksen maksajien ja tulonsaajien edustajien mahdollisuus osallistua Tulorekisteriyksikön toimintaa tukevaan sidosryhmäyhteistyöhön. Yhteistyöryhmää koskevissa säännöksissä säädettäisiin yhteistyöryhmän tehtävistä ja sen kokoonpanosta.

3.3.8 Hallinnolliset seuraamukset

Tulorekisteriin ilmoitettavilla tiedoilla ehdotetaan korvattavaksi useita palkan maksusta annettavia ilmoituksia. Tiedot olisi ilmoitettava tulorekisteriin aiemmin kuin nykyiset erilliset ilmoitukset tulee antaa, minkä vuoksi nykyisiin ilmoittamisvelvollisuuksiin liittyvien laiminlyöntien seuraamusmaksuja koskevia säännöksiä ei sellaisenaan voida soveltaa tulorekisteritietojen ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönteihin. Palkka- ja etuustietojen ilmoittamismenettelyn yksinkertaistamisen yhteydessä on tarkoituksenmukaista uudistaa ja yksinkertaistaa myös ilmoittamisen laiminlyöntien johdosta määrättäviä seuraamusmaksuja koskevaa sääntelyä.

Nykyisin palkkatietoja koskevien ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyönneistä määräävät seuraamusmaksuja eläkelaitokset ja Verohallinto, joka määrää erillisiä seuraamusmaksua suorituksen maksajan ilmoittamisvelvollisuuden sekä tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin perusteella. Seuraamusmaksujärjestelmää muutettaisiin siten että ilmoituksen myöhästymisen perusteella määrättäisiin myöhästymismaksu, josta säädettäisiin tulorekisterilaissa.

Myöhästymismaksu korvaisi työeläkealan ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevat säännökset, oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylaissa säädetyn työnantajasuoritusten myöhästymismaksun ja verotusmenettelystä annetussa laissa säädetyn laiminlyöntimaksun siltä osin, kun tulorekisteriin ilmoitettavien tietojen myöhässä antamisen perusteella määrätään myöhästymismaksu. Tarpeelliset verotukseen liittyviä seuraamuksia koskevat muutokset sisältyvät tämän esityksen kolmanteen ja neljänteen lakiehdotukseen.

Myöhästymismaksua määrättäisiin vain niiden tietojen perusteella, joita ilmoittamisvelvollinen ilmoittaa myöhässä tulorekisteriin. Silloin, kun tietoja ei ilmoiteta tulorekisteriin lainkaan tai tiedot ovat puutteelliset eikä suorituksen maksaja oma-aloitteisesti korjaa laiminlyöntiä ennen verojen ja maksujen määräämistä, ei määrättäisi myöhästymismaksua. Tällaisessa tilanteessa sovellettaisiin nykyisiä verotuksen tiedonanto- ja ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöntien seuraamuksia verotusmenettelystä annetun lain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain säännösten mukaisesti.

Erikseen annettaisiin esitys työeläkelakien mukaisten seuraamusten muuttamisesta siten, että muutoin päällekkäiseksi verolainsäädännön mukaisten seuraamusten kanssa muodostuvan laiminlyöntikorotuksen määräämisestä tietojen ilmoittamisen laiminlyönnin perusteella luovuttaisiin. Erikseen selvitetään tarve säilyttää vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella määrättävää laiminlyöntikorotusta koskeva sääntely.

Ehdotettu myöhästymismaksu, oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain mukainen veronkorotus sekä verotusmenettelystä annetun lain mukainen sivullisilmoittajan laiminlyöntimaksu muodostavat yhden kokonaisuuden, joka edistää oikea-aikaista ja oikeansisältöistä tulorekisteri-ilmoittamista kaikkien tiedon käyttäjien hyväksi.

Myöhästymismaksu

Myöhästymismaksua koskeva sääntely vastaisi pääosin oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain myöhästymismaksua koskevaa sääntelyä.

Ilmoittamisvelvollisuuden määräaika olisi lakiehdotuksen 12 §:n mukaan pääsääntöisesti viisi päivää maksupäivästä. Myöhästymismaksua ei kuitenkaan kytkettäisi samaan määräaikaan, vaan myöhästymismaksu määrättäisiin, jos tiedot kalenterikuukauden aikana maksetuista suorituksista ilmoitetaan myöhemmin kuin ne on 12 §:n nojalla viimeistään ilmoitettava kyseisen

kuukauden viimeisen päivän tapahtumista. Esimerkiksi palkkatietojen ilmoittamisen myöhästymisen perusteella tulisi määrättäväksi myöhästymismaksu, jos kalenterikuukauden aikana maksettuja palkkoja koskevia tietoja ei ilmoiteta viimeistään seuraavan kuukauden kahdeksantena päivänä. Myöhästymismaksun laskenta kytkettäisiin siten ilmoittamistavasta riippumatta siihen määräaikaan, jolloin ilmoitus on viimeistään tullut antaa paperilomakkeella.

Myöhästymismaksun määrääminen maksutapahtumakohtaisesti 12 §:n mukaisten määräaikojen laiminlyönnin johdosta vaatisi merkittävää lisäpanostusta tulotietojärjestelmän kehittämiseen ja voisi etenkin järjestelmän käyttöönottovaiheessa johtaa työnantajayritysten näkökulmasta seuraamusten ankaraankin kiristymiseen. Tarkoituksena on, että seuraamusjärjestelmän toimivuutta seurataan ja tarvittaessa arvioidaan myöhemmin uudelleen muun muassa tulotietojärjestelmän reaaliaikaisuutta koskevan tavoitteen näkökulmasta.

Kalenterikuukaudelta ilmoitettavien tietojen ensimmäisen ilmoituksen myöhästymismaksu määräytyisi pääsääntöisesti myöhästymisajan perusteella. Ensimmäisen ilmoituksen myöhässä antamisesta määrättäisiin myöhästymismaksua 45 päivän ajan kolme euroa jokaiselta myöhästymispäivältä eli enintään 135 euroa. Jos ilmoitus annetaan enemmän kuin 45 päivää myöhässä, myöhästymismaksu olisi 135 euroa lisättynä yhdellä prosentilla myöhässä ilmoitetun veronalaisen suorituksen määrästä tai sitä suuremmasta myöhässä ilmoitetun eläkkeen perusteena olevan työansion määrästä. Myöhässä ilmoitetun määrän huomioon ottaminen on tarpeen, jotta vältettäisiin pitkäaikaiset perusteettomat laiminlyönnit.

Jos määräajassa ilmoitettuja tietoja muutettaisiin 45 päivän kuluessa määräajasta, muutosilmoituksen perusteella ei määrättäisi myöhästymismaksua. Jos muutosilmoitus annettaisiin myöhemmin kuin 45 päivää määräajan jälkeen, myöhästymismaksua määrättäisiin yksi prosentti myöhässä ilmoitetun veronalaisen suorituksen määrästä tai sitä suuremmasta eläkkeen perusteena olevan työnansion määrästä. Myöhästymismaksua ei kuitenkaan määrättäisi, jos mainittu määrä ei muutosilmoituksen johdosta muuttuisi aiemmin ilmoitettua suuremmaksi.

Myöhässä ilmoitetun määrän perusteella myöhästymismaksua määrättäisiin enintään 15 000 euroa.

Myöhästymismaksun tasossa huomioitaisiin oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksun tavoin se, että ilmoittamisvelvollisen on tietojen ilmoittamisen laiminlyönnin seuraamuksen lisäksi usein maksettava lisäksi viivästyskorkoa, sillä myöhässä ilmoitetun suorituksen perusteella maksettava vero tai maksu usein myös maksetaan myöhässä.

Suorituksen maksajaa kuultaisiin ennen myöhästymismaksun määräämistä vain, jos se olisi erityisestä syystä tarpeen. Sääntely poikkeaisi hallintoasian käsittelyä koskevasta yleisestä sääntelystä, jonka mukaan asianosaista on pääsääntöisesti kuultava ennen hallintopäätöksen tekemistä. Koska myöhästymismaksun määrääminen perustuisi suorituksen maksajan antamaan ilmoitukseen, määräytymisperusteeseen ei sisältyisi tapauskohtaista harkintaa, laskentatapa olisi kaavamainen ja maksu määräytyisi massamenettelynä automaattisessa prosessissa, ei kuulemiseen olisi pääsääntöisesti tarvetta suorituksen maksajan oikeuksien turvaamiseksi. Suorituksen maksajaa kuultaisiin esimerkiksi silloin, kun ilmoituksen saapumisajankohdasta olisi epäselvyyttä. Jos myöhästyminen johtuisi suorituksen maksajasta riippumattomasta syystä tai muusta erityisestä syystä, määrätty myöhästymismaksu voitaisiin jättää veronkantolain nojalla perimättä, mikä turvaisi suorituksen maksajan oikeuksia tilanteessa, jossa hän ei ole voinut täyttää ilmoittamisvelvollisuuttaan määräajassa. Kuulemista koskeva sääntely vastaisi nykyistä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain myöhästymismaksua koskevaa sääntelyä.

Myöhästymismaksu voitaisiin jättää määräämättä, jos myöhästyminen johtuisi yleisen tietoverkon häiriöstä tai tulotietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa olevasta yleisestä toimintahäiriöstä. Jos häiriö olisi Verohallinnon tiedossa ennen myöhästymismaksun määräämistä, Verohallinnon olisi jätettävä myöhästymismaksu määräämättä, koska suorituksen maksajilla ei olisi ollut edellytyksiä ilmoittamisvelvollisuuden täyttämiseen määräajassa. Jos häiriö ei olisi ollut Verohallinnon tiedossa ennen myöhästymismaksun määräämistä, voitaisiin häiriöstä johtuneen laiminlyönnin perusteella määrätty myöhästymismaksu jättää perimättä, koska laiminlyönti on tapahtunut suorituksen maksajasta riippumattomasta syystä.

Myöhästymismaksun määräämiseen toimivaltainen viranomainen olisi Verohallinto. Esityksen valmistelun yhteydessä on ollut esillä myös se vaihtoehto, että Tulorekisteriyksikkö määräisi myöhästymismaksun. Tämän vaihtoehdon keskeisenä ongelmana on, että ilmoittamisvelvollisuuden valvontaa tarvittavaa toimivaltaa ei katsottu voitavan siirtää tiedon käyttäjiltä Tulorekisteriyksikölle. Ei ole pidetty mahdollisena sitä, että Tulorekisteriyksikkö arvioisi esimerkiksi tulon veronalaisuutta tai palkan luonnetta suhteessa työeläkelakien palkkakäsitteeseen. Tuollaista tutkimisvelvollisuutta ei ole mahdollista yhdistää Tulorekisteriyksikön varsinaiseen tehtävään, joka on sille ilmoitettujen tietojen välittäminen tietojen käyttäjille. Mainittu vaihtoehto olisi myös aiheuttanut merkittäviä lisäkustannuksia samalla kun valvonta olisi heikentynyt nykytilaan nähden.

Verohallinto määräisi myöhästymismaksun tulorekisteristä saatujen tietojen perusteella. Verohallinnolle välitettäisiin tulorekisteristä tiedot sinne talletettavista veronalaisista tuloista sekä myöhästymismaksun määräämistä varten tarpeellinen tieto eläkkeen perusteena olevan työnansion määrästä.

Myöhästymismaksu kohdistuisi tulorekisteriin ilmoitettaviin pakollisiin tietoihin ja siten kaikille tiedon käyttäjille välitettäviin tietoihin ja edistäisi siten oikea-aikaista ja oikeansisältöistä ilmoittamista kaikkien tiedon käyttäjien hyväksi.

Myöhästymismaksua koskevaan päätökseen ja sitä koskevaan muutoksenhakuun sovellettaisiin oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain säännöksiä. Sovellettavaksi tulisivat esimerkiksi oikaisuvaatimusmenettelyä ja päätöksen tiedoksiantoa koskevat säännökset. Myöhästymismaksun määräämisen ja muutoksenhaun määräaikoja laskettaessa tulorekisteritietojen verokautena pidettäisiin kalenterikuukautta.

Myöhästymismaksun kantamiseen ja perintään sovellettaisiin veronkantolain säännöksiä. Myöhästymismaksu kannettaisiin ja perittäisiin yhteisessä kantomenettelyssä muiden Verohallinnon kantamien verojen kanssa. Myöhästymismaksu olisi veronkantolain 2 §:ssä tarkoitettuna verona suoraan ulosottokelpoinen muiden vastaavien verotukseen liittyvien seuraamusmaksujen tavoin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain ja asetuksen nojalla. Muutoksenhakuviranomaisen olisi kuitenkin kiellettävä tai keskeytettävä muutoksenhaun kohteena olevan myöhästymismaksun ulosotto verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 12 §:n nojalla, ellei valitus tai oikaisuvaatimus olisi ilmeisen aiheeton.

Kaksoisrangaistavuuden kielto

Tulorekisterin välityksellä täytettävien ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyöntien seuraamusmaksuja määrättäessä on huomioitava Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen (SopS 86/1998), 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa säädetyn kielto syyttää ja rangaista samassa asiassa kanteen kertaan eli niin sanottu ne bis in idem –kielto.

Tulorekisterin myöhästymismaksu määrättäisiin suorituksen maksajan ilmoituksen perusteella massamenettelyssä automaatiota käyttäen ja määräämisen jälkeen saatetaan usein saada näyttöä uusista tai vasta esiin tulleista tosiseikoista, minkä vuoksi samaa ilmoitusta koskevan laiminlyönnin johdosta määrättävä veronkorotus tai nostettava syyte ei käytännössä johda ne bis in idem –kiellon rikkomiseen.

Veronkorotusta määrättäessä ja veropetosta koskevassa rikosilmoitusharkinnassa Verohallinto soveltaisi erillisellä päätöksellä määrättävän veron tai tullinkorotuksesta annetussa laissa säädettyä ne bis in idem –periaatteen vaatimukset täyttävää menettelyä, kuten nykyisin.

Tulorekisterin välityksellä täytettävien erillisten ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyönneistä säädettyjen erillisten rikosoikeudellisten seuraamusten, kuten veropetoksen, työeläkevakuutusmaksupetoksen ja tapaturmavakuutuspetoksen tunnusmerkistöt ja niiden täyttymisen kannalta merkitykselliset tosiseikat ovat olennaisilta osin erilliset, minkä vuoksi näiden ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyönnistä säädetyt erilliset rikosoikeudelliset seuraamukset eivät ole ne bis in idem –kiellon kannalta samassa asiassa määrättäviä seuraamuksia.

3.3.9 Uudistuksesta johtuvat muutokset verotuksen ilmoittamismenettelyihin

Sivullisen yleiseen tiedonantovelvollisuuteen liittyvä ilmoittamismenettely

Verotusmenettelystä annettuun lakiin ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi tulotietojärjestelmästä annetun lain edellyttämät muutokset siten, että tiedonantovelvollinen ei olisi velvollinen antamaan Verohallinnolle vuosi-ilmoitusta tai muuta ilmoitusta niistä sivullisen yleiseen tiedonantovelvollisuuteen kuuluvista tiedoista, jotka tiedonantovelvollinen on velvollinen antamaan tulorekisterin kautta. Verohallinto saisi tiedot tulorekisteristä. Tietojen antamiseen sovellettaisiin tulotietojärjestelmästä annettua lakia. Velvollisuudesta antaa sivullisen yleiseen tiedonantovelvollisuuteen kuuluvat tiedot Verohallinnolle säädettäisiin edelleen verotusmenettelystä annetussa laissa ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa.

Oma-aloitteisten verojen ilmoittamismenettely

Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että suorituksen maksaja ei olisi velvollinen antamaan veroilmoitusta niistä oma-aloitteisia veroja koskevista tiedoista, jotka suorituksen maksaja on velvollinen antamaan tulorekisterin kautta. Verohallinto muodostaisi tulorekisteriin talletetuista tiedoista verokauden veroa koskevan tiedon ennakonpidätyksistä, lähdeveroista ja työnantajan sairausvakuutusmaksuista suorituksen maksajan puolesta. Työnantajasuorituksia koskevat tiedot muodostettaisiin verokausittain, jolloin verokauden veroa koskeva maksuvelvollisuus säilyisi ennallaan.

Suorituksen maksaja voisi edelleen soveltaa myös oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa säädettyä pidennettyä verokautta laissa säädetyin edellytyksin. Pidennetyn verokauden soveltamisesta huolimatta verokauden veroa koskevat tiedot olisi annettava tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetyssä määräajassa tulorekisteriin. Verohallinto muodostaisi verokauden veroa koskevat tiedot pidennetyltä verokaudelta. Pidennetyn verokauden soveltaminen tarkoittaisi suorituksen maksajan osalta käytännössä neljänneskalenterivuosimenettelyn soveltamista veron maksamiseen. Verovalvonnan turvaamiseksi Verohallinnolle säädettäisiin oikeus määrätä verovelvollisen verokaudeksi kalenterikuukausi, jos suorituksen maksaja laiminlyö tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetyt velvollisuudet.

Tulorekisteriin talletetuissa tiedoissa olevan virheen korjaamiseen sovellettaisiin tulotietojärjestelmästä annettua lakia. Verohallinto korjaisi verokauden veroa koskevan tiedon tulorekisteristä saadun korjatun tiedon mukaisesti, eikä suorituksen maksaja olisi velvollinen antamaan oikaisuilmoitusta Verohallinnolle. Verohallinto muodostaisi verokauden veroa koskevan korjatun tiedon vain, jos tietojen korjaus tulorekisteriin on tehty oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa säädetyssä kolmen vuoden määräajassa. Tulorekisterin kautta annettuihin tietoihin ei myöskään sovellettaisi veroilmoituksen virheen korjaamista koskevia kevennettyjä menettelyjä.

3.3.10 Voimaantulon vaiheistus

Tulorekisterin käyttöönotto aiheuttaa suorituksen maksajille merkittäviä muutoksia tietojen ilmoittamisen määräaikoihin sekä siinä käytettäviin menettelytapoihin. Myös tietoja tuottavia tietojärjestelmiä on päivitettävä näiden muutosten edellyttämällä tavalla. Vastaavasti tiedon käyttäjien on muutettava omia tiedon ilmoittamiseen ja vastaanottamiseen liittyviä toimintojaan siten, että tiedot siirtyvät tulorekisteristä niiden omiin tietojärjestelmiin luotettavasti ja virheettömästi. Lisäksi tulotietojärjestelmään on toteutettava laaja joukko tietojen vastaanottamiseen, niiden tallettamiseen ja edelleen luovuttamiseen liittyviä toimintoja, joiden hallittu testaus ja käyttöönotto on mahdollista vain ennalta tarkasti suunniteltujen aikataulujen mukaisesti.

Edellä mainituista lähtökohdista tulorekisterin perustamishankkeessa on yhteistyössä hankkeessa mukana olevien tiedon käyttäjien sekä suorituksen maksajia edustavien tahojen kanssa todettu, että tulotietojärjestelmän käyttöönotto on perusteltua toteuttaa vaiheistetusti. Lisäksi on todettu, että valmiudet tulorekisterin ensimmäisen vaiheen käyttöönotolle ovat olemassa vuoden 2019 alusta ja toisen vaiheen käyttöönotolle vuoden 2020 alusta.

Ensimmäisessä vaiheessa tulorekisteriin talletettaisiin vuoden 2019 alusta suoritusten maksajien ilmoittamat tiedot palkkatuloista ja muista 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista suorituksista. Tässä vaiheessa tietoja myös hyödyntäisi vain rajattu joukko tiedon käyttäjiä, jotka olisivat Kansaneläkelaitos, Verohallinto, eläkelaitokset, Eläketurvakeskus ja työttömyysvakuutusrahasto.

Toisessa vaiheessa vuodesta 2020 tulorekisteriä hyödyntävien tiedon käyttäjien joukko laajenisi lain 13 §:n mukaiseen laajuuteen kuitenkin sillä poikkeuksella, että vasta valmistelun loppuvaiheissa tiedon käyttäjäksi otetulle ulosottoviranomaiselle tietoja ryhdyttäisiin välittämään 1 päivästä tammikuuta 2021 lukien.

Toisessa vaiheessa tulorekisteriin ryhdyttäisiin vuoden 2020 alusta tallettamaan myös eläkkeitä ja muita etuustuloja koskevat tiedot. Tämän edellyttämät lakiehdotukset annettaisiin eri esityksellä alkuvuonna 2018.

Hankkeessa on selvitetty myös mahdollisuuksia nopeuttaa tulorekisterin käyttöönoton aikataulua edellä esitetystä. Selvityksen perusteella on kuitenkin ilmeistä, että edellä mainittua nopeampi käyttöönotto ei ole käytännössä mahdollista. Tulotietojärjestelmää ei ole mahdollista rakentaa eikä eri sidosryhmien omiin tietojärjestelmiin tulorekisterin käyttöönoton myötä tarvittavia muutoksia mahdollista toteuttaa nyt suunniteltua aikataulua nopeammin.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset tulonsaajille

4.1.1 Taloudelliset vaikutukset

Uudistuksella ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia tulonsaajille.

Välillisiä taloudellisia vaikutuksia aiheutuu ennen muuta tulorekisterin reaalireaaliaikaisuudesta ja siitä, että tiedon käyttäjien tarve saada tietoja tulonsaajilta itseltään vähenisi, mikä tuo myös kustannussäästöä. Tulonsaajien ei lähtökohtaisesti tarvitse toimittaa tulotietojärjestelmän tiedon käyttäjille erikseen palkka- tai muita vastaavia todistuksia, kun tulotiedot ovat saatavissa tulorekisteristä.

Oletettavaa on, että kotitalouksien tulorekisteriin ilmoittamien tietojen avulla tulonsaajat välttyvät palkkatodistusten toimittamiselta jollekin tiedon käyttäjälle useissa kymmenissä tuhansissa tapauksissa vuosittain nykytilaan verrattuna.

Verotuksessa tulotietojen reaaliaikaisuus tarjoaa edellytyksiä ennakonpidätysten vastaavuuden parantamiseen sekä verokorttimuutosten määrän vähentämiseen. Nykyistä suurempi osa veroista kertyisi verovuoden aikana oikea-aikaisesti, jolloin veronpalautusten ja jäännösverojen määrä vähenisi.

Tulotietojärjestelmä mahdollistaisi myös etuushakemusten käsittelyn nopeuttamisen.

4.1.2 Muut vaikutukset

Tulorekisteri tarjoaisi tulonsaajille mahdollisuuden seurata ajantasaisesti ja yksityiskohtaisesti omia tulotietojaan sekä varmistaa, että työnantaja on hoitanut häntä koskevat ilmoittamisvelvollisuudet asianmukaisesti. Nykyisin tulonsaaja pystyy itse seuraamaan työnantajan ilmoittamisvelvollisuuden täyttymisen vain hyvin jälkijättöisesti, yleensä vasta seuraavan vuoden keväällä saamaltaan esitäytetyltä veroilmoitukselta, jossa tulotiedot ovat lisäksi yksilöimätöntä summatietoa. Tulonsaaja pystyy tarkistamaan omat eläkkeen perusteena olevat työansiot ja työsuhteet myös työeläkeotteelta.

Uudistus myös edistää niiden tietojen laadun paranemista, joiden perusteella eri käyttäjätahot tekevät kansalaisia koskevia päätöksiä ja toimenpiteitä, mikä vähentää tarvetta jälkikäteen asioida päätöksiä tietojen pohjalta tehneiden käyttäjien suuntaan samoin kuin tarve virheiden oikaisuihin ja muutoksenhakuihin vähenisivät.

Tulorekisterin tietojen helppo saatavuus sähköisen asiointipalvelun kautta edistää samalla edellytyksiä turvata muun muassa henkilötietojen virheettömyyttä. Henkilötietojen suojan toteutumista edistää samoin se, että tulonsaajilla on lakiehdotuksen 16 §:n mukainen helppo tapa selvittää, mitä tietoja kullakin tiedon käyttäjällä on oikeus saada tulorekisteristä. Tämä antaa edellytykset asioida suoraan tiedon käyttäjän suuntaan, jolle tietoja on välitetty, jos suorituksen maksaja ei tulonsaajan suorituksen maksajalle tekemän korjauspyynnön johdosta oikaise tulonsaajan virheellisenä pitämää tulorekisterin tietoa.

Henkilöille, joilla iän, vammaisuuden tai muun syyn vuoksi ei ole riittävää osaamista tai välineitä, mahdollisuudet sähköiseen asiointiin ovat rajalliset. Tulonsaajilla on kuitenkin mahdollisuus tarkistaa tulorekisteristä omat tietonsa myös Tulorekisteriyksiköltä tilattavalla paperisella otteella. Oletettavaa kuitenkin on, että tulonsaajat käyttäisivät sähköistä asiointipalvelua

omien tulotietojensa tarkistamiseen vähintään samassa laajuudessa kuin verkkopankkipalveluja nykyisin käytetään pankkiasioinnissa. Finanssiala ry:n mukaan 90 prosenttia pankkien asiakkaista maksaa laskunsa pääasiallisesti verkkopankissa.

4.2 Vaikutukset työnantajille

4.2.1 Yleistä

Työnantajille tulorekisteri mahdollistaisi palkanmaksuihin liittyvien tiedonantovelvoitteiden hoitamisen yhdellä kertaa. Nykytilanteessa tiedot joudutaan antamaan erikseen jokaiselle tiedon tarvitsijalle erilaisten tietosisältöjen, teknisten formaattien ja aikataulujen mukaisesti.

Toisaalta ilmoittamismenettely muuttuu maksutapahtumakohtaiseksi, mikä aikaistaa ilmoittamista niiden tietojen osalta, jotka nykyisin annetaan vuosi-ilmoituksilla. Ilmoittamisrytmin osalta uudistus ei sitä vastoin mainittavasti vaikuta nykyisin kuukausittain oma-aloitteisen verojen veroilmoituksella annettaviin tietoihin eikä työeläkevakuuttamista ja muuta sosiaalivakuuttamista varten kuukausittain annettaviin ilmoituksiin.

Uudistuksen yksi merkittävä vaikutus on se, että mahdollisuus ilmoittaa tulorekisteriin vapaaehtoisesti täydentäviä tietoja vähentää työnantajien jälkikäteistä tarvetta antaa tietoja palkkatodistuksilla tai muutoin. Samalla tämä luo yrityksille kuitenkin tarpeen eritellä henkilöstömenonsa aiempaa täsmällisemmin.

Käytettävissä ei ole kattavaa tutkimustietoa niiden työnantajavelvoitteiden työnantajille aiheuttamista kustannuksista tai hallinnollisesta taakasta, joihin uudistus vaikuttaa, mikä vaikeuttaa edellytyksiä euromääräisten arvioiden esittämiseen uudistuksen vaikutuksista yrityksille. On kuitenkin selvää, että vaikutukset yrityksille vaihtelevat riippuen muun muassa yrityksen koosta sekä palkka- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien ja prosessien tasosta.

Hallinnollinen taakka on se osa hallinnollisia kustannuksia, joka syntyy toimenpiteistä, joita yritykset tekevät ainoastaan lainsäädännön velvoittamina, eivätkä omaehtoisesti oman liiketoiminnan tarpeista johtuen. Esimerkiksi sairauspoissaolojen seurannasta yrityksille aiheutuvien hallinnollisten kustannusten määräksi on arvioitu lähes 40 miljoonaa euroa, mutta vastaavan hallinnollisen taakan määräksi 0 euroa. Sairauspoissaoloa koskevat tiedot ovat sinänsä tarpeen viranomaisille ja muille tiedon käyttäjille tapahtuvan tiedonanto- ja ilmoittamisvelvollisuuden hoitamiseksi, mutta koska tiedot ovat välttämättömiä myös yrityksen omassa liiketoiminnassa, kustannuksia ei ole luettava osaksi yritysten hallinnollista taakkaa. Vastaavasti palkkalaskelman laatimisesta ja toimittamisesta aiheutuvien kustannusten määräksi on arvioitu lähes 160 miljoonaa euroa, mutta hallinnolliseksi taakaksi 0 euroa.[1]

---

[1] Selvitys yritysten hallinnollisen taakan kehityksestä, Deloitte & Touche Oy, Group of Companies, 5.4.2012. Erot hallinnollisten kustannusten samoin kuin hallinnollisen taakan määrää koskevissa eri selvityksissä esitetyissä arvioissa ovat merkittäviä. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa Selvitys yrityksille aiheutuvista hallinnollisista kustannuksista, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 7/2010, on palkkalaskelman laatimisesta ja toimittamisesta aiheutuvien kustannusten määräksi arvioitu lähes 340 miljoonaa euroa.

Mainitut selvitykset, alaviitteessä 3 mainittu selvitys, alaviitteessä 5 mainittu oikaisu ja useita muita selvityksiä, joissa on arvioitu yritysten hallinnollista taakkaa, on saatavilla työ- ja elinkeinoministeriöstä internet-osoitteesta: http://tem.fi/hallinnollisen-taakan-selvitykset

Kaiken kaikkiaan työnantajana toimimisesta aiheutuvan hallinnollisen taakan määräksi on vuodelta 2012 olevassa selvityksessä arvioitu noin 620 miljoonaa euroa ja verotuksen aiheuttaman hallinnollisen taakan määräksi noin 440 miljoonaa euroa vuonna 2012.[2]

Työnantajasuoritusten veroilmoituksista - palkasta tai muusta suorituksesta tehtävä ennakonpidätys tai lähdevero ja sosiaaliturvamaksu - aiheutuvaksi hallinnolliseksi taakaksi on vuodelta 2010 olevassa selvityksessä[3] arvioitu noin 90 miljoonaa euroa koko yrityskentässä. Selvitys perustuu vuonna 2006 noudatettuihin tiedonantovelvoitteisiin ja sähköisen ilmoittamisen osuuteen. Arvioinnin kohteena olivat tiedonantovelvoitteet, jotka liittyvät verojen ilmoittamiseen, maksamiseen, virheen korjaamiseen, verotarkastukseen, toiminnan aloittamiseen, muuttamiseen ja lopettamiseen sekä eräät verolajikohtaiset erityiset velvoitteet. Selvitys kattaa siten vain osan tulorekisterin piiriin kuuluvista velvoitteista, toisaalta esitettyihin kustannuksiin sisältyy myös muita kuin varsinaisen ilmoittamismenettelyn kustannuksia.

Sosiaaliturvaan, eläkkeisiin ja vakuutuksiin liittyvästä lainsäädännöstä on työ- ja elinkeinoministeriön selvityksessä[4] vuodelta 2010, sellaisena kuin siihen sisältyviä arvioita on myöhemmin tarkistettu[5], arvioitu aiheutuvan noin 160 miljoonan euron hallinnollinen kustannus, mistä yli 70 prosenttia on hallinnollista taakkaa. Ylivoimaisesti suurin osa hallinnollisesta taakasta, 93 miljoonaa euroa, aiheutuu tunnistetietojen ja työntekijöiden tietojen ilmoittamisesta työeläkevakuutusyhtiöön. Nämä tiedot olisi vastaisuudessa saatavissa tulorekisteristä.

Taloushallintoliitto on arvioinut tulorekisterin säästävän yksityisen sektorin palkkahallinnon työaikaa noin 800—850 henkilötyövuotta, joka euromääräisesti tarkoittaisi työ- ja elinkeinoministeriön kehittämän kustannuslaskurin mukaan noin 40—45 miljoonaa euroa vuodessa, kun kustannuslaskenta perustuu ”palkanlaskijan” palkkaluokkaan. Palkkahallinnon työmäärä, joka nykyisin painottuu voimakkaasti alkuvuoteen, myös jakautuisi tasaisemmin koko vuodelle.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus (Palkeet) arvioi valtion palkkahallinnon kustannussäästöksi tulorekisterin johdosta 250 000 euroa vuodessa.

Vaikutuksista kuntien palkkahallinnolle ei ole käytettävissä arvioita. Jos vaikutukset arvioidaan yksityiselle sektorille ja valtionhallinnolle koituvien säästöjen perusteella suhteutettuna eri sektorien henkilöstömääriin, vaikutukseksi saadaan 1,5—11 miljoonaa euroa. On kuitenkin syytä olettaa, että kuntasektorilla yksiköiden suuremman lukumäärän johdosta työntekijäkohtaiset vaikutukset ovat suuremmat kuin valtionhallinnossa, mutta jäävät pienemmiksi kuin yksityisellä sektorilla. Kuntasektorilla kustannussäästö voi olla suuruusluokaltaan esimerkiksi 3—6 miljoonaa euroa.

Välillisiä taloudellisia vaikutuksia työnantajille aiheutuu useammalla tavalla. Eläkelaitosten ja muiden työnantajavelvoitteisiin liittyviä maksusuorituksia saavien tahojen kustannusten ale-

---

[2] Selvitys yritysten hallinnollisen taakan kehityksestä Deloitte & Touche Oy, Group of Companies, 5.4.2012

[3] Verotuksesta aiheutuvan hallinnollisen rasitteen lähtötaso, Valtiovarainministeriö Vero-osasto 22.10.2019

[4] Selvitys yrityksille aiheutuvista hallinnollisista kustannuksista, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 7/2010. Suuruusluokaltaan sama arvio, noin 160 miljoonaa euroa, on esitetty alaviitteessä 2 mainitussa selvityksessä.

[5] Eräitä työnantajan tiedonantovelvoitteita koskevien kustannus- ja taakkalaskelmien oikaisu, Työ- ja elin-keinoministeriö 18.3.2011.

neminen samalla voi vähäisessä määrin vähentää myös maksuihin kohdistuvia korotuspaineita. Ulosoton tehostuminen vähentää yritysten menetyksiä ja luottotappioita. Harmaan talouden vastaisen toiminnan edellytysten paraneminen vahvistaa rehellisesti toimivien yritysten toimintaedellytyksiä. ICT-alan yrityksille avautuu siirtymävaiheessa ansaintamahdollisuuksia.

Edellä kuvatut Taloushallintoliiton arviot kuvaavat liiton arviota koko yksityisen sektorin työnantajille tulevista säästöistä, mutta yritystasolla vaikutukset vaihtelevat riippuen muun muassa niiden palkka- ja henkilöstöhallinnon järjestelmistä.

Tulotietojärjestelmän valmistelun yhteydessä on teetetty kaksi tutkimusta uudistuksen vaikutuksista työnantajayrityksille ja tilitoimistoille.[6] Kvantitatiivisessa tutkimuksessa selvitettiin, mitkä ovat työnantajayritysten, erityisesti alle 50 henkilön yritysten, valmiudet siirtyä tarvittavan täsmälliseen kuukausi-ilmoitukseen siten, että tulorekisterin tietotarpeet täyttyisivät. Toisessa, luonteeltaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa selvitettiin sitä, miten tietyt palkkahallintoon liittyvät erityiskysymykset toteutetaan tällä hetkellä yritysten palkanlaskennassa ja tilitoimistoissa ja mitä yrityksissä ja tilitoimistoissa ajatellaan tulevasta muutoksesta, miten muutokset odotetaan näkyvän omassa työssä ja mitkä asiat nousevat tärkeimpinä esille muutoksessa. Näissäkään tutkimuksissa ei arvioitu ilmoittamismenettelyjen muutoksista aiheutuvia euromääräisiä vaikutuksia yritysten palkka- ja taloushallinnon kustannuksiin.

4.2.2 Tilitoimistoja työnantajavelvoitteiden hoitamisessa käyttävät yritykset

Tilanteissa, jossa tilitoimisto laskee ja muodostaa palkkaan liittyvät raportit, tilitoimistolla tulee olla poissaolotietoja lukuun ottamatta kaikki pakollisiksi tiedoiksi ehdotetut tiedot, jotta palkan ja siihen liittyvien erien työnantajavelvoitteet voidaan suorittaa. Taloustutkimuksen selvityksen mukaan hieman yli puolet työnantajayrityksistä on ulkoistanut palkkahallinnon tilitoimistolle ja tilitoimistojen markkinaosuus alle 10 työntekijän yritysten palkkahallinnosta on lähes 60 prosenttia.

Esitys vaikuttaa myös tilitoimistojen asiakkaisiin eriasteisesti. Osalle asiakkaista hyödyt ovat ilmeisiä, mutta osalle velvoitteet voivat aiheuttaa lisätyötä ja kustannuksia. Kaksi kolmasosaa tilitoimistojen asiakasyrityksistä arvioi toimittavansa nykyisin työntekijöistään palkanmaksukohtaisesti tilitoimistoille viranomaisvelvoitteiden hoitamista varten kaikki ne tiedot, jotka lakiehdotuksen mukaan olisi aina ilmoitettava Tulorekisteriyksikölle. Ne tilitoimistojen asiakasyritykset, jotka eivät nykyisin toimita kaikkia näitä tietoja palkanmaksukohtaisesti, arvioivat pystyvänsä tarvittaessa toimittamaan ne melko helposti. Noin viidennes tilitoimistoista ei nykyisin kerää kaikkia tulorekisteriin suunniteltuja pakollisia tietoja asiakasyrityksiltä lainkaan ja 10 prosenttia saa tiedot osittain tai kokonaan paperilla. Pienemmistä yrityksistä kaikkia tietoja ei aina saada lainkaan tai niitä toimitetaan paperilla. Suorituksen maksajat ovat arvioineet, että eniten haasteita tuottaa päivärahoja koskevien tietojen ilmoittaminen.

Tulorekisteri lisäisi jossain tilanteissa annettavien tietojen määrää, mutta toisaalta työnantajien ei tarvitsisi yhdistää vuoden aikana keräämiään tietoja ja antaa vuosi-ilmoituksia eri viranomaisille ja muille tiedon käyttäjille, mikä puolestaan vähentäisi työnantajien hallinnollista taakkaa.

---

[6] Selvitykset on saatavilla osoitteissa:
http://www.taloustutkimus.fi/media/vm_tulorekisterihanke_tutkimusraportti_23032016.pdf
http://www.taloustutkimus.fi/media/vm_tulorekisterihanke_kvali_23032016.pdf

4.2.3 Palkkahallinnon itse hoitavat yritykset

Tulorekisteri aiheuttaa enemmän haasteita työnantajayrityksille, jotka hoitavat palkkahallinnon kokonaan itse. Tällaisia pieniä ja keskisuuria yrityksiä on noin 40 prosenttia, eli runsaat 110 000. Näistä noin puolella on palkkalaskentaohjelmistossa kaikki sellaiset tiedot, jotka olisi aina ilmoitettava tulorekisteriin. Noin viidenneksellä osa tarvittavista tiedoista on työajanseurantajärjestelmässä tai muussa sovelluksessa. Noin viidenneksellä yrityksistä tieto on ainakin osittain pelkästään paperilla. Palkallisen ja palkattoman poissaolon poissaolopäivämäärät ovat yleisemmin pelkästään paperilla olevia tietoja.

Niiden tietojen osalta, jotka tulee sisällyttää jo nykyisin työntekijälle annettavaan palkkalaskelmaan, työnantajan hallinnollisen taakan ei voida katsoa lisääntyvän merkittävästi. Tiedot voidaan antaa tulorekisteriin teknisen rajapinnan kautta automaattisesti tai sähköisellä verkkolomakkeella manuaalisesti tiedoittain taikka erityisestä syystä paperilomakkeella.

Tietojen antaminen tulorekisteriin poistaisi toisaalta nykyiset vuosi-ilmoitukset, joten työnantajan ei tarvitsisi koota vuoden aikana jo työntekijälle ilmoittamiaan tietoja yhteen. Työnantajan ei myöskään tarvitsisi sovittaa yhteen viranomaisille kuukausittain annettuja tietoja vuosi-ilmoitukseen, vaan tietojen yhdistämisestä huolehtisivat tiedon käyttäjät.

Valmistelun yhteydessä on esitetty huolia uudistuksen vaikutuksesta yritysten hallinnolliseen taakkaan, erityisesti pienten yritysten edellytyksistä siirtyä vuosi-ilmoittamisesta kuukausimenettelyyn. On arvioitu, että työmäärä ja kustannukset kasvaisivat, koska yritykset joutuisivat hankkimaan ulkopuolisia taloushallintopalveluita aiempaa tarkempien tietosisältövaatimusten johdosta.

On myös esitetty, että nämä yritykset toimittavat tulorekisteriin kuukausittain ensi vaiheessa todennäköisesti vain niin sanotut pakolliset tiedot, eivät näitä täydentäviä 7 §:ssä tarkoitettuja tietoja. Nämä yritykset eivät tältä osin hyödy hallinnollisen taakan kevenemisestä, koska etuuksien maksajat voivat edelleen pyytää näiltä yrityksiltä myös erillisiä palkkatodistuksia.

Pienten yritysten uudistuksesta saamat hyödyt riippuvat myös siitä, missä määrin vireillä olevan sosiaaliturvalainsäädännön uudistuksen myötä eri vakuutuslajien palkkakäsitteiden eroja voidaan vähentää. Kaikista suomalaisista yrityksistä 93 prosenttia on alle 10 henkilöä työllistäviä mikroyrityksiä. Tulorekisteriin siirtyminen näyttäisi ainakin lyhyellä aikavälillä voivan aiheuttaa monille tällaisista pienistä yrityksille lisääntyvää työmäärää ja kustannuksia.

4.2.4 Pientyönantajan maksu- ja ilmoituspalvelujärjestelmän hyödyntäminen

Pienten yritysten aseman helpottamiseksi tulorekisteriin tapahtuva ilmoittaminen sovitettaisiin yhteen maksuttoman pientyönantajan maksu- ja ilmoituspalvelujärjestelmän, niin sanotun Palkka.fi –palvelun kanssa. Palvelujärjestelmässä suorituksen maksaja voi hoitaa palkan laskemisen ja palkanmaksuun liittyvät ilmoitukset. Käyttäessään palvelua suorituksen maksajan ei tarvitse erikseen antaa palvelun kautta välittyviä tietoa tulorekisteriin, vaan palvelu välittää tarvittavat palkanmaksuun liittyvät tiedot suoraan tulorekisteriin. Käytännössä pientyönantajan tulisi antaa vähimmillään Palkka.fi -palveluun tiedot palkanmaksukaudesta, maksupäivästä ja palkan euromäärästä. Palvelu välittää tiedot tulorekisteriin, kun suorituksen maksaja on ilmoittanut palveluun tulonsaajan perustiedot. Perustiedot ilmoitetaan palveluun kerran ensimmäisen palkanmaksun yhteydessä. Perustietona palveluun ilmoitetaan suorituksen saajan tunnus ja yhteystiedot, työsuhteen laatu, työaika, palkkausmuoto, työtehtävä ja ennakonpidätysprosentti. Näiden lisäksi palvellussa valitaan tarvittavat eläke-, tapaturma-, ja työttömyysvakuuttamiseen

liittyvät tiedot. Palvelu ohjaa annettujen tietojen perusteella suorituksen maksajaa eri työnantajavelvoitteiden osalta.

Palvelun kautta ei tällä hetkellä voida hoitaa työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamiseen liittyvää ilmoittamisvelvollisuutta. Tältä osin Palkka.fi –järjestelmää on kuitenkin tarkoitus kehittää ennen tulorekisterin käyttöönottoa siten, että jatkossa myös työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittavat vakuutusyhtiöt saisivat tarvitsemansa tiedot suoraan tulorekisteristä, jonka tietosisältö kattaa myös mainittujen käyttäjien tietotarpeen. Tällöin työnantajat voisivat järjestelmää käyttäessään täyttää ilmoittamisvelvollisuutensa kokonaisuudessaan niiden tietojen osalta, jotka on aina ilmoitettava tulorekisteriin. Palvelujärjestelmää käyttävän yrityksen tai kotitalouden hallinnollisen taakan ei katsota vastaisuudessa kasvavan nykyisestä.

4.2.5 Ulkomaiset työnantajat

Ulkomaisten työnantajien ilmoittamisvelvollisuuksien täyttämisen toteuttamisessa olisi samoja haasteita kuin nykyisinkin. Työnantajat tulisi ensinnäkin saattaa tietoisiksi ilmoittamisvelvollisuuksistaan ja hoitamaan nämä velvollisuutensa. Tässä haasteena on tunnistaa ilmoittamisvelvolliset ulkomaiset työnantajat.

Ilmoittamisen muuttuminen pääsääntöisesti sähköisillä ilmoittamispalveluilla tapahtuvaksi koskisi myös ulkomaisia työnantajia, joiden ilmoittaminen Verohallinnolle tapahtuu nykyisin pääosin paperilomakkeilla. Tulorekisterin ilmoittamispalvelun käyttöönoton ja siihen tunnistautumisen sujuvuus edistäisi sähköisen ilmoittamismenettelyn toteutumista. Lisäksi Tulorekisteriyksikölle annettavien tulonsaajien yksilöinti- ja yhteystietojen sisältö on määriteltävä sellaiseksi, että ulkomainen työnantaja pystyy antamaan tiedot kohtuullisella vaivannäöllä suhteessa niiden välttämättömyyteen tulorekisteriin tallettamisen ja tiedon käyttäjien tietojen hyödyntämisen kannalta.

Ulkomaisten työnantajien tunnistautumisen järjestäminen tietojen antamiseksi Tulorekisteriyksikölle on vielä selvitettävänä tulorekisterin perustamishankkeessa.

Ulkomaisen työnantajan olisi ennen tietojen antamista Tulorekisteriyksikölle arvioitava kansainväliseen verotukseen liittyvä oma ja työntekijänsä verovelvollisasema sekä työn luonne. Verotukseen liittyvien työnantajavelvoitteiden kannalta merkityksellinen kiinteän toimipaikan muodostuminen riippuu ajan kulumisesta muun muassa rakennusalalla. Esimerkiksi Suomen ja Viron välisen verosopimuksen mukaan kiinteä toimipaikka muodostuu, jos yksittäinen rakennusurakka kestää yli kuusi kuukautta. Kiinteän toimipaikan muodostuminen saattaa selvitä työnantajalle jälkikäteen. Tällöin työnantajavelvoitteisiin sekä työnantajayrityksen ja työntekijän tulojen verotusoikeuteen kohdistuvat vaikutukset ovat takautuvia. Kiinteän toimipaikan muodostuminen voi ratketa myös vasta lopullisen verotuksen toimittamisen yhteydessä.

Tietyissä tilanteissa ulkomaiselle työnantajalle syntyy myös velvollisuus järjestää työntekijän sosiaaliturva Suomessa. Kansainvälisissä tilanteissa vakuuttamis- ja ilmoitusvelvollisuus Suomessa voi kuitenkin selvitä työnantajalle vasta merkittävästi jälkikäteen esimerkiksi siksi, että työntekijä ei ole hakenut ajallaan Suomen sosiaaliturvaan kuulumista. Työnantaja on kuitenkin tällöinkin velvollinen suorittamaan sosiaaliturvaan liittyvät velvoitteensa.

Suoritusten maksajille kuuluva velvollisuus vastata tulorekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä saattaa olla ulkomaiselle työnantajalle vaativampaa kuin kotimaiselle työnantajalle, kun otetaan huomioon edellä mainitut verovelvollisaseman ja sosiaaliturvan järjestämisvelvollisuuden muodostumiseen liittyvät erityispiirteet. Ellei ulkomaisten toimijoiden tunnistautuminen ja palvelun käyt-

töönotto toteudu sujuvasti, erityisiä syitä ilmoituksen antamiselle paperilomakkeella on todennäköisemmin kuin kotimaisilla työnantajilla, etenkin jos ulkomainen työnantaja ei toimi säännöllisesti Suomessa.

Ulkomaisten työnantajien ilmoittamisvelvollisuuden täyttämisen tueksi on tärkeää laatia heidän erityisolosuhteensa huomioon ottava riittävä ohjeistus.

4.3 Vaikutukset viranomaisten ja muiden tiedon käyttäjien toimintaan

4.3.1 Taloudelliset vaikutukset

Keskeiset välittömät taloudelliset vaikutukset aiheutuvat uudistuksen toimeenpanon edellyttämistä tietojärjestelmämuutosten kustannuksista ja siirtymävaiheen jälkeen saatavista säästöistä tietojärjestelmien päivityskustannuksissa ja henkilöstökustannuksissa.

Tulotietojärjestelmän hankintakustannuksista aiheutuu Verohallinnolle menoja vajaat 50 miljoonaa euroa. Järjestelmän vuotuinen ylläpitokustannus olisi arvioilta noin kaksi miljoonaa euroa ja Tulorekisteriyksikön aiheuttamat vuotuiset henkilöstö- ja muut kulut vajaat kuusi miljoonaa euroa.

Alla mainittujen tiedon käyttäjien yhteenlasketut tietojärjestelmien muutostöistä aiheutuvat kertakustannukset olisivat arviolta noin 65—80 miljoonaa euroa. Luvut perustuvat käyttäjätahoilta saatuihin arvioihin.

Käyttäjä	Kertakustannukset siirtymävaiheessa milj. euroa
Verohallinto	4
Kansaneläkelaitos	3—10
Työeläkeala*	20
Työttömyyskassat ja työttömyysvakuutusrahasto	4—5
Työtapaturmavakuuttajat	5
ELY-keskukset ** ja TE-toimistot **	2
Tilastokeskus	0,5
Kunnat ja kuntayhtymät ***	yli 30

* Eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen arvio yhteisistä tietojärjestelmäkustannuksista, jossa ei ole huomioitu niiden omaa työmäärää.
** Keha-keskuksen arvio, kokonaiskustannus
*** Suomen Kuntaliitto ry:n arvio

Tulorekisterin käyttöönoton jälkeen käyttäjätahoille aiheutuisi vuotuisia säästöjä tietojärjestelmäkustannuksissa sekä jaksossa 4.2 kuvatun toiminnan tehostumisen myötä henkilöstökustannuksissa yhteensä arviolta noin 20 miljoonaa euroa seuraavasti:

Käyttäjä	Säästöt vuosikustannuksista milj. euroa
Verohallinto	0,6
Kansaneläkelaitos *	11
Työeläkeala	1,7—3,4
Työttömyyskassat ja työttömyysvakuutusrahasto	2
Työtapaturmavakuuttajat	1,2—2,5
ELY-keskukset ja TE-toimistot	2
Tilastokeskus	0,02
Kunnat ja kuntayhtymät	ei arviota

* Vaikutukset Kansaneläkelaitokselle riippuvat siitä, missä määrin se saa tarvitsemansa tiedot tulorekisteristä tarvitsematta pyyttä täydentäviä tietoja työnantajilta.

Muista suurimmista käyttäjäryhmistä myös muun muassa kunnat saisivat resurssisäästöjä tuki- ja avustuspäätösten tekemisessä sekä asiakasmaksujen määrittelyssä, mutta näiden euromääräinen arviointi on kuntien heterogeenisuudesta johtuen erittäin vaikeaa.

Enimmällä osalla arvionsa esittäneistä tietojen käyttäjistä siirtymävaiheen kertakustannukset voidaan kattaa jo lyhyellä tai vähintään keskipitkällä aikavälillä saatavilla säästöillä. Asetelman voidaan olettaa olevan samansuuntainen myös muilla tiedon käyttäjillä, koska kaikki ovat katsoneet tulotietojärjestelmään liittymisen etujensa mukaiseksi.

Tilastokeskuksen arvio poikkeuksellisen vähäisestä vuosittaisesta säästöstä heijastaa sitä, että tulorekisterin tietosisältö jää riittämättömäksi palkka-, työssäkäynti- sekä tulo- ja varallisuustilastoinnin tarpeisiin.

Eräiden tiedon käyttäjien arvioihin ja edellytyksiin esittää arvioita on vaikuttanut myös se, missä määrin tulotietojen parempaa hyödynnettävyyttä edistäviä tiedon käyttäjiä koskevia muita lainsäädäntömuutoksia tullaan toteuttamaan, mistä ei tämän esityksen antamisajankohtana ole vielä varmuutta.

Välillisiä myönteisiä taloudellisia vaikutuksia eri käyttäjätahoille ja julkishallinnolle aiheutuisi toiminnan tehostumisesta ja sen tarjoamista menettelytapojen kehittämisestä eri tavoin.

Tulorekisteri toisi säästöjä esimerkiksi etuuksien väärinkäytöksien ja takaisinperintöjen vähenemisen kautta. Kansaneläkelaitos arvioi valvonnan tehostumisesta seuraavien etuusmenojen säästöjen olevan noin yhdeksän miljoonaa euroa vuodessa.

Tulorekisteri saattaa myös luoda synergiahyötyä viranomaistoimijoiden ja muiden tiedon käyttäjien välisessä tietojenvälityksessä.

4.3.2 Muut vaikutukset

Tulorekisterin suurimpia tietojen käyttäjiä olisivat Verohallinto, Kansaneläkelaitos, eläkelaitokset, Eläketurvakeskus, työttömyys- ja tapaturmavakuuttajat, Tilastokeskus sekä kunnat. Tulorekisteri tarjoaisi kansalaisten tulotiedoista yhden yhteisen ajantasaisen rekisterin, josta saatavat tulotiedot olisivat samansisältöisinä kaikkien viranomaisten ja muiden tahojen käytettävissä, mikä tehostaisi näiden toimintoja monin tavoin.

Toimintojen tehostamisesta saadut hyödyt vaihtelevat käyttäjä- ja käyttäjäryhmäkohtaisesti. Uudistus tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia toimintaprosessien automatisointiin sekä vähentää manuaalityötä tiedon käyttäjissä, tiedon käyttäjien välillä tapahtuvia tietoluovutuksia, manuaalisia tietopyyntöjä ja päällekkäistä työtä. Puuttuvia tietoja ei tarvitsisi pyytää samassa määrin enää suorituksen maksajilta tai tulonsaajilta itseltään, jolloin käsittelyprosessit nopeutuisivat ja tehostuisivat. Tietojen välittyminen tulorekisteristä myös jakaisi tietojen käyttäjien työmäärää nykyistä tasaisemmin koko vuodelle, jolloin töiden ruuhkautumiselta esimerkiksi vuodenvaihteen jälkeen vältyttäisiin, mikä samalla vähentää virhemahdollisuuksia.

Hakemusten ja muiden asioiden käsittely Kansaneläkelaitoksessa, eläkelaitoksissa, työttömyyskassoissa ja muiden tiedon käyttäjien piirissä helpottuisi ja nopeutuisi.

Ansiotietojen ajantasainen hyödynnettävyys saattaa pidemmällä aikavälillä helpottaa eläketurvan toimeenpanoa. Esimerkkinä tästä on mm. mahdolliset uudet toimintatavat eläkkeensaajien ansioiden seurannassa ja etuuksien takaisinperinnässä. Myös työnantajien vakuuttamisvelvollisuuden valvonta tehostuu tulorekisterin myötä, minkä seurauksena työeläkevakuuttamisen laiminlyönnit ja niistä johtuvat eläkelaitosten luottotappiot voivat vähentyä.

Verohallinnolle tulorekisteri mahdollistaisi nykyistä reaaliaikaisemman verovalvonnan ja nykyistä tehokkaamman harmaan talouden torjunnan. Väärinkäytöstilanteisiin voitaisiin puuttua nykyistä nopeammin valvonnan tai ohjauksen keinoin. Tulorekisterin piiriin kuuluvat palkkatulot, eläketulot ja veronalaiset etuustulot kattavat noin 90 prosenttia henkilöasiakkaiden kaikista veronalaisista tuloista. Noin kahdella kolmasosalla henkilöasiakkaista tulorekisterin alaiset tulot vastaavat täsmälleen asiakkaiden kokonaistuloja. Reaaliaikaisten tulotietojen avulla myös ennakonpidätysten vastaavuutta pystyttäisiin parantamaan, jolloin suurempi osa tuloveroista maksettaisiin verovuoden aikana oikeamääräisenä. Veronsaajatilitysten oikea-aikaisuus oikean määräisenä paranisi.

Ulkomaisten työntekijöiden Suomessa tapahtuvan työskentelyn kestoa voitaisiin valvoa reaaliaikaisesti ja samalla sitä, muuttuuko työntekijän verotuksellisen aseman rajoitetusti verovelvollisesta Suomessa yleisesti verovelvolliseksi.

Tietojen ajantasaisuus ja kattavuus auttavat monia tiedon käyttäjiä erilaisissa tutkimus- tilastointi- ja suunnittelutehtävissä. Erilaisia uudistushankkeita voidaan arvioida laajalla ajantasaisella tietoaineistolla, mikä esimerkiksi vähentää tai poistaa tarpeen tehdä erilaisia simulointeja suppeilla otosaineistoilla.

4.4 Vaikutukset ilmoittajina oleville kotitalouksille

Kotitalouden ei nykyisin tarvitse toimittaa ennakonpidätystä eikä maksaa työnantajan sairausvakuutusmaksua, jos samalle työntekijälle kalenterivuoden aikana maksettu palkka on enintään 1 500 euroa. Jos kotitalous maksaa yhdelle tai useammalle henkilölle palkkaa yhteensä yli 1 200 euroa kalenterivuoden aikana, sen on otettava työntekijöilleen työtapaturma- ja ammattitautivakuutus sekä maksettava työttömyysvakuutusmaksuja työttömyysvakuutusrahastol-

le. Työnantajana toimivan kotitalouden tulee ottaa työntekijälle työeläkevakuutus, jos työnantaja on maksanut työntekijälle työansioita vähintään 58,19 euroa kuukaudessa (vuoden 2017 ind.).

Kotitalouden on nykyisin annettava Verohallinnolle aina palkanmaksukuukaudelta omaaloitteisten verojen veroilmoitus työnantajasuorituksista. Veroilmoitus työnantajasuorituksista voidaan antaa paperilomakkeella vain erityisestä syystä kuten silloin, kun sähköinen ilmoittaminen on esimerkiksi teknisen esteen vuoksi mahdotonta. Verohallinnolle maksettavat ennakonpidätykset ja muut työnantajasuoritukset voi ilmoittaa myös OmaVero-palvelussa. Lisäksi kotitalouden on annettava Verohallinnolle maksuvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä vuosi-ilmoitus maksamistaan palkoista ja työkorvauksista, joista on toimitettu ennakonpidätys. Ilmoitus on myös annettava vaikka ennakonpidätystä ei ole toimitettu, jos samalle saajalle maksettu palkan määrä on vähintään 200 euroa kalenterivuodessa. Vuosi-ilmoituksen voi antaa sähköisesti Verohallinnon verkkolomakkeilla Suomi.fi-palvelussa, Palkka.fi-palvelun kautta taikka Tyvi- tai Ilmoitin-palvelun kautta. Työnantajan on annettava tiedot sähköisesti, jos vuosi-ilmoitus koskee viittä tai useampaa tulonsaajaa. Velvollisuus antaa ilmoitus sähköisesti ei koske luonnollista henkilöä eikä kuolinpesää.

Kotitaloustyönantaja voi hoitaa palkan maksamisen sekä palkan sivukulujen laskemisen myös Palkka.fi-palvelua käyttäen. Tällöin palvelu lähettää automaattisesti tarvittavat ilmoitukset Verohallintoon, eläkelaitoksille ja työttömyysvakuutusrahastoon. Lisäksi palvelu muodostaa tiedot työnantajamaksujen maksamiseksi näille tahoille.

Kotitalouksiin työnantajina uudistus vaikuttaa ensinnäkin siten, että tiedot maksetuista palkoista, toimitetuista ennakonpidätyksistä ja maksetuista työnantajamaksuista olisi aina annettava ilman euromääräistä alarajaa. Samalla ilmoittamismenettely muuttuisi myös kotitalouksien osalta reaaliaikaisemmaksi etenkin nykyisiä vuosi-ilmoituksella ilmoitettavia tietoja vastaavien tietojen osalta. Lisäksi oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa säädettyä veroilmoitusta vastaavien tietojen antamisajankohta aikaistuu kuukauden 12 päivästä. Vastaavasti myös eläkelaitosten, työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittavien vakuutusyhtiöiden sekä työttömyysvakuutusrahaston tarvitsemat tiedot olisi ilmoitettava nykyistä reaaliaikaisemmin. Uudistus kuitenkin yksinkertaistaisi ilmoittamista myös kotitalouksien osalta siten, että jatkossa tiedot ilmoitettaisiin yhdellä ilmoituksella kaikkia edellä mainittuja tiedon käyttäjiä varten. Kotitalouksien asemaa on lisäksi helpotettu siten, että luonnollinen henkilö ja kuolinpesä, jota ei ole merkitty ennakkoperintälain 31 §:ssä tarkoitettuun työnantajarekisteriin, voisi antaa tiedot Tulorekisteriyksikölle kuukausittain viimeistään maksukuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä, kun pääsääntönä on ilmoittaminen viidentenä päivänä suorituksen maksupäivän jälkeen.

Valmistelun yhteydessä selvitettiin myös mahdollisuutta, säätää euromääräinen alaraja kotitalouksien maksamien palkkojen ilmoittamiselle. Ongelmaksi muodostui kuitenkin se, että asiaan liittyy edellä selostetun mukaisesti useita keskenään erisuuruisia euromääräisiä rajoja, jotka ovat osittain kytkettyjä samalle työntekijälle kalenterikuukauden aikana maksettuun palkkasummaan, osittain kalenterivuoden aikana maksettuun palkkasummaan ja osittain saman työnantajan kaikille työntekijöilleen kalenterivuoden aikana maksamaan palkkasummaan. Ilmoittamista ei siten olisi ollut mahdollista kytkeä vain yhteen alarajaan sillä tavoin, että työnantajana toimiva kotitalous olisi sen pohjalta voinut maksuhetkellä arvioida, tuleeko maksetusta palkasta antaa ilmoitus tulorekisteriin. Lisäksi ratkaisu olisi johtanut erinäisiin takautuviin ilmoittamisvelvollisuuksiin silloin, kun rajat olisivat ylittyneet vasta myöhemmin kalenterivuoden aikana. Myös ilmoittamisrajojen ohjaaminen olisi muodostunut melko haastavaksi ja useampia keskinäisiä riippuvuussuhteita sisältäväksi. Tämän vuoksi päädyttiin siihen, että kokonaisuutena selkein ratkaisu on tietojen ilmoittaminen ilman euromääräistä alarajaa myös ko-

titalouksien osalta. Arvioinnissa on myös huomioitu se seikka, että useat tiedon käyttäjät joka tapauksessa tarvitsevat tiedot ilman euromääräistä alarajaa. Näin ollen tulonsaaja joutuisi kuitenkin itse ilmoittamaan tällaiset tulonsa useille tiedon käyttäjille niissä tapauksissa, joissa määrät olisivat jääneet euromääräisten rajojen alapuolella.

Valmistelun yhteydessä selvitettiin myös vaihtoehtoa, jossa kotitalouksien maksamien palkkojen ilmoittamiselle olisi säädetty euromääräinen alaraja. Ongelmaksi muodostui kuitenkin se, että asiaan liittyy edellä selostetun mukaisesti useita keskenään erisuuruisia euromääräisiä rajoja, jotka ovat osittain kytkettyjä samalle työntekijälle kalenterikuukauden aikana maksettuun palkkasummaan, osittain kalenterivuoden aikana maksettuun palkkasummaan ja osittain saman työnantajan kaikille työntekijöilleen kalenterivuoden aikana maksamaan palkkasummaan. Ilmoittamista ei siten olisi ollut mahdollista kytkeä vain yhteen alarajaan sillä tavoin, että työnantajana toimiva kotitalous olisi sen pohjalta voinut maksuhetkellä arvioida, tuleeko maksetusta palkasta antaa ilmoitus tulorekisteriin. Lisäksi ratkaisu olisi johtanut erinäisiin takautuviin ilmoittamisvelvollisuuksiin silloin, kun rajat olisivat ylittyneet vasta myöhemmin kalenterivuoden aikana. Myös ilmoittamisrajojen ohjaaminen olisi muodostunut melko haastavaksi ja useampia keskinäisiä riippuvuussuhteita sisältäväksi. Tämän vuoksi päädyttiin siihen, että kokonaisuutena selkein ratkaisu on tietojen ilmoittaminen ilman euromääräistä alarajaa myös kotitalouksien osalta. Arvioinnissa on myös huomioitu se seikka, että useat tiedon käyttäjät joka tapauksessa tarvitsevat tiedot ilman euromääräistä alarajaa. Näin ollen tulonsaaja joutuisi kuitenkin itse ilmoittamaan tällaiset tulonsa useille tiedon käyttäjille niissä tapauksissa, joissa määrät olisivat jääneet euromääräisten rajojen alapuolella.

Kotitalouksille ilmoittamisrytmin muutosta merkittävämpänä muutoksena voidaan pitää tietojen antamistavan muuttumista lähtökohtaisesti aina sähköiseksi, kun tähän asti vuosi-ilmoitus on voitu antaa paperilla. Tiedot olisi kuitenkin erityisestä syystä mahdollista antaa paperilomakkeella myös Tulorekisteriyksikölle. Tietojen antamisen määräaika olisi paperilomakkeella tulorekisteriin ilmoitettaessa viiden kalenteripäivän sijaan kahdeksan kalenteripäivää, jona aikana lomakkeen tulee olla annettu viranomaiselle, saapunut viranomaisen postilokeroon tai viranomaiselle toimitettu ilmoitus lähetyksen saapumisesta postiyritykseen. Vaatimus tietojen sähköisestä antamisesta ei ole kotitalouksille ongelmaton, koska edellytyksiä siihen ei aina ole olemassa. Nämä seikat olisi otettava huomioon arvioitaessa kotitalouden osalta lakiluonnoksen 11 §:n 1 momentissa tarkoitetun erityisen syyn olemassaoloa tietojen antamiselle paperilomakkeella.

Kotitaloustyönantaja voisi jatkossakin hoitaa palkan maksamisen Palkka.fi-palvelua käyttäen. Tällöin palvelu välittäisi sinne palkan maksamisen yhteydessä syötetyt tulorekisteriin ilmoitettavat tiedot automaattisesti edelleen tulorekisteriin ilman, että kotitalouden tarvitsee antaa niistä erillistä ilmoitusta tulorekisteriin. Palkka.fi-palvelun kehittämisen osalta edellä kohdassa 4.2 selostettu koskisi vastaavasti myös työnantajana toimivaa kotitaloutta.

4.5 Vaikutukset julkiseen talouteen

Valtion tai kuntien budjettitalouden piiriin kuuluville tiedon käyttäjille aiheutuvat kertaluonteiset kustannukset lisäisivät tiedon käyttäjien rahoitustarvetta siirtymävaiheessa, myöhemmin saatavat säästöt puolestaan vähentäisivät näiden tiedon käyttäjien rahoitustarvetta. Pidemmällä aikavälillä valtion ja kuntien talous vahvistuu vastaavasti.

Tulorekisteri toisi säästöjä esimerkiksi verotuksen ja verovalvonnan tehostumisen sekä etuuksien väärinkäytöksien ja takaisinperintöjen vähenemisen kautta. Kansaneläkelaitos arvioi valvonnan tehostumisesta seuraavien etuusmenojen säästöjen olevan noin 2—9 miljoonaa euroa vuodessa.

Tulotietojen reaaliaikaisuus vähentäisi veronpalautusten, jäännösverojen ja verojäämien määriä. Kokonaan kertymättä jäävien jäännösverojen määrä alenisi arviolta 10—20 miljoonalla eurolla vuodessa.

Tulorekisterin reaaliaikaisuus ja kattavuus parantaa edellytyksiä harmaan talouden torjuntaan eri viranomaisissa. Euromääräisiä vaikutuksia valtion ja kuntien talouteen ei kuitenkaan voida arvioida.

Tulorekisteri mahdollistaisi reaaliaikaisempien tulotietojen käytön veronsaajien jako-osuuksien määrittämisessä. Kohdistamalla tulotiedot verovelvollisen kotikunnalle ja seurakunnalle voitaisiin jako-osuuksien perustan laskennassa käyttää huomattavasti nykyistä tuoreempia tietoja, jolloin vältyttäisiin nykyisin esiintyviltä suuriltakin jälkikäteisoikaisuilta. Oikaisujen väheneminen yhdessä ennakonpalautusten pienenemisen kanssa tekisi tilitysmääristä nykyistä tasaisempia ja paremmin ennakoitavia. Yksittäisten veronsaajien kannalta ongelmalliset verovuoden jälkeen tehtävät tilitysten oikaisut vähenisivät olennaisesti.

Verohallinnolle tulorekisterin perustamishankkeen kokonaiskustannukset vuosille 2014—2020 ovat 48 346 000 euroa. Hanke rahoitetaan vuosien 2014, 2016 ja 2017 talousarvioissa ja lisätalousarvioissa myönnetyillä määrärahoilla sekä vuoden 2018 talousarvioesitykseen momentille 28.70.21 sisältyvällä 15 663 000 euron määrärahalla. Verohallinnolle aiheutuviin tulorekisterin ylläpitomenoihin on esitetty määrärahalisäystä vuoden 2018 talousarvioesityksessä 1 727 000 euroa momentilla 28.10.20 käytettäväksi tulorekisterin keskitetystä ylläpidosta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtion henkilöstön palkkauksiin ilman henkilötyövuosirajoituksia.

Tulorekisteriyksikön toiminnasta aiheutuvat vuotuiset kulut olisivat 7 890 000 euroa vuodesta 2019 lukien.

4.6 Vaikutukset kansantalouteen

4.6.1 Yleistä

Tieto- ja viestintäteknologian kehitys on luonut puolet työn tuottavuuden kasvusta 90-luvun lopulta lähtien ja ylläpitää sitä edelleen. Tietotekniikan hyväksikäyttö on ollut jo jonkin aikaa keskeinen tuotannontekijä yrityksissä lähes kaikilla toimialoilla sekä julkisella sektorilla. Nopea tekninen kehitys ja sen tehokas hyödyntäminen alentavat työvoima- ja muita tuotantokustannuksia ja siten hintoja, mikä vaikuttaa myös Suomen kansainväliseen hintakilpailukykyyn edellyttäen, että Suomi on edelläkävijä kehityksessä.

Aikaisempi tietoteknisten laitteiden ja sovellusten kehitys sekä kansainvälinen edelläkävijyys viestintäteknologian alueella tarjoavat hyvät valmiudet tuottavuuden kasvattamiseen edelleen digitalisaatiota hyödyntämällä. Kansallinen tulorekisteri nopeuttaa digitalisaation etenemistä kansantaloudessa, mikä olisi joka tapauksessa väistämätöntä. Julkinen sektori voi myötävaikuttaa tähän kehitykseen merkittävällä tavalla. Kansallinen tulorekisteri julkisena investointina luo mahdollisuuden alentaa hallinnollisia kustannuksia kaikilla sektoreilla ja sitä kautta kasvattaa kansantalouden tuottavuuskehitystä. Julkisen sektorin osuus ICT-investoinneista on ollut koko kansantalouden tasolla huomattavasti pienempi kuin teollisuuden, kaupan ja finanssialan tähän saakka tekemät investoinnit. Julkinen sektori voi paitsi luoda kasvulle puitteet, myös vaikuttaa itse suoraan ICT:n suurena käyttäjänä rakentamalla omia digitaalisia alustoja oman toimintansa tehostamiseksi.

Aiemmin tehdyn arvion (Sitran tilaama selvitys Deloitte:lta) perusteella tulorekisterihankkeella voidaan saavuttaa yli 100 miljoonan euron säästöt yritysten ja julkisen sektorin palkkahallinnossa sekä viranomaisten vero- ja tulonsiirtojärjestelmään liittyvässä hallinnointityössä. Hyötyarviossa tunnistettiin lisäksi lukuisia sellaisia hyötyjä, joiden euromääräinen arviointi on erittäin vaikeaa. Hyötyjä saavutetaan myös muun muassa sitä kautta, että palkansaajien ja etuustuloja saavien asiointi helpottuu ja nopeutuu.

Työnantajille koituu tulorekisterin käyttöönotosta eri tavoin hyötyjä, joskin hyödyt jakautuvat yrityskentässä epätasaisesti riippuen yrityksen koosta sekä palkka- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien ja prosessien tasosta. Automatisoitu palkanmaksukohtainen raportointi, joka suoritetaan vain kertaalleen, nopeuttaa työnantajasuoritusten ja palkkojen raportointia, säästää vaivaa sekä ehkäisee virheitä. Tämä tehostaa toimintaa, jolloin organisaation tuottavuus kasvaa, koska sama tuotos saavutetaan pienemmillä hallintokustannuksilla.

4.6.2 Vaikutukset työvoiman kysyntään

Tulorekisterin käyttöönotto edistää ja nopeuttaa myös talouden rakennemuutosta. Kaiken kaikkiaan digitalisaatio muuttaa ammattirakenteita ja töiden sisältöä. Tutkimusten mukaan sellaisen ihmistyön tarve vähenee, joka on pienemmin kustannuksin korvattavissa automaatiolla tai roboteilla. Tällaisia ammattialoja ovat tutkimusten mukaan esimerkiksi sihteerien, kauppaapulaisten, pankkivirkailijoiden tehtäviin liittyvät toimialat sekä erilaiset toimistoapulaisten tehtävät. Toisaalta on myös tehtäviä, joiden kysyntää kehitys ei tule vähentämään, kuten sairaanhoitajat, lastenhoitajat, sosiaalityöntekijät sekä eteneviin aloihin liittyvät konsulttitehtävät. Kuitenkin myös nämä ammattialat voivat hyödyntää digitalisaatiota ja kasvattaa työn tuottavuutta.

Yksityiset yritykset työllistävät Suomessa noin 1,6 miljoonaa työntekijää, joista yritykset maksavat tuotannontekijäkorvauksia. Tulorekisterillä yhdessä muiden digitaalisten sovellusten tehokkaan käyttöönoton kanssa on siten suuri potentiaalinen merkitys makrotasolla sekä työn tuottavuuteen että ammattialojen murrokseen. Koska manuaalista työtä suorittavien työntekijöiden kysyntä vähenee, tulee työvoimaa uudelleen kouluttaa ammatteihin, joista on kysyntää työmarkkinoilla, muutoin rakenteellinen työttömyys kasvaa. Digitalisaatiota ja elinkeinorakenteiden murrosta koskevat tutkimukset osoittavat, että korkeamman lisäarvon työpanosta tarvitaan tulevaisuudessa entistä enemmän, mutta tutkimukset eivät anna kovin selkeää kuvaa siitä, kuinka paljon työvoiman tarve kaiken kaikkiaan tulee supistumaan.

Koska julkinen sektori on suuri työllistäjä, pystytään myös julkisella sektorilla karsimaan merkittävästi hallinnollisia kustannuksia tehokkaan digitalisoinnin avulla. Kunnilla on noin 440 000 ja valtiolla noin 85 000 työntekijää. Yhteensä julkisella sektorilla työskentelee siis hieman yli neljännes Suomen kaikista työntekijöistä. Kunnilla sosiaali- ja terveyspalvelut sekä koulutus työllistävät suurimman osan henkilöstöstä ja lisäksi kuntien hallinto työllistää runsaasti väkeä. Valtiolla suurin työllistävä toimiala on turvallisuus, johon luetaan kuuluvaksi puolustusvoimat ja poliisitoimi. Turvallisuussektorin lisäksi suurimpia työllistäjiä valtiolla ovat elinkeinoelämän palvelut ja sektoritutkimuslaitokset. Yliopistot eivät enää kuulu valtiotyönantajiin.

Hallinnollisten kustannusten pieneneminen ja manuaalisen työn väheneminen parantaa tuottavuutta myös julkisella sektorilla. Suomen julkisen sektorin koko on suurempi kuin monissa muissa maissa. Pienikin tuottavuuden lisäys tuottaa siten merkittäviä kustannussäästöjä koko julkiselle sektorille ja keventää byrokratiaa. Siten digitalisaation tehokas hyödyntäminen pienentävät myös julkisen sektorin rahoitustarvetta. Vaikutukset tulevat kuitenkin näkyviin vähitellen.

4.6.3 Vaikutukset työn tarjontaan

Tulorekisterin käyttöönotto luo edellytyksiä lisätä työn tarjontaa erityisesti henkilöillä, joilla ei ole vakituista työsuhdetta, mutta jotka ovat työmarkkinoilla.

Suomen sosiaaliturva- ja verojärjestelmän ongelmana on ollut erityisesti se, että lyhytkestoista työtä ei ole kannattanut vastaanottaa siitä syystä, että satunnainen palkkatulo on katkaissut säännöllisen päivärahatulon, jolloin taloudellinen toimeentulo on ollut epävarmaa. Jonkin verran järjestelmää on parannettu työttömyysturvaan ja asumistukeen liittyvillä palkkasuojaosilla, mutta edelleenkin satunnaisiin ja lyhytkestoisiin työtarjouksiin liittyy työntekijällä epävarmuus tulojen jatkuvuudesta, kun töitä ottaa vastaan. Tulorekisteri tuottaa reaaliaikaista tietoa palkka- ja muista tuloista sekä työntekijälle itselleen että viranomaisille, mikä nopeuttaa etuuspäätösten tekoa. Tämä puolestaan lyhentää tulonsaajan taloudellisen epävarmuuden kestoa ja on siten omiaan nopeuttamaan hänen tulonhankintaan liittyviä ratkaisujaan.

Tulorekisteri myös parantaa edellytyksiä tuloverotuksen kehittämiseen reaaliaikaisemmaksi, jolloin etuustulojen ja verotuksen yhteisvaikutus on paremmin ennakoitavissa, mikä voi osaltaan vähentää kannustinloukkuja.

Verotukseen ja sosiaaliturvaan liittyviä byrokratia-, kannustin- ja toimeentulo-ongelmia lyhytaikaisten työsuhteiden yhteydessä yritetään ratkaista myös käynnissä olevassa perustulokokeilussa. Tulorekisterin reaaliaikaisuus tarjoaa myös edellytyksiä verotuksen ja sosiaaliturvan yhteensovittamiseen perustulojärjestelmän kehittämisessä esimerkiksi niin sanottuun negatiiviseen tuloveroon perustuvasta lähtökohdasta.

Toteutuessaan tulorekisterin työn tarjontaa lisäävät mekanismit lisäävät työtuntien määrää kansantaloudessa, mikä kasvattaa työllisyysastetta ja vähentää työttömyyttä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Kansallisen tulorekisterin perustamishanke asetettiin marraskuussa 2014 ja sen toimikausi jatkuu vuoden 2019 loppuun saakka. Perustamishankkeen tehtävänä on tulorekisterin toiminnallisen kokonaisuuden suunnittelu, määrittely ja toteutus. Tavoitteena on rekisteri, johon palkkatuloja koskevat tiedot kerätään reaaliaikaisesti ja tapahtumakohtaisesti. Lisäksi rekisteriin on tarkoitus kerätä eläkkeitä ja muita etuustuloja koskevat maksutiedot mahdollisimman kattavasti. Perustamishankkeen vastuulle on kuulunut myös lainsäädäntöön tulorekisterin perustamisen ja käyttöönoton johdosta tarvittavien muutosten valmistelu yhdessä kunkin hallinnonalan lainsäädännöstä vastaavien ministeriöiden tai viranomaisten edustajien kanssa.

Hanke on alusta lähtien toteutettu valtiovarainministeriön ja Verohallinnon yhteistyönä siten, että valtiovarainministeriö on vastannut hankkeen yleisestä ohjauksesta, ohjausryhmän työskentelystä sekä lainsäädännön valmistelusta ja Verohallinto tulorekisterin toiminnallisesta määrittelystä sekä sen tarvitseman tietojärjestelmän hankintaprosessista. Perustamishankkeessa ovat olleet tiiviisti mukana kaikki 13 §:ssä tarkoitetut tiedon käyttäjät ulosottoa lukuun ottamatta sekä työnantajat, palkansaajat ja tilitoimistot omien etujärjestöjensä kautta. Lisäksi hankkeessa ovat olleet mukana sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön edustajat.

Tulorekisterin keskeisiä toiminnallisuuksia ja rekisterin hallinnointia sekä tietojen ilmoittamista ja niiden luovuttamista koskevat säännökset on valmisteltu yhteistyössä kaikkien edellä

mainittujen tahojen kanssa. Tulotietojärjestelmää koskevaa lakia on valmisteltu järjestelmän toiminnallisen määrittelyn rinnalla siten, että laissa on voitu ottaa huomioon eri sidosryhmien tulorekisteriin ja tulotietojärjestelmään kohdistuvat perustellut toiminnalliset tarpeet mahdollisimman kattavasti. Lainsäädännön valmistelun tukena on ollut sidosryhmien edustajista koostuva lainsäädäntöryhmä, jonka puitteissa sidosryhmät ovat voineet arvioida lakiehdotuksen sisältöä sekä antaa siihen liittyvää palautetta ja muutosehdotuksia jo ennen varsinaista lausuntokierrosta.

Tulorekisteriin talletettavan tietosisällön osalta hankkeessa on tehty useampia selvityksiä siitä, mitä työsuhteeseen ja palkanmaksuun liittyviä tietoja yritysten ja tilitoimistojen käyttämistä palkanmaksujärjestelmistä tyypillisesti on saatavissa. Viimeisin ja laajin näistä tutkimuksista on Taloustutkimus Oy:n alkuvuodesta 2016 tekemä suomalaisiin työnantajayrityksiin sekä näiden käyttämiin tilitoimistoihin kohdistunut tutkimus, jolla selvitettiin yritysten ja tilitoimistojen valmiuksia siirtyä tulorekisterin edellyttämään ajantasaiseen ilmoittamiseen sekä tarvittavien tietojen saatavuutta palkkahallinnon järjestelmistä. Näiden tutkimusten tuloksia on hyödynnetty määriteltäessä tulorekisteriin 7 §:n nojalla talletettavia täydentäviä tietoja sekä 12 §:n mukaista tietojen antamisaikaa tulorekisteriin.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Lakiesityksestä on valmisteluvaiheessa toteutettu lausuntomenettely kahdesti, ensin vuoden 2016 heinä- ja elokuussa. Jatkovalmistelussa lakiesitykseen perusteluineen tehtiin huomattava määrä muutoksia, mikä vuoksi lausuntomenettely toistettiin 7 päivänä kesäkuuta 2017.

Jälkimmäisen lausuntomenettelyn yhteydessä lausuntonsa antoivat seuraavat 40 viranomaista ja järjestöä: Akava ry, Aluehallintovirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto, ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus), Eläkesäätiöyhdistys ESY ry, Eläketurvakeskus, Finanssiala ry, Helsingin kaupunki, Kansaneläkelaitos, Keskuskauppakamari, Keskusrikospoliisi, Keva, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Koulutusrahasto, Kunnallinen työmarkkinalaitos, maa- ja metsätalousministeriö, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Merimieseläkekassa, oikeusministeriö, Palkansaajien tutkimuslaitos, Poliisihallitus, Rajavartiolaitos, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Kuntaliitto, Suomen Taloushallintoliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Tapaturmavakuutuskeskus, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, työ- ja elinkeinoministeriö, Työeläkevakuuttajat TELA ry, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry, työttömyysvakuutusrahasto, Vakuutuskeskus, Valtiokonttori, Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet, Verohallinto ja Veronmaksajain Keskusliitto ry.

Kaikki muut lausunnonantajat kuin Tietosuojavaltuutettu ovat ilmoittaneet kannattavansa ehdotusta, monet lausunnonantajat eräin lakiehdotusta ja etenkin sen perusteluja koskevin muutosehdotuksin.

Keskeisin lausunnoissa esiin nostettu seikka on tarve uudistaa sosiaalivakuutuslainsäädäntöä tulokäsitteiden erojen ja ilmoitettavan tietosisällön vähentämiseksi. Tietojen käyttäjät, kuten Kansaneläkelaitos, kunnat ja työeläkevakuuttajat, korostavat tarvetta saada mahdollisimman kattavasti tietotarpeensa tyydytettyä tulorekisterin kautta, työnantajien ja yritysten edustajat puolestaan korostavat tarvetta rajoittaa työnantajien hallinnollista taakkaa ja vähentää ilmoitettavien tietojen alaa.

Lausunnoissa on ehdotettu lukuisia eri aiheisiin liittyviä muutoksia ja tarkistuksia lakiehdotukseen ja erityisesti sen perusteluihin. Eräät lausunnonantajat suhtautuvat varauksin Tulorekisteriyksikön päätösvaltaan tulorekisteriin talletettavista ja tiedon käyttäjille luovutettavista

tiedoista. Tulorekisteriin vuodesta 2020 talletettavien eläkkeitä ja muita etuuksia koskevia säännöksiä on pidetty puutteellisina ja keskeneräisinä. Eräät lausunnonantajat katsovat, että hallinnollisista sanktioista tulisi säätää keskitetysti tulorekisterilaissa. Eräissä lausunnoissa on katsottu, että tulorekisterin tietoja tulisi voida käyttää tulonsaajan valtuutuksen perusteella esimerkiksi luotonannossa.

Tietosuojavaltuutettu arvioi muun muassa tietosuoja-asetuksen suoman kansallisen liikkumavaran käyttämistä esityksessä. Ei ole selvää, voidaanko poikkeuksia kaikilta osin perustella tärkeällä yleisellä edulla ja täyttääkö sääntely oikeasuhtaisuuden periaatteen, koska tavoitteet voitaisiin saavuttaa kevyemmällä ”postitoimistomallilla”. Näyttää siltä, ettei Tulorekisteriyksikkö kykene arvioimaan moninaisia ilmoitusvelvollisuus- ja tiedonsaantisäännöksiä.

Oikeusministeriö pitää ehdotuksen tavoitteita kannatettavina, mutta kiinnittää huomiota Tulorekisterin tietosisällön tarpeettoman yksityiskohtaiseen sääntelyyn ja myöhästymismaksuun erityisesti tiedonantovelvollisen kuulemisen osalta. Oikeusministeriö kiinnittää myös huomiota perustelujen tarkistamiseen ja täsmentämiseen tulorekisterin tietojen kattavan salassapitosääntelyn suhteen. Tulorekisterin tietojen salassapidosta olisi luontevaa säätää julkisuuslain sijasta ehdotetussa tulorekisteriä koskevassa laissa.

Lainsäädännön arviointineuvosto on ottanut esitysluonnoksen arvioitavakseen ja on 20 päivänä syyskuuta 2017 antamassaan lausunnossa suositellut, että esitystä tulisi täydentää yritysvaikutusten osalta suuntaa-antavalla arviolla yrityksille koituvien euromääräisten kokonaissäästöjen ja –kustannusten suuruusluokasta ja että esityksessä tulisi antaa suuntaa-antava lukumääräinen arvio niistä kotitalouksista, joita muutokset eniten hyödyttäisivät ja kuvata erityisryhmien mahdollisuuksia hyödyntää tulotietojärjestelmää.

Jatkovalmistelussa lakiehdotuksiin ja erityisesti perusteluihin on lausuntopalautteen johdosta tehty lukuisia muutoksia, täydennyksiä ja tarkennuksia. Eläke- ja etuustuloja koskevat säännökset on erotettu annettavaksi eri esityksessä myöhemmin. Eräiden tietojen käyttäjien osalta tiedonsaantioikeuksia koskevia säännöksiä on täydennetty ja Tulorekisteriyksikön päätösvaltaa koskevaa säännöstä täsmennetty. Lakiehdotukseen sisältynyt ja eduskunnan lausumaan EV 303/1998 vp. perustunut ehdotus tulorekisterin tietojen salassapitosääntelystä julkisuuslaissa on oikeusministeriön lausunnon johdosta poistettu ja sääntely siirretty tulotietojärjestelmää koskevaan lakiin. Muutoin muutokset lakiehdotuksiin ovat olleet pitkälti teknisluonteisia.

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon johdosta vaikutuksia tulonsaajille sekä vaikutuksia kotitalouksille maksajina on täydennetty arviolla siitä, miten suuri osa kotitalouksista välttyisi palkkatodistusten toimittamiselta tietojen käyttäjille, kuvauksella erityisryhmien mahdollisuutta hyödyntää tulotietojärjestelmän sähköistä asiointipalvelua ja selostuksella siitä, miksi kotitalouksien ilmoittamisvelvollisuudelle ei ole asetettu euromääräistä alarajaa. Euromääräistä arviota yrityksille koituvista säästöistä ja kustannuksista ei ole kyetty tuottamaan valmistelua varten tuotettujen tai muiden selvitysten perustella eikä sellaisia ole ollut saatavilla myöskään tulorekisterin perustamishankkeessa mukana olleilta yritysten etujärjestöiltä. Todelliseen tietoon perustumattomia ja siten mahdollisesti harhaan johtavia arvioita ei tämän vuoksi ole pidetty asianmukaisena esittää.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut valtiovarainministeriölle luvan esitellä ehdotuksen laiksi työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki tulotietojärjestelmästä

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Tulotietojärjestelmä ja sen yleinen rakenne*. Pykälä sisältäisi tulotietojärjestelmän tarkoitusta ja sen yleistä rakennetta ja toimintaa kuvaavat säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaisesti tulotietojärjestelmä olisi suoritusten maksajia ja tiedon käyttäjiä palveleva tietojärjestelmä, jota olisi käytettävä lakiehdotuksessa tarkoitettujen lakisääteisten ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuksien piiriin kuuluvien tulotietojen antamiseen ja jota voitaisiin käyttää myös tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluvien 7 §:ssä tarkoitettujen tietojen antamiseen.

Tulotietojärjestelmän ytimen muodostaisi pykälän 2 momentissa tarkoitettu tulorekisteri, joka sisältäisi ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuksien täyttämiseksi sekä tiedonsaantioikeuden nojalla annettavia tietoja. Tulotietojärjestelmä sisältäisi myös tietojen oikeellisuutta palvelevan yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävän rekisterin.

Tulotietojärjestelmä sisältäisi momentissa erikseen mainittujen rekisterien lisäksi myös muita tietoja, kuten tilitoimistoja koskevia tietoja ja tietoja muista tahoista, jotka toimivat työnantajien valtuuttamina. Lisäksi tulotietojärjestelmässä olisi tietoja, jotka ovat välttämättömiä tulorekisteriin talletettavien tietojen käsittelemiseksi laissa säädetyllä tavalla, sekä tietojärjestelmän käyttöön ja sen valvontaan liittyviä hallinnollisia tietoja.

Pykälän 3 momentissa kuvattaisiin tulotietojärjestelmän tiedonvälitystoimintaa. Järjestelmän avulla vastaanotettaisiin, talletettaisiin ja välitettäisiin työnantajien ja muiden suoritusten maksajien ilmoittamia tietoja niiden saantiin oikeutetuille tahoille. Lain 13 § sisältäisi säännökset tehtävistä, joiden hoitamiseksi tietoja voidaan luovuttaa, ja tahoista, joille tietoja voitaisiin luovuttaa.

Tulorekisterin ulkopuolelle jäävien tulojen osalta tiedon käyttäjien tietotarpeet hoidettaisiin nykyiseen tapaan. Sama koskisi lakiehdotuksen 7 §:ssä tarkoitettuja, tulorekisteriin vapaaehtoisesti ilmoitettavia täydentäviä tietoja, jos työnantaja ei ilmoita tietoja tulorekisteriin. Tällöin tiedon käyttäjät pyytäisivät tarvittaessa työnantajaa täydentämään tulorekisterin tietoja tai pyytäisivät tiedot työnantajilta nykyisenkaltaisilla palkkatodistuksilla.

Tietojen antaminen ja luovuttaminen tapahtuisivat pykälän 4 momentin mukaisesti teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Poikkeuksista sähköiseen tiedonantotapaan säädettäisiin 11 §:ssä.

Sekä tietojen vastaanotto että niiden välittäminen edelleen tiedon käyttäjille tapahtuisivat automatisoidusti. Tietojen luovutus tapahtuisi tulotietojärjestelmään määriteltyjen käsittelysääntöjen ja kutakin käyttötarkoitusta koskevien tiedonsaantiprofiilien perusteella. Tietojen luovutuksista tehtäisiin kunkin tiedon käyttäjän osalta yksi tietojen luovuttamista koskeva päätös, jota sovellettaisiin jokaisen luovutuksen kohdalla aina tiedon käyttäjän pyytäessä tietoja tulotietojärjestelmästä., Tällöin tulotietojärjestelmä lähettäisi tietoja pyytäneelle taholle automaattisesti ne tiedot, jotka tiedon käyttäjällä on oikeus kuhunkin käyttötarkoitukseen omien tiedon-

saantioikeutta koskevien sääntöjensä mukaan saada. Myös tiedon käyttäjä tekisi pyynnön tietojen saamiseksi sähköisesti. Käytännössä tietojen luovuttaminen tapahtuisi tiedon käyttäjien tekemien tietotilausten perusteella. Tietojen luovuttaminen voisi tapahtua käyttöliittymän, teknisen palvelurajapinnan tai latauspalvelun kautta. Jaettava tieto olisi pääsääntöisesti raakadatamuotoista eli tiedot luovutettaisiin sellaisena kuin suorituksen maksaja on ne tulorekisteriin ilmoittanut.

2 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön ja tietojen salassapito*. Pykälässä säädettäisiin lain suhde asiaa koskeviin yleislakeihin, joita sovellettaisiin, jollei ehdotettuun erityislakiin otetuissa säännöksissä toisin säädetä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan henkilötietojen käsittelyyn tulotietojärjestelmässä sovellettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta, niin sanottua tietosuoja-asetusta. Asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan. Esimerkiksi välitön verotus ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan.

Lisäksi tulotietojärjestelmään sovellettaisiin kansallisia henkilötietojen käsittelyä koskevia yleissäännöksiä. Tällä hetkellä yleislakina on voimassa henkilötietolaki (523/1999), joka kumoutuu 25 päivästä toukokuuta 2018. Tietosuoja-asetusta täydentäväksi yleislaiksi on oikeusministeriön asettama EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmä (TATTI) ehdottanut uutta tietosuojalakia.

TATTI-työryhmän ehdottaman tietosuojalain mukaan tietosuoja-asetusta sovellettaisiin soveltuvin osin myös sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka ei kuulu unionin lainsäädännön alaan. Laissa voitaisiin ehdotuksen mukaan kuitenkin toisin säätää. Sama koskisi myös uuden yleislain eli tietosuojalain soveltamista. Ehdotetussa tulotietojärjestelmää koskevassa laissa säädettäisiin siitä, että henkilötietojen käsittelyyn tulotietojärjestelmässä sovellettaisiin tietosuoja-asetusta ja kansallisia henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä, jollei laissa toisin säädetä.

Tietosuoja-asetusta sovellettaisiin muun muassa rekisteröidyn 12—15 artiklassa säädettyihin oikeuksiin sekä rekisterinpitäjän velvoitteisiin jäljempänä tässä laissa säädetyin poikkeuksin. Tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, mutta se jättää liikkumavaraa ja mahdollisuuksia kansallisella lailla säätää poikkeuksista asetuksen velvoitteista erityisesti julkisella sektorilla. Asetuksen suomaa kansallista liikkumavaraa hyödynnettäisiin lakiehdotuksen 14 §:n 3 momentissa, jossa säädettäisiin poikkeuksesta asetuksen 18 artiklaan soveltamiseen. Artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada tietojen käsittely rajoitetuksi.

Eräiltä osin rekisteröidyille turvataan tietosuoja-asetuksen antamia oikeuksia paremmat oikeudet. Tällaisia ovat 15 §:n mukainen oikeus maksuttomasti katsella omia tietojaan tulotietojärjestelmän sähköisen asiointipalvelun kautta sekä 16 §:n mukainen velvoite pitää yleisessä tietoverkossa saatavilla yksityiskohtaiset tiedot talletettavista tiedoista ja tiedonantovelvollisuutta sekä tietojen luovutusta koskevista lainkohdista.

Henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä sisältyy myös lukuisiin erityislakeihin, jotka koskevat suorituksen maksajan velvollisuutta ilmoittaa tulotietojärjestelmän piiriin kuuluvia tulo- ja etuustietoja viranomaisille ja muille tahoille sekä näiden tahojen oikeutta saada mainittuja tietoja suoritusten maksajilta. Näitä säännöksiä sovellettaisiin ehdotetun lain mukaan tietojen antamisessa tulorekisteriin ja tietojen välittämisessä tulorekisteristä niille tiedon käyttä-

jille, joilla on mainittujen säännösten mukaan oikeus saada kyseisiä tietoja. Tulorekisteriyksikkö voisi lisäksi lakiehdotuksen 4 ja 13 §:n mukaisesti päättää myös sellaisten tulorekisteriin sisältyvien tietojen luovuttamisesta tiedon käyttäjälle, jotka tiedon käyttäjällä on oikeus saada toiselta tiedon käyttäjältä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tulorekisteriin ja muiden tulotietojärjestelmään talletettujen tietojen julkisuudesta. Tulorekisteriin talletettavat tiedot olisivat pykälän 2 momentin nojalla salassa pidettäviä. Tulorekisterin tiedot muodostuvat suorituksen maksajien ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuden perusteella antamista tulotiedoista, muita suorituksia koskevista tiedoista sekä suorituksen maksajia ja heidän työntekijöitään tai muita suorituksen saajia koskevista yksilöintitiedoista. Lähtökohtaisesti viranomaisen ylläpitämässä tulorekisterissä tietojen julkisuuteen sovellettaisiin julkisuuslakia, ellei laissa toisin säädetä. Suorituksen maksajien samoin kuin tiedon käyttäjien rekistereissä tietoja koskevat erilaiset tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevat säännökset. Tiedot annetaan tulorekisteriyksikölle yhdellä ilmoituksella, joka täyttää useamman rekisterinpitäjän tietotarpeet. Tietojen erottelu erilaisten julkisuutta ja salassapitoa koskevien säännösten nojalla yhdestä ilmoituksesta ei olisi tulorekisterissä mahdollista. Tiedot ovat lisäksi luonteeltaan pohjatietoja (”raakadataa”), joita hyödynnetään ja muokataan keskenään hyvin erilaisissa tiedon käyttäjien prosesseissa sen jälkeen, kun tiedot on talletettu tulorekisteriin. Niin sanottuja täydentäviä tietoja voi kertyä suorituksen maksajilta tulorekisteriin laajoina määrinä säilytettäväksi, vaikka yksittäisen henkilön työ-, palvelus- tai toimeksiantosuhteeseen liittyviä tietoja ei missään vaiheessa tarvittaisi ja pyydettäisi tulorekisteristä. Kysymys on luonnollisen henkilön palkkausta ja muita rahanarvoisia suorituksia koskevista sekä niiden ilmoittamiseen, maksamiseen ja muuhun käsittelyyn liittyvistä tiedoista, joiden julkisuuden rajoittamista tulorekisterissä voidaan pitää yksityiselämän ja henkilötietojen suojan näkökulmasta perusteltuna. Erityisesti yksityisten työnantajien näkökulmasta kysymys on myös palkkaustason ja palkatun henkilöstön tietojen luottamuksellisuudesta. Edellä mainittujen seikkojen johdosta ehdotettua erityissääntelyä tulorekisteriin talletettujen tietojen salassapidosta voidaan pitää perusteltuna.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan mukaan muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista tai varallisuudesta ovat salassa pidettäviä. Säännöksen nojalla mikä tahansa yksittäinen tuloa koskeva tieto ei kuulu salassapidon piiriin, vaan kysymys on tiedoista, joilla laajemmin kuvataan henkilön taloudellista asemaa kokonaisuutena. Huomion ottaen tulorekisterin käyttötarkoituksen tavoitteena olisi tässä rekisterissä suojata yksittäiset tulo- ja suorituseriä koskevat tiedot. Tulorekisterin tietojen salassapito ei vaikuttasi mahdollisuuksiin valvoa julkisen vallan käyttöä, koska tulotietojärjestelmä olisi vain tietoja arkistoiva ja edelleen välittävä järjestelmä. Tulorekisteriyksikkö ei tekisi henkilöitä koskevia yksittäisiä hallintopäätöksiä. Myös tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevat säännökset säilyisivät ennallaan suorituksen maksajatahoilla ja tiedon käyttäjätahoilla, joilta tiedot olisivat asianomaisen lainsäädännön mukaisesti saatavissa. Taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat lisäksi voimassa olevan lainsäädännön nojalla pääsääntöisesti salassa pidettäviä sekä suorituksen maksajien että tiedon käyttäjien hallussa. Tämän ohella tietojen luovuttaminen tulorekisteristä olisi rajattu lakiehdotuksen 13 §:ssä säädettyihin käyttötarkoituksiin.

Muutoin tulotietojärjestelmään ja sen tietojen julkisuuteen sovellettaisiin julkisuuslakia. Näitä muita tietoja ovat 9 §:ssä säädetyt tiedot kuten väestötietojärjestelmän, yritys- ja yhteisötietojärjestelmän tiedot sekä eläkejärjestelynumeroita koskevat tiedot. Samoin julkisuuslakia sovellettaisiin tulonsaajan ilmoittamiin yksilöinti- ja yhteystietoihin. Julkisuuslaki tulisi sovellettavaksi myös muihin tietojärjestelmään sisältyviin tietoihin, esimerkiksi järjestelmän käyttöön ja valvontaan liittyvät tietoihin.

Tulotietojärjestelmään sovellettaisiin muutoinkin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. Tietojen antamista tulotietojärjestelmästä olisi kuitenkin rajoitettu yleislaista poikkeavasti siten, että tietoja voitaisiin luovuttaa vain tässä laissa säädetyille tahoille ja 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin. Julkisuuslain tietojen luovuttamista koskevista säännöksistä sovellettaisiin tulotietojärjestelmän tietoihin kuitenkin julkisuuslain 11 ja 12 §:n, 26 §:n 3 momentin ja 29 §:n 1 momentin 3 kohdan säännöksiä.

Julkisuuslakia sovellettaisiin asianosaisjulkisuuteen sekä oikeuteen saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta. Tulorekisteriyksikkö voisi myös antaa tulotietojärjestelmän salassa pidettäviä tietoja muun muassa toimeksiannosta suoritettavaa tehtävää varten silloin kun tietojen antaminen on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Samoin Tulorekisteriyksikkö voisi antaa tulotietojärjestelmän tietoja muutoksenhakua ja kanteluasian käsittelyä varten asianomaiselle viranomaiselle. Muutoin julkisuuslain tietojen antamista koskevia säännöksiä ei sovellettaisi. Esimerkiksi tulorekisterin tietoja ei voitaisi luovuttaa tieteellistä tutkimusta tai viranomaisen suunnittelu- ja selvitystyötä varten julkisuuslain 28 §:ssä säädetyllä tavalla. Tiedot olisivat saatavissa näihin käyttötarkoituksiin nykyiseen tapaan tiedon käyttäjätahoilta. Esimerkiksi tutkijat saisivat tulorekisterin tiedot käyttöönsä Tilastokeskukselta, joka muiden tiedon käyttäjien tavoin voisi luovuttaa tulorekisterin tietoja edelleen voimassaolevien tiedonluovutusta koskevien säännösten mukaisesti.

Julkisuuslakia sovellettaisiin myös haettaessa muutosta Tulorekisteriyksikön päätökseen, joka koskee tietojen luovuttamista tai luovuttamatta jättämistä tulotietojärjestelmästä. Päätökseen jolla Tulorekisteriyksikkö 4 §:n 1 momentin nojalla päättäisi tiedon käyttäjille luovutettavista tiedoista, haettaisiin siten muutosta julkisuuslain 33 §:n mukaisesti valittamalla hallintooikeuteen. Muutoksenhaussa noudatetaan, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Päätökseen, jolla Tulorekisteriyksikkö 4 §:n 1 momentin nojalla päättää tulorekisteriin talletettavista tiedoista laissa säädetyn perusteella, haettaisiin muutosta yleislakien eli hallintolain ja hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Tulotietojärjestelmän toiminta perustuu automatisoituun tietojen vastaanottamiseen, tallettamiseen ja välittämiseen edelleen tiedon käyttäjille näiden tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Tulorekisteriin talletettaisiin automaattisesti suoritusten maksajien ilmoittamat tiedot, joiden tallettamisesta Tulorekisteriyksikkö on päättänyt ja sieltä luovutettaisiin tietoja käyttäjille sen mukaisesti, kuin Tulorekisteriyksikkö on tiedon käyttäjien tekemien tietopyyntöjen perusteella päättänyt. Nämä tiedot julkaistaisiin lakiehdotuksen 16 §:n nojalla Tulorekisteriyksikön verkkosivustolla. Tulotietojärjestelmän automaattinen välitysprosessi perustuu mainittuihin päätöksiin, eikä yksittäisissä tietojen tallettamis- ja luovuttamistapahtumissa tehdä erillisiä yksittäisiä päätöksiä.

Jos tietojärjestelmän teknisessä toiminnassa ilmenisi virheitä ja puutteita, vastaisi niistä lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin nojalla Tulorekisteriyksikkö ja Verohallinto, joiden tehtäviin tietojärjestelmän toimivuus ja tietoturvallisuudesta huolehtiminen kuuluvat. Toimintaan tyytymättömällä suorituksen maksajalla, tulonsaajalla tai tiedon käyttäjällä olisi viime kädessä aina myös mahdollisuus tehdä hallintolaissa tarkoitettu kantelu tai he voivat muutoin saattaa asian laillisuusvalvojan tietoon. Tulorekisteriyksikkö ja Verohallinto ovat myös vahingonkorvausvastuussa toiminnastaan siten kuin EU:n tietosuoja-asetuksessa ja kansallisessa lainsäädännössä rekisterinpitäjän ja julkisyhteisön vahingonkorvausvastuusta säädetään.

3 §. *Määritelmät*. Pykälässä määriteltäisiin suorituksen maksaja, tulonsaaja ja tiedon käyttäjä.

Suorituksen maksajalla tarkoitettaisiin 1 kohdan mukaan työnantajaa, toimeksiantajaa tai muuta näihin rinnastettavaa suorituksen maksajaa taikka muuna kuin rahana annetun edun, kuten luontaisedun, antajaa. Suorituksen maksaminen voisi työsuhteen lisäksi perustua esimerkiksi toimeksiantosuhteeseen tai muunlaiseen palvelussuhteeseen taikka siihen, että suorituksen maksaja toimii suorituksen sijaismaksajana. Pykälässä tarkoitettu suorituksen maksajan määritelmä vastaisi niitä suorituksen maksajaryhmiä, joiden maksamien suoritusten osalta tietoja 6 ja 7 §:n perusteella tulorekisteriin talletetaan.

Tulonsaajalla tarkoitettaisiin 2 kohdan mukaan luonnollista henkilöä, kuolinpesää ja oikeushenkilöä, jolle tässä laissa tarkoitettu suoritus on maksettu tai etu, joka annetaan muulla tavoin kuin rahasuorituksena, on annettu.

Myös oikeushenkilö voisi olla tulorekisterin piiriin kuuluvan suorituksen saajana, kun sille maksetaan työkorvausta tai käyttökorvausta, josta ennakkoperintälain nojalla on toimitettava ennakonpidätys tai perittävä lähdevero sen perusteella, että tulonsaajaa ei ole merkitty ennakkoperintälaissa tarkoitettuun ennakkoperintärekisteriin.

Tiedon käyttäjällä tarkoitettaisiin 3 kohdan mukaan viranomaisia tai julkista tehtävää hoitavia, joille luovutetaan tulotietojärjestelmään talletettuja tietoja 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin.

Maksupäivällä tarkoitettaisiin 4 kohdan mukaan päivää, jona suoritus on tulonsaajan käytettävissä eli palkkatulojen osalta palkansaajan niin sanottua palkkapäivää. Käytännössä maksupäivä olisi siten useimmissa tilanteissa se päivä, jolloin suoritus on merkitty tulonsaajan pankkitilille.

2 luku. Rekisterinpitäjä ja rekisterien käyttötarkoitus

4 §. *Rekisterinpitäjä ja tulotietojärjestelmään liittyvät vastuut*. Tulotietojärjestelmän rekisterinpitäjänä toimisi 1 momentin mukaan Verohallinnossa oleva Tulorekisteriyksikkö. Tulorekisteriyksikkö määrittelisi päätöksellään tarkemmin tiedot, jotka 6—9 §:n nojalla talletettaisiin tulotietojärjestelmään. Tulorekisteriyksikkö päättäisi myös tulorekisteristä 13 §:n nojalla siinä tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin eri tiedon käyttäjille luovutettavista tiedoista sekä vastaisi tietojen välittämisestä tulorekisteristä tiedon käyttäjille.

Tulorekisteriyksiköllä ei sinänsä olisi oikeutta määrätä erityislakeihin perustuvista ilmoittamisvelvollisuuksista ja niiden sisällöstä, mutta koska Tulorekisteriyksikölle kuuluisivat muut kuin 3 momentin mukaiset suoritusten maksajiin kohdistuvat velvoitteet, Tulorekisteriyksikköön kohdistuisi rekisterinpitäjän velvollisuus pitää huoli siitä, että tulotietojärjestelmässä käsiteltävien henkilötietojen tulee olla henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c) alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tarpeettomia henkilötietoja ei saa kerätä, tallettaa, luovuttaa tai muulla tavoin käsitellä. Näitä velvoitteita ei poista se, että tiedon käyttäjiin kohdistuu omalta osaltaan vastaavat velvoitteet kerätessään ja käsitellessään tulorekisteristä saamiaan tietoja omia tehtäviä hoitaessaan.

Tulorekisteriyksikön on näin ollen varmistuttava jokaisen tiedon osalta sen tarpeellisuudesta ainakin jollekin käyttäjälle ennen kuin tietoja voidaan ottaa vastaan ja tallettaa sekä välittää edelleen.

Tulorekisteriyksikkö joutuu omalta osaltaan mainitusta tehtävästä huolehtiessaan tulkitsemaan lukuisiin erityislakeihin ja niiden nojalla annettuihin säädöksiin perustuvia työnantajiin ja muihin suorituksen maksajiin kohdistuvia tiedonantovelvollisuutta samoin kuin tiedon käyttäjien tiedonsaantioikeutta koskevia säännöksiä, joissa ei useinkaan ole yksityiskohtaisesti lueteltu tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluvia tietoja. Tätä tulkintatehtävää hoitaessaan Tulorekisteriyksikön olisi yhteistyössä tiedon käyttäjien kanssa varmistettava, että tiedon käyttäjällä on lakiin perustuva oikeus saada talletettavia tietoja 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin ja, että tiedon käyttäjät saavat tulorekisterin kautta käyttöönsä ne tiedonsaantioikeuksiensa mukaiset tiedot, joita koskevista ilmoitusmenettelyistä tiedon käyttäjät ovat tulorekisterin käyttöönoton yhteydessä luopuneet.

Vaikka tulotietojärjestelmän tietosisällöstä säädettäisiin 6—9 §:ssä, rekisterinpitäjänä Tulorekisteriyksikkö vastaisi muun muassa talletettavien yksittäisten tietojen tarkemmasta määrittelystä, tietojen vastaanottamisesta, tallettamisesta ja säilyttämisestä, tietojen poistamisesta rekisteristä, teknisestä käyttöyhteydestä tietojen luovutusta varten, samoin kuin rekisterien tietojen käytettävyydestä. Tulorekisteriyksikkö vastaisi myös rekisteröidyn oikeudesta saada pääsy tietoihinsa.

Pykälän 2 momentin mukaan Tulorekisteriyksikkö ja Verohallinto vastaisivat yhdessä tulotietojärjestelmän ylläpidosta, toimivuudesta, tietoturvallisuudesta, käytettävyydestä, eheydestä ja suojaamisesta.

Pykälän 3 momentin mukaisesti suoritusten maksajat olisivat puolestaan vastuussa talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta ja oikaisemisesta. Jos tulorekisterin virheellinen tieto perustuisi suorituksen maksajan ilmoitukseen, tulonsaajan olisi 4 momentin mukaan tehtävä korjausvaatimus asianomaiselle suorituksen maksajalle.

Virheellinen tieto voisi poikkeuksellisesti johtua myös tulotietojärjestelmän teknisestä toiminnasta. Tällöin Tulorekisteriyksikkö olisi sille 2 momentin mukaan kuuluvan tulotietojärjestelmän toimivuutta koskevan vastuun perusteella velvollinen korjaamaan virheellisen tiedon.

Tulorekisteriyksiköllä olisi julkisuuslain sekä henkilötietojen suojaa koskevien säännösten nojalla myös velvollisuus pyrkiä edistämään rekisterin tietojen virheettömyyttä. Tulotietojärjestelmän luonne huomioon ottaen tämä voi koskea lähinnä ilmoitetuissa tiedoissa olevia teknisluonteisia virheellisyyksiä. Tällaisten virheiden havaitseminen voi tapahtua tulotietojärjestelmässä esimerkiksi ilmoitettujen tietojen vastaanottovaiheessa tapahtuvalla teknisellä kontrollilla, millä varmistettaisiin tulotiedon, päivämäärätiedon tai muun tiedon ilmoittaminen oikeassa muodossa ja yksikössä, tai tarkistamalla annettuihin tietoihin sisältyvien 8 §:ssä säädettyjen yksilöintitietojen oikeellisuus hyödyntäen tässä 9 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

Pykälän 5 momenttiin sisältyisi säännös Tulorekisteriyksikön oikeudesta mainitun kaltaisissa tilanteissa pyytää suorituksen maksajaa tarkistamaan antamansa tiedon oikeellisuuden.

Estettä ei myöskään olisi sille, että tiedon käyttäjä, joka toiminnassaan havaitsee tai arvioi, että tulorekisterin tieto on virheellinen tai puutteellinen, olisi vapaamuotoisesti yhteydessä tiedon ilmoittaneeseen suorituksen maksajaan. Virheen tai puutteen havaitessaan suorituksen maksaja olisi velvollinen antamaan tulorekisteriin oikaisuilmoituksen. Tulorekisterin tietojen oikeellisuuden kannalta olisi tärkeää, että kaikki tulorekisterissä olevat virheet tulisivat oikaistuksi tulorekisteriin. Toimenpide olisi perusteltua erityisesti, jos tiedon käyttäjä on käyttänyt tulorekisterin tiedosta poikkeavaa tietoa tulonsaajaa koskevan päätöksen tai toimenpiteen perusteena.

Jos suorituksen maksajaa ei enää ole, esimerkiksi jos työantajana ollut yhtiö on purkautunut tai yhdistys on purkautunut tai lakkautettu taikka työnantajana toiminut henkilö on kuollut, ei ole enää tahoa, joka voisi vastata 3 momentin mukaisista velvoitteista. Vastuuta virheiden korjaamisesta ei voida asettaa Tulorekisteriyksikölle, jolla ei tällöinkään ole edellytyksiä vastata tietojen oikeellisuudesta. Talletetut tiedot kuitenkin säilyisivät tulorekisterissä myöhempää käyttöä varten.

Toiminnan lopettaminen tai keskeytyminen ei sinänsä vaikuttaisi suorituksen maksajan velvoitteeseen oikaista virheelliset tiedot.

Jos suorituksen maksaja ei ole oikaissut tai ei ole voinut oikaista tulorekisterin tietoa tulonsaajan vaatimuksen mukaisesti, tulonsaaja voi oikeuksiensa turvaamiseksi esimerkiksi tuloverotuksessa tai etuusasian käsittelyssä kääntyä asianomaisen tiedon käyttäjän puoleen ja vaatia, että asia ratkaisun perusteena käytetään hänen esittämiään tulotietoja niiden tietojen sijasta, jotka tiedon käyttäjä on saanut tulorekisteristä.

5 §. *Tulorekisterin käyttötarkoitus*. Tulorekisterin käyttötarkoituksena olisi vastaanottaa ja säilyttää suoritusten maksajien talletettavaksi antamia tietoja välitettäväksi tiedon käyttäjille 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin.

Tulorekisterin käyttötarkoituksena ja Tulorekisteriyksikön keskeisenä tehtävänä olisi tulorekisteriin ilmoitettujen tietojen vastaanottaminen, säilyttäminen ja välittäminen muuhun viranomaistoimintaan tai lakisääteisen tehtävän hoitoon. Tulorekisterin tietoja luovutettaisiin tiedon käyttäjille 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin.

3. luku. Tulotietojärjestelmään talletettavat tiedot

6 §. *Tulorekisteriin talletettavat tulotiedot ja muut tiedot*. Pykälässä säädettäisiin tulorekisteriin talletettavista tulotiedoista ja muista tiedoista sellaisten tietojen osalta, jotka suoritusten maksajien olisi aina ilmoitettava Tulorekisteriyksikölle. Pykälässä kuvattaisiin näiden tietojen osalta henkilötietojen suojan perusoikeudellisen aseman edellyttämällä tarkkuudella tulorekisteriin talletettavien tietojen tietosisältö. Pykälällä on kuitenkin keskeinen merkitys myös suorituksen maksajille ja tiedon käyttäjille, minkä vuoksi tulorekisteriin talletettavista tiedoista on katsottu perustelluksi säätää yksityiskohtaisemmalla tasolla kuin pelkästään edellä mainitun tavoitteen saavuttamiseksi olisi tarpeen. Suorituksen maksajille pykälän tulee antaa riittävän yksityiskohtainen kuva siitä, mitä tietoja koskevat ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuudet niiden jatkossa olisi velvollisuus hoitaa tulorekisteriä ilmoituskanavana käyttäen. Tiedon käyttäjien vaatimuksena taas on ollut, että pykälästä olisi käytävä riittävällä tarkkuustasolla ilmi se, mitä tietoja ne jatkossa tulevat tulorekisteristä saamaan. Tässä suhteessa tavoitteena on erityisesti ollut varmistaa, että tulorekisteristä olisi jatkossa saatavissa kaikki sellaiset tiedot, joita koskevista erillisistä ilmoituksista tiedon käyttäjät ovat tulorekisterin käyttöönoton myötä luopumassa. Näitä tavoitteita ei ole katsottu mahdolliseksi saavuttaa esitettyä yleisemmällä tasolla olevalla tulorekisterin tietosisällön sääntelyllä. Tulorekisterin yksityiskohtainen tietosisältö ilmenisi 16 §:n mukaisen tiedonantovelvoitteen nojalla julkaistavasta selosteesta, joka kuvaisi Tulorekisteriyksikön 4 §:n 1 momentin mukaisessa päätöksessä määrittelemät tiedot.

Pykälässä tarkoitetut tiedot olisi ilmoitettava Tulorekisteriyksikölle, mutta ilmoittamisvelvollisuus itsessään perustuisi aina tiedon käyttäjiä koskeviin muihin lakeihin tai näiden lakien nojalla annettuihin alemmantasoisiin säädöksiin sisältyviin ilmoittamisvelvollisuutta koskeviin säännöksiin.

Kyse on suurelta osin niistä tiedoista, jotka työnantajat, toimeksiantajat ja muut näihin rinnastettavat suorituksen maksajat nykyisin ovat velvollisia ilmoittamaan niin sanotuilla vuosi-ilmoituksilla suorituksen maksuvuotta seuraavan vuoden alussa Verohallinnolle, eläkelaitokselle, työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittavalle vakuutusyhtiölle ja työttömyysvakuutusrahastolle sekä lisäksi osin sellaisista tiedoista, joista edellä mainitut suorituksen maksajat muutoin ovat velvollisia ilman eri pyyntöä antamaan muun ilmoituksen Verohallinnolle. Pykälässä tarkoitetut tulo- ja vähennystiedot olisi 7 §:n nojalla ja sen kohdalla tarkemmin selostetuin perustein mahdollista ilmoittaa ja tallettaa tulorekisteriin työntekijöittäin tarkemmalle tasolle eriteltynä kuin mihin suorituksen maksajalla pelkästään tässä pykälässä tarkoitettujen tiedonanto- ja ilmoittamisvelvollisuutta koskevien säännösten nojalla olisi velvollisuus.

Tulotietojärjestelmän käyttöönotto vaikuttaisi suorituksen maksajien pykälässä mainittuja tietoja koskeviin ilmoittamisvelvollisuuksiin siten, että tiedot olisi jatkossa ilmoitettava ainoastaan tulorekisteriin. Lain 24 §:ssä olisi nimenomaisesti säädetty, että suorituksen maksajilla ei olisi velvollisuutta toimittaa tulorekisteriin talletettuja pykälässä tarkoitettuja tietoja tiedon käyttäjille muulla kuin tässä laissa tarkoitetulla tavalla. Tiedon käyttäjillä olisi kuitenkin oikeus pyytää suorituksen maksajalta tulorekisteristä puuttuvia tietoja tai tulorekisterin tietoja täydentäviä selvityksiä siten kuin ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuudesta on muualla laissa säädetty. Toisaalta tulotietojärjestelmän käyttöönotto ei vaikuttaisi suoritusten maksajien velvollisuuteen täyttää muussa laissa säädettyä ilmoittamisvelvollisuuttaan sellaisten tietojen osalta, jotka eivät kuulu pykälän soveltamisalaan ja, jotka siten eivät ole tiedon käyttäjien saatavissa tulorekisteristä. Suorituksen maksajalla olisi jatkossakin velvollisuus hoitaa muut kuin pykälässä tarkoitetut ilmoittamisvelvollisuutensa muussa laissa säädetyllä tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tiedoista, jotka työnantajat, toimeksiantajat ja muut näihin rinnastettavat suorituksen maksajat ja muuna kuin rahana annetun edun antajat olisivat velvollisia ilmoittamaan tulorekisteriin verotuksen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutta koskevien säännösten nojalla. Momentissa säädettäisiin sellaisista tiedoista, jotka nykyisin on ilmoitettava Verohallinnolle niin sanotulla. työnantajan tai muun suorituksen maksajan vuosi-ilmoituksella tiettyjen verotusmenettelystä annetun lain 3 luvun 15, 16 ja 17 §:ssä olevien säännösten nojalla. Verohallinnon osalta tulorekisteriin talletettavat tiedot kattaisivat myös verotusmenettelystä annetun lain 15 a §:ssä tarkoitetut ulkomaisen työnantajan tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot sekä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 16 §:ssä ja 29 §:n 3 momentissa tarkoitetulla veroilmoituksella ilmoitettavat työnantajasuorituksiin liittyvät tiedot. Edellä mainitut nykyisin suoraan Verohallinnolle annettavat ilmoitukset poistuisivat käytöstä siitä ajankohdasta lukien ja siltä osin kuin Verohallinto jatkossa saisi tarvittavat tiedot käyttöönsä tulorekisteristä.

Työnantajien, toimeksiantajien ja muiden näihin rinnastettavien suorituksen maksajien osalta tulorekisterin myötä poistuisivat käytöstä seuraavat Verohallinnon nykyiset vuosi-ilmoitukset ja muut erilliset ilmoitukset:

- työnantajan tai suorituksen maksajan vuosi-ilmoitus (7801);

- rajoitetusti verovelvolliselle maksettujen suoritusten vuosi-ilmoitus (7809) siinä tarkemmin kuvattujen A- ja R-alkuisten suorituslajien osalta;

- ilmoitus ennakonpidätyksen toimittamisesta Suomessa, kun työ tehdään muussa pohjoismaassa eli niin sanottu NT1-lomake (6134a);

- ilmoitus ennakonpidätyksen toimittamatta jättämisestä Suomessa – ulkomaantyö eli niin sanottu NT2-lomake (5052a);

- ilmoitus ulkomaanpalkasta, jonka ennakonpidätyksessä on sovellettu kuuden kuukauden sääntöä (5053a);

- ilmoitus vuokratyöntekijästä, jonka työnantaja ja palkanmaksaja ovat ulkomailla (6147a) ja

- verokausittain annettava veroilmoitus työnantajasuoritusten osalta.

Momentin 1 kohdan nojalla tulorekisteriin talletettavia tietoja olisivat palkat, luontoisedut, palkkiot, palkinnot ja muut veronalaiset edut sekä näihin suorituksiin liittyvät veronalaiset pääomatulot. Momentin 2 kohdassa olisi 1 momenttia täydentävästi erikseen säädetty merityötuloja, ulkomaantyötuloja, urheilijan palkkioita sekä yrittäjän palkkatuloja koskevien tietojen tallettamisesta tulorekisteriin. Kohdat olisivat keskeisimmät työnantajien tulorekisterin kautta tapahtuvaa ilmoittamisvelvollisuutta koskevat säännökset ja ne kattaisivat valtaosan sellaisista verotusmenettelystä annetun lain 15 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tuloeristä, jotka työnantajat nykyisin ovat velvollisia ilmoittamaan Verohallinnolle edellä mainitulla vuosiilmoituksella. Momentin 1 kohdan nojalla talletettavia olisivat esimerkiksi kaikki työntekijöille maksetut palkkatulot sekä niihin liittyvät erilaiset työntekijälle annetut luontoisedut kuten auto-, asunto-, puhelin- ja ravintoedut. Lisäksi 1 kohdan nojalla tulorekisteriin talletettaisiin eräät siinä mainittuihin suorituksiin liittyvät veronalaiset pääomatulot, kuten esimerkiksi palkkasaatavan korko.

Momentin 3 kohdan nojalla talletettavia olisivat työsuhdeoptioita ja osakepalkkioita sekä henkilöstörahaston rahasto-osuuksia koskevat tiedot ja 4 kohdan nojalla talletettaisiin työpanokseen perustuvia osinkoja sekä vastaavia osuuskunnan maksamia ylijäämiä koskevat tiedot.

Momentin 5 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot työstä, tehtävästä tai palveluksesta muuna kuin palkkana maksetuista korvauksista eli ns. työkorvauksista silloin, kun tulon saajaa ei ole merkitty ennakkoperintälain 25 §:ssä tarkoitettuun ennakkoperintärekisteriin ja suorituksen maksaja on tämän johdosta velvollinen toimittamaan suorituksesta ennakonpidätyksen. Kohta koskisi siten hyvin pientä ja samaa osuutta työkorvauksista, joista on nykyisinkin annettava tiedot Verohallinnolle verotusmenettelystä annetun lain 15 §:n 1 momentin nojalla.

Momentin 6 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot työnantajien maksamista eläkkeistä. Tällaiset eläkkeet maksetaan käytännössä samojen palkanmaksujärjestelmien kautta kuin työnantajan työntekijöilleen maksamat palkatkin. Työnantajat ja tilitoimistot ovat tämän vuoksi toivoneet, että tällaiset eläkkeenmaksut voitaisiin ilmoittaa tulorekisteriin samalla kertaa ja samasta ajankohdasta lähtien kuin työnantajan maksamia palkkoja koskevat tiedotkin on tulorekisteriin ilmoitettava. Tilitoimistot ovat tuoneet esille, että yksittäisiä eläkkeitä koskevien tietojen poistaminen ilmoitettavasta palkka-aineistosta vuoden 2019 aikana olisi käytännössä hyvin työlästä ja hankalaa. Tämän vuoksi on katsottu perustelluksi säätää tällä tavoin maksettujen eläkkeiden ilmoittamisesta tulorekisteriin aikataulussa, joka poikkeaa muiden maksajien maksamien eläkkeiden ilmoittamisesta, jonka on tarkoitus käynnistyä vasta vuoden 2020 alusta lukien. Kohdan olisi tarkoitus olla tietojen tallettamisen mahdollistava eikä sen nojalla olisi tarkoitus synnyttää mitään laajempaa velvollisuutta eläkkeitä koskevien tietojen ilmoittamiseksi tulorekisteriin. Kohta ei siten koskisi esimerkiksi työnantajan eläkekassan tai eläkesäätiön maksamia eläkkeitä, jotka tyypillisesti maksetaan muun kuin työnantajan palkanmaksujärjestelmän välityksellä.

Momentin 7 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot sijaismaksajan maksamista palkoista, palkkaturvana maksetuista suorituksista sekä sairauskassan maksamista täydennyspäivärahoista ja 8 kohdan nojalla tiedot tekijänoikeudesta tai patentista maksetuista korvauksista sekä muista ansio- tai pääomatuloa olevista käyttökorvauksista.

Momentin 9 kohdan nojalla talletettaisiin verotuksen toimittamisessa ja verovalvonnassa tarvittavat tiedot maksetuista kustannusten korvauksista ja erilaisista kulukorvauksista. Tiedot ilmoitettaisiin ja talletettaisiin verotuksen nykyistä ilmoittamisvelvollisuutta vastaavasti siten, että tiedot olisi ilmoitettava aina, jos suorituksessa on kyse veronalaisesta kustannusten korvauksesta tai kulukorvauksesta. Verovapaat kustannusten korvaukset ilmoitettaisiin vain, jos kyse on päivärahasta, ateriakorvauksesta, kilometrikorvauksesta tai muusta Verohallinnon yleisestä tiedonantovelvollisuudesta antamassa päätöksessä tarkoitetusta tilanteesta.

Momentin 10 kohdan nojalla talletettaisiin ulkomaisen työnantajan tai työntekijöiden lähettämisestä annetun lain (447/2016) 8 §:n mukaisesti asetetun edustajan antamat tiedot tuloverolain 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetusta palkasta, jos kansainvälinen sopimus ei estä veron perimistä palkasta sekä muusta palkasta silloin, kun palkansaaja jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan. Tiedot olisivat asetetun edustajan annettavia verotusmenettelystä annetun lain 15 a §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Lisäksi talletettaisiin asetettua edustajaa koskevat tiedot.

Momentin 11 kohdan nojalla talletettaisiin vakuutetun sairausvakuutusmaksun määräämisessä tarvittavat tiedot työtuloista, jotka eivät kuulu sairausvakuutuksen päivärahamaksun perusteeseen sairausvakuutuslain 11 luvun 2 §:n 4 momentin nojalla. Tällaisia muista tuloista erillään ilmoitettavia eriä olisivat esimerkiksi veronalainen henkilökuntaetu sekä etu työsuhteeseen perustuvasta oikeudesta merkitä yhteisön osakkeita tai osuuksia käypää alempaan hintaan, työtai virkasuhteeseen perustumattomat luento- ja esitelmäpalkkiot sekä kokouspalkkiot ja eräät voittopalkkiona maksetut erät.

Momentin 12 kohdan nojalla talletettaisiin ennakonpidätystä sekä perittyä lähdeveroa ja vakuutetun sairausvakuutusmaksua koskevat tiedot. Jatkossa Verohallinto muodostaisi yksittäisen tulonsaajan ennakonpidätystä, lähdeveroa ja vakuutetun sairausvakuutusmaksua koskevista tiedoista myös näitä koskevat, nykyisin oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 16 §:ssä ja 29 §:n 3 momentissa tarkoitetulla veroilmoituksella ilmoitettavat vastaavat summatiedot, joiden osalta ei jatkossa tarvitsisi enää antaa erillistä veroilmoitusta. Suorituksen maksajan ei myöskään tarvitsisi muodostaa ennakonpidätyksestä ja lähdeverosta enää erillistä summatietoa tulorekisteriin ilmoitettavien erittelytietojen lisäksi vaan Verohallinto laskisi yhteissummat tulorekisteriin ilmoitettujen tuloerittelyjen pohjalta. Lisäksi kohdan tietoja käytettäisiin myös esimerkiksi tulonsaajan verotuksen toimittamisessa sekä verotuksen kansainvälisessä tietojenvaihdossa.

Momentin 13 kohdan nojalla talletettaisiin ulkomaille lähetetyn työntekijän sairausvakuutusmaksun määräämisessä tarvittavat tiedot. Vakuutetun sairausvakuutusmaksun määräämisen perusteena on työeläkelakien mukainen vakuutuspalkka silloin, kun se on vahvistettu. Vakuutuspalkkaa koskevat tiedot olisi ilmoitettava aina, kun työntekijälle on vahvistettu vakuutuspalkka ulkomaantyöskentelyn johdosta. Käytännössä vakuutuspalkka usein kuitenkin määritellään vastaamaan ennakonpidätyksen alaisen palkan määrää, jolloin myös sairausvakuutusmaksun määräämiseksi tarvittava tieto vastaa ennakonpidätyksen alaisen palkan määrää.

Momentin 14 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot kunnan ja kuntayhtymän maksamistaan palkkioista perimistä luottamushenkilömaksuista. Kunta ja kuntayhtymä ilmoittaisivat luottamushenkilömaksun, joka on peritty kunnalliseen luottamustoimeen valitulle henkilölle makse-

tuista palkkioista. Kyse on pääosin poliittisille puolueille puolueen jäsenyyden perusteella maksettavista luottamushenkilömaksuista ja tietoja tarvitaan verotuksen toimittamisessa, koska kyse on verotuksessa vähennyskelpoisesta menosta. Tulorekisteriin talletettava tieto ei kuitenkaan sisältäisi arkaluonteiseksi katsottavaa tietoa, koska tieto talletettaisiin tulorekisteriin siten, että luottamushenkilömaksun saaja ei käy siitä ilmi. Puolueet ilmoittaisivat tiedot niistä luottamushenkilömaksuista, jotka henkilö on itse maksanut, nykyiseen tapaan suoraan Verohallinnolle eikä tieto siten välittyisi tulorekisteriin.

Momentin 15 kohdan nojalla talletettavia olisivat tiedot suorituksen maksajan perimistä työntekijän verotuksessa vähennyskelpoisista työeläkevakuutusmaksuista ja työttömyysvakuutusmaksuista. Kohdan nojalla talletettaisiin myös tiedot työntekijältä perityistä kollektiivisen lisäeläketurvan maksuista sekä työnantajan maksamista tällaisen lisäeläketurvan maksuista. Lisäksi kohdan nojalla talletettaisiin tiedot työnantajan työntekijälle ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksuista. Jos suoritukset kuitenkin olisi katsottava palkaksi, perustuisi ilmoittamisvelvollisuus 1 kohtaan.

Momentin 16 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot tulonsaajalle maksetuista perusteettomista eduista sekä tiedot tulonsaajalle maksetuista suorituksista takaisin perityistä määristä. Kohdan nojalla tulorekisteriin talletettaisiin tieto esimerkiksi työntekijälle virheellisesti maksetusta liikasuorituksesta eli perusteettomasta edusta silloin kun suoritusta ei oikaista seuraavissa palkanmaksuissa vähentämällä se bruttopalkasta työntekijälle aiemmin maksettuna ennakkopalkkana tai muuna vastaavana ennakkosuorituksena. Perusteettoman edun osalta kohta koskisi siten vain sellaisia liikamaksutilanteita, joissa suorituksen maksaja myöhemmin erikseen perii liikaa maksetun summan takaisin tulonsaajalta. Tilanteissa, joissa liikasuoritus korjataan seuraavissa palkanmaksuissa bruttopalkasta vähennettävänä ennakkopalkkana tai muuna vastaava suorituksena, tapahtuisi tulorekisterin tietojen korjaaminen siten, että myöhemmin maksettavasta suorituksesta ilmoitettaisiin tulorekisteriin vain tulonsaajalle tuolloin tosiasiallisesti maksettu ja ennakkosuorituksella vähennetty bruttomäärä.

Momentin 17 kohdan nojalla talletettavia olisivat eräät ulkomaisen työnantajan tai työntekijöiden lähettämisestä annetun lain (447/2016) 8 §:n mukaisesti asetetun edustajan annettavat vuokrattuihin työntekijöihin liittyvät tiedot. Ulkomaisen työnantajan, joka vuokraa ulkomailta tulevan työntekijän Suomessa olevalle työn teettäjälle Suomessa tehtävään työhön, on annettava tieto vuokratyöntekijästä ja työn teettäjästä, jos kansainvälinen verosopimus ei estä veron perimistä työntekijän palkasta. Tiedot olisivat asetetun edustajan annettavia verotusmenettelystä annetun lain 15 a §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Lisäksi talletettaisiin asetettua edustajaa koskevat tiedot. Suomessa olevan työn teettäjän ilmoitus ei tulisi annettavaksi tulorekisterin kautta, koska tämä ilmoitus ei liity mihinkään palkan maksuun.

Momentin 18 kohdan nojalla talletettavia tietoja olisivat ennakkoperintäasetuksen 39 §:ssä mainitut tiedot, joita koskee pohjoismainen niin sanottu TREKK-sopimus. Pohjoismaisissa työskentelytilanteissa, joissa ennakonpidätys toimitetaan Suomeen, työnantajan on annettava toisessa pohjoismaassa työskentelevästä työntekijästä Verohallinnolle NT1-tiedot. Samoin pohjoismaisissa tilanteissa tieto ennakonpidätyksen toimittamatta jättämisestä on annettava NT2-lomakkeella silloin, kun ennakonpidätystä ei toimiteta Suomessa joko ulkomaan työtuloa koskevan tuloverolain 77 §:n nojalla tai verosopimuksesta johtuen.

Momentin 19 kohdan nojalla talletettavia olisivat eräät ulkomaan työskentelyyn ja sen kuluessa tapahtuneeseen Suomessa oleskeluun liittyvät tiedot silloin, kun työnantaja on jättänyt toimittamatta palkasta ennakonpidätyksen ulkomaantyötuloa koskevan tuloverolain 77 §:n perusteella. Jos työnantaja arvioi tuloverolain 77 §:ssä tarkoitetun niin sanotun kuuden kuukauden säännön soveltuvan ulkomailla työskentelevään työntekijäänsä eikä sen vuoksi toimita Suo-

meen varsinaista ennakonpidätystä, työnantajan on annettava Verohallinnolle NT2-tiedot työskentelymaasta riippumatta.

Nykyisin on NT2-lomakkeen lisäksi annettava työnantajan ilmoitus ulkomaanpalkasta (lomake 5053) Verohallinnolle paperilomakkeella viimeistään verovuotta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Tulorekisterin myötä tämä ilmoitusvelvollisuus poistuu. Suomessa oleskeluajat on kuitenkin edelleen ilmoitettava. Suomessa oleskeluaikoja ei yleensä tiedetä vielä palkanmaksun yhteydessä, vaan työntekijä voi ilmoittaa ne työnantajalle jälkikäteen. Suomessa oleskeluajat voidaan ilmoittaa tulorekisteriin viimeistään maksuvuotta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

Edellä mainitut 17—19 kohtien nojalla annettavat tiedot ovat pääosin verovalvonnan ja Pohjoismaisen TREKK-sopimuksen mukaisen tietojenvaihdon tarpeita varten ilmoitettavia ja ne annetaan tällä hetkellä Verohallinnolle omilla erillisillä ilmoituksillaan. Suorituksen maksajien näkökulmasta olisi kuitenkin selkeämpää, että erilaiset palkanmaksuihin ja työsuhteeseen liittyvät ilmoitukset annettaisiin mahdollisimman kattavasti samaa kanavaa käyttäen. Tämän vuoksi olisi perusteltua sisällyttää myös nämä tiedot tulorekisterin kautta ilmoitettaviin tietoihin, jolloin erilliset suoraan Verohallinnolle annettavat ilmoitukset poistuisivat käytöstä siitä alkaen kun vastaavat tiedot olisivat saatavissa tulorekisteristä.

Momentin 20 kohdan nojalla talletettaisiin työnantajan ilmoittamat tiedot sijaismaksajan maksamista palkoista, joista työnantaja on velvollinen maksamaan työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetussa laissa tarkoitetun sairausvakuutusmaksun ja 21 kohdan nojalla tiedot työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetussa laissa tarkoitetun työntekijöille maksettavien palkkojen yhteismäärän perusteella maksettavan sairausvakuutusmaksun ja siitä tehtävien vähennysten yhteismäärästä. Jälkimmäisillä tiedoilla korvattaisiin oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 16 §:ssä ja 29 §:n 3 momentissa tarkoitetulla veroilmoituksella nykyisin ilmoitettava työnantajan sairausvakuutusmaksua koskeva summatieto, jolloin kaikki veroilmoituksella olevat työnantajasuorituksia koskevat tiedot voitaisiin korvata tulorekisteriin talletettavilla tiedoilla.

Edellä mainitut tulorekisteriin verotusta varten talletettavat tiedot kattaisivat merkittävän osan tulorekisteriin palkkatulojen sekä muiden vastaavien tulojen osalta talletettavista tiedoista. Tietoja voisivat Verohallinnon lisäksi käyttää myös kaikki muut 13 §:ssä tarkoitetut tiedon käyttäjät siltä osin kuin tiedot toteuttavat niillä itsellään olevaa oikeutta saada kyseisiä tietoja suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä. Sama tieto talletettaisiin tulorekisteriin vain yhteen kertaan kaikkien 13 §:ssä tarkoitettujen tiedon käyttäjien muussa laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien toteuttamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niistä tiedoista, jotka työnantajat, toimeksiantajat ja muut näihin rinnastettavat suorituksen maksajat ja muun kuin rahana annetun edun antajat olisivat velvollisia ilmoittamaan tulorekisteriin eläkelaitosten, työttömyysvakuutusrahaston sekä työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittavien vakuutusyhtiöiden tarpeita varten niitä koskevassa lainsäädännössä olevien ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutta koskevien säännösten nojalla. Tässä momentissa tarkoitetut tiedot mahdollistaisivat edellä mainittujen suorituksen maksajien eläkelaitoksille, työttömyysvakuutusrahastolle sekä tapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittaville vakuutusyhtiöille nykyisin antamien vuosi-ilmoitusten korvaamisen tulorekisterin tiedoilla. Sanotut vuosi-ilmoitukset poistuisivat käytöstä siitä ajankohdasta lukien, josta edellä mainittujen tahojen tarvitsemat tiedot olisivat saatavissa tulorekisteristä ottaen huomioon, että työtapaturma- ja ammattitautilaissa tarkoitetut vakuutuslaitokset saisivat tietoja tulorekisteristä 25 §:n voimaantulosäännöksen nojalla vasta 1 päivästä tammikuuta 2020 lukien.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan nojalla talletettavia tietoja olisivat työeläkelakien mukaiset työansioita koskevat tiedot lukuun ottamatta yrittäjän eläkelaissa ja maatalousyrittäjän eläkelaissa tarkoitettua työtuloa. Kohdan nojalla talletettaisiin myös eläkelaitoksen antama eläkejärjestelynumero, jonka avulla mahdollistetaan työsuhteen ja palkkasumman kohdistaminen oikeaan eläkelaitokseen ja työeläkevakuutukseen. Lisäksi talletettaisiin julkisten alojen eläkelain 153 §:ssä tarkoitetut palvelusaikoja koskevat tiedot sekä työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen toimeenpanossa tarvittava työsuhteen päättymistä koskeva tieto, kun työsuhde päätetään vanhuuseläkkeelle siirtymisen perusteella. Työsuhteen päättyminen on vanhuuseläkkeen edellytys ja päivän antaminen nopeuttaa eläkkeen myöntämistä. Julkisten alojen eläkelain 153 §:n mukaisilla palvelusajoilla tarkoitettaisiin muun muassa palvelussuhteen alkamis- ja päättymispäivää.

Kohdassa mainitussa työntekijän eläkelain 3 §:ssä lueteltuja työeläkelakeja ovat työntekijän eläkelaki, merimieseläkelaki, yrittäjän eläkelaki, maatalousyrittäjän eläkelaki, julkisten alojen eläkelaki, ortodoksisesta kirkosta annettu laki (985/2006), Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 11 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla annettu eläkesääntö sekä eräiden valtakunnassa voimassa olevien valtion eläkkeitä koskevien säännösten soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annettu maakuntalaki (ÅFS 54/2007). Jos syntyisi epäselvyyttä siitä, mitä ansioita pidetään eläkkeen perusteena olevina työansioina, ratkaistaisiin asia työeläketurvan toimeenpanossa työeläkelakien mukaisesti, kuten nykyisinkin.

Momentin 2 kohdan nojalla talletettaisiin työnantajan työtapaturma- ja ammattitautivakuutusmaksun määräämisessä tarvittavat työtapaturma- ja ammattitautilain 81 §:n ja 168 §:n 2 momentin mukaiset työansiota koskevat tiedot. Kohdan nojalla talletettaisiin myös tieto työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuutusnumerosta ja yhtiöstä, jos työnantajalla on useita samanaikaisesti voimassa olevia vakuutuksia. Tällaisissa tilanteissa vakuutusnumeroa ja yhtiötunnusta tarvitaan työsuhteen ja palkanmaksun kohdistamiseksi oikeaan työtapaturma- ja ammattitautivakuutukseen. Lisäksi momentin 3 kohdan nojalla talletettaisiin edellä mainitun vakuutusmaksun määrittämisessä tarvittava tieto työntekijän ammattiluokasta.

Momentin 4 kohdan nojalla talletettaisiin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 19 §:ssä tarkoitetut palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perustetta koskevat tiedot. Näitä tietoja tarvitaan työttömyysvakuutusmaksuja määrättäessä. Lisäksi momentin 5 kohdan nojalla talletettaisiin sanotun vakuutusmaksun määräämisessä tarvittava tieto sitä, onko suorituksen saaja työttömyysturvalain tarkoittama osaomistaja.

Momentin 6 kohdan nojalla talletettaisiin työnantajan ilmoittamat tiedot sijaismaksajan maksamista palkoista, joista työnantaja momentin 1—5 kohdissa mainittujen lakien nojalla on velvollinen maksamaan muut kuin edellä 2 momentissa tarkoitetut työnantajan sosiaalivakuutusmaksut. Muilla sosiaalivakuutusmaksuilla tarkoitetaan tässä työnantajan eläkevakuutusmaksua, työttömyysvakuutusmaksua sekä työtapaturma- ja ammattitautivakuutusmaksua.

Suurilla ja monitoimialaisilla työnantajilla palkanmaksusta ilmoitettava tietosisältö voisi olla hyvinkin laaja, joillain pienemmillä työnantajilla taas perustilanteessa melko suppea. Jälkimmäistä tilannetta kuvaavat alla olevat esimerkit.

Esimerkki 1

Pientyönantajan, joka maksaa eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutettavalle työntekijälle pelkästään rahapalkkaa, olisi ilmoitettava tulorekisteriin seuraavat tiedot:

- toimenpiteen tyyppi: uusi ilmoitus;

- maksajan henkilötunnus tai y-tunnus;

- tulonsaajan henkilötunnus tai y-tunnus;

- palkanmaksukausi;

- maksupäivä (päivä, jona suoritus on tulonsaajan käytettävissä);

- palkan euromäärä yhteensä;

- ennakonpidätys;

- työntekijän eläkevakuutusmaksu;

- työntekijän työttömyysvakuutusmaksu;

- työntekijän ammattiluokka;

- tieto työeläkevakuutuksesta, esimerkiksi työntekijän tai yrittäjän työeläkevakuutus;

- eläkelaitoksen yhtiötunnus ja eläkejärjestelynumero;

- yhteyshenkilön yhteystiedot.

Jos työnantajalla ei ole voimassa olevaa eläkevakuututusta, vaan hän on niin sanottu tilapäinen työnantaja, tulee suorituksen maksajan lisäksi ilmoittaa itseään koskevia yhteystietoja.

Ennakkoperintäasetuksen 13 §:n mukaan kotitalouden ei tarvitsisi jatkossakaan toimittaa ennakonpidätystä, jos samalle työntekijälle kalenterivuoden aikana maksettu palkka on enintään 1 500 euroa. Jos ennakonpidätys tästä huolimatta olisi kuitenkin toimitettu, olisi toimitettu ennakonpidätys aina ilmoitettava tulorekisteriin. Varsinainen ilmoitus maksetusta palkasta olisi kuitenkin aina annettava ilman euromääräistä alarajaa.

Esimerkki 2

Jos esimerkin 1 tilanteessa rahapalkan lisäksi työnantaja antaisi työntekijälle luontoisetuna puhelimen ja ravintoedun sekä maksaisi tälle verovapaita kustannusten korvauksia, tulisi edellä mainittujen tietojen lisäksi ilmoittaa seuraavat:

- luontoisetujen euromäärä yhteensä;

- luontoisedun luonne; puhelin, ravinto;

- verovapaan kilometrikorvauksen euromäärä yhteensä;

- kilometrimäärä;

- verovapaan päivärahan euromäärä yhteensä;

- päivärahan tyyppi: kokopäiväraha, osapäiväraha, ulkomaan päiväraha tai ateriakorvaus.

Pykälän 4 momentin nojalla talletettaisiin lisäksi ennakkoperintälain 31 §:ssä tarkoitettuun työnantajarekisteriin merkityn suorituksen maksajan osalta tieto siitä, että tapahtumia, joista 2 tai 3 momentin nojalla talletetaan tietoja, ei ole kalenterikuukauden aikana ollut. Tulorekisteriin tapahtuvaa tietojen ilmoittamista on tarkoitus seurata koneellisesti ja jokaiselta edellä mainittuun rekisteriin merkityltä työnantajalta odotetaan kunkin kalenterikuukauden aikana ainakin yhtä ilmoitusta tulorekisteriin. Jotta työnantajalle ei lähetetä aiheettomia huomautuksia tulorekisteristä puuttuvien tietojen antamiseksi tai muodosteta Verohallinnossa aiheettomia seuraamusmaksuja puuttuvien tietojen perusteella, on tulorekisterissä oltava myös tieto siitä, että mitään ilmoitettavia tapahtumia ei ole tietyn kalenterikuukauden aikana ollut. Talletettava tieto vastaisi luonteeltaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 23 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta toiminnan keskeytymisestä. Tietoa tarvitaan vastaavien aiheettomien huomautusten välttämiseksi myös eräiden muiden tiedon käyttäjien kuin vain Verohallinnon toiminnassa, muun muassa eläkelaitoksissa ja työttömyysvakuutusrahastossa.

7 §. *Tulorekisteriin talletettavat täydentävät tiedot*. Pykälässä säädettäisiin tulorekisteriin talletettavista sellaisista 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja täydentävistä työsuhteeseen tai muuhun palvelus- taikka toimeksiantosuhteeseen liittyvistä tiedoista, jotka ovat tiedon käyttäjille tarpeellisia niiden 13 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaisten tehtävien hoitamisessa. Pykälän nojalla tulorekisteriin voitaisiin siten tallettaa sellaisia muun muassa etuuksien myöntämisessä ja asiakasmaksujen määräämisessä tarvittavia tietoja, jotka eivät sisälly 6 §:ssä mainittuihin tietoihin. Nämä tiedot eivät 6 §:ssä tarkoitetuista tiedoista poiketen nykyisin kuulu oma-aloitteisen ilmoittamisvelvollisuuden piiriin. Pykälän nojalla suorituksen maksaja voisi jatkossa ilmoittaa myös tällaiset tiedot yhdellä ilmoituksella kaikkien 13 §:ssä tarkoitettujen tiedon käyttäjien tarpeisiin. Tietojen tarkkuustaso olisi pykälässä määritelty siten, että se noudattaa edellä 6 §:n kohdalla selostettuja periaatteita. Pykälässä tarkoitettujen tietojen käyttäjiä ovat Kansaneläkelaitos, työttömyyskassat, vakuutusyhtiöt, eläkelaitokset, Eläketurvakeskus, Verohallinto, kunnat, Koulutusrahasto, työsuojeluviranomaiset, Tilastokeskus, palkkaturvaviranomainen sekä ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus.

Pykälän johdantolauseen mukaisesti kyse on tiedoista, jotka ovat tarpeellisia tiedon käyttäjien 13 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa. Lain 13 §:ssä tarkoitetuissa erityislaeissa on keskenään eritasoisia säännöksiä siitä, onko niiden perustella ilmoitettavien tietojen oltava tiedon käyttäjälle tarpeellisia vai välttämättömiä. Osa 13 §:ssä tarkoitetuista erityislaeista on jo pitkään voimassa olleita ja useissa tällaisissa laeissa on säädettynä ainoastaan vaatimus tietojen tarpeellisuudesta tiedon käyttäjän tehtävien hoitamisessa. Koska tässä pykälässä ei säädetä tiedon käyttäjien oikeudesta tietojen saamiseen sinänsä, ei tietojen tarpeellisuudelle tai välttämättömyydelle ole katsottu voitavan asettaa tiukempia vaatimuksia kuin mitä on säädettynä niissä erityislaeissa, joihin oikeus tietojen saamiseen perustuu.

Pykälässä tarkoitetut tiedot täydentäisivät 6 §:n mukaisia tietoja kahdella tavalla. Ensinnäkin siten, että 6 §:n nojalla verotuksen toimittamista, työeläketurvan toimeenpanoa, työtapaturma- ja ammattitautivakuutusmaksun määräämistä sekä työttömyysvakuutusmaksun määräämistä varten ilmoitettavien tietojen tarkkuustaso ei ole kaikilta osin riittävä muille 13 §:ssä tarkoitetuille tiedon käyttäjille. Tämän vuoksi 7 §:llä mahdollistettaisiin se, että suorituksen maksaja voisi ilmoittaa tulotiedot tarkemmalle tasolle eriteltynä, kuin mihin sillä olisi velvollisuus ilmoittaessaan 6 §:n mukaisia tietoja. Kyse on esimerkiksi siitä, että edellä mainittuja käyttötarkoituksia varten voidaan useimmiten ilmoittaa vain yksi palkkatulon yhteissumma, joka ei kuitenkaan ole sellaisenaan riittävä esimerkiksi useissa etuuskäsittelyyn liittyvissä tilanteissa. Etuuskäsittelyssä voidaan tarvita eriteltyjä tietoja esimerkiksi tulonsaajalle maksetuista luentopalkkioista, lomarahoista, erilaisista olosuhdelisistä, ylityökorvauksista ja työajantasauskorvauksista, jotka kaikki sisältyvät 6 §:n nojalla ilmoitettaviin palkan yhteismääriin. Pykälän nojalla suorituksen maksaja voisi ilmoittaa tällaiset etuuskäsittelyssä tai asiakasmaksujen mää-

räämisessä tarvittavat erät tulorekisteriin eriteltyinä, jolloin myös 6 §:n nojalla tarvittavat palkan yhteismäärätiedot muodostettaisiin näiden erittelytietojen perusteella yhteenlaskun avulla.

Toiseksi etuuskäsittelyssä tarvitaan myös sellaisia tietoja, jotka eivät ylipäätään sisälly 6 §:n nojalla annettaviin tietoihin. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi työstä poissaoloihin liittyvät tiedot sekä eräät palvelussuhteen luonnetta koskevat tiedot kuten tiedot palvelussuhteen kestosta, palkkauksen muodosta, osa-aikaisuudesta, sovitusta viikkotyöajasta ja sovellettavasta työehtosopimuksesta. Pykälän nojalla suorituksen maksaja voisi ilmoittaa tulorekisteriin myös tällaiset 6 §:n tietoja täydentävät tiedot muun muassa etuuskäsittelyssä ja asiakasmaksujen määräämisessä käytettäväksi. Pykälän mukaisiin tietoihin ei sisältyisi niin sanottuja arkaluonteisia tietoja, kuten terveydentilaa kuvaavia tietoja.

Tulorekisteriyksikkö määrittäisi tarkemmin pykälän nojalla tulorekisteriin talletettavat tiedot yhteistyössä 13 §:ssä tarkoitettujen tiedon käyttäjien kanssa. Tulorekisteriyksiköllä olisi kuitenkin 4 §:n 1 momentin mukaisesti vastuu ja päätösvalta pykälän nojalla tulorekisteriin talletettavista tiedoista. Pykälä sisältäisi tietotyyppien tasolla kuvatun tyhjentävän luettelon tiedoista, joita sen nojalla voidaan tulorekisteriin tallettaa.

Pykälän 1 kohdan nojalla tulorekisteriin talletettaisiin tiedot palvelussuhteen tyypistä, kestosta ja sen päättymisen syystä. Palvelussuhteen tyypillä tarkoitettaisiin tietoa toistaiseksi voimassaolevasta tai määräaikaisesta työsopimuksesta. Palvelussuhteen päättymisen syy talletettaisiin sellaisella tarkkuustasolla, että siitä ei käy ilmi arkaluonteisena pidettävää tietoa.

Pykälän 2 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot tulonsaajalle maksetuista tulolajeista sekä työaika- ja poikkeustilannekorvauksista. Käytännössä tiedot olisivat yksityiskohtaisempia erittelyjä siitä, millaista eristä maksettu rahapalkka on koostunut. Tulolajeja olisivat esimerkiksi kokouspalkkio, luentopalkkio, provisiopalkka, urakkapalkka ja tulospalkkio. Työaika- ja poikkeustilannekorvauksilla taas tarkoitettaisiin esimerkiksi iltavuorolisää, lauantaityökorvausta, sunnuntaityökorvausta, olosuhdelisää, hätätyökorvausta, työajantasauskorvausta, sairausajan osapalkkaa ja varallaolokorvausta.

Pykälän 3 kohdan nojalla talletettaisiin tieto palkkauksen muodosta, joita olisivat kausi-, tunti- ja urakkapalkkaus.

Pykälän 4 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot tuloerien ansainta-ajankohdasta eli siitä, milloin suorituksen perusteena oleva työ on tehty tai miltä ajalta esimerkiksi lomakorvaus tai bonuspalkka on kertynyt ja 5 kohdan nojalla tieto maksetun suorituksen kertaluonteisuudesta.

Pykälän 6 kohdan nojalla talletettaisiin tieto tulonsaajalle vähennysten jälkeen maksettavan palkan määrästä eli niin sanotusta nettopalkasta ja 7 kohdan nojalla tieto siitä, mitä työehtosopimusta työsuhteeseen on sovellettu.

Pykälän 8 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot työsuhteen osa-aikaisuudesta ja sovitusta viikkotyöajasta. Osa-aikaisuustieto olisi prosenttimääräinen tieto, jolla tarkoitettaisiin osa-aikaisuuden prosenttiosuutta suhteessa kyseisen alan normaaliin työaikaan.

Pykälän 9 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot palkallisesta tai palkattomasta poissaolosta. Talletettavia tietoja olisivat poissaolon ajanjakso, tieto poissaolon jatkumisesta sekä poissaolon syy sellaisella tarkkuustasolla, että siitä ei käy ilmi tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Pykälän 10 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot tulonsaajan sosiaaliturvaa koskevista todistuksista eli käytännössä niin sanotusta A1-todistuksesta tai muusta vastaavasta todistuksesta.

Pykälän 11 kohdan nojalla talletettaisiin tieto työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuutusnumerosta sekä yhtiötunnuksesta. Kyseiset tiedot olisivat täydentäviä tietoja silloin, kun työnantajalla on vain yksi voimassaoleva tällainen vakuutus. Jos työnantajalla on useita samanaikaisesti voimassaolevia vakuutuksia, olisivat kyseiset tiedot 6 §:n 3 momentin 2 kohdan nojalla ilmoitettavia.

Pykälän 12 kohdan nojalla talletettaisiin tieto siitä, että palkanmaksussa on kyse työllistämisestä valtion työllisyysmäärärahoilla, joita ovat esimerkiksi palkkatuki ja starttiraha.

Pykälän 13 kohdan nojalla talletettaisiin tieto siitä, että kyse on muuna kuin rahana maksetusta suorituksesta esimerkiksi silloin, kun työntekijä on saanut korvauksena työstä ainoastaan luontoisedun työnantajalta.

Pykälän 14 kohdan nojalla talletettaisiin tieto suorituksesta ulkomaille maksetusta verosta. Kohdan nojalla työnantaja voisi ilmoittaa tulorekisteriin sillä olevat tiedot suorituksesta ulkomaille maksetun veron määrästä. Tältä osin suorituksen maksaja ilmoittaisi sen tiedon, joka sillä on käytettävissään. Useissa tilanteissa tämä tieto olisi ulkomaille maksetun ennakonpidätyksen määrä. Tulorekisteriin ilmoitetusta tiedosta riippumatta tulonsaajan tulisi joka tapauksessa itse esittää selvitys ulkomaille maksamansa lopullisen veron määrästä Verohallinnolle,

Pykälän 15 kohdan nojalla talletettaisiin tieto suorituksen ulosmittauksesta eli ulosottoviranomaiselle tilitetystä suorituksen osuudesta ja 16 kohdan nojalla tieto tulonsaajan osakkuusasemasta suhteessa suorituksen maksajaan.

Pykälän 17 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot tulonsaajan toimipaikasta ja sen osoitteesta eli käytännössä työnantajalla olevat tiedot siitä, missä työnantajan toimipisteessä tulonsaaja on työskennellyt.

Pykälän 18 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot tulonsaajalta takaisinperityn tuloerän alkuperäisestä maksupäivästä ja siitä maksuhetkellä toimitetusta ennakonpidätyksestä.

Pykälän 19 kohdan nojalla talletettaisiin eläkelaitoksille ja Eläketurvakeskukselle välitettävät ilmoituksen lisätiedot, joilla tarkoitettaisiin muun muassa suorituksen maksajan muodostamaa työeläkemaksun viitenumeroa ja sen teknistä tarkennetta.

Pykälän 20 kohdan nojalla talletettaisiin tiedot työnantajan Kansaneläkelaitokselle tekemästä korvaushakemuksesta. Kohdan nojalla työnantaja voisi esimerkiksi työntekijän sairauspoissaolon perusteella tehdä korvaushakemuksen Kansaneläkelaitokselle suoraan tulorekisterin kautta samalla, kun se ilmoittaa tulorekisteriin tiedot työntekijän sairauspoissaolosta sekä poissaoloajalta maksetusta palkasta. Tulotietojärjestelmä välittäisi hakemuksen tiedot Kansaneläkelaitokselle eikä työnantajan tarvitsisi enää tämän lisäksi tehdä asiasta erillistä hakemusta suoraan Kansaneläkelaitokselle. Tällä helpotettaisiin korvaushakemusten tekemistä sekä vähennettäisiin työnantajien hallinnollista taakkaa Kansaneläkelaitoksen korvaushakemusten tekemisessä.

Osa pykälän nojalla talletettavista tiedoista olisi joidenkin tulonsaajien kohdalla tosiasiallisesti tarpeettomia. Tätä ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida vielä tietoja suorituksen maksuhetkellä tulorekisteriin ilmoitettaessa, koska tarve tietojen saamiseen ilmenee pääsääntöisesti vasta kuukausia tai jopa vuosia palkanmaksun jälkeen. Tiedot ilmoitettaisiinkin tulorekisteriin

ennakollisesti myöhemmin ilmenevää tarvetta varten. Tarve pykälässä tarkoitettujen tietojen saamiseen syntyy, kun tulonsaaja hakee tulosidonnaista etuutta kuten työttömyyspäivärahaa, vanhempainpäivärahaa, sairauspäivärahaa tai aikuiskoulutustukea taikka hänelle määrätään tulosidonnaista asiakasmaksua, jota koskevan asian ratkaisemiseksi tietoja tarvitaan. Tällöin kyseiset tiedot tarvitaan takautuvasti vaihtelevan mittaiselta, useimmiten vähintään kuuden kuukauden mittaiselta – mutta monesti pidemmältäkin – ajanjaksolta.

Tulorekisterille asetettuna yhtenä keskeisenä tavoitteena ja samalla tilitoimistoja edustavan Taloushallintoliiton ehdottomana vaatimuksena on ollut, että palkanmaksuihin liittyvät keskeisimmät ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuudet on voitava hoitaa yhdellä ilmoituksella ja yhdellä kertaa, koska nykyinen jälkikäteinen tietojen antaminen ja siihen liittyvä jälkikäteinen tietojen selvittely aiheuttavat suoritusten maksajille ja tilitoimistoille huomattavan työmäärän sekä aiheuttavat merkittävästi hallinnollista taakkaa. Pykälässä tarkoitettujen tietojen ilmoittaminen korvaisi nykyisin useimmiten paperisena annettavat erilaiset palkkatodistukset, joita työnantajat joutuvat vuosittain tuottamaan vähintään 1,2 miljoonaa kappaletta. Kyse on siten tulorekisterin käytettävyyden ja työnantajien hallinnollisen taakan vähentämisen kannalta erittäin merkittävästä asiasta. Tämän vuoksi on tarpeen, että tiedot voitaisiin kerätä tulorekisteriin ajantasaisesti kaikkien tulonsaajien osalta aina, kun työnantaja haluaa ne ilmoittaa tulorekisteriin yhdessä 6 §:ssä tarkoitettujen tietojen kanssa.

Valmistelun yhteydessä on selvitetty myös mahdollisuutta ilmoittaa täydentävät tiedot tulorekisteriin vasta erikseen pyydettäessä ja vain niiden tulonsaajien osalta, joita pyyntö koskisi. Tietojen saaminen tulorekisteriin vain pyynnöstä kuitenkin heikentäisi tulorekisteristä saatavia hyötyjä olennaisesti. Samalla se tekisi tietojen ilmoittamisprosessista hitaan ja vaikeasti hallittavan niin tietojen käyttäjien kuin suorituksen maksajienkin kannalta. Se myös johtaisi siihen, että tulorekisterin mahdollistamat digitalisaatiohyödyt jäisivät merkittävältä osin toteutumatta. Lisäksi tällainen menettely olisi tulorekisterin eri osapuolten näkökulmasta varsin sekava, koska eri tietojen käyttäjät saattaisivat pyytää suorituksen maksajaa ilmoittamaan samoja 6 §:n tietoja täydentäviä tietoja toisistaan tietämättä.

Hankkeen yhteydessä tehdyn selvityksen mukaan valmius täydentävien tietojen toimittamiseen suoraan palkanmaksujärjestelmistä on jo nyt olemassa noin 80 prosentilla työnantajista, jotka edustavat vieläkin suurempaa osuutta tulonsaajista. Selvityksen mukaan pykälässä tarkoitettujen tietojen ilmoittaminen pakollisena merkitsisi kuitenkin kohtuutonta työmäärän ja hallinnollisen taakan lisääntymistä kaikkein pienimmille työnantajayrityksille sekä kotitalouksille, joilla ei ole kaikkia täydentäviä tietoja palkkahallinnon tietojärjestelmissä, vaan ainoastaan paperimuodossa tai muutoin palkanmaksujärjestelmien ulkopuolella. Tämän vuoksi pykälässä tarkoitettujen tietojen ilmoittaminen tulorekisteriä ilmoittamiskanavana käyttäen olisi vapaaehtoista. Jos työnantaja ei ilmoita täydentäviä tietoja ajantasaisesti tulorekisteriin, se voisi vaihtoehtoisesti ilmoittaa ne tiedon käyttäjille nykyiseen tapaan pyydettäessä joko erillisellä palkkatodistuksella tai ilmoittamalla tiedot myöhemmin tulorekisteriin.

8 §. *Tulorekisteriin talletettavat yksilöinti- ja yhteystiedot.* Pykälässä säädettäisiin tulorekisteriin talletettavista tulonsaajaa ja suorituksen maksajaa koskevista yksilöinti- ja yhteystiedoista, jotka suorituksen maksaja on 6 §:ssä tarkoitetun lain nojalla velvollinen ilmoittamaan tiedon käyttäjälle. Tiedot ilmoitettaisiin Tulorekisteriyksikölle 6 ja 7 §:ssä tarkoitettujen tietojen yhteydessä.

Suomalaisten tulonsaajien ja suorituksen maksajien yksilöintiin riittäisi pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla talletettava tieto suomalaisesta henkilötunnuksesta, jolla valtaosa rekisteröidyistä tulonsaajista tulisi yksilöitäväksi. Vaihtoehtoisesti yksilöinti voisi tapahtua yritys- ja yhteisötunnuksella, jolla yksilöitävät tahot olisivat valtaosin suorituksen maksajia, mutta se

voisi eräissä tilanteissa tulla käytettäväksi myös tulonsaajaa koskevana tunnisteena. Samasta tulonsaajasta voisi olla talletettuna rekisteriin sekä henkilötunnus että yritys- ja yhteisötunnus, riippuen siitä, kummalla tavalla suorituksen maksajat ovat tulonsaajan yksilöineet. Eri suoritusten maksajat voivat käyttää tulonsaajan tunnisteena vaihtelevasti henkilötunnusta tai yritys- ja yhteisötunnusta silloin, kun tulonsaajalle on annettuna myös tällainen tunnus. Tulotiedot tulee voida kytkeä samaan henkilöön siitä riippumatta, kummalla tunnisteella ne on ilmoitettu.

Momentin 2 kohdan nojalla vieraassa valtiossa asuvan yksilöintitietoina talletettaisiin asuinvaltion tulonsaajasta ja suorituksen maksajasta antama vero- tai henkilötunnus tai, jos näitä tietoja ei ole, muu vastaava tunnus.

Momentin 3 kohdan nojalla henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen puuttuessa sen sijasta talletettaisiin henkilön nimi ja syntymäaika. Tällöin tulonsaajasta talletettaisiin lisäksi tieto hänen sukupuolestaan. Tieto sukupuolesta tarvitaan esimerkiksi työeläkemaksun vanhuuseläkeosan laskennassa sekä Verohallinnossa silloin, kun ulkomaalaiselle tulonsaajalle annetaan niin sanottu keinotekoinen henkilötunnus. Näiden tietojen lisäksi tulonsaajasta talletettaisiin osoitetiedot Suomessa ja asuinvaltiossa.

Momentin 4 kohdan nojalla rajoitetusti verovelvollisesta tulonsaajasta ilmoitettaisiin lisäksi yhteystiedot henkilön asuinvaltiossa.

Momentin 5 kohdan nojalla talletettaisiin lisäksi eräät eläkelaitoksen tarvitsemat yhteystiedot silloin, kun suorituksen maksaja on työntekijän eläkelain 147 §:ssä tarkoitettu tilapäinen työnantaja. Käytännössä kohdan nojalla talletettavaksi tulisivat asiakasyhteydenpidossa tarvittavat tiedot kuten tiedot suorituksen maksajan osoitteesta.

Pykälän 2 momentti sallisi myös sellaisten 1 momentissa mainittujen tietojen tallettamisen, joita suorituksen maksaja ei 1 momentin johdantolauseen mukaisesti ole velvollinen ilmoittamaan. Jos suorituksen maksaja on esimerkiksi ilmoittanut henkilöstä, jolla on suomalainen henkilötunnus, vapaaehtoisesti myös osoitetiedon, se voitaisiin tallettaa tulorekisteriin.

Pykälän 3 momentin mukaan tulorekisteriin talletettaisiin lisäksi suorituksen maksajan yhteyshenkilöä koskevat yhteystiedot. Käytännössä tiedot olisivat joko yrityksen omassa palkkahallinnossa työskentelevän tulorekisteri-ilmoittamisesta vastaavan henkilön yhteystietoja tai vaihtoehtoisesti yrityksen käyttämässä tilitoimistossa kyseisen yrityksen tulorekisteri-ilmoittamisesta vastaavan henkilön yhteystietoja. Tiedot ovat tarpeen esimerkiksi tulorekisteri-ilmoituksissa olevien virheiden selvittelytyössä sekä muussa ilmoituksiin liittyvässä yhteydenpidossa suorituksen maksajien kanssa.

9 §. *Tulotietojärjestelmään talletettavat muut tiedot*. Pykälässä säädettäisiin tulotietojärjestelmään tallettavista muista tiedoista. Tiedot ovat tarpeen Tulorekisteriyksikön tehtävien hoitamiseksi ja tuloilmoitusten kohdentumisen oikeellisuuden varmistamiseksi.

Pykälän 1 kohdan mukaan tulotietojärjestelmään talletettaisiin Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1—3, 9, sekä 20—22 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Toiminnassaan Tulorekisteriyksikkö tarvitsisi mainituissa lainkohdissa tarkoitetut tiedot henkilötunnuksesta ja ulkomaisesta henkilönumerosta, äidinkielestä ja asiointikielestä, henkilön nimitiedot, osoitetiedot sekä vakinaisista että tilapäisistä ulkomaisista ja kotimaisista osoitteista, tiedon siitä, että henkilöllä on väestötietolain 36 §:ssä tarkoitettu turvakielto sekä tiedon kotikunnasta, kuolemasta ja kuolleeksi julistamisesta. Tulorekisterin toiminnan alkaessa tiedot toimitettaisiin Tulorekisteriyksikölle, ja sen jälkeen niitä päivitettäisiin säännöllisesti välitettävillä muutostiedoilla henkilöistä ja henkilöihin kohdistuneista muutoksista.

Tiedot talletettaisiin kaikista väestötietojärjestelmään rekisteröidyistä Suomen kansalaisista ja Suomessa asuvista ulkomaalaisista, eikä ainoastaan niistä henkilöistä, jotka ovat rekisteröityinä tulorekisteriin. Tämä olisi välttämätöntä, koska tulonsaajien ja suorituksen maksajien perustietojen tulee olla Tulorekisteriyksikön käytettävissä jo tietojen vastaanottovaiheessa, eikä etukäteen voida tietää sitä, ketkä ovat ilmoitettavan suorituksen maksajia tai keitä henkilöitä koskevia tulotietoja suorituksen maksajat ilmoittavat tulorekisteriin talletettavaksi. Ennen tietojen tallettamista tarkistetaan aina ilmoitetun henkilötunnuksen olemassaolo ilmoituksien oikean kohdentumisen varmistamiseksi.

Edellä mainittujen tietojen lisäksi Tulorekisteriyksikkö tarvitsisi väestötietojärjestelmästä huoltosuhteita ja edunvalvontaa koskevia tietoja, jotta voidaan varmistua huoltajan tai edunvalvojan oikeudesta asioida tulorekisterissä tulonsaajan puolesta. Näitä tietoja ei kuitenkaan talletettaisi Tulotietojärjestelmään.

Pykälän 2 kohdan mukaisesti tulotietojärjestelmään talletettaisiin myös yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä saatavia tietoja. Nämä tiedot ovat tarpeen ennen kaikkea suorituksen maksajan tai eräissä tilanteissa myös tulonsaajan yksilöimiseksi ja saapuvien tuloilmoitusten tarkistamiseksi näiltä osin. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä tarvitaan tunnistetietojen, kuten yritys- ja yhteisötunnuksen, nimen ja osoitteen lisäksi tieto henkilön henkilötunnuksesta, mikä ei kuulu yritys- ja yhteisötietojärjestelmän julkisiin tietoihin. Tieto talletetaan tulorekisteriin, jotta samalle tulonsaajalle eri tunnuksilla maksetut tulot ja niitä koskevat tuloilmoitukset löydetään, kun tiedon käyttäjä antaa tulonsaajaa koskevana hakuehtona vain toisen mainituista tunnistetiedoista. Rekisteröintivelvollisista säädetään yritys- ja yhteisötietolain 3 §:ssä.

Tulotietojärjestelmään talletettaisiin lisäksi 4 kohdan mukaisesti eläkejärjestelynumero ja tiedossa tapahtuneet muutokset. Tämän tiedon perusteella tietojen vastaanottovaiheessa tarkistettaisiin, että työnantajan ilmoittama eläkejärjestelynumero on olemassa ja liittyy maksuhetkellä voimassa olleeseen eläkejärjestelyyn.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sellaista perustietoista, joita tulonsaaja tai suorituksen maksaja voi itse ilmoittaa tulotietojärjestelmään. Momentissa tarkoitetut perustiedot ovat ainoat yksilöinti- ja yhteystiedot sellaisten suorituksen maksajien ja tulonsaajien osalta, joita ei ole merkitty väestötietojärjestelmään tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmään. Muiden tulonsaajien ja suorituksen maksajien osalta tiedot täydentävät 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja perusrekistereistä saatavia tietoja. Talletettavaksi on mahdollista ilmoittaa muun muassa osoite- ja muita yhteystietoja sekä asiointikieltä koskevia tietoja.

Pykälä ei ole tyhjentävä luettelo tulotietojärjestelmään tallettavista muista tiedoista. Tulotietojärjestelmässä on lisäksi käyttövaltuustietoja ja muita vastaavia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tulorekisteriin talletettavien tietojen käsittelemiseksi laissa säädetyllä tavalla sekä tietojärjestelmän käyttöön ja sen valvontaan liittyviä hallinnollisia tietoja, kuten lokitietoja ja tietoja teknisten rajapintojen käyttöön liittyvistä sopimuksista.

4 luku. Tietojen antaminen Tulorekisteriyksikölle

10 §. *Tietojen antaminen Tulorekisteriyksikölle*. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä tietoja koskevat muualla laissa säädetyt ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutensa suorituksen maksajalla olisi velvollisuus täyttää tulorekisteriä ilmoituskanavana käyttäen. Lisäksi pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää tulorekisteriä 7 §:ssä tarkoitettujen tietojen tallettamiseen tiedon käyttäjille edelleen luovutettavaksi. Pykälässä olisi säännökset myös Tulorekisteriyksikön oikeudesta saada Patentti- ja rekisterihallitukselta sekä eläkelaitoksilta eräitä tulorekisterin tie-

tojen oikeellisuuden varmistamisessa sekä niiden liittämisessä oikeaan tulonsaajaan tarvittavia tunnistetietoja.

Pykälän 1 momentin mukaan suorituksen maksaja olisi salassapitoa ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä velvollinen antamaan Tulorekisteriyksikölle edellä 6 ja 8 §:ssä tarkoitetut ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot. Momentin nojalla suorituksen maksajalla olisi siten velvollisuus täyttää 6 ja 8 §:ssä tarkoitetut muualla laissa säädetyt ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutensa tulorekisteriä ilmoituskanavana käyttäen, eikä näitä ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuksia olisi enää jatkossa mahdollista täyttää muulla tavalla. Lisäksi momentissa olisi säännökset siitä, että suorituksen maksaja voisi käyttää tulorekisteriä myös edellä 7 §:ssä tarkoitettujen tulonsaajia koskevien tietojen tallettamiseen tiedon käyttäjille 13 §:n nojalla edelleen luovutettavaksi. Säännöksen nojalla suorituksen maksaja voisi edellä 7 §:n kohdalla tarkemmin selostetun mukaisesti antaa myös 7 §:ssä tarkoitetut tiedot yhdellä ilmoituksella kaikille 13 §:ssä mainituille tiedon käyttäjille ilmoittamalla tällaiset täydentävät tiedot tulorekisteriin yhdessä 6 ja 8 §:ssä tarkoitettujen tietojen kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan Tulorekisteriyksiköllä olisi salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus saada 9 §:ssä säädettyihin käyttötarkoituksiin Patentti- ja rekisterihallitukselta yritys- ja yhteisötietojärjestelmään sisältyvät tiedot yritys- ja yhteisötunnukseen liittyvästä henkilötunnuksesta ja eläkelaitoksilta tiedot eläkejärjestelynumerosta. Liikkeen- ja ammatinharjoittajana tai maataloudenharjoittajana toimivalle luonnolliselle henkilölle annetaan kyseistä toimintaa koskeva yritys- ja yhteisötunnus. Suorituksen maksaja voi tällaiselle tulonsaajalle suorituksia maksaessaan käyttää tulonsaajan tunnisteena tämän henkilötunnuksen asemasta myös yritys- ja yhteisötunnusta. Tulorekisterin on kuitenkin pystyttävä liittämään sinne talletetut tulotiedot samaan tulonsaajaan siitä riippumatta, onko tulo ilmoitettu tulorekisteriin tulonsaajan henkilötunnuksella vai yritys- ja yhteisötunnuksella. Tämän mahdollistamiseksi tulorekisterissä on oltava tieto myös henkilötunnukseen liittyvästä yritys- ja yhteisötunnuksesta. Muussa tapauksessa esimerkiksi tulonsaajan henkilötunnuksen perusteella tiedon käyttäjälle luovutettavat tulotiedot eivät sisältäisi kaikkia tulorekisteriin talletettuja kyseiselle henkilölle maksettuja suorituksia.

Eläkelaitoksilta saatua eläkejärjestelynumeroa tarvitaan puolestaan sen varmistamiseksi, että suorituksen maksaja on ilmoittanut työeläkevakuuttamista koskevat tiedot oikein ja kohdistettuna voimassa olevaan eläkevakuutukseen. Työeläketurvan toimeenpano edellyttää, että tietojen vastaanoton yhteydessä pystytään jälkikäteisten selvittelyjen ja muiden epäselvyyksien välttämiseksi tarkistamaan sanottujen työeläkevakuuttamista koskevien perustietojen oikeellisuus. Kyseinen tunnus ei ole työntekijä- vaan vakuutuskohtainen eikä tunnus siten ole tiettyä työntekijää vaan tiettyä eläkevakuutusta koskeva ja esiintyy pääsääntöisesti useiden saman työnantajan palveluksessa olevien työntekijöiden eläkevakuutuksen tunnuksena. Jotta tulorekisteri pystyisi vaaditut tarkistukset tekemään, on sillä oltava käytössään kyseiset eläkejärjestelynumerot.

11 §. *Tietojen antamistapa ja allekirjoittaminen*. Pykälässä säädettäisiin tulorekisteriin annettavien tietojen antamistavasta sekä siitä, millä tavalla varmennettuna tiedot olisi annettava.

Pykälän 1 momentin mukaan edellä 6—8 §:ssä tarkoitetut tiedot olisi annettava sähköisesti. Erityisestä syystä 6 ja 8 §:ssä tarkoitetut ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot voisi kuitenkin antaa myös paperilomakkeella. Erityisenä syynä voitaisiin pitää tilanteita, joissa ei kohtuudella voitaisi edellyttää tietojen antamista sähköisesti, esimerkiksi silloin, kun luonnollisella henkilöllä, kuolinpesällä, satunnaisella työnantajalla tai ulkomaalaisella ei olisi mahdollisuutta tietojen sähköiseen antamiseen. Niissä tilanteissa, joissa suorituksen maksaja muu-

toinkin hoitaa asioitaan viranomaisten kanssa sähköisesti, siltä voitaisiin lähtökohtaisesti edellyttää tietojen ilmoittamista sähköisesti myös tulorekisteriin.

Paperilomakkeella ilmoittaminen ei olisi mahdollista edellä 7 §:ssä tarkoitettujen tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien täydentävien tietojen osalta. Sanottuun ratkaisuun on päädytty sen vuoksi, että suorituksen maksaja voisi aina ilmoittaa 7 §:ssä tarkoitetut tiedot vasta erillisen pyynnön perusteella suoraan tiedon käyttäjälle ja tulorekisterin käyttäminen ilmoituskanavana on näiden tietojen osalta suorituksen maksajan näkökulmasta vapaaehtoista. Tämä vapaaehtoisuus on seurausta siitä, että pienimmille työnantajille näiden tietojen antaminen tulorekisteriin pakollisesti olisi 7 §:n perusteluissa tarkemmin selostetun mukaisesti merkinnyt olennaista hallinnollisen taakan kasvua nykyisestä. On myös oletettavaa, että tulorekisteriin tapahtuvasta tietojen ilmoittamisesta vain erittäin pieni osa tulisi tapahtumaan paperilomakkeella. Verohallinnon nykyisin vastaanottamissa ilmoituksissa käytettyjen ilmoitustapojen perusteella on arvioitu, että paperilomakkeella annettaisiin vähemmän kuin 1 prosentti kaikista tulorekisteriin annettavista ilmoituksista. Tulorekisterin perustamishankkeessa tehtyjen selvitysten perusteella nämä lomakkeella ilmoittavat suorituksen maksajat olisivat valtaosaltaan samasta pienten työnantajien joukosta, jotka muutoinkaan eivät käyttäisi tulorekisteriä 7 §:n mukaisten tietojen ilmoittamiskanavana. Tällaisten suorituksen maksajien osalta täydentävien tietojen antaminen tulisi tapahtumaan nykyisiä olemassa olevia ilmoitusmenettelyjä hyödyntäen ja ne sisältävät valmiiksi olemassa olevat menettelyt myös paperilla ilmoittamiseen. Tämän vuoksi näille tiedoille ei olisi tarkoituksenmukaista rakentaa enää toista rinnakkaista paperilla ilmoittamisen menettelyä tulorekisteriin, vaan paperilla ilmoittaminen tapahtuisi jatkossakin nykyiseen tapaan suorituksen maksajalta suoraan tiedon käyttäjälle.

Pykälän 2 momentin mukaan suorituksen maksajan olisi allekirjoitettava Tulorekisteriyksikölle annettavat ilmoitukset. Allekirjoitusvelvollisuus olisi tarpeen, koska tulorekisteriin annettujen ja sieltä edelleen Verohallinnolle välitettyjen tietojen perusteella Verohallinto muodostaa työnantajasuorituksen maksuvelvoitteen, jota koskeva tieto välittyisi Verohallinnon ylläpitämään Verohallinnon sähköiseen asiointipalveluun, Oma Vero palveluun. Säännös vastaisi oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain voimassa olevia säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sähköisesti annettavien ilmoitusten sähköisestä allekirjoittamisesta. Säännös vastaisi oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain voimassa olevia säännöksiä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Verohallinnolle oikeus antaa tarkempia määräyksiä sähköisten ilmoitusten antamisessa käytettävistä menettelyistä sekä ilmoitusten varmentamistavoista. Myös tämä säännös vastaisi oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain voimassa olevia säännöksiä.

12 §. *Tietojen antamisaika*. Pykälässä olisi säännökset Tulorekisteriyksikölle annettavien tietojen antamisajankohdista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Tulorekisteriyksikölle annettavien tietojen antamisaikaa koskeva pääsääntö. Sen mukaan 6 ja 8 §:ssä tarkoitetut tiedot olisi annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä 3 §:ssä määritellyn maksupäivän jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kotitalouksia ja kuolinpesiä koskevasta poikkeuksesta 1 momentin pääsääntöön. Ennakkoperintälain 31 §:ssä tarkoitettuun työnantajarekisteriin kuulumaton luonnollinen henkilö ja kuolinpesä voisivat antaa tiedot kuukausittain viimeistään maksukuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä. Mainittuun työnantajare-

kisteriin kuuluvan luonnollisen henkilön tai kuolinpesän olisi kuitenkin aina annettava tiedot 1 momentin mukaisessa ajassa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tietojen antamisajasta silloin, kun tulonsaajalle ei makseta lainkaan rahasuoritusta, mutta hänelle on muutoin annettu ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluva etu tai suoritus. Pykälän 1 momentin mukainen määräaika ei sovellu näihin tilanteisiin, koska rahasuorituksen puuttuessa maksupäivää ei ole. Tällöin suorituksen maksajan tulisi antaa kalenterikuukauden aikana annettuja etuja ja suorituksia koskevat tiedot viimeistään seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä. Käytännössä kohta koskisi esimerkiksi tilannetta, jossa työnantaja on antanut työntekijälle luontoisedun – esimerkiksi asunto- tai autoedun – ilman, että työntekijälle on maksettu lainkaan rahapalkkaa. Jos tulonsaajalle maksettaisiin muuna kuin rahana annetun etuuden tai suorituksen lisäksi myös rahasuoritusta, tulisi kaikki tulonsaajaa koskevat tiedot aina antaa 1 momentin pääsäännön mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin työntekijän eläkelain 72 §:ssä tarkoitettua vakuutuspalkkaa koskevien tietojen antamisajasta. Tiedot voitaisiin antaa kuukausittain viimeistään työskentelyä seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä. Lyhyelle työkomennukselle vakuutuspalkkaa ei yleensä tarvitse määritellä. Jos työkomennus kuitenkin jatkuu ja vakuutuspalkka tulisi näin määriteltäväksi takautuvasti työkomennuksen alusta lukien, tulisi takautuvat tiedot vakuutuspalkasta ilmoittaa viimeistään sitä kalenterikuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä, jonka aikana suorituksen maksajan velvollisuus vakuutuspalkan määrittämiseen on ilmennyt. Tämän jälkeen vakuutuspalkkaa koskevat tiedot annettaisiin kuukausittain viimeistään työskentelyä seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin 6 §:n 2 momentin 16 kohdassa tarkoitettujen perusteettomia etuja sekä tulonsaajalle maksetuista suorituksista takaisin perittyjä määriä koskevien tietojen antamisajasta. Momentin nojalla tiedot perusteettomista eduista olisi annettava ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kuukauden kuluessa sen jälkeen kun perusteeton etu on havaittu ja tiedot tulonsaajalle maksetuista suorituksista takaisin perityistä määristä viimeistään viidentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona tieto takaisin perityn määrän maksamisesta, sen maksajasta ja siitä, mihin suoritukseen maksu liittyy, on saatu.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin 6 §:n 2 momentin 17 kohdassa tarkoitettujen ulkomaisen työnantajan antamien vuokrattujen työntekijöiden työskentelyn arvioitua kestoa ja palkan määrää sekä työn teettäjää koskevien tietojen antamisajasta. Momentin nojalla nämä tiedot olisi annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä ensimmäisen vuokratulle työntekijälle maksetun palkan maksupäivän jälkeen. Kyseiset tiedot sisältävä ilmoitus (”ilmoitus vuokratyöntekijästä, jonka työnantaja ja palkanmaksaja ovat ulkomailla”) annetaan nykyisin viimeistään työskentelyn aloittamista seuraavan kuukauden loppuun mennessä. Käytännössä ulkomainen vuokratyönantaja tietää kyseisellä lomakkeella annettavat tiedot, kuten tiedon siitä mille työn teettäjälle työntekijä on vuokrattu, jo ennen ensimmäistä palkanmaksua. Ulkomainen työnantaja voi näin ollen ilmoittaa nämä tiedot samaan aikaan kuin se muutoinkin ilmoittaa palkan tulorekisteriin. Tällöin työnantajan ei tarvitse antaa tietoja enää erikseen paperilomakkeella, kuten nykyisin.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin 6 §:n 2 momentin 18 kohdassa tarkoitettujen Pohjoismaiden välillä virka-avusta veroasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetulla lailla täytäntöön pannun veron kannosta ja siirrosta annetun sopimuksen tarkoittamien velvoitteiden toteuttamiseksi tarvittavien tietojen antamisajasta. Momentin nojalla nämä tiedot olisi annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä ensimmäisen ulkomaan työskentelystä maksetun palkan maksupäivän jälkeen.

Nykyisin Verohallinto ohjeistaa, että työnantajan on annettava ennakonpidätyksen toimittamista koskevat tiedot sisältävä NT1-lomake jo ennen ulkomailla työskentelyn alkua. Ennakonpidätyksen toimittamatta jättämistä koskevat tiedot sisältävä NT2-lomake taas on nykyisin annettava kuukauden kuluessa siitä, kun ennakonpidätys jätetään ensimmäisen kerran toimittamatta. Käytännössä työnantajan on kuitenkin jo ennen ensimmäistä ulkomaan työskentelystä maksettavan palkan maksua arvioitava, onko suorituksesta toimitettava ennakonpidätys Suomeen. Työnantaja voi siten ilmoittaa tulorekisteriin jo ensimmäisen ulkomaan työskentelystä maksettavan palkan maksun yhteydessä tiedon ennakonpidätyksen toimittamisesta tai toimittamatta jättämisestä Verohallinnon nykyisiä NT1- tai NT2-lomakkeita vastaavana tietona.

Vaikka Suomeen aluksi toimitetaan ennakonpidätys, voi myöhemmin varmistua, että kuuden kuukauden sääntö soveltuukin. Tällöin työnantaja on aluksi antanut Pohjoismaisissa työskentelytilanteissa NT1-tiedot. Kun kuuden kuukauden säännön soveltuminen on varmistunut, työnantaja voi oma-aloitteisesti jättää ennakonpidätyksen toimittamatta Suomeen ja lisäksi tällöin on annettava tulorekisteriin NT2-tiedot. TREKK-sopimuksen mukaisesti työnantaja ei voi tällöin palauttaa ennakonpidätyksiä työntekijälle, vaan ennakoiden siirtäminen tapahtuu viranomaisaloitteisesti.

Samoin on meneteltävä pohjoismaisissa tilanteissa, joissa kuuden kuukauden sääntö ei sovellu ja työskentelyvaltion verosopimuksen mukainen oikeus verottaa työskentelystä saatua palkkaa selviää vasta työskentelyn kestäessä. Tällöinkin on ensin annettu tieto ennakonpidätyksen toimittamisesta NT1-tietoina. Kun työskentelyvaltion verotusoikeus on selvinnyt, jätetään ennakonpidätykset Suomeen toimittamatta työntekijälle tehdyn verokortin perusteella, jolla on huomioitu kaksinkertaisen verotuksen poistaminen Suomessa. Tällöin työnantajan on myös annettava tieto ennakonpidätyksen toimittamatta jättämisestä NT2-tietoina.

Pykälän 8 momentissa säädettäisiin 6 §:n 2 momentin 19 kohdassa tarkoitettujen ulkomaan työskentelyä koskevien tietojen antamisajasta silloin, kun työnantaja on jättänyt toimittamatta palkasta ennakonpidätyksen ulkomaantyötuloa koskevan tuloverolain 77 §:n nojalla. NT2-tiedot on annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä ensimmäisen ulkomaan työskentelystä maksetun palkan maksupäivän jälkeen. Tiedot Suomessa oleskeluajoista voidaan kuitenkin antaa viimeistään maksuvuotta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

Tulorekisterin myötä poistuu nykyinen lomake työnantajan ilmoitus ulkomaanpalkasta (lomake 5053), joka annetaan Verohallinnolle paperilomakkeella viimeistään verovuotta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Kyseiseltä lomakkeelta jää kuitenkin annettavaksi tiedot Suomessa oleskeluajoista. Muutoin tuloverolain 77 §:n ulkomaan työskentelyä koskevat tiedot annetaan tulorekisteriin NT2-tietoina. Suomessa oleskeluaikoja ei kuitenkaan yleensä tiedetä vielä palkanmaksun yhteydessä, vaan työntekijä voi ilmoittaa ne työnantajalle jälkikäteen. Suomessa oleskeluajat voidaan ilmoittaa tulorekisteriin viimeistään maksuvuotta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

Jos kuuden kuukauden säännön soveltuminen selviää vasta myöhemmin työskentelyn kestäessä, voi työnantaja antaa NT2-tiedot takautuvasti siinä vaiheessa kun varmistuu, että kuuden kuukauden sääntö soveltuu ja ennakonpidätys jätetään toimittamatta.

Pykälän 9 momentissa säädettäisiin 6 §:n 2 momentin 20 ja 21 kohdissa sekä 3 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen työnantajan sairausvakuutusmaksua sekä muita sosiaalivakuutusmaksuja koskevien tietojen antamisajasta. Momentin nojalla nämä tiedot olisi annettava viimeistään maksukuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä.

Pykälän 10 momentin nojalla ennakkoperintälain 31 §:ssä tarkoitettuun työnantajarekisteriin merkityn työnantajan olisi viimeistään kyseistä kalenterikuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä annettava 6 §:n 4 momentissa tarkoitettu tieto siitä, että tapahtumia, joista 6 §:n 2 tai 3 momentin nojalla talletetaan tietoja, ei ole kalenterikuukauden aikana ollut. Tieto voitaisiin antaa myös etukäteen ja yhdellä kertaa kuukautta pidemmältäkin ajalta. Tieto olisi kuitenkin mahdollista antaa etukäteen enintään kuudelta kalenterikuukaudelta.

Pykälän 11 momentissa säädettäisiin tietojen antamisen määräajasta siinä tapauksessa, että tiedot annetaan paperilomakkeella postitse. Tällöin 1—7 ja 8—11 momentissa tarkoitettu määräaika olisi viiden kalenteripäivän sijaan kahdeksan kalenteripäivää. Määräajan laskenta tapahtuisi hallintolain 18 §:n 2 momentin mukaisesti, jolloin ilmoituksen antamispäiväksi katsotaan päivä, jona asiakirja on annettu viranomaiselle, saapunut viranomaisen postilokeroon tai viranomaiselle on toimitettu ilmoitus lähetyksen saapumisesta postiyritykseen. Paperilla ilmoitettaessa viiden päivän määräaika on arvioitu kohtuuttoman lyhyeksi, jotta suorituksen maksaja postin kulkemiseen tarvittava aika huomioon ottaen voisi sen puitteissa täyttää velvollisuutensa tietojen antamiseen. Postin kulkemiseen tarvittava aika huomioiden kahdeksan päivän määräajan on arvioitu vastaavan sähköisessä ilmoittamisessa sovellettavaa viiden päivän määräaikaa ja jättävän tiedot paperilla antavalle suorituksen maksajalle saman ajan tietojen antamiseen kuin ilmoitettaessa tiedot sähköisesti. Pidennetty määräaika ei kuitenkaan koskisi sellaisia tietoja, jotka on ilmoitettava vain kerran vuodessa seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

Pykälän 12 momentin mukaan Verohallinto voisi määräyksellään pidentää 1—3 ja 11 momentissa säädettyjä määräaikoja sellaisten 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen osalta, joiden antaminen mainittujen määräaikojen sisällä ei ole verotuksen toimittamisen ja verovalvonnan kannalta välttämätöntä. Säännös olisi tarpeen sen vuoksi, että joitakin 6 §:n 2 momentin nojalla tulorekisteriin annettavia tietoja ei tosiasiassa tarvita verotuksen toimittamisessa tai verovalvonnassa jokaisen palkanmaksun yhteydessä ilmoitettuina eikä suorituksen maksajan näkökulmasta olisi kohtuullista vaatia niitä ilmoitettavaksi jokaisen maksutapahtuman yhteydessä. Esimerkkinä tällaisesta tiedosta voidaan mainita autoetuautolla verovuoden aikana ajettujen kilometrien yhteismäärä. Momentin nojalla Verohallinto voisi antaa määräyksen siitä, että tällaisia tietoja voidaan antaa harvemmin kuin jokaisen maksutapahtuman yhteydessä. Momentin nojalla Verohallinto voisi pidentää vain sellaisten tietojen antamisaikaa, jotka on annettava tulorekisteriin ainoastaan 6 §:n 2 momentin nojalla ja joita käytetään yksinomaan verotuksen toimittamisessa tai verovalvonnassa. Verohallinto ei voisi momentin nojalla pidentää sellaisten tietojen antamisaikaa, jotka on annettava tulorekisteriin myös 6 §:n 3 momentissa tarkoitettujen säännösten nojalla muuta tarkoitusta kuin verotuksen toimittamista tai verovalvontaa varten.

Kaikkiin pykälässä tarkoitettuihin määräaikoihin sovellettaisiin säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia (150/1930). Jos tässä pykälässä tarkoitettu määräpäivä olisi säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu arkilauantai tai pyhäpäivä, siirtyisi määräaika mainitun säännöksen nojalla aina seuraavaan arkipäivään.

Pykälässä ei olisi säännöksiä 7 §:n nojalla annettavien täydentävien tietojen antamisajasta, koska niiden osalta tulorekisterin käyttäminen ilmoituskanavana on suorituksen maksajan näkökulmasta vapaaehtoista. Näin ollen tiedoille ei voida myöskään säätää suorituksen maksajan näkökulmasta velvoittavaa antamisaikaa ja osa tiedoista on ylipäätään luonteeltaan sellaisia, että suorituksen maksajalla ei ole niitä käytettävissään vielä silloin, kun se antaa 6 §:ssä tarkoitetut tiedot. Tällaisia ovat esimerkiksi työstä poissaolojen ajanjaksoja koskevat tiedot tietyltä palkanmaksukaudelta silloin, kun palkka maksetaan jo ennen kyseisen palkanmaksukauden päättymistä. Suorituksen maksaja voisi siten halutessaan antaa 7 §:ssä tarkoitettuja tietoja

vielä pykälässä säädettyjen määräaikojen jälkeenkin. Suosituksena kuitenkin olisi, että myös 7 §:ssä tarkoitetut tiedot annettaisiin samassa yhteydessä 6 §:ssä tarkoitettujen tietojen kanssa siltä osin kuin ne tuolloin ovat suorituksen maksajan tiedossa.

5 luku. Tietojen luovutus tulotietojärjestelmästä

13 §. *Tiedon käyttäjien oikeus saada tietoja tulotietojärjestelmästä*. Pykälässä säädettäisiin siitä, mille tiedon käyttäjille ja mihin muun lain mukaiseen tarkoitukseen tulorekisterin tietoja voidaan välittää ja luovuttaa.

Pykälän 1 momentin johdantolauseen mukaisesti tiedon käyttäjille välitettäisiin ja luovutettaisiin ne tulorekisterin tiedot, jotka tiedon käyttäjällä on oikeus salassapitoa koskevien säännösten estämättä saada suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että suorituksen maksaja päättäisi tiedon antamisesta tulorekisteriin, mutta tulorekisteriin talletettujen tietojen antamisesta edelleen tiedon käyttäjille päättäisi Tulorekisteriyksikkö. Tulorekisteriyksikkö voisi antaa tiedot tiedon käyttäjälle aina silloin kun erityislaissa on säädetty, että tiedon käyttäjällä on oikeus saada mainitut tiedot joko suoraan suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä.

Ilman 13 §:n 1 momentin johdantolauseen säännöstäkin Tulorekisteriyksiköllä olisi useimmissa tilanteissa oikeus luovuttaa sinne talletetut tulotiedot ja muut tiedot tiedon käyttäjille. Näin siksi, että käytännössä kaikkien tiedon käyttäjien osalta on säädetty oikeudesta salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada viranomaiselta tai muulta taholta tiedot seikoista, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä tässä laissa mainittujen tehtävien toimeenpanossa. Koska nämä viranomaisia ja muita tahoja koskevat tiedonsaantioikeussäännökset ovat tavallisesti sidotut tietojen välttämättömyysvaatimukseen, on ehdotettu säännös tarpeen, jotta Tulorekisteriyksikkö voisi luovuttaa tiedon käyttäjälle ne samat tiedot, jotka suorituksen maksaja olisi velvollinen luovuttamaan. Säännös siis mahdollistaisi myös tarpeellisten tietojen luovuttamisen silloin, kun tiedon käyttäjälle on säädetty oikeus saada tarpeellisia tietoja.

Jäljempänä selostetaan käyttäjäkohtaisesti niitä käyttötarkoituksia, joihin tietoja 1—25 kohtien nojalla voitaisiin luovuttaa. Tiedon käyttäjiä ja näiden tehtäviä on kuvattu myös yleisperustelujen jaksoissa 2.1.3—2.1.18.

Jäljempänä ei kuvata säännöksiä, joiden nojalla tiedon käyttäjä on oikeutettu oma-aloitteisesti antamaan tietoja toiselle tiedon käyttäjälle. Tiedon käyttäjän oikeus saada tietoja tulorekisteristä ei perustuisi yhdenkään tiedon käyttäjän osalta toisen tiedon käyttäjän oma-aloitteiseen tiedonanto-oikeuteen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Verohallinnolle verotusta sekä 22 ja 23 §:ssä säädetyn myöhästymismaksun määräämistä varten. Verohallinnosta annetun lain 2 §:n mukaan Verohallinnon tehtävänä on verotuksen toimittaminen, verovalvonta, verojen ja maksujen kanto, perintä ja tilitys sekä veronsaajien oikeudenvalvonta sen mukaan kuin erikseen säädetään.

Verohallinnosta annetun lain 2 §:n 3 momentin mukaan Verohallinnon tulee myös suorittaa ne selvitys-, kokeilu-, seuranta- ja suunnittelutehtävät sekä muut tehtävät, jotka valtiovarainministeriö sille antaa tai jotka sille erikseen säädetään taikka määrätään. Myöhästymismaksun määräämisessä on kyse tällaisesta Verohallinnolle erikseen säädetystä tehtävästä. Myöhästymismaksun määrääminen edellyttää tietyissä tilanteissa tietoa myöhässä ilmoitetusta eläkkeen perusteena olevasta työansiosta, jolloin tieto on välttämätön, jotta Verohallinto voi suoriutua

mainitusta tehtävästä. Verohallinnon oikeudesta saada mainittu tieto säädettäisiin verotusmenettelystä annetussa laissa tämän esityksen kolmannen lakiehdotuksen mukaisesti.

Verohallinto saisi muut tulorekisterin piiriin kuuluvat toimintaansa varten tarvitsemat tiedot kokonaisuudessaan suoritusten maksajiin kohdistuvien tiedonantovelvollisuuksien nojalla, joista säädetään verotusmenettelystä annetun lain 3 luvussa ja sen nojalla annetussa Verohallinnon yleistä tiedonantovelvollisuutta koskevassa päätöksessä, sekä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 16 §:ssä. Tietosisältöä on kuvattu tulorekisterin tietosisältöä määrittelevässä 6 §:n 2 momentissa.

Verotusmenettelystä annetun lain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maksamistaan tai välittämistään rahanarvoisista suorituksista, niiden oikaisuista, saajista ja suoritusten perusteista. Rahanarvoisella suorituksella tarkoitetaan muun muassa palkkaa, luontoisetua ja palkkiota sekä työstä, tehtävästä tai palveluksesta maksettua korvausta sekä palkintoa, apurahaa, stipendiä, tunnustuspalkintoa, opintotukea, kustannusten korvausta, eläkettä, pitkäaikaissäästämissopimukseen perustuvaa suoritusta ja veronalaista tuloa, sosiaalietuutta, osinkoa, osakaslainaa, rahasto-osuuden tuottoa, korkoa, vuokraa ja vakuutuskorvausta sekä tekijänoikeudesta, patentista, kaivosoikeudesta tai muusta sen kaltaisesta oikeudesta maksettua korvausta. Tiedot on toimitettava Verohallinnolle, vaikka suoritus olisi maksettu ennakonpidätystä toimittamatta taikka suoritus olisi maksettu tai välitetty rajoitetusti verovelvolliselle taikka kyseinen tulo olisi saajalleen verosta vapaa.

Verotusmenettelystä annetun lain 15 a §:n mukaan ulkomaisen työnantajan on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot tuloverolain 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetun vuokratun työntekijän työskentelyn arvioidusta kestosta ja palkan määrästä sekä työn teettäjästä, jos kansainvälinen sopimus ei estä veron perimistä työntekijän palkasta. Ulkomaisen työnantajan on vuosittain toimitettava Verohallinnolle 15 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksamastaan: 1) tuloverolain 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetusta palkasta, jos kansainvälinen sopimus ei estä veron perimistä palkasta; 2) muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta palkasta silloin, kun palkansaaja jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan. Edellä säädetystä poiketen on työntekijöiden lähettämisestä annetun lain (447/2016) 8 §:n mukaisesti asetetun edustajan toimitettava Verohallinnolle tässä tarkoitetut tiedot silloin, kun hänen edustamaansa ulkomaista työnantajaa ei ole merkitty ennakkoperintärekisteriin.

Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 29 §:n mukaan sivullisen yleiseen tiedonantovelvollisuuteen sovelletaan muun ohella, mitä verotusmenettelystä annetun lain 15 ja 15 a §:ssä säädetään. Työnantajan on lisäksi annettava Verohallinnolle vuosittain työnantajan sairausvakuutusmaksua koskevat tiedot.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 10 §:n mukaan Verohallinto saa henkilötietojen suojaa ja asiakirjojen salassapitoa koskevien säännösten estämättä käyttää ja käsitellä tiettyä verotusasiaa varten saamiaan ja laatimiaan verotustietoja muidenkin Verohallinnosta annetun lain 2 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseksi.

Momentin 1 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi edellä mainituissa laeissa tiedonantovelvollisuudesta säädettyä sekä verotusmenettelystä annetussa laissa määriteltyä käyttötarkoitusta.

Momentin 2 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin työntekijän eläkelain 2 §:ssä tarkoitetulle eläkelaitokselle. Mainittuja eläkelaitoksia ovat työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa tarkoitetut työeläkevakuutusyhtiöt, vakuutuskassalaissa tarkoitetut eläkekassat sekä eläkesäätiölaissa tarkoitetut eläkesäätiöt, joissa työnantaja voi järjestää laissa säädetyn eläketurvan.

Tietoja voitaisiin luovuttaa 3 §:ssä tarkoitetuissa yksityisissä ja julkisissa työeläkelaeissa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten. Tarkoitettuja työeläkelakeja ovat työntekijän eläkelaki, merimieseläkelaki, yrittäjän eläkelaki, maatalousyrittäjän eläkelaki, julkisten alojen eläkelaki, ortodoksisesta kirkosta annettu laki (985/2006), Suomen Pankista annetun lain 11 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla annettu eläkesääntö sekä eräiden valtakunnassa voimassa olevien valtion eläkkeitä koskevien säännösten soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annettu maakuntalaki (ÅFS 54/2007). Mainittujen työeläkelakien lisäksi tietoja voitaisiin luovuttaa EU:n sosiaaliturvaa koskevissa asetuksissa tai Suomea sitovissa sosiaaliturvasopimuksissa tarkoitettujen tehtävien täytäntöön panemiseksi.

Yksityisen työnantajan on järjestettävä työntekijänsä eläketurva joko työeläkevakuutusyhtiössä, eläkekassassa tai eläkesäätiössä. Työnantajan ilmoitusvelvollisuudesta eläkelaitokselle säädetään työntekijän eläkelain 144 ja 147 §:ssä. Työnantajat jaetaan työeläkelakien mukaista eläketurvaa järjestettäessä sopimustyönantajiin ja tilapäisiin työnantajiin. Työntekijän eläkelain 144 §:n mukaan vakuutussopimuksen tehneen työnantajan on ilmoitettava työeläkevakuutusyhtiölle vakuutussopimuksen mukaisessa määräajassa tunnistetietonsa, mainitun lain mukaisessa työsuhteessa työskentelevien työntekijöidensä nimet, henkilötunnukset ja palkkatiedot siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös työnantajaa, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan eläkekassassa tai eläkesäätiössä.

Työntekijän eläkelain 147 §:n mukaan tilapäinen työnantaja voi järjestää työntekijänsä eläketurvan työeläkevakuutusyhtiössä tekemättä vakuutushakemusta, jos työnantajan palveluksessa ei ole jatkuvasti työntekijää ja työnantajan määräaikaisissa työsuhteissa oleville työntekijöille kuuden kuukauden ajalta maksamat palkat yhteensä ovat alle 8 334 euroa (vuoden 2017 indeksillä tarkistettu määrä). Tällöin työnantajan on ilmoitettava tunnistetietonsa, työntekijänsä nimi, henkilötunnus ja palkkatiedot valitsemaansa työeläkevakuutusyhtiöön ja maksettava ilmoitettuun palkkaan perustuva työeläkevakuutusmaksu. Jatkossa sekä vakuutussopimuksen tehneiden työnantajien että tilapäisten työnantajien ilmoitukset eläkelaitoksille kulkisivat tulorekisterin kautta.

Eläkelaitokset käyttävät tulorekisterin tietoja lakisääteisen työeläketurvan toimeenpanoon, jota on muun muassa työeläkkeiden myöntäminen ja maksaminen, työeläkevakuutusmaksun määrääminen ja vakuuttamisen valvonta.

Työeläketurvan toimeenpanossa tarvittavien tietojen antamisesta ja saamisesta säädetään työntekijän eläkelain 14 luvussa. Työntekijän eläkelain 195 §:n mukaan työnantaja on velvollinen antamaan tiedot työntekijän työskentelystä ja työolosuhteista tai muista vastaavista seikoista eläkelaitokselle, jos niitä tarvitaan käsiteltävänä olevan vakuuttamis-, eläke- tai kuntoutusasian ratkaisemiseksi tai muuten työntekijän eläkelain mukaisten tehtävien toimeenpanossa.

Työntekijän eläkelain 198 §:n mukaan eläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada muun ohella työnantajalta tai muulta työn teon perusteella korvausta maksavalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan vakuuttamis-, eläke- tai etuusasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä työntekijän eläkelaissa tai Eläketurvakeskuksesta annetussa laissa, EU:n sosiaaliturvan perusasetuksessa tai EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksessa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa.

Eläkelaitoksella on lisäksi salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus saada eläketurvaa hoitavalta toiselta eläkelaitokselta työeläkeotetta ja työeläkeasioiden ennakkoneuvontaa varten välttämättömät tiedot työeläkelakien mukaisesta eläketurvasta. Eläkelaitoksella on oikeus saada vastaavat tiedot myös Eläketurvakeskukselta.

Tietoja muilta viranomaisilta ja eläkelaitoksilta tarvitaan muun muassa myönnettäessä eläkkeitä viimeisenä eläkelaitoksena sekä ensisijaisen etuuden vähentämistä varten.

Eläkevakuutusmaksun määräämiseen ja vakuuttamisen valvontaan eläkelaitokset tarvitsevat tulorekisteristä omien asiakkaidensa tiedot. Asiakkuus määräytyy sen perusteella, missä eläkelaitoksessa työnantaja on työntekijöidensä eläketurvan järjestänyt. Samalla työnantajalla voi olla vakuutussopimus samaan aikaa useammassa eläkelaitoksessa. Etuuden karttumiseen, myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät tiedot eläkelaitokset tarvitsevat kustakin vakuutetusta riippumatta siitä, missä eläkelaitoksessa tulonsaaja on kulloinkin ollut vakuutettuna, eli eläkelaitoksella on oikeus saada kaikki etuudensaajaa tai -hakijaa koskevat etuuden määräämiseksi välttämättömät tiedot.

Työeläkejärjestelmässä on vuoden 2007 alussa otettu käyttöön ansaintajärjestelmä, johon kerätään ja tallennetaan eläkevakuutustoiminnan ja eläkkeen määräytymisen perusteena olevat työeläkejärjestelmässä vakuutettuina olevien henkilöiden ansaintatiedot riippumatta siitä, minkä työeläkelain mukaan työansiot on vakuutettu. Ansaintajärjestelmää ylläpitää eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen yhdessä omistama Arek Oy.

Työnantajilta saadut ansiotiedot välittyvät ansaintajärjestelmään. Työeläkkeet ja työnantajille määrättävät työeläkevakuutusmaksut määräytyvät ansaintajärjestelmään tallennettujen ansaintatietojen perusteella. Ansaintajärjestelmässä olevat tiedot ovat Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten omistamia ja ylläpitämiä. Eläketurvakeskus ja eläkelaitokset toimivat rekisterinpitäjinä omien tietojensa osalta ja ovat lisäksi kahdenvälisin sopimuksin sopineet erilaisten rekisteritietojen välittämisestä toisilleen ja Arek Oy:lle. Jatkossa tulorekisteristä välitetään tiedot ansaintajärjestelmään kunkin eläkelaitoksen tietopyyntöjen ja tiedonsaantioikeuksien mukaisesti eläkelaitosten käyttöä varten.

Momentin 3 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Merimieseläkekassalle merimieseläkelaissa 2 kohdassa tarkoitetuissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten.

Merimieseläkelain 138 §:ssä säädetään eläketurvan järjestämisestä. Työnantajan on ilmoitettava tunnistetietonsa ja järjestettävä työntekijälleen eläketurva Merimieseläkekassassa viimeistään työskentelykuukautta toiseksi seuraavan kalenterikuukauden 10. päivä.

Merimieseläkelain 139 §:n mukaan työnantajan on kuukausittain tehtävä kunkin työntekijän osalta erikseen Merimieseläkekassalle kuukausi-ilmoitus, josta ilmenee työntekijän nimi ja henkilötunnus, työntekijän kalenterikuukauden työansio, työntekijän merimieseläkelain 224 a §:ssä tarkoitettujen palveluaikaa laskettaessa huomioon otettavien päivien lukumäärä kalenterikuukaudelta (palkkapäivät) ja työntekijän palveluasema kalenterikuukauden päättyessä Liikenteen turvallisuusviraston pitämässä merimiesrekisterissä (toimikoodi).

Merimieseläkelain mukainen eläkkeeseen oikeuttava työansio määräytyy vastaavasti kuin työntekijän eläkelain mukainen eläkkeeseen oikeuttava työansio.

Merimieseläkelain 219 §:n mukaan työnantaja on velvollinen antamaan tiedot, jos käsiteltävänä olevan vakuuttamis-, eläke- tai kuntoutusasian ratkaisemiseksi tai muuten merimieseläke-

lain mukaisten tehtävien toimeenpanossa tarvitaan tietoja työntekijän työskentelystä ja työolosuhteista tai muista vastaavista seikoista.

Merimieseläkelain 215 §:ssä on viittaukset työntekijän eläkelain tiedon saantia koskeviin säännöksiin. Viittauksen perusteella tietojen saantiin sovelletaan työntekijän eläkelain 198 §:ää.

Merimieseläkelain 221 §:n mukaan eläkekassalla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada merimieseläkelain 162 §:ssä säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi välttämättömät tiedot työnantajalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia. Merimieseläkelain 162 §:n mukaan eläkekassa valvoo, että työnantaja täyttää lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuutensa.

Tietoja muilta viranomaisilta ja eläkelaitoksilta tarvitaan muun muassa myönnettäessä eläkkeitä viimeisenä eläkelaitoksena sekä ensisijaisen etuuden vähentämistä varten.

Vastaavalla tavalla kuin 2 kohdassa on kuvattu, Merimieseläkekassa tarvitsee vakuuttamiseen ja sen valvontaan tulorekisteristä omien asiakkaidensa tiedot. Sen sijaan eläkkeen karttumiseen, myöntämiseen ja maksamiseen sekä kuntoutusetuuksien määräytymiseen liittyvät tiedot Merimieseläkekassa tarvitsee kustakin vakuutetusta riippumatta siitä, missä eläkelaitoksessa tulonsaaja on kulloinkin ollut vakuutettuna.

Momentin 3 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi merimieseläkelaissa säädettyjä Merimieseläkekassan tiedonsaantioikeuksia

Momentin 4 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maatalousyrittäjän eläkelaissa sekä momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten.

Maatalousyrittäjän eläkelain 141 §:n mukaan maatalousyrittäjällä on velvollisuus antaa Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle tiedot mainitun lain mukaisen maatalousyrittäjätoimintansa alkamisesta sekä maatalousyrittäjätoimintansa laadussa, laajuudessa tai muodossa taikka maatalousyrittäjän työpanoksessa tapahtuvista olennaisista muutoksista sekä maatalousyrittäjätoiminnan päättymisestä. Vastaava velvollisuus on maatalousyrittäjän eläkelain 141 a §:n mukaan myös apurahansaajalla.

Maatalousyrittäjän eläkelain 143 §:n mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada muun ohella veroviranomaiselta tiedot, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa. Maatalousyrittäjien eläkelaitos tarvitsee tietoja esimerkiksi maatalousyrittäjien ja apurahansaajien vakuuttamisvelvollisuuden valvontaa varten.

Maatalousyrittäjän eläkelakia toimeenpantaessa sovelletaan lisäksi maatalousyrittäjän eläkelain 138 §:n viittaussäännöksen nojalla työntekijän eläkelain tietojen antamista ja saamista koskevia säännöksiä. Sovellettavaksi tulevat muun muassa 195 §, jossa säädetään työnantajan velvollisuudesta antaa tietoja, ja 198 §, jossa säädetään oikeudesta saada tietoja asian ratkaisemiseksi ja lakisääteisten tehtävien toimeenpanemiseksi. Työntekijän eläkelain 195 §:ää sovellettaessa maatalousyrittäjä rinnastetaan työntekijän eläkelaissa tarkoitettuun työnantajaan.

Maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtäviin kuuluu paitsi maatalousyrittäjän eläkelain toimeenpano myös maatalousyrittäjien luopumistukijär-

jestelmien toimeenpano. Tietoja voitaisiin luovuttaa Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle myös maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetussa laissa tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetussa laissa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten. Tällaisia ovat muun muassa luopumistuella olevien ansiotulovalvonta sekä yksittäisten ansiotulorajan ylittämistä koskevien asioiden käsittely. Maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain 70 §:n ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 40 §:n mukaan luopumistukijärjestelmien osalta sovelletaan edellä selostettua työntekijän eläkelain 198 §:ää.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa maatalousyrittäjän eläkelain mukaista vakuuttamis- tai eläkeasiaa, luopumistukiasiaa tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista asiaa käsitellessään käyttää muiden edellä mainittujen tehtävien hoitamista varten saamiaan tietoja, jos on ilmeistä, että nämä tiedot vaikuttavat maatalousyrittäjän eläkelain mukaiseen etuuteen ja tiedot on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa, ja eläkelaitoksella olisi oikeus saada nämä tiedot muutenkin erikseen. Etuuden hakijalle on tällöin ilmoitettava etukäteen mahdollisesta tietojen käytöstä.

Momentin 5 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Kevalle julkisten alojen eläkelaissa (81/2006), momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten.

Julkinen työnantaja on julkisten alojen eläkelain 153 §:n mukaan velvollinen ilmoittamaan Kevalle sen määräämällä tavalla vähintään neljännesvuosittain lain piiriin kuuluvien henkilöiden nimet, henkilötunnukset sekä virka- ja työsuhteiden, julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sopimusten sekä luottamustoimien alkamis- ja päättymispäivät, palkka- ja palkkiotiedot sekä palvelusaikoja ja keskeytyksiä koskevat tiedot. Lisäksi julkinen työnantaja on velvollinen antamaan Kevalle palkka- ja palkkiotiedot kalenterivuoden päättyessä jatkuvista edellä mainituista palvelussuhteista sekä muut henkilöiden eläkeoikeuteen ja jäsenyhteisöjen maksuvelvollisuuteen liittyvät tiedot.

Julkinen työnantaja on myös velvollinen pyynnöstä antamaan Kevalle kaikki sellaiset työntekijän työskentelyä ja työolosuhteita tai muut vastaavat työnantajalta saatavissa olevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä eläketurvan järjestämiseksi ja käsiteltävänä olevan eläkeasian ratkaisemiseksi tai jotka muutoin ovat välttämättömiä mainitun lain mukaisten tehtävien toimeenpanossa. Kevalla on oikeus myös tarkastaa julkisen työnantajan asiakirjoista annettujen tietojen oikeellisuus.

Julkisia työantajia ovat Kevan jäsenyhteisöt, valtio, evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat, seurakuntayhtymät, tuomiokapituli, kirkkohallitus sekä Kansaneläkelaitos. Kevan jäsenyhteisöjä ovat kunnat ja kuntayhtymät sekä Keva ja Kuntien takauskeskus. Laissa säädetyin eräin edellytyksin jäsenyhteisöksi voi liittyä myös kunnallinen osakeyhtiö, säätiö tai yhdistys. Jäsenyhteisöistä säädetään Kevasta annetussa laissa.

Edellä kuvatun ilmoitusvelvollisuuden lisäksi Kevalla on julkisten alojen eläkelain 151 §:n mukaan oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada työnantajalta tai muulta työnteon perusteella korvausta maksavalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia, tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan eläketurvan järjestämistä tai eläke- tai etuusasian ratkaisemista varten, tai jotka muuten ovat välttämättömiä julkisten alojen eläkelaissa, EU:n sosiaaliturvan perusasetuksessa tai EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksessa säädettyjen tai sosiaaliturvasopimuksessa määrättyjen tehtävien toimeenpanossa. Eläkelaitokset tarvitsevat viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan tietoja yksityisen puolen eläkeratkaisuista ja eläkkeiden määristä. Lisäksi ensisijaisen etuuden vähentä-

mistä varten Keva, kuten muutkin eläkelaitokset, tarvitsevat tietoja tapaturma- ja liikennevakuutuslain mukaisista päivärahoista. Yksityiseltä työnantajalta tarvitaan työsuhteiden voimassa oloon ja ansioihin liittyviä tietoja.

Kevalla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada muun eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavalta eläkelaitokselta työntekijän eläkelain 75 §:ssä tarkoitettua työeläkeotetta vastaavien tietojen antamista ja työeläkeasioiden ennakkoneuvontaa varten välttämättömät tiedot työeläkelakien mukaisesta eläketurvasta. Kevalla on oikeus saada vastaavat tiedot myös Eläketurvakeskukselta.

Momentin 5 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi julkisten alojen eläkelain 151 ja 153 §:ssä säädettyjä Kevan tiedonsaantioikeuksia.

Momentin 6 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Eläketurvakeskukselle. Eläketurvakeskus on työntekijän eläkelain 3 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 1—3 kohdassa mainituissa työeläkelaeissa tarkoitetun työeläketurvan toimeenpanon ja kehittämisen yhteiselin.

Eläketurvakeskuksen tehtävistä säädetään eläketurvakeskuksesta annetun lain 2 §:ssä. Säännöksen mukaan eläketurvakeskuksen tehtävänä on muun muassa huolehtia laissa sille määrättyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavista rekistereistä ja eläkelaitosten työeläkelakien mukaista toimintaa varten tarvitsemien tietojen saatavuudesta. Eläketurvakeskus myös valvoo työeläkelakien mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden noudattamista ja ottaa tarvittaessa työnantajan kustannuksella eläkevakuutuksen sekä ratkaisee sovelletaanko työhön työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia tai maatalousyrittäjän eläkelakia. Edelleen Eläketurvakeskus ratkaisee hakemuksesta, onko sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (EU:n sosiaaliturvan perusasetus) ja sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annetun asetuksen (EY) N:o 987/2009 (EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetus) tai Suomen tekemien sosiaaliturvasopimusten sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien säännösten mukaan ulkomailla työskentelevään henkilöön sovellettava Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä. Lisäksi Eläketurvakeskus hoitaa sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (352/2010) tarkoitettuja ulkomaille toimitettaviin eläkehakemuksiin liittyviä yhteyslaitostehtäviä ja muita yhteyselintehtäviä sekä takaisinperintää koskevia tehtäviä. Eläketurvakeskus myös hoitaa eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain (165/1999) 3 §:ssä säädettyjä yhdyslaitostehtäviä ja ratkaisee mikä eläkelaitos on viimeisenä eläkelaitoksena toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen. Eläketurvakeskus ratkaisee eläkehakemuksen, jos työntekijällä ei ole työeläkelakien alaista työskentelyä sekä ratkaisee ja antaa päätöksen siitä, täyttyvätkö edellytykset vakuutusmaksun maksuvelvollisuudesta vapauttamiselle siten kuin työntekijän eläkelain 155 §:ssä säädetään tai vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamiselle siten kuin työntekijän eläkelain 149 §:ssä tai 150 §:n 1 momentissa säädetään Eläketurvakeskus myös lähettää työntekijälle tiedon rekisteriin merkityistä eläkkeeseen oikeuttavista palkattomista ajoista, jos työntekijällä ei ole rekisteriin merkittyjä yksityisten alojen työeläkelakien alaisia ansioita, sekä antaa niistä työntekijän pyynnöstä päätöksen siten kuin työntekijän eläkelain 75 b §:n 3 momentissa säädetään.

Eläketurvakeskukselle tietoja luovutettaisiin työntekijän eläkelain 3 §:ssä tarkoitetuissa työeläkelaeissa, Eläketurvakeskuksesta annetussa laissa ja momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa asetuksissa tai Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa ja valvontavelvollisuuden täyttämistä varten.

Työntekijän eläkelain 198 §:n mukaan Eläketurvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada muun ohella työnantajalta tai muulta työn teon perusteella korvausta maksavalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia, tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan vakuuttamis-, eläke- tai etuusasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä mainitussa laissa tai Eläketurvakeskuksesta annetussa laissa, EU:n sosiaaliturvan perusasetuksessa tai EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksessa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa.

Eläketurvakeskuksella on lisäksi oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada eläketurvaa hoitavalta eläkelaitokselta työeläkeotetta ja työeläkeasioiden ennakkoneuvontaa varten välttämättömät tiedot työeläkelakien mukaisesta eläketurvasta.

Eläketurvakeskus muun muassa antaa työeläkeotteen, kun otteen saajalla ei ole rekisteröityjä työeläkelakien mukaan eläkkeeseen oikeuttavia työansioita lainkaan, mutta hänellä on rekisteröityjä etuusjaksoja.

Eläketurvakeskus valvoo työnantajan vakuuttamisvelvollisuuden ja siihen liittyvän ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä. Työntekijän eläkelain 199 §:n nojalla Eläketurvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada työnantajalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia, tiedot, jotka ovat välttämättömiä mainitun lain 186 §:n 1 momentissa säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi. Eläketurvakeskuksella on lisäksi oikeus saada mainittua tarkoitusta varten veroviranomaisilta joukkotietoina palkkaa tai muuta vastiketta työntekijöille maksaneiden työnantajien nimet, yritys- ja yhteisötunnukset tai työnantajien henkilötunnukset, yhteystiedot ja vuosi-ilmoitukset tai vuosi-ilmoituksia vastaavat tiedot, toimialat sekä tiedot näiden työnantajien työstä maksamista vastikkeista ja niihin liittyvistä työnantajasuorituksista. Eläketurvakeskuksella on oikeus saada edellä tarkoitetut tiedot, vaikka se ei olisi tietopyynnössään yksilöinyt joukkotietona valvontakäsittelyyn otettavia työnantajia tai vaikka valvontakäsittely ei olisi vielä vireillä. Lisäksi Eläketurvakeskuksella on oikeus saada edellä mainitut joukkotiedot, vaikka verotusta ei olisi vielä vahvistettu. Valvontatehtävän täytäntöönpanoa varten Eläketurvakeskuksella on oikeus yhdistää ja käsitellä edellä tarkoitettuja henkilötietoja. Yhdistettyjä tietoja voidaan säilyttää viisi vuotta kuitenkin enintään valvontakäsittelyn päättymiseen saakka. Yhdistettyjä tietoja ei saa luovuttaa edelleen.

Eläketurvakeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä yksilöidyistä tahoista seuraavia tietoja, jotka ovat tarpeellisia työntekijän eläkelain 186 §:n 1 momentissa säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi:

1) työsuojeluviranomaisilta yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä pidettävästä luettelosta ilmenevät työntekijän ja työnantajan yksilöintitiedot, tiedot työskentelyn alkamis- ja päättymispäivistä sekä työnantajan edustajan yhteystiedot;

2) Verohallinnolta yhteisen rakennustyömaan pääurakoitsijan tai muun päätoteuttajan Verohallinnolle toimittamat tiedot yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä työntekijöistä ja itsenäisistä työnsuorittajista yksilöintitietoineen, tiedot työntekijöiden arvioiduista työskentelyajoista työmaalla, tiedot työ- tai toimeksiantosuhteiden laadusta, ulkomaisten työntekijöiden vakuuttamista koskevat tiedot, tiedot työnantajista ja vuokrantyönteettäjistä yksilöinti- ja yhteystietoineen sekä tieto työmaan sijainnista;

3) Verohallinnolta rakentamispalvelujen tilaajan Verohallinnolle toimittamat tiedot urakoitsijoista yksilöinti- ja yhteystietoineen, tiedot urakkasummista, tiedot urakkasopimusten mukaisista alku- ja loppupäivistä, tiedot toimeksiantojen lajeista sekä tieto työmaan sijainnista.

Eläketurvakeskusta annetun lain 4 §:n mukaan Eläketurvakeskuksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus saada toimialaansa kuuluvaan tilasto-, tutkimus- ja kehittämistoimintaan tarvittavat henkilön yksilöintitiedot, tiedot työansioista ja työtuloista sekä muut tiedot tietojen antajan hoitamasta eläkevakuutuksesta ja eläke- ja muusta sosiaaliturvasta eläkelaitoksilta, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta, Kansaneläkelaitokselta, Tapaturmavakuutuskeskukselta, Liikennevakuutuskeskukselta, lakisääteistä tapaturma- ja liikennevakuutusta hoitavalta vakuutusyhtiöltä, Vakuutuskuntoutus VKK ry:ltä sekä sosiaalivakuutuksen alalla toimivalta muulta viranomaiselta tai laitokselta näiden tahojen hoitamasta eläke- ja muusta sosiaaliturvasta.

Eläketurvakeskuksella on oikeus yhdistää ja käyttää eläketurvakeskuksesta annetun lain nojalla saatuja tietoja tai työntekijän eläkelain 197 ja 198 §:n nojalla saamiaan henkilö- ja muita tietoja tutkimus- ja tilastotoiminnan lisäksi työeläketurvan kehittämistä varten tarvittavien selvitysten ja esitysten tekemiseen.

Lisäksi merimieseläkelain 219 §:n mukaan työnantaja on velvollinen antamaan tiedot, jos Eläketurvakeskuksesta annetun lain mukaisten tehtävien toimeenpanossa tarvitaan tietoja työntekijän työskentelystä ja työolosuhteista tai muista vastaavista seikoista.

Momentin 7 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Suomen Pankille eläketurvan toteuttamiseksi. Suomen Pankin virkamiehistä annetun lain (1166/1998) 58 a §:n mukaan Suomen Pankin oikeuteen saada maksutta salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä 58 §:ssä tarkoitetun eläketurvan toteuttamiseksi välttämättömät tiedot sovelletaan, mitä valtion eläkelain 26 §:ssä säädetään Valtiokonttorin oikeudesta tietojen saamiseen.

Valtion eläkelaki on kumoutunut julkisten alojen eläkelain tullessa voimaan vuoden 2017 alusta. Julkisten alojen eläkelain voimaanpanolain 2 §:n 2 momentin mukaan, jos muussa laissa, sen nojalla annetussa säännöksessä tai Euroopan unionin säädöksissä viitataan julkisten alojen eläkelain voimaanpanolailla kumottuihin lakeihin, viittaus tarkoittaa julkisten alojen eläkelain mukaisia vastaavia säännöksiä, jollei julkisten alojen eläkelaista tai voimaanpanolaista muuta johdu.

Momentin 8 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin työttömyysvakuutusrahastolle. työttömyysvakuutusrahaston tehtävänä on määrätä ja periä työttömyysvakuutusmaksut mukaan lukien työttömyysturvan omavastuumaksu ja valvoa työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien velvoitteiden täyttämistä.

Tietoja luovutettaisiin työttömyysvakuutusrahastolle edellä tarkoitettuja tehtäviä varten.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 21 b §:n mukaan työnantajan on ilmoitettava työttömyysvakuutusrahastolle vakuutusvuonna maksamistaan palkoista vakuutusvuotta seuraavan kalenterivuoden tammikuun loppuun mennessä. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos työnantaja ei ole maksanut vakuutusvuonna palkkoja eikä ennakkoa ole määrätty. Työnantajalla on velvollisuus antaa edellä tarkoitettu ilmoitus myös työttömyysvakuutusrahaston vaatimuksesta. Työttömyysvakuutusrahastolla on myös oikeus työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 21 g §:n mukaan tarkastaa työnantajan asiakirjoista tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen oikeellisuus.

Työttömyysvakuutusrahaston oikeudesta saada tietoja työttömyysvakuutusmaksun määräämistä, perintää ja valvontaa varten säädetään työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 22 ja 22 a §:ssä.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 22 §:n mukaan Työttömyysvakuutusrahastolla on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus saada työttömyysvakuutusmaksun määräämistä, perintää ja valvontaa varten muun ohella Eläketurvakeskukselta ja eläkelaitoksilta työnantajakohtaisesti tiedot maksetuista palkoista ja tiedot yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisesti vakuutetuista henkilöistä ja ajanjaksoista, joina henkilöt ovat vakuutettuja mainittujen lakien mukaisesti sekä henkilöille näinä ajanjaksoina maksetuista palkoista sekä palkkaa maksaneiden työnantajien yksilöintitiedot, tarpeelliset tiedot työnantajalta, välttämättömät tiedot julkisuuslain 4 §:n 1 momentin 1—7 kohdassa tarkoitetulta viranomaiselta sekä 2 momentissa tarkoitetulta yhteisöltä ja laitokselta silloin, kun viimeksi mainituilla on tai voi olla tietoja työttömyysvakuutusmaksun määräämiseen, perintään tai valvontaan liittyvistä seikoista.

Työttömyysvakuutusrahastolle työttömyysvakuutusmaksun määräämiseksi ja perimiseksi työnantajalta tarvittavia tietoja ovat erityisesti 21 b §:n ilmoitusvelvollisuutta tukevat selvitykset, kuten raportit yrityksen palkkakirjanpidosta tai kopiot palkkalaskelmista. Työttömyysvakuutusrahastolla on oikeus työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 21 g §:n mukaan tarkastaa työnantajan asiakirjoista työnantajan 22 §:n nojalla antamisen tietojen oikeellisuus.

Lain 22 a §:n mukaan työttömyysvakuutusrahastolla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Verohallinnolta työttömyysvakuutusmaksun määräämistä, perintää ja valvontaa varten tarpeelliset työnantajien yksilöintitiedot, tiedot työnantajan ilmoittamista työnantajasuorituksista, suorituksensaajittain syntymävuodella yksilöidyt tiedot työnantajan verotusta varten ilmoittamista maksetuista palkoista ja niihin rinnastettavista suorituksista sekä palkansaajalta pidätetyistä veroista ja pakollisista vakuutusmaksuista.

Työttömyysvakuutusrahastolla on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus pyynnöstä saada Verohallinnolta yksilöidyistä suorituksensaajista ja työnantajista 1 momentissa tarkoitettuja tietoja vastaavat, käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten välttämättömät tiedot suorituksensaajittain yksilöityinä.

Työttömyysvakuutusrahastolla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Verohallinnolta työnantajiin kohdistuneita verotarkastuksia koskevat työttömyysvakuutusmaksun määräämistä, perintää ja valvontaa varten tarpeelliset työnantajan yksilöintitiedot, työnantajan Verohallinnolle verotusta varten ilmoittamat, palkanmaksua koskevat tiedot ja verotarkastuksessa havaitut palkanmaksuun liittyvien työnantajavelvollisuuksien laiminlyöntiä koskevat tiedot.

Työttömyysvakuutusmaksujen valvonnalla pyritään varmistamaan, että työnantajat eivät laiminlyö vakuuttamisvelvollisuuttaan ja että he ovat ilmoittaneet vakuutusmaksujen perusteeksi oikeat palkkasummat. Valvonta perustuu pääosin työttömyysvakuutustietojen ja Verohallinnolta saatujen palkkatietojen vertailuun. Lisäksi valvonnassa hyödynnetään viranomaisyhteistyön kautta saatavia tietoja.

Edellä mainittujen tehtävien lisäksi työttömyysvakuutusrahasto hoitaa työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksun määräämisen ja perimisen. Oikeudesta tietojen saantiin omavastuu maksun määräämistä varten säädetään työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 24 e §:ssä, jonka mukaan Työttömyyskassoilla ja Kansaneläkelaitoksella on velvollisuus il-

moittaa salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia ja luovutusta koskevien rajoitusten estämättä työttömyysvakuutusrahastolle työntekijää koskevat yksilöintitiedot, tiedot työssäoloehtoon luetuista työsuhteista ja niitä koskevat työnantajien yksilöintitiedot, työttömyyspäivärahaa koskevat tiedot ja muut tiedot, jotka ovat välttämättömiä maksuvelvollisuuden ratkaisemiseksi ja toimeenpanemiseksi. Lain 24 e §:n 3 momentin mukaan Finanssivalvonnan ja Kansaneläkelaitoksen on annettava työttömyysvakuutusrahastolle salassapitosäännösten ja muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä henkilötunnus, työttömyyskassan numero ja tieto ensimmäisestä lisäpäivästä niistä henkilöistä, joiden oikeus lisäpäiviin on alkanut edeltäneiden kuuden kuukauden aikana ja huhtikuun loppuun mennessä henkilötunnus ja työttömyyskassan numero niistä edellisen kalenterivuoden aikana 63 vuotta täyttäneistä henkilöistä, jotka ovat saaneet työttömyyspäivärahaa 63 vuotta täytettyään ja joiden oikeus työttömyysturvalain mukaisiin lisäpäiviin ei ole alkanut ennen 63 vuoden täyttämistä.

Lisäksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 24 d §:n mukaan työttömyysvakuutusrahastolla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksuvelvollisuuden ratkaisemista ja toimeenpanoa varten työnantajaa ja työntekijää koskevat välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta, eläkesäätiöltä, työttömyyskassalta, työpaikkakassalta sekä työnantajalta.

Työttömyysvakuutusrahastolla on oikeus työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 22 c §:n mukaan yhdistää ja käsitellä mainitun lain 22 ja 22 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja 4, 5 ja 6 luvuissa säädetyn työttömyysvakuutusmaksun sekä 8 a luvussa säädetyn omavastuumaksun määräämistä ja perimistä varten. Yhdistettyjä tietoja voidaan säilyttää siihen asti, kunnes työttömyysvakuutusrahaston edellä mainitut tehtävät on suoritettu. Yhdistettyjä tietoja ei saa luovuttaa edelleen.

Momentin 9 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin työtapaturma- ja ammattitautilaissa tarkoitetulle vakuutuslaitokselle. Vakuutuslaitoksia ovat työtapaturma- ja ammattitautilain 6 §:n mukaan vakuutusyhtiöt, joilla on 205 §:n mukaan oikeus harjoittaa mainitun lain mukaista vakuutustoimintaa, Tapaturmavakuutuskeskus, sekä Valtiokonttori, joka maksaa korvauksen valtion työssä aiheutuneen työtapaturman tai ammattitaudin johdosta.

Tietoja luovutettaisiin tulorekisteristä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädettyä vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista, valvontavelvollisuuden täyttämistä tai muuta lakisääteisten tehtävien toimeenpanoa varten. Lakisääteisen tapaturmaturvan toimeenpanolle ovat välttämättömiä tiedot, jotka työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan on otettava huomioon vakuutus- tai korvausasiaa ratkaistaessa. Lakisääteisen tapaturmaturvan toimeenpanossa on kysymys lailla säädettyjen korvausedellytysten toteamisesta. Käsiteltävänä oleva asia voi olla paitsi korvausasia myös esimerkiksi vakuutusmaksuun ja vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntiin liittyvä asia.

Työtapaturma- ja ammattitautilain 159 §:ssä on säädetty vakuutuksenottajan velvollisuudesta ilmoittaa vakuutusyhtiölle tietoja vakuutusta otettaessa vakuutusmaksun määräämistä varten. Laissa luetellaan esimerkkinä olennaisimmat tiedot, joita vakuutusyhtiö yleensä tarvitsee voidakseen laskea maksuperusteidensa mukaisen vakuutusmaksun. Lain mukaan vakuutuksen ottajan tulee ilmoittaa työtapaturma- ja ammattitautiriskin arviointia, vakuutusmaksun määräämistä ja vakuutuksen hoitoa varten tarpeelliset tiedot toimialastaan, teettämänsä työn määrästä ja laadusta, työn alkamisajasta, yrityksen omistussuhteista, ennaltaehkäisevästä työturvallisuustyöstä sekä muista vakuutusyhtiön määrittelemistä vakuutusmaksuun vaikuttavista seikoista. Luettelo ei ole tyhjentävä, koska työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksessa kukin vakuutusyhtiö päättää omista maksuperusteistaan itsenäisesti, ja myös määrittelee, mitä tietoja

se tarvitsee vakuutusmaksun määrittämisessä. Säännös velvoittaa vakuutuksenottajan antamaan vakuutusyhtiölle sen pyytämät tiedot. Käytännössä työantajan maksama palkkasumma on kuitenkin yleinen vakuutusmaksun määräämisen peruste. Vakuutuksenottajan on annettava edellä kuvatut tiedot joko vakuutusta haettaessa tai viimeistään 14 päivän kuluessa vakuutuksen alkamisesta.

Kun kyseessä on jatkuva vakuutus, vakuutuksenottajan on nykyisin ilmoitettava työtapaturma- ja ammattitautilain 160 §:n nojalla edellä mainitut tiedot vakuutusyhtiölle vuosittain (vuosi-ilmoitus). Myös tälle ilmoitukselle kukin vakuutusyhtiö määrittelee tietosisällön. Vuosi-ilmoituksen perusteella lasketaan vakuutuskauden lopullinen vakuutusmaksu. Vakuutuksenottajan on myös ilmoitettava kalenterivuoden aikana olennaisista muutoksista, jotka koskevat vakuutusyhtiön pyytämiä tietoja. Näiden tietojen avulla vakuutusyhtiö pitää vakuutusmaksua oikean suuruisena vakuutuskauden aikana. Jatkossa vakuutusyhtiöt saavat vuosi-ilmoituksen tietoja vastaavat tiedot tulorekisterin tuloilmoituksilta.

Työtapaturma- ja ammattitautilain 252 §:n mukaan vakuutuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia tiedot työntekijän työsuhteista, yrittäjätyöstä ja ansioista, hänelle maksetuista etuuksista sekä muista seikoista, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä mainitussa laissa, EU:n sosiaaliturva-asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa. Tämän lisäksi työnantajalta on oikeus saada tiedot muun muassa työntekijän työstä, työnantajan hänelle maksamista vastikkeista ja niiden perusteista sekä muut tiedot, jotka ovat välttämättömiä edellä mainituissa tarkoituksissa.

Työtapaturma- ja ammattitautilain 254 §:n mukaan vakuutuslaitoksella on myös oikeus tarkastaa työnantajan asiakirjoista työnantajan lain mukaisen tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen oikeellisuus.

Vakuutuslaitoksen vakuutus- ja korvauskäsittely voi perustua myös lakiin opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa sattuneen vamman tai sairauden korvaamisesta, perhehoitolakiin, omaishoidon tuesta annettuun lakiin, lakiin eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta, kuntalakiin, sosiaalihuoltolakiin, kehitysvammaisten erityishuollosta annettuun lakiin tai kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin.

Työtapaturma- ja ammattitautilain 179 §:ssä säädetään vakuutusyhtiön valvontavelvollisuudesta. Sen mukaan vakuutusyhtiö valvoo, että siltä vakuutuksen ottanut työnantaja täyttää lain mukaiset ilmoittamis- ja muut vakuuttamiseen liittyvät velvoitteensa. Vakuutusyhtiön valvonta kohdistuu sen omiin asiakkaisiin. Laissa ei säännellä tarkemmin vakuutusyhtiöiden valvontatoimia, vaan lain perustelujen mukaan (HE 277/2014 vp) säännös antaa yhtiölle mahdollisuuden toteuttaa tarpeellisiksi katsomiaan valvontatoimia. Tällainen valvontatoimi voi olla esimerkiksi palkkasummatietoa koskeva massavalvonta. Jos vakuutusyhtiö ei saa palkkasummatietoja työnantajalta, se voi työtapaturma- ja ammattitautilain 161 §:n nojalla vakuutusmaksun määräämisessä niitä tietoja, joita se pystyy itse hankkimaan.

Vakuutusyhtiöllä on myös oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada työnantajalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia, tiedot, jotka ovat välttämättömiä mainitussa laissa säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi. Tästä säädetään työtapaturma- ja ammattitautilain 260 §:ssä. Vakuutusyhtiöllä on lisäksi oike-

us saada mainittua tarkoitusta varten veroviranomaisilta joukkotietoina palkkaa tai muuta vastiketta työntekijöille maksaneiden työnantajien nimet, yritys- ja yhteisötunnukset tai työnantajien henkilötunnukset, yhteystiedot ja vuosi-ilmoitukset tai vuosi-ilmoituksia vastaavat tiedot, toimialat sekä tiedot näiden työnantajien työstä maksamista vastikkeista ja niihin liittyvistä työnantajasuorituksista. Vakuutusyhtiöllä on oikeus saada edellä tarkoitetut tiedot, vaikka se ei olisi tietopyynnössään yksilöinyt joukkotietona valvontakäsittelyyn otettavia työnantajia tai vaikka valvontakäsittely ei olisi vielä vireillä tai vaikka verotusta ei olisi vielä vahvistettu. Valvontatehtävän täytäntöönpanoa varten vakuutusyhtiöllä on myös oikeus yhdistää ja käsitellä edellä tarkoitettuja henkilötietoja. Yhdistettyjä tietoja voidaan säilyttää viisi vuotta, kuitenkin enintään valvontakäsittelyn päättymiseen saakka, mutta yhdistettyjä tietoja ei saa luovuttaa edelleen.

Momentin 9 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi työtapaturma- ja ammattitautilaissa sekä muissa edellä mainituissa laeissa vakuutuslaitokselle säädettyjä tiedonsaantioikeuksia ja niissä määriteltyjä käyttötarkoituksia.

Momentin 10 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa tarkoitetulle vakuutuslaitokselle. Tietoja luovutettaisiin mainitussa laissa säädettyä tapaturmaturvaa koskevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista tai valvontavelvollisuuden täyttämistä varten.

Urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain 16 §:n mukaan mainitun lain mukaista tapaturmaturvaa koskevaan asiaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään muun muassa etuuksien toimeenpanosta sekä tietojen antamisesta, saamisesta ja salassapidosta. Työtapaturma- ja ammattitautilain tiedonsaantisäännöksiä on kuvattu edellä 9 kohdassa. Lisäksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain mukaan, mitä vakuuttamisesta ja vakuutusmaksusta säädetään työtapaturma- ja ammattitautilain 159 ja 160 §:ssä, sovelletaan myös urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain mukaiseen tapaturmaturvaa koskevaan vakuutukseen ja sitä koskevaan vakuutusmaksuun. Urheilijan eläketurvan osalta urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa ei ole tiedon saantiin salassapitosäännösten estämättä oikeuttavia säännöksiä.

Momentin 10 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastasi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain 16 §:ssä säädettyjä vakuutusyhtiön tiedonsaantioikeuksia.

Momentin 11 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitokselle käsiteltävänä olevan korvausasian ratkaisemista taikka maatalousyrittäjän työtapaturma- ammattitautilaissa, momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitoksen tehtävät hoitaa maatalousyrittäjän työtapaturma- ammattitautilain 10 §:n mukaan maatalousyrittäjän eläkelaissa tarkoitettu Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta tiedon käyttäjänä on säädetty muutoin momentin 4 kohdassa.

Maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 157 §:n mukaan Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, Tapaturmavakuutuskeskukselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia, tiedot työntekijän työsuhteista, yrittäjätyöstä ja ansioista, hänelle maksetuista etuuksista sekä muista seikoista, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä mainitussa laissa, EU:n sosiaaliturva-asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitoksella on myös oikeus saada työnantajalta tiedot vahinkotapahtumasta, sen sattumisolosuhteista, syistä ja seurauksista, työntekijän työstä, työnantajan hänelle maksamista vastikkeista ja niiden perusteista sekä muut tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä tässä laissa, EU:n sosiaaliturva-asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitoksella on myös oikeus maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 165 §:n nojalla yksittäistapauksessa käyttää mainitun lain mukaista vakuutus- tai korvausasiaa käsitellessään Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle säädettyjen tehtävien hoitamista varten saatuja tietoja, jos on ilmeistä, että ne vaikuttavat asian ratkaisuun ja tiedot on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa ja Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitoksella olisi oikeus saada tiedot muutoinkin erikseen. Henkilölle, jonka tiedoista on kysymys, on ilmoitettava etukäteen tietojen mahdollisesta käytöstä.

Momentin 11 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädettyjä tiedonsaantioikeuksia.

Momentin 12 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin liikennevakuutuslaissa tarkoitetulle vakuutusyhtiölle. Vakuutusyhtiöllä tarkoitetaan liikennevakuutuslain 2 §:n mukaan vakuutusyhtiötä tai muuta vakuutusyritystä, joka on saanut toimiluvan harjoittaa moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/103/EY tarkoitettua vakuutustoimintaa.

Tietoja luovutettaisiin käsiteltävänä olevan korvausasian ratkaisemista tai mainitussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Liikennevakuutuslain 82 §:ssä säädetään liikennevakuutusyhtiön oikeudesta saada tietoja työnantajalta, viranomaiselta tai muulta julkista tehtävää hoitavalta. Säännöksen mukaan vakuutusyhtiöllä on oikeus salassapitovelvollisuutta ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia, tiedot muun muassa vahinkoa kärsineen tai korvaukseen oikeutetun työsuhteista, ja ansioista, hänelle maksetuista etuuksista sekä muista näihin verrattavista seikoista. Samoin vakuutusyhtiöllä on mainitun säännöksen mukaan oikeus saada työnantajalta tiedot työntekijän työstä, työnantajan hänelle maksamista vastikkeista ja niiden perusteista sekä muista näihin verrattavista seikoista. Vakuutusyhtiön tiedonsaantioikeus edellyttää, että tiedot ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista varten tai muuten välttämättömiä liikennevakuutuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Momentin 12 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi liikennevakuutuslain 82 §:ssä säädettyjä vakuutusyhtiön tiedonsaantioikeuksia. Liikennevahinkojen korvaustoiminnassa tarvitaan tietoja esimerkiksi Verohallinnolta ja muilta vakuutuslaitoksilta. Muiden vakuutuslaitosten maksamista korvauksista tarvitaan tietoja esimerkiksi yhteensovitustilanteissa lakisääteisen tapaturmavakuutuksen kanssa. Työnantajalta saatavia työsuhde- ja ansiotietoja tarvitaan muun muassa ansionmenetyskorvauksen määräämistä varten.

Momentin 13 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Liikennevakuutuskeskukselle käsiteltävänä olevan korvausasian ratkaisemista tai liikennevakuutuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Liikennevakuutuskeskuksen tiedonsaantioikeudet tulorekisteritietoihin vastaavat edellä 12 kohdassa tarkoitettujen vakuutusyhtiöiden tiedonsaantioikeuksia. Liikennevakuutuslain

4 §:n mukaan sitä, mitä liikennevakuutuslain 82 §:ssä säädetään vakuutusyhtiöstä, sovelletaan myös Liikennevakuutuskeskukseen.

Liikennevakuutuskeskus on ensisijaisesti vastuussa sellaisen ajoneuvojen Suomessa aiheuttamasta liikennevahingosta, joiden pysyvä kotipaikka on muualla kuin Suomessa, liikennevahingoista, joka on aiheutunut sellaisen ajoneuvon liikenteeseen käyttämisestä, jolle ei tarvitse ottaa liikennevakuutusta, sekä tuntemattomaksi jääneen ajoneuvon liikenteeseen käyttämisestä aiheutuneen henkilövahingon samoin kuin liikennevahingon, jos ajoneuvon vakuuttaminen on laiminlyöty. Liikennevahinkojen korvaustoiminnassa Liikennevakuutuskeskukselle voidaan luovuttaa vastaavat tiedot kuin 12 kohdan nojalla Liikennevakuutusyhtiölle.

Momentin 14 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Potilasvakuutuskeskukselle. Potilasvakuutuskeskus hoitaa potilasvahinkolain mukaisen korvaustoiminnan.

Tietoja luovutettaisiin korvauksen perusteen ja korvausvelvollisuuden laajuuden määrittämiseksi. Potilasvahinkolain 5 d §:n mukaan Potilasvakuutuskeskuksella on oikeus saada salassapitovelvollisuuden estämättä mainittuun tarkoitukseen tarpeelliset tiedot muun muassa viranomaiselta, vahingonkärsineen tai muun korvauksen hakijan työnantajalta, eläke- tai vakuutuslaitokselta, eläkesäätiöltä sekä työttömyyskassalta. Momentin 11 kohdassa säädetty käyttötarkoitus vastaisi potilasvahinkolaissa säädettyjä potilasvakuutuskeskuksen tiedonsaantioikeuksia.

Momentin 15 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Tapaturmavakuutuskeskukselle työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetyn vakuuttamisen valvontaa varten.

Tapaturmavakuutuskeskuksen tehtävänä on muun muassa valvoa, että työnantaja täyttää työtapaturma- ja ammattitautilain 3 §:n mukaisen vakuuttamisvelvollisuutensa. Tätä valvontaa, harmaan talouden torjuntaa ja korvausvastuullisen vakuutusyhtiön selvittämistä varten Tapaturmavakuutuskeskus pitää yllä vakuutusrekisteriä. Rekisterin tietosisältö on määritelty laissa (178 §), ja tiedot siihen saadaan vakuutusyhtiöistä.

Työtapaturma- ja ammattitautilain 260 §:n mukaan Tapaturmavakuutuskeskuksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada työnantajalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia, tiedot, jotka ovat välttämättömiä mainitussa laissa säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi. Vastaavalla tavalla kuin vakuutusyhtiöllä myös Tapaturmavakuutuskeskuksella on oikeus saada mainittua tarkoitusta varten veroviranomaisilta joukkotietoina palkkaa tai muuta vastiketta työntekijöille maksaneiden työnantajien nimet, yritys- ja yhteisötunnukset tai työnantajien henkilötunnukset, yhteystiedot ja vuosi-ilmoitukset tai vuosi-ilmoituksia vastaavat tiedot, toimialat sekä tiedot näiden työnantajien työstä maksamista vastikkeista ja niihin liittyvistä työnantajasuorituksista. Tapaturmavakuutuskeskuksella on oikeus saada edellä tarkoitetut tiedot, vaikka se ei olisi tietopyynnössään yksilöinyt joukkotietona valvontakäsittelyyn otettavia työnantajia tai vaikka valvontakäsittely ei olisi vielä vireillä, tai vaikka verotusta ei olisi vielä vahvistettu. Valvontatehtävän täytäntöönpanoa varten Tapaturmavakuutuskeskuksella on myös oikeus yhdistää ja käsitellä edellä tarkoitettuja henkilötietoja. Yhdistettyjä tietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa edelleen. Momentin 15 kohdassa säädetty käyttötarkoitus vastaisi Tapaturmavakuutuskeskukselle säädettyjä tiedonsaantioikeuksia. Tapaturmavakuutuskeskuksella on lisäksi oikeus työtapaturma- ja ammattitautilain 6 §:n mukaisena vakuutuslaitoksena saada edellä 9 kohdassa tarkoitettuja tietoja silloin kun se käsittelee korvausasiaa, kun vahinkotapahtuma on sattunut vakuuttamattomassa työssä. Tällöin Tapaturmavakuutuskeskuksen toimintaan sovelletaan momentin 9 kohdassa kuvattua työtapaturma- ja ammattitautilain 252 §:ää.

Momentin 16 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Valtiokonttorille. Valtiokonttori hoitaa useita erilaisia lakisääteisiä korvausjärjestelmiä, joissa tarvitaan tulorekisterin tietoja. Tietoja luovutettaisiin tulorekisteristä käsiteltävänä olevan liikennevakuutuslaissa, työtapaturma- ja ammattitautilaissa, opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta annetussa laissa, eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetussa laissa (894/1946), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetussa laissa, tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetussa laissa ja rikosvahinkolaissa tarkoitetun korvausasian ratkaisemista varten. Valtiokonttorin tiedon tarpeet liittyvät korvausasian ratkaisemisessa tilanteisiin, joissa korvauksenhakijalle voidaan suorittaa korvausta ansionmenetyksestä tai vastaavasta.

Valtiokonttorilla on eräissä tapauksissa liikennevakuutuslain mukainen korvausvelvollisuus. Liikennevakuutuslain 32 §:n mukaan Valtiokonttoriin sovelletaan, mitä mainitun lain 82 §:ssä säädetään liikennevakuutusyhtiön oikeudesta saada tietoja työnantajalta, viranomaiselta tai muulta julkista tehtävää hoitavalta. Tietojen luovuttamista liikennevakuutuslain mukaiseen korvaustoimintaan on kuvattu 12 kohdassa.

Valtiokonttori on työtapaturma- ja ammattitautilain 6 §:ssä tarkoitettu vakuutuslaitos. Valtiokonttori maksaa korvauksen valtion työssä aiheutuneen työtapaturman tai ammattitaudin johdosta. Koska Valtiokonttori ei vakuuta valtion työssä olevia, sille välitetään tulorekisteristä tietoja ainoastaan korvaamista varten. Niin kutsuttuja vuosi-ilmoitustietoja sille ei toimiteta. Valtiokonttorin oikeus saada tietoja korvausasioiden käsittelyyn perustuu 9 kohdan perusteluissa selostettuihin työtapaturma- ja ammattitautilain 252 ja 254 §:ään. Työtapaturman tai ammattitaudin korvaaminen voi perustua myös opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta annettuun lakiin tai eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annettuun lakiin, joita koskevissa asioissa sovelletaan viittaussäännösten perusteella työtapaturma- ja ammattitautilain säännöksiä.

Valtiokonttori hoitaa toimivaltaisena vakuutuslaitoksena myös sotilastapaturmien ja -sairauksien korvausjärjestelmää. Sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallinta tehtävässä annetun lain mukaan mainituissa laeissa säädettyihin asioihin sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään tietojen antamisesta, saamisesta ja salassapidosta.

Rikosvahinkolain 47 §:n mukaan Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä oikeus pyynnöstä saada muun ohella Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitoksilta sekä korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta tai muulta etuuden myöntäjältä korvausasian selvittämiseksi välttämättömät tiedot. Tietojen saaminen on tarpeellista esimerkiksi tilanteessa, jossa on selvitettävä rikosvahinkolain mukaisesta korvauksesta lain nojalla vähennettävien, muualta saatujen korvausten määrää.

Momentin 16 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi Valtiokonttorille edellä mainituissa laeissa säädettyjä tiedonsaantioikeuksia.

Edellä mainittujen lakien lisäksi Valtiokonttori hoitaa eräisiin muihin lakeihin perustuvaa vahinkokäsittelyä, jossa voisi olla tarvetta tulorekisteriin talletettaville tiedoille. Näitä lakeja ovat riistavahinkolaki (105/2009), valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettu laki (978/2014), syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annettu laki (422/1974), sotilasvammalaki (404/1948) sekä maksuvapautuslaki (529/1980). Näissä laeissa ei kuitenkaan ole säädetty oikeudesta saada tietoja salassapi-

toa koskevien säännösten estämättä työnantajalta, muulta suorituksen maksajalta tai viranomaiselta. Tämän vuoksi tulorekisteristä ei voida luovuttaa Valtiokonttorille tietoja näiden lakien mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

Momentin 17 kohdassa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta Kansaneläkelaitokselle. Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitokselle poikkeaisi muista 13 §:ssä säädetyistä tiedon käyttäjistä, sillä Kansaneläkelaitokselle luovutettaisiin kaikista tulorekisteriin merkitystä tulonsaajista sellaiset tulotiedot ja muut tiedot, jotka Kansaneläkelaitoksella on kaikkien sen toimeenpantaviksi säädettyjen eläkkeiden tai etuuksien sekä sosiaaliturvaa koskevissa EU:n asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten oikeus saada.

Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemista sosiaaliturvaetuuksista säädetään useissa eri laeissa. Kansaneläkelaitos tarvitsee tulorekisterin tietoja tulosidonnaisten eläkkeiden, eläkkeensaajan asumistuen, lastenhoidon tukien, sairauspäivärahan, kuntoutusrahan, vanhempainpäivärahojen, erityishoitorahan, osasairauspäivärahan, yleisen asumistuen, työttömyysetuuksien, vuorottelukorvauksen kotoutumistuen, perustoimeentulotuen perusosan, sotilasavustuksen ja opintotuen toimeenpanossa.

Tulorekisterin tietoja tarvitaan etuusperinnässä, takausvastuu- ja elatusapuvelan perinnässä arvioitaessa asiakkaan maksukykyä maksujärjestelyä tehtäessä. Tulorekisterin tietoja tarvitaan myös, kun ratkaistaan asiakkaan hakemusta maksuvapautuksen myöntämiseksi elatusapuvelan valtion saatavasta tai opintolainan takaussaatavasta. Lisäksi tulorekisterin tietoja tarvitaan tehtäessä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain mukaisia vakuuttamisratkaisuja sekä hoidettaessa rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain mukaisia tehtäviä.

Kansaneläkelaitoksella on nykyisin oikeus etuuden hakijan hakemuksessaan ilmoittamien tietojen lisäksi saada tietoja kahdella tavalla: joko toisen viranomaisen tai muun vastaavan julkista tehtävää hoitavan rekisteriin merkityistä tiedoista tai pyynnöstä yksittäisestä henkilöstä häntä koskevan etuusasian ollessa vireillä. Kansaneläkelain 85 §:ssä säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada tietoja viranomaisilta sekä eläke- ja vakuutuslaitoksilta Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi säädettyjen etuuksien hoitamista varten. Kansaneläkelaitos saa ilman eri pyyntöä muun muassa kaikkien Suomessa asuvien väestörekisteritiedot, verotiedot, tiedot työeläkkeistä, tiedot aikuiskoulutustuen hakijoista ja aikuiskoulutustukiratkaisuista sekä tiedot ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahasta ja sitä koskevista hakemuksista jo ennen varsinaisen asian käsittelyä eli tosiasiallisesta asiakassuhteesta riippumatta. Säännöksen mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus muun muassa saada Eläketurvakeskukselta, eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta sekä muulta eläkkeen tai muun korvauksen myöntäjältä tai maksajalta tiedot eläke- ja korvauspäätöksistä ja eläkkeen tai korvauksen määrän muuttumisesta sekä tiedon työeläkkeen määrästä, joka ei sisällä kansaneläkelain 23 §:ssä mainittuja karttumia ja korotuksia eikä työeläkkeen varhennusvähennystä. Edellä tarkoitettuja eläkettä ja korvausta koskevia tietoja ovat etuudensaajan henkilötiedot, eläke- ja korvauslaji, määräytymisperusteet, korotusperuste sekä määrä ja aika, jolta eläkettä tai korvausta maksetaan.

Edelleen Kansaeläkelaitoksella on oikeus saada kansaneläkelain 85 §:n nojalla Eläketurvakeskukselta tiedot henkilön kuulumisesta Suomea sitovan valtioiden välisen sopimuksen perusteella Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin, Koulutusrahastolta aikuiskoulutustukea hakeneiden henkilöllisyystiedot ja yksilöintiä koskevat tiedot, työttömyyskassoilta tiedot ansioon suhteutetun päivärahan perusteista.

Kansaneläkelaitoksella on lisäksi vuosittain oikeus saada sen toimeenpantaviksi säädettyjen etuuksien hoitamista varten salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitus-

ten estämättä Verohallinnolta välttämättömät tiedot yksilöintitietoineen muun ohella luonnollisten henkilöiden ansio- ja pääomatuloista eriteltyinä, tulonhankkimisvähennyksistä ja luonnollisista vähennyksistä, työntekijän eläkelain 72 §:n mukaisista vakuutuspalkoista sekä pakollisista eläke- ja työttömyysvakuutusmaksuista. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada Verohallinnolta muut etuuksia varten välttämättömät tiedot.

Tietoja luovutetaan siis nykyisinkin myös sellaisista henkilöistä, joilla ei ole etuusasiaa Kansaneläkelaitoksessa vireillä sekä sellaisia etuuksia varten, jotka eivät kaikkien tulonsaajien osalta koskaan tule vireille. Kansaneläkelaitos saa mainitut tiedot joukkotietona sen vuoksi, että näin varmistetaan Kansaneläkelaitoksen eri etuuksien myöntämiseen liittyvien tehtävien mahdollisimman viiveetön, sujuva ja joustava toimeenpano. Kansaeläkelaitoksella on tarve säilyttää tietoja jo ennen hakemuksen vireille tuloa ja jatkaa niiden säilyttämistä myös asian käsittelyn päättymisen jälkeen. Tarve käyttää tietoja liittyy monenlaisiin Kansaneläkelaitoksen tehtäviin. Tietoja tarvitaan etuuskäsittelyn ratkaisutyössä, vanhojen etuusratkaisutietojen tarkastelussa, asiakaspalvelutilanteissa ja neuvontatilanteissa, kuten erilaisten laskureiden käytössä ja hakemuksen tietojen esitäytössä sekä tulotietojen muutosten vaikutusten selvittämisessä etuusratkaisun tekemisen jälkeen. Tulorekisteristä haettujen tietojen tulee olla Kansaneläkelaitoksen käytössä jo esimerkiksi silloin, kun asiakas on yhteydessä asiakaspalveluun. Koska tiedon käyttötarve on jatkuvaa, Kansaneläkelaitos säilyttäisi tietoja soveltamansa lainsäädännön esimerkiksi kirjanpidon tositteita koskeva määräajan, ja vastaisi tiedon hävittämisestä sen jälkeen.

Tiedot luovutettaisiin tulorekisteristä Kansaneläkelaitokselle kerran vuorokaudessa. Luovutus koskisi aina edelliseen vuorokauteen nähden muuttuneita tietoja. Tietojen kysyminen henkilöittäin olisi tapausten huomattavan suuren määrän vuoksi sekä Kansaneläkelaitokselle että tietojen luovuttajalle erittäin kallista ja hankalaa. Kansaneläkelaitoksen ilmoituksen mukaan se tekee vuosittain miljoonia sellaisia ratkaisuja, joissa tarvitaan tulorekisteristä saatavia tietoja, eli vuorokauden aikana uudet tulotiedot tarvitaan kymmenistä tuhansista tulonsaajista ja tämä tulonsaajien joukko vaihtuu joka vuorokausi. Kansaneläkelaitos vastaisi aina itse siitä, että se käsittelisi ja käyttäisi näin saaduista tiedoista vain sitä osaa, joka kulloinkin on välttämätöntä sen käsiteltävänä olevaa asiaa varten.

Edellä esitetyillä perusteilla pykälän 1 momentin 17 kohdassa säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla, että Kansaneläkelaitokselle luovuttaisiin kaikkia tulonsaajia koskevana joukkotietona ne tiedot, jotka sillä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tulorekisteristä sen toimeenpantaviksi säädettyihin eri tarkoituksiin. Varsinaisista tiedonsaantioikeuksista, jotka määrittelevät tulorekisteristä Kansaneläkelaitokselle luovutettavan tietosisällön kokonaisuuden, sekä tehtävistä joihin tulorekisteristä saatuja tietoja käytetään, säädettäisiin Kansaneläkelaitosta koskevassa erityislainsäädännössä.

Kansaneläkelaitoksen etuuslaeissa on säännökset Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada käsiteltävänä olevan etuuden ratkaisemista varten välttämättömät tiedot tai sellaiset välttämättömät tiedot, jotka on muuten otettava huomioon kyseisessä laissa taikka Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemiseksi. Tiedot on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä.

Tiedot on tavallisesti oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Verohallinnolta, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta sekä muulta eläkkeen tai muun korvauksen myöntäjältä tai maksajalta, Potilasvakuutuskeskukselta ja Liikennevakuutuskeskukselta, työnantajalta, työttömyyskassalta, työpaikkakassalta ja Koulutusrahastolta. Tiedonantovelvolliset voivat hieman vaihdella laeittain.

Tiedon saantiin oikeuttavia säännöksiä on edellä mainitun kansaneläkelain 85 §:n lisäksi muun muassa Kansaneläkelain 86 §:ssä, sairausvakuutuslain 19 luvun 1 ja 3 §:ssä, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 59 ja 60 §:ssä, yleisestä asumistuesta annetun lain 42 §:ssä, opintotukilain 41 a §:ssä, työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:ssä, toimeentulotuesta annetun lain 18 a §:ssä, sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:ssä, takuueläkkeestä annetun lain 32 §:ssä, asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 15 §:ssä, sotilasavustuslain 22 a §:ssä, elatustukilain 34 §:ssä, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 43 §:ssä, vammaisetuuksista annetun lain 43 §:ssä, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 17 §:ssä, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 23 a §:ssä sekä eläketukilain 22 §:ssä.

Tulorekisterin tietoja Kansaneläkelaitos käyttää muun muassa takuueläkkeen saantioikeuden tarkistamiseen, takuueläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen saajien työtulovalvontatyöhön, vuositulojen selvittämiseen lesken jatkoeläkkeen täydennysmäärää laskettaessa, eläkkeen saajan asumistuen määräytymiseen, lastenhoidon tukien osalta osa-aikatyön ja tulojen vaikutuksen selvittämiseen, päivärahaetuuksien saamisen edellytysten selvittämiseen, päivärahaetuuksien myöntämiseen, vanhempainpäivärahan määrän osalta ansiotyössä ja omassa työssä olon vaikutuksen selvittämiseen, vanhemmuudesta aiheutuvista perhevapaakustannuksista maksettavan korvauksen edellytysten selvittämiseen, kuntoutusrahan saamisen edellytysten selvittämiseen ja kuntoutusrahan myöntämiseen, henkilöön sovellettavan sosiaaliturvalainsäädännön selvittämiseen, sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisen alkamisen ja päättymisen sekä vakinaisen asumisehdon täyttymisen selvittämiseen, asumistuessa huomioon otettavien tulojen selvittämiseen, työttömyysetuuksien myöntämiseen kuten työssäoloehdon selvittämiseen työttömyyspäivärahan saamisen edellytysten toteamiseen, työmarkkinatuen tarveharkintaan ja työttömyysetuuden sovitteluun ja vähentämiseen, opintotuen taloudelliseen tarveharkintaan eli opintotuen myöntämisen ratkaisemiseen ja tulovalvontatyön tekemiseen sekä etuuksia koskevaan perintään sekä asiakaspalveluun.

Useissa etuuslaeissa on myös säännös, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa käyttää kyseisen lain mukaista etuutta käsitellessään muiden sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten saamiaan tietoja. Tietoja voidaan käyttää, jos on ilmeistä, että ne vaikuttavat mainitun lain mukaiseen etuuteen, tiedot on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa ja Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada tiedot muutoinkin erikseen. Tällainen säännös on kansaneläkelain 91 §:ssä, sairausvakuutuslain 19 luvun 9 §:ssä, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 61 §:ssä, yleisestä asumistuesta annetun lain 45 §:ssä, opintotukilain 42 §:ssä, sotilasavustuslain 22 b §:ssä, elatustukilain 35 §:ssä, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 47 §:ssä, työttömyysturvalain 13 luvun 4 §:ssä, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 24 §:ssä sekä vammaisetuuksista annetun lain 47 §:ssä.

Momentin 18 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin kunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa tarkoitetun tai varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa tarkoitetun asiakasmaksun määräämistä varten.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 a §:n mukaan muun muassa valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, työnantaja ja työttömyyskassa ovat velvollisia sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisen pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä kaikki hallussaan olevat asiakkaan taloudellista asemaa koskevat asiakasmaksun suuruuden määräämistä varten tarpeelliset tiedot ja selvitykset, jos maksun määräävä kunta tai kuntayhtymä ei ole saanut asiakkaalta tai hänen lailliselta edustajaltaan riittäviä ja luotettavia tietoja maksun määräämistä varten. Edellä kuvattua sovelletaan myös sellaisen

henkilön taloudellista asemaa koskeviin tietoihin ja selvityksiin, joka on elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan henkilön kanssa, jos laitoshoidosta perittävä maksu määrätään tai on määrätty puolisoiden yhteenlaskettujen tulojen perusteella.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 17 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, työnantaja sekä työttömyyskassa ovat velvollisia varhaiskasvatuksen tehtäviä hoitavan viranomaisen pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä kaikki hallussaan olevat palvelun käyttäjän ja hänen perheensä taloudellista asemaa koskevat maksun suuruuteen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka ovat viranomaiselle varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa säädetyn maksun määräämiseksi tai viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamiseksi välttämättömiä.

Momentin 18 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa kunnalle säädettyjä tiedonsaantioikeuksia. Tulorekisterin tietoja käytettäisiin maksukyvyn mukaan määräytyvien maksujen määräämisestä. Tällaisia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ovat muun muassa jatkuvasti ja säännöllisesti annetusta kotisairaanhoidosta, sosiaalihuoltolain (1301/2014) 19 §:ssä tarkoitetusta kotipalvelusta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävät maksut. Tiedonsaantioikeutta asiakkaan tuloista tarvitaan, kun asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa ilmoittamat tulo- ja varallisuustiedot ovat puutteelliset tai kun sosiaali- tai terveydenhuollon viranomainen haluaa tarkistaa näiden tietojen oikeellisuuden. Varhaiskasvatusmaksun määrääminen perustuu perheen koon mukaan määräytyvän maksuprosentin osoittaman euromäärän mukaisesti vähimmäistulorajan ylittävästä kuukausitulosta. Tulorekisterin tietoja käytettäisiin maksujen määräämiseen ja tarkistamiseen sekä maksua määräävälle viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamiseen.

Momentin 19 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin kuntayhtymälle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa tarkoitetun asiakasmaksun määräämistä varten. Kuntalain 8 §:n mukaan kunta voi järjestää sille laissa säädetyt tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Lakisääteisessä yhteistoiminnassa järjestämisvastuu on kunnan puolesta toisella kunnalla tai kuntayhtymällä. Tämän vuoksi kuntayhtymien tiedonsaantioikeus tulorekisteristä olisi sama kuin edellä 18 kohdassa tarkoitetuilla kunnilla.

Momentin 20 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin työttömyyskassalain 1 §:ssä tarkoitetulle työttömyyskassalle. Tietoja luovutettaisiin käsiteltävänä olevan työttömyysturvalaissa tai vuorotteluvapaalaissa tarkoitetun asian ratkaisemista tai väärinkäytösten selvittämistä taikka mainituissa laeissa tai Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemista varten.

Työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n mukaan työttömyyskassalla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista tai muuten työttömyysturvalain tai Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemista varten välttämättömät tiedot muun muassa valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta sekä eläkesäätiöltä, työnantajalta, toimeksiantajalta tai muulta työn teettäjältä, työttömyyskassalta ja työpaikkakassalta. Kansaneläkelaitoksen on myös lainkohdan mukaan ilmoitettava asianomaiselle työttömyyskassalle, jos ansioon suhteutetun päivärahan saajalle tai tämän puolisolle myönnetään lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukai-

nen kotihoidon tuki. Työttömyyskassalla on lisäksi oikeus salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä saada Verohallinnolta työttömyysetuuksien väärinkäytösten selvittämiseksi tarpeelliset tiedot työttömyysetuuksien saajien tuloista.

Työttömyysetuuksien lisäksi työttömyyskassat myöntävät myös vuorotteluvapaan ajalta maksettavaa vuorottelukorvausta. Vuorotteluvapaalain 21 §:n mukaan vuorottelukorvauksen osalta velvollisuudesta tietojen antamiseen ja oikeudesta saada tietoja on voimassa, mitä työttömyysturvalaissa säädetään.

Momentin 20 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n ja vuorotteluvapaalain 21 §:ssä työttömyyskassalle säädettyjä tiedonsaantioikeuksia. Työttömyysetuuksia koskevien hakemusten ratkaisemisessa työttömyyskassat tarvitsevat tietoja muun muassa hakijan työhistoriasta ja taloudellisista oloista. Tulorekisterin tietoja käytettäisiin muun muassa ansiopäivärahan maksamisen edellytysten tutkimiseen, ansiopäivärahan ja vuorottelukorvauksen määrän laskentaan, työttömyysetuuden sovittelussa huomioitavien tulojen määrittelyyn sekä liikkuvuusavustuksen myöntämiseen.

Momentin 21 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Koulutusrahastolle aikuiskoulutustuen myöntämistä, maksamista ja muuta aikuiskoulutustuen toimeenpanoa varten.

Aikuiskoulutustuesta annetun lain 28 §:n mukaan Koulutusrahastolla on oikeus saada käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista tai muuten aikuiskoulutustuesta annetun lain mukaisen tehtävän täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot muun muassa valtion ja kunnan viranomaiselta ja muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta sekä muulta eläkkeen tai korvauksen myöntäjältä tai maksajalta, työttömyyskassalta ja työnantajalta. Momentin 21 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaisi aikuiskoulutustuesta annetun lain 28 §:ssä Koulutusrahastolle säädettyjä tiedonsaantioikeuksia.

Tiedonsaantioikeus tulorekisteristä koskisi Koulutusrahaston myöntämistä etuuksista vain aikuiskoulutustukea. Koulutusrahasto käyttäisi tulorekisterin tietoja aikuiskoulutustukea myönnettäessä muun ohessa aikuiskoulutustuen myöntämisedellytysten tutkimiseen sekä aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena olevan palkan ja soviteltavien sivutulojen määrittelyyn. Lisäksi Koulutusrahasto käyttäisi tulorekisterin tietoja esimerkiksi aikuiskoulutustuen maksatuksen keskeyttämistä ja liikamaksun takaisinperintää koskevissa asioissa.

Momentin 22 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa tarkoitetulle työsuojeluviranomaiselle.

Työsuojeluviranomaisella ja tarkastajalla on työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 §:n mukaan oikeus valvonnan toteuttamiseksi ja valvonnan edellyttämässä laajuudessa saada työnantajalta nähtäväkseen asiakirjat, jotka tämän on työsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvien säännösten mukaan tehtävä tai säilytettävä ja saada muu selvitys asioista, jotka tämän on työsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvien säännösten mukaan tehtävä, säilytettävä tai pidettävä hallussaan muulla tavoin kuin kirjallisesti sekö saada työnantajalta valvontaa varten muitakin tarpeellisia tietoja sekä jäljennöksiä asiakirjoista.

Työsuojeluviranomaisella on oikeus työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 a §:n mukaan saada toiselta työsuojeluviranomaiselta työsuojeluvalvonnassa saatuja tietoja salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä, jos tiedot ovat välttämättömiä valvonnan kohdentamiseksi tai yksittäisessä val-

vontatapauksessa lain noudattamisen valvomiseksi, kun valvonta on säädetty työsuojeluviranomaisen tehtäväksi. Työsuojeluviranomaisella on myös oikeus luovuttaa oma-aloitteisesti salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä toimivaltaiselle työsuojeluviranomaiselle tietoja epäilemästään laiminlyönnistä tai epäkohdasta, jonka työsuojeluviranomainen on havainnut työsuojeluviranomaisen tehtäväksi säädetyn valvonnan yhteydessä.

Työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 b §:n 1 momentin mukaan työsuojeluviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä välttämättömiä tietoja valvonnan kohdentamiseksi tai yksittäisessä valvontatapauksessa tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain ja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä ulkomaalaisen työvoiman käytön valvomiseksi julkisuuslain 4 §:n 1 momentin 1, 4 ja 7 kohdassa tarkoitetulta viranomaiselta, Eläketurvakeskukselta, työttömyysvakuutusrahastolta, Tapaturmavakuutuskeskukselta sekä eläkelaitokselta ja tapaturmavakuutusyhtiöltä, siltä osin kuin eläkelaitoksen ja tapaturmavakuutusyhtiön tiedot voidaan luovuttaa Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010) tarkoitetulla velvoitteidenhoitoselvityksellä. Julkisuuslain 4 §:n 1 momentin 1, 4 ja 7 kohdassa tarkoitetut viranomaiset ovat valtion hallintoviranomaiset sekä muut valtion virastot ja laitokset, kunnalliset viranomaiset sekä Ahvenanmaan maakunnan viranomaiset niiden huolehtiessa valtakunnan viranomaisille kuuluvista tehtävistä maakunnassa. Eläkelaitoksilta ja tapaturmavakuutusyhtiöiltä saatavaan tietoon kohdistuvan tiedonsaantioikeuden tavoitteena on ollut välttää erillisiin tietopyyntöihin vastaamisesta eläkelaitoksille ja tapaturmavakuutusyhtiöille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Tulorekisterin tietojen käyttötarkoitus vastaisi edellä kuvattuja työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 b §:n 1 momenttia. Tietoja luovutettaisiin tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain ja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaa varten. Työsuojelu voisi tarvita tulorekisterin tietoja ja tehdä sitä koskevan tietopyynnön sekä valvonnan kohdentamista varten että yksittäisen valvontatapauksen johdosta.

Työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 a §:n perustelujen mukaan tähän asti työsuojeluviranomaisen mainitun lainkohdan nojalla tekemään tietopyyntöön vastaamisen edellytyksenä on ollut, että työsuojeluviranomainen yksilöi tahon, eli oikeushenkilön tai luonnollisen henkilön, josta tietoja tarvitaan ja ennen tietopyyntöön vastaamista tietoja luovuttava osapuoli arvioisi pyydettyjen tietojen välttämättömyyden kyseiseen valvontatilanteeseen. Sen sijaan, jos tieto olisi sen laatuinen, että se voidaan toimittaa työsuojeluviranomaiselle Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamalla velvoitteidenhoitoselvityksellä, välttämättömyysarviointi erilaisiin valvontatehtäviin on tehty pääsääntöisesti jo etukäteen, kun Harmaan talouden selvitysyksikkö ja työsuojeluviranomaiset olisivat räätälöineet velvoitteidenhoitoselvityksiä työsuojeluviranomaisen käyttöön työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuden ja Harmaan talouden selvitysyksikön käytettävissä olevien tietolähteiden puitteissa.

Tilaajavastuulain, työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaa varten välttämättömät tiedot vaihtelevat kussakin valvontatehtävässä ja sen mukaan, pyydetäänkö tietoa valvonnan kohdentamiseksi vai yksittäisen tapauksen selvittämiseksi. Välttämättömät tiedot voivat myös riippua valvontatapauksen luonteesta. Toiselta viranomaiselta saatuja tietoja voidaan hyödyntää erityisesti työnantajalta saatavien tietojen vertailutietona tai niitä täydentävänä tietona.

Tietojen luovuttaminen työsuojeluviranomaisille tapahtuisi aina teknisen käyttöyhteyden avulla ja työsuojeluviranomainen yksilöisi pyyntöä tehdessään tulorekisterille tahon eli suorituksen maksajan tai tulonsaajan, josta tietoja tarvitaan. Työsuojeluviranomainen vastaisi siitä, että se hakee tulorekisteristä vain kulloinkin välttämättömiä tietoja. Vastaavasti kuin muutkin käyttäjät se vastaisi myös siitä, ettei se talleta omiin järjestelmiinsä sellaisia tulorekisterin tietoja, jotka eivät ole käsillä olevan asian vuoksi välttämättömiä.

Työsuojeluviranomaisen tarvitsemia tietoja ja niiden käyttötarkoituksia on kuvattu tarkemmin esimerkeillä hallituksen esityksessä laeiksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n sekä yrittäjän eläkelain 152 §:n muuttamisesta (HE 114/2016 vp).

Momentin 23 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin Tilastokeskukselle tilastojen laatimista varten. Tilastokeskuksen oikeudesta kerätä henkilötietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla säädetään tilastolain (280/2004) 15 §:ssä. Säännöksen mukaan valtion viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät henkilötiedot, jotka kuvaavat muun ohella henkilön tuloja, saamia sosiaalietuuksia, varallisuutta, omistamaa ja hallitsemaa omaisuutta sekä muuta taloudellista asemaa, elinkeinon- tai ammatinharjoittamista, työllistymistä ja työoloja. Elinkeinonharjoittajat ja muut työnantajat ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät henkilötiedot henkilöstönsä palkoista, työajoista, ammatista ja toimipaikoista. Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos ja Keva ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle hallussaan olevat välttämättömät henkilötiedot vakuutettujen ammatista, palvelussuhteesta ja maksetuista etuuksista. Verohallinto on velvollinen sen estämättä, mitä pientyönantajan maksu- ja ilmoituspalvelujärjestelmästä annetussa laissa säädetään, välittämään Tilastokeskukselle maksu- ja ilmoituspalvelujärjestelmään talletettuja, tilastojen laatimisen kannalta välttämättömiä henkilö- ja muita tietoja.

Jatkossa Tilastokeskuksella olisi oikeus saada edellä mainittuihin tiedonsaantioikeuksiinsa perustuvat tiedot tulorekisteristä, jos tiedot kuuluvat tulorekisterin tietosisältöön. Muut tiedot Tilastokeskus keräisi edelleen suoraan tiedonantovelvollisilta.

Momentin 24 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin työ- ja elinkeinotoimistolle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselle. Työ- ja elinkeinotoimistot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus tarvitsevat tulorekisterin tietoja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetyn palkkatuen ja starttirahan toimenpanoon. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tarvitsee tietoja palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain toimeenpanoa varten.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 6 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimistolla, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksella, työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksella ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpanossa välttämättömät tiedot muun muassa muulta valtion viranomaiselta, kunnan viranomaiselta, Kansaneläkelaitokselta, työttömyyskassalta, Eläketurvakeskukselta, työttömyysvakuutusrahastolta, julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen palveluntuottajalta sekä työkokeilun järjestäjältä.

Palkkatukea hakeva työnantaja ja starttirahaa hakeva henkilöasiakas on valtionavustuslain 10 ja 12 §:n nojalla velvollinen antamaan palkkatuen ja starttirahan myöntämiseksi ja maksa-

miseksi tarvittavat tiedot. Valtionavustuslain 10 §:n mukaan hakijan tulee hakemuksen yhteydessä antaa valtionapuviranomaiselle oikeat ja riittävät tiedot valtionavustuksen käyttötarkoituksesta sekä niistä muista seikoista, joita valtionapuviranomainen tarvitsee hakemuksen ratkaisemiseksi. Lain 12 §:n mukaan valtionavustuksen saajan tulee antaa valtionapuviranomaiselle valtionavustuksen maksamiseksi oikeat ja riittävät tiedot. Valtionavustus maksetaan valtionavustuksen saajalle kustannusten ajoittumisen perusteella, ja valtionapuviranomainen voi päättää, että valtionavustus maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella sen jälkeen, kun avustuksen käytöstä on esitetty valtionapuviranomaiselle hyväksyttävä selvitys. Tulorekisterin tietoja tarvitaan palkkatukeen oikeuttavien palkkauskustannusten sekä starttirahan myöntämisen ja maksamisen esteiden selvittämiseen.

Palkkaturvalain 28 §:n mukaan työnantaja on velvollinen antamaan lain täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, jolla on oikeus tarkistaa tiedot työnantajan kirjanpidosta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä lain täytäntöönpanoa varten välttämättömät tiedot veroviranomaisilta, ulosottoviranomaisilta, työsuojeluviranomaisilta, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkelaitoksilta, työttömyyskassoilta ja työ- ja elinkeinotoimistoilta. Vastaava säännös on merimiesten palkkaturvalain 26 §:ssä. Palkkaturvaviranomainen tarvitsee tulotietoja palkkaturva-asian ratkaisemiseen, eli varmistuakseen palkkaturvana maksettavien saatavien oikeellisuudesta. Tällöin palkkaturvaviranomainen tarvitsee tulorekisterin tietoja selvittääkseen palkanmaksuhistorian ja palkkaturvana maksettavat saatavat. Tietotarve voi liittyä myös esimerkiksi väärinkäytösten selvittämiseen. Palkkatietojen ohella tarvittavia tietoja ovat myös työsuhdetiedot, kun selvitetään esimerkiksi työnantajaa, työsuhteen olemassaoloa tai työsuhteessa noudatettuja ehtoja. Pääsäännön mukaan palkkaturvaviranomainen käyttää tulorekisterin tietoja palkkaturvahakemuksessa esitettyjen tietojen tarkistamiseen.

Momentin 25 kohdan mukaan tietoja luovutettaisiin ulosottoviranomaiselle ulosottokaaressa tarkoitettua täytäntöönpanoa varten.

Ulosottomiehellä on ulosottokaaren 3 luvun 64—68 §:n nojalla oikeus saada salassapitosäännösten estämättä täytäntöönpanoa varten tietoja paitsi muilta viranomaisilta myös muun muassa velallisen työnantajalta tai muulta tulon maksajalta velallisen työsuhteeseen ja palkanmaksuun liittyen.

Ulosottokaaren 3 luvun 64 §:n mukaan ulosottomiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulosottokaaressa säädetyt tiedot, asiakirjat ja aineistot, jos ne ovat yksittäisessä ulosottoasiassa välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Välttämättömyyden arvioi ulosottomies.

Valtakunnanvoudinvirastolla on myös oikeus saada edellä tarkoitettuja tietoja edellä mainituin ehdoin ja luovuttaa niitä ulosottomiehille käytettäväksi yksittäisissä ulosottoasioissa, jos tällainen keskitetty tietojen hankkiminen on tarkoituksenmukaista.

Ulosottokaaren 3 luvun 66 §:n mukaan sivullisen on kysyttäessä ilmoitettava ulosottomiehelle muun ohella velallisen saamaa tuloa ja luontoisetuja koskevat tiedot, työaikaa koskevat tiedot, tulon maksamisen perusteet sekä velallisen yhteystiedot, jotka hänellä on tiedossaan työnantajana tai tulon maksajana.

Ulosottokaaren 3 luvun 67 §:n mukaan viranomaisen ja sen, joka hoitaa julkista tehtävää, on pyydettäessä ilmoitettava ulosottomiehelle muun ohella kaikki tiedossaan olevat velallisen tuloja, velkoja ja muuta taloudellista asemaa sekä maksuyhteyksiä koskevat tiedot, velallisen

työ- ja palvelussuhteita, eläkkeitä ja taloudellista toimintaa koskevat tiedot, velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteydenottoon tarvittavat tiedot.

Momentin 25 kohdan mukainen käyttötarkoitus vastaa ulosottokaaren 3 luvun 64 §:ssä säädettyä.

Pykälän 1 momentin tiedon käyttäjiä koskeva luettelo on tyhjentävä eikä tietoja luovutettaisi muille tahoille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta tulorekisteristä tietojen käyttäjille eräiden kumottujen lakien mukaisten tehtävien hoitamiseen. Kumottujen lakien perustella tietoja voitaisiin luovuttaa liikenne- ja tapaturmavakuuttamiseen liittyvissä tilanteissa. Tietojen saaja olisivat mainittuja tehtäviä hoitavat vakuutuslaitokset, eli liikenne- ja työtapaturmavakuutuslaitokset sekä Valtiokonttori.

Työtapaturma- ja ammattitautilaki on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Lailla kumottiin tapaturmavakuutuslaki (608/1948), ammattitautilaki (1343/1988), tapaturmavakuutuslain nojalla korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (625/1991) ja valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annettu laki (449/1990). Työtapaturma- ja ammattitautilain 286 §:n mukaan ennen lain voimaantuloa sattuneisiin vahinkotapahtumiin sovelletaan pääsäännön mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tämä pääsääntö koskee ensisijaisesti korvaussäännöksiä, mutta myös kaikkia vahinkotapahtumia koskevia muita säännöksiä, jollei laissa toisin säädetä.

Maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaki on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Lailla kumottiin maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki (1026/1981). Maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 180 §:n mukaan ennen lain voimaantuloa sattuneisiin vahinkotapahtumiin sovelletaan pääsäännön mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Liikennevakuutuslain 97 §:n mukaan lailla on kumottu liikennevakuutuslaki (279/1959) ja eräiden liikennevahingonkorvausten sitomisesta palkkatasoon annettu laki (875/1971). Liikennevakuutuslain 99 §:n mukaan ennen lain voimaantuloa sattuneeseen vahinkotapahtumaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetulla lailla on kumottu sotilastapaturmalaki (1211/1990) ja lain 18 §:n mukaan ennen lain voimaantuloa sattuneisiin tapaturmiin ja ilmenneisiin palvelussairauksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tiedon saanti kumotun lain nojalla edellyttää 1 momentissa säädetyllä tavalla, että myös sovellettava kumottu laki mahdollistaa tietojen luovuttamisen tiedon saajalle salassapitosäännösten estämättä.

Kumotun tapaturmavakuutuslain (608/1948) 64 a §:n mukaan vakuutuslaitoksella ja Tapaturmavakuutuslaitosten liitolla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon sovelletaan julkisuuslakia, tiedot työntekijän työsuhteista, yrittäjätyöstä ja ansioista, hänelle maksetuista etuuksista sekä muista seikoista, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten taikka jotka muuten ovat välttämättömiä tässä laissa, Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanossa. Li-

säksi on oikeus myös saada työnantajalta tiedot tapaturmasta, sen sattumisolosuhteista, syistä ja seurauksista, työntekijän työstä, työnantajan hänelle maksamista vastikkeista ja niiden perusteista sekä muutkin tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten taikka jotka muuten ovat välttämättömiä tässä laissa, Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanossa.

Kumotuissa ammattitautilaissa ja valtion viran- ja toimenhaltijain tapaturmakorvauksesta annetussa laissa on puolestaan viittaukset kumottuun tapaturmavakuutuslakiin. Ammattitautilain 3 §:n mukaan korvausvelvollisuudesta, korvauksesta ja korvausasioiden käsittelystä on voimassa, mitä tapaturmavakuutuslaissa, maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa ja valtion viran- ja toimenhaltijain tapaturmakorvauksesta annetussa laissa on säädetty. Valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain 2 §:n mukaan korvausoikeuden edellytyksistä, annettavista korvauksista ja niiden suorittamisesta sekä korvausasiain käsittelystä on puolestaan voimassa, mitä valtion työssä sattuneesta tapaturmasta tai ammattitaudista on säädetty.

Kumotun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 9 §:n mukaan korvauksen hakemisesta, korvausvelvollisuudesta, korvauksesta, korvausasian käsittelystä, puhevallan käyttämisestä, tietojen salassapitovelvollisuudesta ja sen rikkomisesta, oikeudesta tietojen saamiseen, oikeudesta ja velvollisuudesta tietojen antamiseen, noudatetaan mitä tapaturmavakuutuslaissa ja ammattitautilaissa säädetään.

Kumotun liikennevakuutuslain 21 a §:n mukaan vakuutusyhtiöllä on oikeus saada vastuunsa selvittämiseksi, korvauskäsittelyä varten ja muiden kyseisessä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot viranomaiselta, terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa harjoittavalta, Eläketurvakeskukselta, eläke- tai vakuutuslaitokselta, vahinkoa kärsineen tai muun korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta taikka muulta etuuden myöntäjältä sen estämättä, mitä edellä mainittujen vaitiolovelvollisuudesta tai tietojen luovuttamisesta muualla säädetään.

Kumotun sotilastapaturmalain 5 §:n mukaan velvollisuudesta tietojen antamiseen on soveltuvin osin voimassa, mitä nyttemmin kumotussa tapaturmavakuutuslaissa säädetään. Valtiokonttoria koskee tällöin, mitä vakuutuslaitoksesta säädetään.

14 §. *Tietojen luovutusta koskevat erityiset säännökset*. Tiedon käyttäjien oikeus saada tietoja tulotietojärjestelmästä perustuisi kunkin tiedon käyttäjän tehtäviä koskevien erityislakien säännöksiin. Luovutettavien tietojen tietosisältö vaihtelisi käyttäjä- ja tehtävätyyppikohtaisesti sen mukaan, mitä tietoja kullakin tiedon käyttäjällä on oikeus saada tehtäviensä hoitamista varten. Tietoja luovutettaisiin vain 13 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin.

Tietojen välittäminen ja niiden luovutus tiedon käyttäjille toteutettaisiin koneellisesti tulotietojärjestelmään ennalta ohjelmoituja ja kutakin tulotietojärjestelmään talletettavaa tietoa koskevia käsittelysääntöjä noudattaen kullekin tiedon käyttäjälle laissa säädetyn tiedonsaantioikeuden mukaisesti. Tätä tarkoitusta varten tulorekisterin tietosisältöön olisi määritelty eri käyttötarkoituksia varten erilaisia tiedonsaantiprofiileja. Tiedonsaantiprofiileissa luovutettavat tiedot olisi määritelty sen mukaan mitä tulorekisteriin talletettuja tietoja kyseisen tehtävän hoitamisessa tarvitaan. Tiedonsaantiprofiilit vietäisiin tulotietojärjestelmään kutakin tiedon käyttäjää ja käyttötarkoitusta koskien. Tiedot luovutettaisiin tiedon käyttäjille niiden tekemien eri tiedonsaantiprofiileihin kohdistuvien tietotilausten perusteella. Tällä tavoin voitaisiin käytännössä varmistua siitä, että tiedon käyttäjille luovutetaan tietoja niitä koskevien tiedonsaantioikeuksien mukaisissa rajoissa. Tiedot luovutettaisiin joko teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Tiedonsaantiprofiilien määrittelytyö on Verohallinnon vastuulla toimivan

tulorekisterin toteutushankkeen tehtävänä jo ennen Tulorekisteriyksikön perustamista. Tietojen luovuttamista tulorekisteristä on kuvattu yleisperustelujen jaksossa 3.3.6.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tiedot voitaisiin luovuttaa tiedon käyttäjälle sellaisena kuin ne on tulorekisteriin talletettu.

Eri tiedon käyttäjät tarvitsevat tietoja toiminnassaan eri tavoin eriteltynä. Tiedot talletettaisiin ilmoituksen mukaisina ja siinä muodossa kuin ehdotetun lain 6—9 §:ssä säädetään. Suorituksen maksaja valitsisi, ilmoittaako hän tulorekisteriin talletettavat pakolliset tiedot vähimmäistarkkuustasolla, joka riittää erilaisten pakollisten ilmoitusvelvollisuuksien täyttämiseen vai tulolajeittain tarkemmin eriteltynä, jolloin tietoja voivat hyödyntää myös ne tiedon käyttäjät, joiden tehtävien hoitamiseksi vähimmäistarkkuustasolla annetut tiedot eivät riitä. Nykyisin suorituksen maksaja ei voi valita miten hän tulotiedot ilmoittaa, vaan tiedot on annettava kullekin tiedon käyttäjälle juuri kyseisen käyttäjän tarvitsemalla tavalla. Vastaisuudessa, kun yhdellä tuloilmoituksella vastattaisiin erityyppisiin tietotarpeisiin, ei tietojen antamisen tarkkuustaso vastaisi enää automaattisesti kunkin tiedon käyttäjän tarvitsemaa erittelyä.

Tulorekisterin käyttötarkoituksena olisi 5 §:n mukaisesti vastaanottaa, tallettaa ja välittää suoritusten maksajien ilmoittamia tulotietoja ja muita niihin liittyviä tietoja tiedon käyttäjille 13 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin. Tämän vuoksi Tulorekisteriyksiköllä ei olisi toimivaltaa arvioida ilmoitetun tiedon sisältöä. Tulorekisteriyksikkö suorittaisi ainoastaan tekniset tarkistukset, joilla varmistettaisiin tulotiedon, päivämäärätiedon tai muun tiedon ilmoittaminen oikeassa muodossa. Ilmoitetut ja tulorekisteriin talletetut tiedot välitettäisiin laissa tarkoitetulle tiedon käyttäjälle siinä muodossa kuin ne on tulorekisteriin ilmoitettu. Tämä olisi myös tulorekisterin toiminnan luotettavuuden näkökulmasta tärkeää, sillä näin varmistuttaisiin siitä, että erilaiset ilmoitusvelvollisuudet täytetään sisällöltään täsmälleen niillä tiedoilla, joita suorituksen maksaja on ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi tulorekisteriin talletettavaksi antanut. Samasta syystä suorituksen maksajat vastaisivat 4 §:ssä säädetyllä tavalla tulorekisteriin talletettujen tietojen korjaamisesta

Koska Tulorekisteriyksikkö ei muokkaisi millään tavalla suorituksen maksajan antamia tietoja, vaan ainoastaan välittäisi annettuja ilmoituksia edelleen, on pykälässä tarpeen säätää, että Tulorekisteriyksikkö voisi luovuttaa tiedot tiedon käyttäjälle sellaisena kuin ne on tulorekisteriin annettu riippumatta siitä millä tavoin eriteltynä kukin tiedon käyttäjä tiedot tosiasiassa tarvitsee. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että osa tiedon käyttäjistä saisi tiedot tarpeettoman tarkasti eriteltynä ja joutuisi itse muodostamaan annetuista tiedoista tarvitsemansa tiedot esimerkiksi laskemalla erilaisia tuloeriä, kuten rahapalkan suorituslajeja, yhteen. Tulorekisteriyksikkö ei siten voisi eikä sillä olisi myöskään toimivaltaa arvioida esimerkiksi sitä seikkaa, mitkä yksittäiset tuloerät ovat tulonsaajan verotettavaa ansiotuloa tai hänen eläkkeensä perusteena olevaa tuloa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Tulorekisteriyksikön oikeudesta antaa tiedon käyttäjälle tieto tulonsaajan tai suorituksen maksajan henkilötunnuksesta ja nimestä, kun suorituksen maksaja on yksilöinyt itsensä tai tulonsaajan yritys- ja yhteisötunnuksella. Yhdellä tulonsaajalla voi olla tulorekisterissä sekä y-tunnuksella yksilöityjä että henkilötunnuksella yksilöityjä tuloilmoituksia. Tulorekisterissä nämä molemmat ilmoitukset yhdistyvät siihen luonnolliseen henkilöön, jota ilmoitukset koskevat. Kun tiedon käyttäjä hakee tietoja luonnollisen henkilön tuloista tietyltä ajanjaksolta, luovutetaan hänelle sekä y-tunnuksella että henkilötunnuksella yksilöidyt ilmoitukset riippumatta siitä kummalla hakuehdolla tiedon käyttäjä on tietoa hakenut. Jos hakuehtona on ollut y-tunnus, tulee tiedon käyttäjälle henkilötunnuksella yksilöityjen ilmoitusten mukana luovutetuksi myös henkilötunnus. Ehdotettu säännös on tarpeen tuloil-

moitusten kokonaisuuden luovuttamiseksi, sillä jos henkilötunnus poistettaisiin näissä tilanteessa, ilmoituksiin ei jäisi mitään yksilöintitietoa.

Pykälän 3 momentin mukaan tiedon käyttäjälle voidaan lisäksi tulotietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa luovuttaa väestötietojärjestelmästä tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä tulotietojärjestelmään talletettu tieto tulonsaajan ja suorituksen maksajan nimestä. Koska tuloilmoitukset voidaan tallettaa tulorekisteriin pelkällä henkilö- tai y-tunnuksella ei itse tuloilmoituksella ole välttämättä ollenkaan tietoa tuon saajan tai suorituksen maksajan nimestä. Nimen näyttäminen tuloilmoituksen yhteydessä helpottaisi asiointipalvelun käyttäjän mahdollisuuksia varmistua siitä, että haun perusteella on palautunut oikean asiakkaan tiedot, erityisesti silloin kun tiedot on ilmoitettu järjestelmään siten, ettei itse tuloilmoitukselta näy tulonsaajan nimeä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kansallisesta poikkeuksesta, joka koskee tietosuojaasetuksen 18 artiklassa rekisteröidylle annettua oikeutta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa tietojen käsittelyä. Ehdotetun poikkeuksen mukaan rekisteröidyllä ei olisi oikeutta saada tietojen käsittelyä rajoitettavaksi artiklan 1 kohdan a) alakohdan nojalla.

Mainittu a) alakohta koskee tilannetta, jossa rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden. Tällöin käsittelyä olisi alakohdan mukaan rajoitettava ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden.

Mainittu poikkeus 18 artiklan 1 kohdan mukaisesta rekisteröidyn oikeudesta on hyvin tärkeä. Työnantajilla on kansalliseen lakiin perustuva velvoite antaa tulotiedot eri tiedon käyttäjille, eivätkä tulonsaajat nykytilanteessa voi torjua työantajien ilmoittamisvelvollisuuden täyttämistä. Heillä on sen sijaan käytettävissään oikeuskeinoja suhteessa tietojen käyttäjiin, jos katsovat annetut tiedot virheellisiksi. Tulonsaaja voi esimerkiksi hakea muutosta Verohallinnon verotuspäätökseen, jos hän katsoo Verohallinnon perustaneen verotuspäätöksensä työnantajalta saatuihin virheellisiin tietoihin. Tulonsaajalla on myös verotuksen osalta velvollisuus tarkistaa ja korjata esitäytetty veroilmoitus ja oikeus hakea muutosta verotuspäätökseen.

Jos ehdotettua poikkeusta ei toteutettaisi, rekisteröity voisi tulorekisteriympäristössä nykyisestä poiketen torjua työnantajien ilmoittamien tietojen käytön kaikkia tiedon käyttäjiä koskien. Tulorekisteriyksiköllä ei olisi toimivaltaa arvioida, ovatko tiedot paikkansa pitäviä vai eivät, vaan Tulorekisteriyksikön olisi käännyttävä suorituksen maksajan puoleen, jonka olisi tarkistettava tietojen paikkansapitävyys ja ilmoitettava asiasta Tulorekisteriyksikölle tai oikaistava tulorekisterissä oleva tieto, jos se on virheellinen.

Rajoitus ei välttämättä jäisi voimaan pitkäksi aikaa, mutta tällöinkin rajoitus olisi hyvin ongelmallinen ajatellen tulorekisterin tietojen hyödyntämistä eri tiedon käyttäjien toiminnassa. Tietoja käytetään paitsi tulonsaajaa itseään, myös suorituksen maksajaa koskevien erilaisten taloudellisesti merkittävien päätösten tekemisessä, Suorituksen maksajan osalta tulorekisterin tietojen perusteella muodostetaan esimerkiksi sen maksettavaksi tulevien työantajasuoritusten määrät Verohallinnossa, työeläkevakuutusmaksujen määrät eläkelaitoksissa, työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen maksujen määrät niitä hoitavissa vakuutusyhtiöissä sekä työttömyysvakuutusmaksun määrä työttömyysvakuutusrahastossa. Näiden tavoitteiden kannalta olisi erityisen pulmallista, jos tulonsaaja voisi vaatimuksellaan estää tietojen käyttämisen näissä suorituksen maksajaa koskevissa ja yleisen edun kannalta erityisen tärkeissä toiminnoissa Ongelmallista olisi myös se, että osassa tapauksista, esimerkiksi jos työnantajaa ei enää ole tai tämä syystä tai toisesta pysyttelee passiivisena eikä reagoi oikaisupyyntöön, rekisteröidyt voisivat pysyvästikin estää tietojen käytön, mukaan lukien niiden edelleen luovutuksen. Tämä estäisi esimerkiksi verotuspäätöksen tai sosiaalietuuksia koskevan päätöksen tekemisen samoin

kuin etuuden takaisinperinnän tulorekisterin tietojen perusteella. Lisäksi se voisi johtaa siihen, että tiedon käyttäjät joutuisivat tulorekisterille asetettujen tavoitteiden vastaisesti pyytämään suorituksen maksajilta uudelleen sellaisia tietoja, joita ne ovat jo kertaalleen ilmoittaneet tulorekisteriin.

Rajoituksen on katsottava olevan perusteltua 23 artiklan 1 kohdan e) alakohdassa tarkoitetun julkiseen etuun liittyvän tärkeän tavoitteen takaamiseksi. Tällaisista tavoitteista alakohdassa mainintaan erikseen muun muassa verotukseen liittyvät asiat ja sosiaaliturva.

On lisäksi huomattava, että 18 artikla itsessäänkin sisältää oikeuden poiketa 1 kohdan mukaisesta käsittelyn rajoittamisesta. Artiklan 2 kohdan mukaan tietoja voidaan käsittelyn rajoittamisen estämättä käsitellä muun muassa silloin, kun se on tärkeää jäsenvaltion yleistä etua koskevista syistä.

Tulorekisteriyksikkö saisi myös luovuttaa tiedon käyttäjille asianomaisen tiedon käyttäjään liittyvät lokitiedot sen oman toiminnan seurantaa ja valvontaa varten. Tästä säädettäisiin pykälän 5 momentissa. Ehdotettuun sääntelyyn olisi perusteet, koska kysymys on valtakunnallisesta ja laajassa käytössä olevasta tietojärjestelmästä, joka sisältää salassa pidettäviä henkilötietoja, jotka saattaisivat väärinkäytettyinä vaarantaa yksityisyyden suojaa. Ennen luovuttamista Tulorekisteriyksikkö voisi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitus järjestää.

15 §. *Tulonsaajan ja suorituksen maksajan sähköinen asiointipalvelu*. Pykälässä säädettäisiin tavasta, jolla täydennetään tietosuoja-asetuksen 15 artiklan edellyttämää rekisteröidyn pääsyä itseään koskeviin tulorekisterin sisältämiin henkilötietoihin. Pykälän mukainen tiedonsaantioikeus kattaisi yksityiskohtaisesti kaikki tulonsaajaa ja suorituksen maksajaa itseään koskevat tulorekisterin tiedot. Lainkohdan mukaan rekisteröidylle voitaisiin näyttää hänen katsellessaan omia tuloilmoituksiaan myös hänelle väestötietojärjestelmästä tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä tulotietojärjestelmään saadut tiedot. Tulonsaaja tai suorituksen maksaja voisi katsella myös niitä itseään koskevia tulotietojärjestelmän yksilöinti- ja yhteystietoja, joita tulonsaaja tai suorituksen maksaja voi itse ilmoittaa tallettavaksi. Näitä tietoja voivat olla esimerkiksi erilaiset osoite- ja muut yhteystiedot. Näitä itse ilmoitettuja tietoja tulonsaajalla ja suorituksen maksajalla olisi myös mahdollisuus korjata sähköisen asiointipalvelun avulla.

Suorituksen maksajalla olisi lisäksi oikeus sähköisen asiointipalvelun kautta katsella antamiaan tulorekisteriin talletettuja tietoja.

Pykälän 2 momentin nojalla tulonsaajalle voitaisiin sähköisessä asiointipalvelussa näyttää myös tulotietojärjestelmään 9 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan perusteella talletettu tieto suorituksen maksajan nimestä. Säännös on tarpeen, jotta myös työnantajana toimivan luonnollisen henkilön nimi voidaan sähköisessä asiointipalvelussa näyttää tulonsaajalle ilman väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterin varmennepalvelusta annetun lain 51 §:ssä tarkoitettua nimenomaista lupaa.

Ehdotus ei rajoita tietosuoja-asetuksen rekisteröidylle suomia tiedonsaantioikeuksia. Tietojen katselu käyttöliittymällä kuitenkin voi vähentää tarvetta käyttää tietosuoja-asetuksen tarkoittamaa tarkastusoikeutta, kun omia tietojaan pystyy rajoituksetta tarkastelemaan käyttöliittymällä.

Pykälän 3 momentin nojalla tulonsaaja ja suorituksen maksaja voisivat lisäksi antaa ja korjata antamiaan yhteystietoja.

6 luku. Erinäiset säännökset

16 §. *Tiedonantovelvoite*. Tulotietojärjestelmässä käsiteltäisiin suurta joukkoa tietoja, joiden ilmoittamisvelvollisuudesta, käyttötarkoituksesta ja käyttäjistä säädetään lukuisissa erityislaeissa vaihtelevan yksityiskohtaisella tarkkuudella. Näiden erityislaeissa olevien säännösten perusteella Tulorekisteriyksikkö tekisi 4 §:ssä tarkoitetut päätökset tulorekisteriin talletettavista ja sieltä tiedon käyttäjille 13 §:n mukaisesti luovutettavista tiedoista. Pykälässä säädettäisiin Tulorekisteriyksikölle asetettavasta velvoitteesta pitää näin määritellyt tietosisällöt saatavilla yleisen tietoverkon kautta.

Tällä tavoin tulonsaajat, suorituksen maksajat ja tiedon käyttäjät voisivat tarkistaa tulorekisteriin talletettavan yksityiskohtaisen tietosisällön sekä lainkohdat, joihin suorituksen maksajan velvollisuus antaa tieto ja tiedon käyttäjän oikeus saada tieto perustuu.

Tietosuoja-asetuksen rekisterinpitäjälle asettamiin tiedonantovelvoitteisiin nähden kyse on lisäpalvelusta, eikä sillä rajoiteta tietosuoja-asetuksen mukaista oikeutta saada tietoa Tulorekisteriyksikön käsittelytoimista.

17 §. *Tietojen maksuttomuus*. Tulorekisteriyksiköllä olisi oikeus 1 momentin mukaan saada tulorekisteriin talletettavat tiedot maksutta. Sama koskisi 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua eläkejärjestelynumeroa.

Lain 9 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainittujen tietojen osalta maksullisuus määräytyisi tietoja luovuttavan tahon maksullisia suoritteita koskevien säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan tietojen luovuttamisesta tulotietojärjestelmästä ei perittäisi maksua.

Lain 15 §:n mukaisen oikeuden käyttäminen olisi 3 momentin mukaan aina maksutonta.

18 §. *Tietojen poistaminen*. Tulorekisteriin talletetut tiedot olisi 1 momentin mukaan poistettava 10 vuoden kuluttua tiedon tallettamisvuotta seuraavan vuoden alusta. Määräaika vastaa sitä aikaa, jonka kuluessa tiedon käyttäjät voivat tarvita työnantajien ja muiden suorituksen maksajien tulorekisteriin ilmoittamia tietoja. Se myös vastaa sitä aikaa, jonka työnantajat ovat velvollisia säilyttämään kirjanpitoaineistonsa palkkakirjanpitoineen. Poistamisajan kytkeminen siihen rajaan, johon saakka tiedon käyttäjät voivat tarvita tulorekisterissä olevia tietoja, on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, että työnantajat voisivat täyttää ilmoittamisvelvollisuutensa yhdellä kertaa eikä tietoja kysyttäisi niiltä enää myöhemmin uudelleen. Jos säilyttämisaika olisi ehdotettua lyhyempi, tietojen käyttäjät joutuisivat pyytämään vanhempia tietoja työnantajilta uudelleen niitä tarvitessaan. Tämä olisi tulorekisterille asetettujen tavoitteiden vastainen ratkaisu ja aiheuttaisi työnantajille huomattavasti ylimääräistä hallinnollista taakkaa. Koska tulorekisterin tietojen säilyttämisaika vastaisi työnantajien kirjanpitoaineiston säilytysaikaa, voisivat työnantajat sen puitteissa vastata ilmoittamiensa tietojen oikeellisuudesta ja korjaamisesta 4 §:n mukaisesti.

Sama säilytysaika koskisi muiden suorituksen maksajien ilmoittamia tietoja, koska tulorekisterin tehokkaan hyödynnettävyyden kannalta on välttämätöntä, että tulorekisterissä on tulotiedot samalta ajalta kaikkien rekisteröitävien tulojen osalta.

Jos alkuperäistä tietoa on korjattu, 10 vuoden määräaika laskettaisiin alkuperäisen tiedon tallettamisesta.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin 1 §:n 2 momentissa mainittuun yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävään rekisteriin talletettujen tietojen poistamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan lain 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut väestötietojärjestelmän tiedot säilytettäisiin pääsäännön mukaan koko henkilön elinajan ja vielä 10 vuotta henkilön kuoltua. Käytännössä kaikilla luonnollisilla henkilöillä on tuloja kuolemaan asti, ja samoin luonnollinen henkilö voi olla suorituksen maksajana milloin tahansa elinikänsä aikana. Koska vainajan henkilötunnus ja muut tunnistetiedot siirtyvät hänen kuolinpesänsä tunnisteeksi, säilytettäisiin perustietoja edellä kuvattua pidempään silloin, kun henkilön kuoltua hänen kuolinpesänsä on ollut tulorekisteriin merkittävän suorituksen maksajana tai tulonsaajana. Tällöin väestötietojärjestelmästä saatu henkilötunnus ja siihen liittyvät muut perustiedot poistettaisiin samanaikaisesti kun tuloilmoitukset poistuisivat tulorekisteristä, eli niitä säilytettäisiin 10 vuoden ajan sen vuoden päättymisestä, jona viimeisin vainajan henkilötunnuksella yksilöity vainajan tai kuolinpesän saama tai maksama tulotieto on talletettu tulorekisteriin. Näin tulotietojärjestelmään talletetut väestötietojärjestelmästä saadut luonnollisten henkilöiden perustiedot säilyisivät tietojärjestelmässä aina vähintään niin kauan kuin henkilöllä voi olla tuloja, sekä kuoleman jälkeen niin kauan kuin tulorekisterissä voi olla sellaisia tuloilmoituksia, joissa tulonsaaja tai suorituksen maksaja on yksilöity vainajan henkilötunnuksella.

Vastaavasti yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävään rekisteriin talletetut yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä saadut 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut tiedot poistettaisiin 10 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, kun yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröity on poistettu mainitusta tietojärjestelmästä. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä annetun lain mukaan silloin kun luonnollisen henkilön jakamaton kuolinpesä jatkaa kuolleen henkilön elinkeinotoimintaa, toiminnassa käytetään kuolleen henkilön yritys- ja yhteisötunnusta kuolinvuotta kolmanneksi seuraavan vuoden loppuun asti. Tämän jälkeen elinkeinotoimintaa katsotaan verotuksellisesti harjoitettavan yhtymänä, jolle annetaan oma yritys- ja yhteisötunnus. Tämän vuoksi 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut tiedot poistettaisiin kuitenkin vasta 10 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jonka aikana viimeisin vainajan tai kuolinpesän saamaa tai maksamaa tuloa koskeva tieto on talletettu tulorekisteriin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sellaisten perustietojen poistamisesta, jotka suorituksen maksaja tai tulonsaaja on itse ilmoittanut tulorekisteriin. Jos 9 §:n 2 momentissa tarkoitetut tulon saajan tai suorituksen maksajan talletettavaksi antamat perustiedot ovat väestötietojärjestelmästä saatuja tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä saatuja tietoja täydentäviä tietoja, poistettaisiin ne samaan aikaan kuin mainittua tulonsaajaa tai suorituksen maksajaa koskevat väestötietojärjestelmästä tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä saadut perustiedot.

Lain 9 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot voivat olla ulkomaisten tulonsaajien ja suorituksen maksajien osalta ainoita tulorekisteriin talletettuja perustietoja. Jos oikeushenkilöä ei ole rekisteröity yritys- ja yhteisötietojärjestelmään, ei tietojen poistamisaikaa voida sitoa mainitusta rekisteristä poistamisaikaan. Tämä vuoksi tiedot poistettaisiin näissä tilanteissa 10 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jonka aikana viimeisin oikeushenkilön saamaa tai maksamaa tuloa koskeva tieto on talletettu tulorekisteriin. Perustiedot poistettaisiin tällöin viimeisen oikeushenkilöä koskevan tuloilmoituksen poistuessa tulorekisteristä. Luonnollisen henkilön tiedot poistettaisiin pääsäännön mukaan 10 täyden kalenterivuoden kuluttua kuolemasta. Koska sellaisten henkilöiden kuolemasta ei välttämättä saada tietoa, jotka eivät ole rekisteröitynä väestötietojärjestelmään, poistettaisiin tiedot kuitenkin 100 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jonka aikana tiedot on talletettu. Jos luonnollisen henkilön kuolinaika on tiedossa, noudatettaisiin kuitenkin pääsääntöä.

19 §. *Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmä*. Pykälässä säädettäisiin Tulorekisteriyksikön toiminnan tukena olevasta yhteistyöryhmästä, joka toimisi Tulorekisteriyksikön, tiedon käyttäji-

en ja suorituksen maksajien välisenä yhteistyöelimenä. Se käsittelisi 1 momentin mukaan tulotietojärjestelmän ja sen rekistereiden kehittämissuuntia ja toimintalinjoja, tiedon käyttäjien, suorituksen maksajien ja Tulorekisteriyksikön välistä yhteistyötä tulotietojärjestelmän liittyvissä asioissa. Käsiteltäviä kehittämissuuntia ja toimintalinjoja olisivat muun muassa muutosehdotukset tulotietojärjestelmästä annettuun lakiin sekä muutostarpeet tulorekisterin tietosisältöön ja sen tarjoamiin palveluihin.

Yhteistyöryhmä käsittelisi 2 momentin mukaisesti myös suorituksen maksajan ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien hallinnollisten seuraamusten määräämiseen liittyvien menettelyjen toimivuutta sekä niiden kehittämistarpeita. Tällaisia hallinnollisia seuraamuksia ovat tämän lain mukainen myöhästymismaksu, omaaloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain mukainen veronkorotus sekä verotusmenettelystä annetun lain mukainen laiminlyöntimaksu.

Verohallinnon toimivaltaan kuuluvia hallinnollisia seuraamuksia koskevien menettelyjen käsittelyllä yhteistyöryhmässä pyrittäisiin turvaamaan eri tiedon käyttäjien näkemysten huomioiminen sekä edistämään tulorekisterin tietojen kattavuutta ja oikeellisuutta. Hallinnollisilla seuraamuksilla on vaikutusta tulorekisteriin talletettavien tietojen ilmoittamisvelvollisuuden tai ilmoitettujen tietojen korjaamisvelvollisuuden täyttämiseen kaikkien tulorekisterin tiedon käyttäjien kannalta ja seuraamukset voivat vaikuttaa muiden tiedon käyttäjien tarvitsemien tietojen ilmoittamiseen ja niiden saamiseen tulorekisteristä. Tämän vuoksi on perustelua, että tulorekisterin ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä Verohallinnossa määrättäviin hallinnollisiin seuraamuksiin liittyvien menettelyjen ja niitä koskevien säännösten toimivuutta sekä niissä mahdollisesti ilmeneviä kehittämistarpeita voitaisiin käsitellä yhteistyöryhmässä.

Yhteistyöryhmä voisi 3 momentin mukaan käsitellä myös muita sellaisia minkä tahansa tiedon käyttäjän tehtäviä tai toimintoja, jotka voivat vaikuttaa tulorekisteriin talletettaviin tietoihin ja niiden hyödynnettävyyteen eri viranomaistoiminnoissa, julkisen tai laissa säädetyn tehtävän hoitamisessa. Yhteistyöryhmässä käsiteltäisiin myös Tulorekisteriyksikön tehtäviin ja tulotietojärjestelmän toimintoihin liittyviä suunnitelmia.

Yhteistyöryhmän asema suhteessa Tulorekisteriyksikköön olisi toimintaa tukeva, eikä sillä siten olisi varsinaista päätösvaltaa Tulorekisteriyksikköä tai sen toimintaa koskevissa asioissa. Yhteistyöryhmän asema vastaisi siten pitkälti sitä asemaa, joka Verohallinnon neuvottelukunnalla on suhteessa Verohallintoon.

Pykälän 4 momentin mukaan yhteistyöryhmän toimikausi olisi neljä vuotta. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan yhteistyöryhmän ensimmäinen toimikausi päättyisi kuitenkin vasta 31 päivänä joulukuuta 2022. Tarkoituksena olisi, että yhteistyöryhmän ja Verohallinnon neuvottelukunnan toimikaudet olisivat jatkossa samat.

Yhteistyöryhmässä olisivat edustettuina tulotietojärjestelmän ja tulorekisterin toiminnan kannalta keskeiset tahot. Jäsenistä yhden tulisi olla Verohallinnon, yhden Kansaneläkelaitoksen ja yhden Eläketurvakeskuksen nimeämä. Näiden lisäksi yhden jäsenistä tulisi edustaa suorituksen maksajia ja yhden tulonsaajia. Yhteistyöryhmän edustuksen ja osaamisen tulisi olla mahdollisimman laaja ja edustaa tulotietojärjestelmän toimintaan nähden tasapuolisesti eri toimijoita. Työryhmän jäsenet ja puheenjohtajan nimeäisi valtiovarainministeriö Tulorekisteriyksikön esityksestä.

20 §. *Tulorekisteriyksikön tulostavoitteet*. Verohallinnosta annetun lain 4 §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Tulorekisteriyksikkö olisi muista Verohallinnon yksiköistä erillinen. Sillä olisi verotuksesta ja verotuksen toimittamisesta riippumaton laajempi yhteiskun-

nallinen tehtävä. Tulorekisteriyksikön toiminta olisi itsenäistä suhteessa Verohallinnon muihin yksikköihin ja sen pääjohtajaan.

Tulorekisteriyksikön itsenäisen ja muista Verohallinnon toiminnoista erillisen aseman turvaamiseksi pykälässä säädettäisiin Tulorekisteriyksikön tulostavoitteiden asettamisessa noudatettavasta menettelystä. Valtiovarainministeriö asettaisi osana Verohallinnon tulostavoitteita Tulorekisteriyksikön tulostavoitteet ja määrärahat. Toimivalta olisi siten valtiovarainministeriöllä eikä Verohallinnon pääjohtajalla. Tulorekisteriyksikön määrärahat esitettäisiin valtion talousarvioissa omalla menomomentillaan erillään Verohallinnon ja sen muiden yksiköiden tai toimielinten määrärahoista. Ennen tulostavoitteiden, määrärahojen ja muiden resurssien asettamista Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmää olisi kuultava. Sääntely vahvistaisi eri tiedon käyttäjien ja suorituksen maksajien vaikutusmahdollisuuksia tulotietojärjestelmän sekä siinä olevan tulorekisterin toimintalinjoista ja kehittämissuunnista päätettäessä.

21 §. *Tulorekisteriyksikön toimintaa koskeva raportointi*. Tulorekisteriyksikön tulisi laatia vuosittain toiminnastaan kertomus Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmälle. Tällä tavoin varmistettaisiin se, että Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmällä on riittävästi tietoa tulotietojärjestelmän ja siinä olevan tulorekisterin toimivuudesta sekä Tulorekisteriyksikön toiminnasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seuraavaa vuotta käsittävästä toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä kolmea seuraavaa vuotta käsittävästä kehittämissuunnitelmasta.

Seuraavan vuoden toiminta- ja taloussuunnitelmassa tulisi esittää lyhyemmän ajan kehittämissuunnitelmat sekä seuraavan vuoden keskeiset toiminnat ja tavoitteet. Suunnitelmassa tulisi esimerkiksi kuvata talletettaviin ja edelleen luovutettaviin tietoihin kohdistuvat muutokset.

Seuraavaa kolmea vuotta käsittävässä kehittämissuunnitelmassa kuvattaisiin tulotietojärjestelmän ja tulorekisteriyksikön laajempia ja pidemmän ajan kehittämissuunnitelmia. Kehittämissuunnitelmassa tuotaisiin esille suunniteltujen lainsäädäntömuutosten vaikutuksia Tulorekisteriyksikön toimintaan sekä tulotietojärjestelmän laajempaan tekniseen kehittämiseen liittyviä tarpeita.

Suunnitelmien tarkoituksena on turvata tulorekisterin keskeisten toimijoiden vaikuttamismahdollisuudet tulotietojärjestelmän samoin kuin siinä olevan tulorekisterin toiminnassa ja sen kehittämisessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin pykälässä tarkoitettujen asiakirjojen lausuntomenettelystä. Lausuntomenettelyn tarkoituksena olisi turvata mahdollisimman laajasti eri sidosryhmien näkemysten huomioiminen ja vaikuttamismahdollisuus tulotietojärjestelmän käytössä ja kehityksessä. Tulorekisteriyksikön tulisi pyytää lausunto toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä kehittämissuunnitelmasta kaikilta tiedon käyttäjiltä. Lausunto olisi myös aiheellista pyytää keskeisiltä suorituksen maksajaa ja tulonsaajaa edustavilta tahoilta. Tällaisia olisivat esimerkiksi Suomen Taloushallintoliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Valtiokonttori, Suomen Kuntaliitto ry ja palkansaajakeskusjärjestöt.

22 §. *Myöhästymismaksu*. Pykälän 1 momentin mukaan Verohallinto määräisi ilmoittamisvelvolliselle myöhästymismaksun, jos 6 ja 8 §:ssä tarkoitettuja tietoja ei ole ilmoitettu viimeistään maksukuukautta seuraavan kalenterikuukauden kahdeksantena päivänä. Myöhästymismaksua määrättäisiin siten, jos tietoja ilmoitetaan sen päivän jälkeen, jona tiedot on 12 §:n nojalla viimeistään annettava kalenterikuukauden viimeisen päivän tapahtumista. Myöhästymismaksua voitaisiin määrätä 24 §:n mukaisesti myös, jos ilmoitettuja tietoja korjattaisiin määräajan jälkeen.

Koska 7 §:ssä tarkoitettujen tietojen antaminen olisi suoritusten maksajille vapaaehtoista, niiden antamiselle ei olisi määräaikaa eikä perustetta myöhästymismaksulle niiden osalta ole.

Pykälän 2 momentin mukaan suorituksen maksajalle olisi varattava tilaisuus selvityksen antamiseen oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 7 §:ssä säädetyllä tavalla ennen myöhästymismaksun määräämistä, jos se olisi erityisestä syystä tarpeen. Koska myöhästymismaksun määräytymisperusteeseen ei sisältyisi tapauskohtaista harkintaa, vaan maksu määräytyisi automaattisessa prosessissa ja laskentatapa olisi kaavamainen, kuulemiseen ei pääsääntöisesti olisi tarvetta. Suorituksen maksajaa kuultaisiin esimerkiksi silloin, kun ilmoituksen saapumisajankohdasta olisi epäselvyyttä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myöhästymismaksun määräämättä jättämisestä. Myöhästymismaksu voitaisiin jättää määräämättä, jos tietojen ilmoittaminen myöhässä johtuisi yleisessä tietoverkossa tai tulorekisterin sähköisessä asiointipalvelussa olevasta toimintahäiriöstä. Häiriön tulisi olla Verohallinnon tiedossa ennen myöhästymismaksun määräämistä, jotta myöhästymismaksun määrääminen voitaisiin estää kaikilta suorituksen maksajilta. Myöhästymismaksua ei määrättäisi myöskään, jos myöhässä ilmoittamisen johdosta määrätään laiminlyöntimaksu. Luonnolliselle henkilölle tai kuolinpesälle ei määrättäisi myöhästymismaksua muuhun kuin elinkeinotoimintaan taikka maa- tai metsätalouteen liittyvän suorituksen ilmoittamisen laiminlyönnistä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin myöhästymismaksuun sovellettavista muista laeista. Myöhästymismaksua koskevaan päätökseen ja muutoksenhakuun sovellettaisiin oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettua lakia. Myöhästymismaksu määrättäisiin siten yhdenmukaisessa menettelyssä oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksun määräämisen kanssa. Myöhästymismaksun kantamiseen, perintään ja palauttamiseen sovellettaisiin veronkantolakia. Myös kantomenettely olisi siten yhdenmukainen Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien verojen kantomenettelyyn nähden. Verohallinnon olemassa olevia menettelyitä hyödyntäen myöhästymismaksua koskeva sääntely voitaisiin toimeenpanna hallinnollisesti mahdollisimman yksinkertaisesti ja tehokkaasti.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että myöhästymismaksu ei olisi tuloverotuksessa vähennyskelpoinen meno, mikä vastaisi verotuksen seuraamusmaksuihin sovellettavaa sääntelyä. Myöhästymismaksu tilitettäisiin valtiolle.

Pykälän 6 momentissa viitattaisiin muiden hallinnollisten seuraamusten osalta muun lain säännöksiin. Tällaisia säännöksiä ovat verotusta koskevien tietojen osalta verotusmenettelystä annetun lain 22 a §, jonka mukainen laiminlyöntimaksu voidaan määrätä, jos lain mukaisen tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi annettu ilmoitus on annettu puutteellisena tai virheellisenä tai jätetty kokonaan antamatta, ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 37 §:n mukainen samoin perustein määrättävä veronkorotus.

23 §. *Myöhästymismaksun määrä*. Pykälän 1 momentin mukaan myöhästymismaksun määrä olisi kolme euroa jokaiselta kalenteripäivältä, jolta kalenterikuukaudelta maksettavia suorituksia koskeva ensimmäinen ilmoitus on myöhästynyt 22 §:n 1 momentissa säädetystä määräajasta, kuitenkin enintään 135 euroa. Jos ilmoitus annetaan enemmän kuin 45 päivää myöhässä, määrättäisiin myöhästymismaksua 135 euroa lisättynä yhdellä prosentilla myöhässä ilmoitetun veronalaisen suorituksen määrästä tai sitä suuremmasta myöhässä ilmoitetun eläkkeen perusteena olevan työnansion määrästä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tietojen oikaisun perusteella määrättävästä prosenttiperusteisesta myöhästymismaksusta. Oikaisuilmoituksen perusteella määrättäisiin myöhästymismaksua yksi prosentti oikaisuilmoituksen ja aiemmin ilmoitetun määrän erotuksesta. Suorituksen maksaja voisi kuitenkin oikaista aiemmin ilmoittamia tietoja ilman myöhästymismaksua enintään 45 päivän ajan ilmoittamiselle säädetyn määräajan jälkeen. Suorituksen määrän perusteella määräytyvää myöhästymismaksua ei tulisi maksettavaksi sellaisen oikaisun perusteella, jossa suorituksen maksaja oikaisee veronalaisen suorituksen tai eläkkeen perusteena olevan työnansion määrää aiemmin ilmoittua määrää pienemmäksi tai jos määrä ei oikaisun johdosta muutu.

Pykälän 3 momentin mukaan suorituksen määrän perusteella määräytyvän myöhästymismaksun enimmäismäärä kalenterikuukaudelta olisi enintään 15 000 euroa. Enimmäismäärä täyttyisi, kun veronalaista suoritusta tai eläkkeen perusteena olevan työnansiota ilmoitettaisiin kalenterikuukaudelta 1 500 000 euroa enemmän kuin 45 päivää myöhässä.

Pykälän 4 momentin mukaan suorituksen määrän perusteella määräytyvää myöhästymismaksua oikaistaisiin, jos suorituksen määrää oikaistaan vastamaan todellista suorituksen määrää. Kalenterikuukauden ensimmäiselle ilmoitukselle ajan kulumisen perusteella määrättävää myöhästymismaksua ei sen sijaan oikaistaisi, vaikka suorituksen määrä alenisi myöhemmin annettavan oikaisuilmoituksen, muutoksenhaun tai muun vastaavan syyn seurauksena.

Esimerkiksi jos kalenterikuukauden aikana maksetusta suorituksesta olisi annettu ilmoitus 22 §:n 1 momentissa säädettyyn määräpäivään mennessä ja samalta kalenterikuukaudelta ilmoitettaisiin lisää maksettua veronalaista suoritusta 60 päivän päästä maksukuukauden päättymisestä, tästä myöhässä ilmoitetun veronalaisen suorituksen määrästä laskettaisiin yhden prosentin suuruinen myöhästymismaksu. Jos veronalaisen suorituksen määrä myöhemmin tietojen oikaisun perusteella alenisi, aiemmin veronalaisen suorituksen määrän perusteella määräytyvää myöhästymismaksun määrää oikaistaisiin.

Myöhästymismaksu voitaisiin oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksun tavoin jättää veronkantolain (769/2016) nojalla perimättä, jos ilmoittaminen on viivästynyt ilmoitusvelvollisesta riippumattomasta syystä tai muusta erityisestä syystä. Muuna erityisenä syynä pidettäisiin esimerkiksi epäselvyyttä siitä, minkä työeläkelain soveltamisalaan työskentely kuuluu tai onko suorituksessa kyse tulorekisteriin ilmoitettavasta eläkkeen perusteena olevasta työansiosta vai ei.

24 §. *Tulotietojärjestelmän käytön vaikutukset suorituksen maksajan ja tulonsaajan velvollisuuksiin*. Pykälän 1 momentin mukaan suorituksen maksajalla ei olisi velvollisuutta antaa tulorekisteriin ilmoittamaansa 6 ja 7 §:ssä tarkoitettua tietoa tiedon käyttäjille muutoin kuin tässä laissa tarkoitetulla tavalla. Suorituksen maksajaan kohdistuva ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuus tulisi tältä osin täytetyksi sillä, että tiedot on annettu Tulorekisteriyksikölle.

Tiedon käyttäjällä olisi kuitenkin oikeus pyytää suorituksen maksajalta tulorekisteristä puuttuvia tietoja tai tulorekisterin tietoja täydentäviä selvityksiä siten kuin ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuudesta on muualla laissa säädetty. Sama koskee sellaisia suorituksia koskevia tietoja, joiden maksupäivä on ennen 1 päivää tammikuuta 2019. Säännöstä sovellettaessa olisi myös huomioitava, että merkittävälle osalle tulorekisterin tiedon käyttäjistä tietoja ryhdytään 25 §:n voimaantulosäännöksen perusteella luovuttamaan vasta 1 päivästä tammikuuta 2020 lukien. Suorituksen maksajien olisi siten ilmoitettava tarvittavat tulotiedot ja muut tiedot kyseisille tiedon käyttäjille nykyisin menettelytavoin vielä vuoden 2019 aikana.

Säännös ei myöskään vaikuttaisi suorituksen maksajan velvollisuuteen antaa muita kuin 6 ja 7 §:ssä tarkoitettuja tietoja tiedon käyttäjille. Tällaisia ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuutta koskevia säännöksiä sisältyy esimerkiksi verotusmenettelystä annetun lain 15 b—15 d ja 20 §:ään sekä työntekijän eläkelain 198 ja 199 §:ään ja muiden eläkelakien vastaaviin säännöksiin. Myös oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 16 §:ssä tarkoitettu veroilmoitus sekä velvollisuus sen antamiseen säilyisivät muita kuin työnantajasuorituksia koskevien tietojen osalta.

Esimerkiksi työsuhdeselvittelyssä ja eläkkeen perusteena olevan työansion selvittelyssä sekä valvottaessa työeläkevakuuttamisen oikeellisuutta voitaisiin siten olla yhteydessä työnantajaan, kuten myös tilanteessa, jossa jotakin tietoa ei ole saatavissa tulorekisteristä. Säännös on tarpeellinen myös sen vuoksi, että työeläkealalla on velvollisuus varautua häiriöihin ja poikkeusoloihin työeläkevakuutusyhtiöstä annetun lain 12 b §:n ja vakuutusyhtiölain 31 luvun 13 §:n nojalla. Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain mukaan työttömyysvakuutusrahastolla olisi edelleen oikeus saada tarpeelliset tiedot työnantajalta työttömyysvakuutusmaksun määräämistä, perintää ja valvontaa varten, mikäli työttömyysvakuutusrahasto ei olisi saanut tehtäviensä hoitamiseksi riittäviä tietoja tulorekisteristä. Siltä osin, kuin tulorekisteristä ei ilmene laissa säädettyjä etuuden laskemiseksi välttämättömiä tietoja, työttömyyskassat ja Koulutusrahasto joutuisivat pyytämään täydentäviä tietoja muun muassa työnantajilta. Myös Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada suorituksen maksajalta sellaiset etuuden myöntämiseksi tarvittavat tiedot, joita ei ole talletettu tulorekisteriin.

Momentin mukaisesti tiedon käyttäjällä olisi myös oikeus saada tarkastusta varten tarpeellisia tietoja siten kuin muualla laissa säädetään. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi verotusmenettelystä annetun lain 14 §:ssä sekä verotusmenettelystä annetussa asetuksessa (763/1998). Samoin esimerkiksi työttömyysvakuutusrahastolla säilyisi edelleen mahdollisuus tarkastaa työnantajan asiakirjoista työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 21 b §:n, 21 c §:n 4 momentin, 22 §:n 1 momentin 3 kohdan, 24 §:n 3 momentin ja 24 c §:n mukaisen tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen oikeellisuus.

Pykälän 2 momentti sisältäisi luonteeltaan informatiivisten säännöksen siitä, että suorituksen maksajiin ja tulonsaajiin sovellettaisiin muutoin, mitä muualla laissa säädetään näiden lakisääteisistä velvoitteista. Suorituksen maksajien tulisi siten esimerkiksi huolehtia verojen ja muiden lakisääteisten maksujen suorittamisesta oikea-aikaisesti sekä muiden ilmoitusten antamisesta. Samoin tulonsaajan tulisi huolehtia omien lakisääteisten velvoitteidensa hoitamisesta siitä riippumatta, että suorituksen maksaja on ilmoittanut tai oikaissut tulorekisteriin sinne talletettavan tiedon. Tulonsaajan tulisi verovelvollisena vastaisuudessakin huolehtia ilmoittamisvelvollisuuden täyttämisestä verotusmenettelystä annetun lain mukaisesti. Tulonsaajalla olisi siten edelleen velvollisuus tarkistaa hänelle lähetetty esitäytetty veroilmoitus sekä korjata siinä olevat virheet ja puutteet. Sama koskisi myös esimerkiksi tulonsaajan oikeutta hänelle lähetetyn työeläkeotteen tarkistamiseen työntekijän eläkelaissa olevien säännösten mukaisesti.

Pykälän 3 momentti sisältää Tulorekisteriyksikölle valtuuden antaa tarkempia määräyksiä ilmoittamisvelvollisuuden uudelleen täyttämisestä siinä tapauksessa, että Tulorekisteriyksikölle annetut tiedot ovat jotain syystä tuhoutuneet. Suorituksen maksajat olisivat tällöin velvollisia ilmoittamaan Tulorekisteriyksikön määrittelemät tiedot uudelleen tallettamista varten.

25 §. *Voimaantulo*. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin 6 §:n 2 ja 3 momenteissa tarkoitettujen tietojen osalta niihin suorituksiin, joiden maksupäivä on 1 päivänä tammikuuta 2019 tai sen jälkeen sekä niihin muuna kuin rahana annettuihin etuihin, jotka on annettu 1 päivänä tammikuu-

ta 2019 tai sen jälkeen. Takaisin perittyjen suoritusten osalta 6 §:n 2 momentin 16 kohtaa sovellettaisiin vastaavasti niihin takaisinmaksuihin, jotka on suoritettu 1 päivänä tammikuuta 2019 tai sen jälkeen. Jos suoritus on maksettu, etu annettu tai takaisinmaksu suoritettu aiemmin, tietoihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan tulorekisterin tietoja luovutettaisiin 13 §:n 1—8 ja 17 kohdissa tarkoitetuille tiedon käyttäjille 1 päivästä tammikuuta 2019, 9—16 ja 18—24 kohdissa tarkoitetuille tiedon käyttäjille 1 päivästä tammikuuta 2020 sekä 25 kohdassa tarkoitetulle ulosottoviranomaiselle 1 päivästä tammikuuta 2021.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin 22 ja 23 §:ssä säädetyn myöhästymismaksun määräämisestä tulorekisterin käyttöönottovaiheen eli vuoden 2019 aikana. Säännöksen mukaan myöhästymismaksua määrättäisiin pääsääntöisesti vasta 1 päivänä tammikuuta 2020 ja sen jälkeen annettujen tietojen perusteella. Tätä aiemmin annettujen tietojen perusteella myöhästymismaksua määrättäisiin vain, jos tietojen myöhässä ilmoittaminen osoittaisi ilmeistä piittaamattomuutta velvollisuudesta ilmoittaa tietoja tulorekisteriin. Tulorekisterin käyttöönotto muuttaa suoritusten maksajien ilmoittamismenettelyjä merkittävästi, mistä johtuen alkuvaiheessa voi tapahtua erilaisia tahattomia ilmoittamisen sisältövirheitä ja -puutteita sekä ilmoittamisen määräaikoihin liittyviä väärinkäsityksiä. Menettelyn käyttöönottovaiheessa tapahtuvien tahattomien virheiden ja viivästysten perusteella ei tämän vuoksi olisi kohtuullista määrätä seuraamusmaksuja.

Pykälän 5 momentin mukaan Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmän ensimmäinen toimikausi päättyisi 31 päivänä joulukuuta 2022. Tarkoituksena olisi, että yhteistyöryhmän ja Verohallinnon neuvottelukunnan toimikaudet olisivat jatkossa samat. Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmän toiminta alkaisi vuoden 2018 aikana lain voimaantulon jälkeen eikä ole tarkoituksenmukaista, että sen ensimmäinen toimikausi jäisi hyvin lyhyeksi. Tämän vuoksi olisi erikseen säädetty yhteistyöryhmän ensimmäisen toimikauden kestosta vuoden 2022 loppuun.

Pykälän 6 momentin mukaan tulotietojärjestelmää voitaisiin 2 momentin estämättä pitää eri suorituksen maksajia ja tiedon käyttäjiä edustavan kohderyhmän käytössä koekäyttöä varten.

1.2 Laki Verohallinnosta

4 §. *Yksiköt*. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta Tulorekisteriyksiköstä yhtenä Verohallinnon yksikkönä.

1.3 Laki verotusmenettelystä

15 a §. *Ulkomaisen työnantajan tiedonantovelvollisuus*. Pykälän 1 ja 2 momentista poistettaisiin tiedonantovelvolliselle säädetyt määräajat tietojen antamiseen. Tiedot olisi annettava tulorekisterin kautta siten kuin tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetään. Velvollisuus tietojen antamiseen Verohallinnolle säädettäisiin edelleen tässä laissa.

Koska nykyisestä jaottelusta kuukausittain tai vuosittain annettaviin ilmoituksista luovuttaisiin, säädettäisiin pykälän 1 momentissa kattavasti velvollisuudesta antaa vuokratyöntekijää koskevat tiedot. Säännökseen lisättäisiin nykyisen 2 momentin kohta, jonka mukaan ilmoittamisvelvollisuus koskisi kaikkia lain 15 §:n 1 momentissa säädettyjä tietoja. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muita kuin vuokratyöntekijöitä koskevien tietojen antamisesta silloin, kun työntekijä jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan. Säännös vastaisi nykytilaa.

17 §. *Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus*. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 momentti, jossa säädettäisiin Verohallinnon oikeudesta saada eläkelaitokselta tulotietojärjestelmää koskevan lakiehdotuksen mukaisen myöhästymismaksun määräämistä varten tarpeellinen tieto eläkkeen perusteena olevasta työansiosta. Tieto on välttämätön tilanteissa, joissa myöhästymismaksun määrään vaikuttaa tieto myöhässä ilmoitetusta eläkkeen perusteena olevasta työansiosta. Käytännössä tieto saataisiin suoraan tulorekisteristä tulotietojärjestelmää koskevan lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, ja myöhästymismaksu määrättäisiin Verohallinnon käsittelyprosessissa automaattisesti.

22 §. *Tietojen antamista koskevat erityissäännökset*. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti, jossa säädettäisiin tulorekisterin kautta annettaviin tietoihin sovellettavasta menettelystä. Siltä osin kuin sivullisen yleiseen tiedonantovelvollisuuteen kuuluvat tiedot olisi tulotietojärjestelmästä annetun lain nojalla talletettava tulorekisteriin, tietojen antamiseen sovellettaisiin tulotietojärjestelmästä annettua lakia. Tulorekisterin kautta annettaisiin muun muassa tiedot työntekijälle maksetuista palkoista, työkorvauksista ja muista suorituksista. Tiedonantovelvollinen ei ilmoittaisi näitä tietoja Verohallinnolle nykyisillä vuosi-ilmoituksilla vaan Verohallinto saisi tiedot tulorekisterin kautta. Tulorekisteriin talletetut tiedot katsottaisiin annetuksi Verohallinnolle silloin kun ne on annettu Tulorekisteriyksikölle. Tulorekisteriyksikkö on osa Verohallintoa.

22 a §. *Laiminlyöntimaksu*. Pykälässä säädetään laiminlyöntimaksun määräämisestä sivullisen tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä. Laiminlyöntimaksu voidaan pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla määrätä, jos tiedot on annettu lainkohdissa tarkoitetulla tavalla puutteellisena tai virheellisenä taikka myöhässä sekä 3 kohdan nojalla jos tiedot on annettu muulla tavalla kuin Verohallinto on määrännyt.

Tulorekisteriin ilmoitettavien verotusmenettelystä annetussa laissa säädetyn sivullisen tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen antamistavasta säädettäisiin tulotietojärjestelmästä annetussa laissa. Tämän vuoksi 1 momentin 3 kohtaa on tarpeen muuttaa siten, että laiminlyöntimaksu voidaan määrätä myös, jos tiedonantovelvollinen on antanut tiedot muulla tavalla kuin laissa on säädetty. Säännöstä sovellettaisiin kaikkiin tiedonantovelvollisten antamiin tietoihin.

Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 momentti, jonka mukaan tulorekisterin kautta annetuille tiedoille määrättävästä myöhästymismaksusta säädettäisiin tulotietojärjestelmästä annetussa laissa. Jotta tiedon antamisesta myöhässä ei määrättäisi useita seuraamuksia, momentissa säädettäisiin, ettei tässä pykälässä säädettyä laiminlyöntimaksua määrättäisi, jos tiedon antamisesta myöhässä olisi määrätty tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetty myöhästymismaksu. Laiminlyöntimaksu voitaisiin määrätä tietojen antamisesta myöhässä silloin, jos tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädettyä myöhästymismaksua ei olisi määrätty. Mahdollisuus laiminlyöntimaksun määräämiseen myöhässä annettujen tietojen osalta koskisi siten käytännössä muita kuin suorituksen määrää koskevien tietojen korjaamista myöhässä. Mahdollisuudella määrätä laiminlyöntimaksu näissä tilanteissa olisi merkitystä erityisesti esitäytetyllä veroilmoituksella hyödynnettävien muiden kuin suorituksen määrää koskevien tietojen oikeellisuuden varmistamisessa.

1.4 Laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä

15 §. *Verokauden muuttuminen edellytysten puuttuessa*. Pykälän 6 momentissa säädettäisiin Verohallinnon oikeudesta määrätä, että arvonlisäverotuksessa verovelvollisen tai suorituksen maksajan verokautena pidetään neljänneskalenterivuoden sijasta kalenterikuukautta, jos verovelvollinen tai suorituksen maksaja olennaisesti laiminlyö tai hänen voidaan olettaa olennai-

sesti laiminlyövän tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetyt velvollisuudet. Verovelvollisen arvonlisäverotuksessa ja työnantajasuorituksissa sovellettavaksi verokaudeksi voitaisiin määrätä kalenterikuukausi esimerkiksi silloin, jos suorituksen maksaja laiminlyö tietojen tallettamisen tulorekisteriin laissa säädetyssä määräajassa. Näin varmistettaisiin riittävät edellytykset verovalvonnalle sekä mahdollisuus laiminlyöntitilanteissa puuttuvan veron määräämiseen reaaliaikaisesti.

16 §. *Velvollisuus antaa veroilmoitus tai muu ilmoitus*. Pykälässä säädetään verovelvollisen ilmoittamisvelvollisuudesta ja ilmoittamisen tavasta. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan säännöksen sisältöä.

Pykälän 1 momentin mukaan verovelvollisen olisi annettava verokaudelta veroa koskevat tiedot. Veroa koskevat tiedot annetaan pääsääntöisesti Verohallinnon vahvistamalla veroilmoituksella. Säännös vastaisi tältä osin voimassa olevaa sääntelyä. Lisäksi pykälässä säädettäisiin tulorekisterin kautta annettaviin tietoihin sovellettavasta menettelystä. Siltä osin kuin verokauden veroa koskevat tiedot olisi tulotietojärjestelmästä annetun lain nojalla talletettava tulorekisteriin, tietojen antamiseen sovellettaisiin tulotietojärjestelmästä annettua lakia. Tulorekisterin kautta annettaisiin ennakonpidätystä, lähdeveroa ja työnantajan sairausvakuutusmaksua koskevat tiedot. Verovelvollinen ei ilmoittaisi näitä tietoja Verohallinnon vahvistamalla veroilmoituksella vaan Verohallinto muodostaisi tulorekisteriin talletetuista tiedoista verokaudelta veroa koskevan tiedon verovelvollisen puolesta. Jos verovelvollinen soveltaisi työnantajasuorituksissa laissa säädettyä pidennettyä verokautta, Verohallinto muodostaisi tulorekisteriin talletetuista tiedoista verokaudelta veroa koskevan tiedon pidennetyltä verokaudelta. Veron maksamista koskevat säännökset säilyisivät ennallaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Verohallinnolle valtuutus antaa tarkempia määräyksiä verokaudelta annettavista tiedoista. Verohallinto antaisi tarkemmat määräykset työnantajasuorituksia koskevista tiedoista, jotka eivät sisältyisi Verohallinnon vahvistamaan oma-aloitteisten verojen veroilmoituksen tietosisältöön. Muilta osin säännös vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

17 a §. *Verohallinnon muodostaman tiedon määräpäivä*. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 a §, jossa säädettäisiin määräpäivästä, jolloin Verohallinto muodostaisi tulorekisteristä saadun tiedon perusteella verokaudelta veroa koskevat tiedot työnantajasuorituksista. Verohallinto muodostaisi verokaudelta veroa koskevat tiedot viimeistään veroilmoitukselle säädettynä määräpäivänä. Kalenterikuukauden verokautta soveltavan suorituksen maksajan osalta tiedot muodostettaisiin viimeistään verokautta seuraavan kalenterikuukauden yleisenä eräpäivänä ja neljänneskalenterivuoden verokautta soveltavan suorituksen maksajan osalta verokautta seuraavan toisen kalenterikuukauden yleisenä eräpäivänä. Määräpäivä vastaisi veroilmoitukselle säädettyä määräpäivää myös verokauden muuttuessa.

Säännös mahdollistaisi tietojen muodostamisen jo siinä vaiheessa, kun tiedot on tulorekisteriin talletettu, jolloin työnantajasuorituksia koskevat verokauden tiedot olisivat verovelvollisen nähtävissä jo säädettyä määräpäivää aikaisemmin.

19 §. *Veroilmoituksen tai muun ilmoituksen antamisajankohta*. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan tulorekisteriin talletetut tiedot katsottaisiin annetuksi Verohallinnolle silloin kun ne on annettu Tulorekisteriyksikölle. Tulorekisteriyksikkö on osa Verohallintoa. Lisäksi pykälän otsikon sanamuotoa tarkennettaisiin.

23 §. *Toiminnan keskeytyminen*. Pykälän 2 momentin sanamuotoa tarkennettaisiin. Säännöllisesti palkkaa maksavalla työnantajalla olisi nykyiseen tapaan velvollisuus antaa verokauden

veroa koskevat tiedot myös ajalta, jolta palkkaa tai muuta suoritusta ei ole maksettu. Tiedot annettaisiin veroilmoituksen sijaan tulorekisterin kautta.

25 a §. *Muussa ilmoituksessa olevan virheen korjaaminen*. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 25 a §, jossa säädettäisiin tulorekisterin kautta annetuissa tiedoissa olevan virheen korjaamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan tulorekisteriin talletetuissa tiedoissa oleva virhe korjataan noudattaen tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädettyä menettelyä. Verohallinto muodostaisi verokaudelle korjatun tiedon tulorekisterin kautta annettujen korjattujen tietojen perusteella.

Tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaan suorituksen maksaja vastaa tulorekisteriin talletettujen tietojen oikeellisuudesta ja niiden oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä. Tiedon korjaamiselle ei ole säädetty määräaikaa. Verohallinnolle ilmoitettaviin verokauden veroa koskevien tietojen korjaamiseen sovellettaisiin jatkossakin kolmen vuoden määräaikaa, mikä vastaa nykyistä veroilmoituksessa olevan virheen korjaamisen määräaikaa oma-aloitteissa veroissa. Jotta Verohallinto voisi työnantajasuoritusten osalta muodostaa verokaudelta veroa koskevan korjatun tiedon, olisi verovelvollisen korjattava tulorekisteriin talletetut tiedot oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa säädetyssä määräajassa eli kolmen vuoden kuluessa tilikauden tai kalenterivuoden päättymistä seuraavan vuoden alusta. Tämän määräajan jälkeen tulorekisteriin talletetuista korjatuista tiedoista Verohallinto ei muodostaisi verokaudelle korjattua tietoa.

Pykälän 2 momentin mukaan Verohallinto antaisi tarkemmat määräykset verokauden veroa koskevan korjatun tiedon muodostamisesta. Verohallinto kohdistaisi korjauksen pääsääntöisesti oikealle verokaudelle. Verohallinto voisi antaa määräyksiä korjatun tiedon kohdistamisesta myös muulle verokaudelle, jos korjaaminen oikealle verokaudelle ei verokauden veron määrästä johtuen olisi mahdollista.

29 §. *Sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus*. Pykälän 3 momentista poistettaisiin työnantajan sairausvakuutusmaksua koskevien tietojen antamisen määräaika. Työnantajan sairausvakuutusmaksua koskevat tiedot olisi annettava tulorekisterin kautta siten kuin tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetään. Velvollisuus tietojen antamiseen Verohallinnolle säädettäisiin edelleen tässä laissa.

35 §. *Myöhästymismaksu*. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 momentti, jonka mukaan tulorekisterin kautta annetuille tiedoille määrättävästä myöhästymismaksusta säädettäisiin tulotietojärjestelmästä annetussa laissa. Tässä laissa säädettyä myöhästymismaksua sovellettaisiin jatkossa vain veroilmoituksella ilmoitettaviin oma-aloitteisiin veroihin. Jos työnantajasuorituksia koskevat verokauden veron tiedot on voitu muodostaa tässä laissa säädettyjen määräaikojen jälkeen siksi, että tiedot on annettu tulorekisterin kautta myöhässä, tietojen antamisesta myöhässä ei määrättäisi tämän lain mukaista myöhästymismaksua vaan tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetty myöhästymismaksu.

43 §. *Veron määrääminen arvioimalla*. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että säännöksessä mainittaisiin veroilmoituksen lisäksi tulorekisterin kautta annettavat tiedot. Jos verovelvollisen verotus on toimitettu työnantajasuoritusten osalta arvioimalla ja verovelvollinen tämän jälkeen tallettaa tulorekisteriin puuttuvat työnantajasuorituksia koskevat tiedot, Verohallinto voi poistaa arvioverotusta koskevan päätöksen ja määrätyn veronkorotuksen. Tulorekisterin kautta annettua ilmoitusta pidettäisiin tällöin myöhässä annettuna ilmoituksena. Myöhässä annetulle ilmoitukselle määrättäisiin laissa säädetty myöhästymismaksu. Tulorekisterin kautta annetuille tiedoille määrättäisiin tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetty myöhästymismaksu.

1.5 Laki työnantajan sairausvakuutusmaksusta

9 §. *Työnantajan sairausvakuutusmaksun palauttaminen*. Pykälän 3 momenttia tarkennettaisiin siten, että sairausvakuutusmaksun korjaamiseen sovellettaisiin tulorekisterin kautta annettavien tietojen korjaamista koskevaa menettelyä.

2 Voimaantulo

Tulotietojärjestelmää koskeva laki ja laki Verohallintolain muuttamisesta ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Tulotietojärjestelmää koskevaa lakia alettaisiin soveltaa vaiheistetusti siten, että ensimmäisessä vaiheessa vuodesta 2019 alkaen tulorekisteriin talletettaisiin tiedot työnantajan, toimeksiantajan tai muun näihin rinnastettavan suorituksen maksajan maksamista suorituksista ja tietoja luovutettaisiin Kansaneläkelaitokselle, Verohallinnolle, eläkelaitoksille, Eläketurvakeskukselle ja työttömyysvakuutusrahastolle. Vuodesta 2020 alkaen tietoja luovutettaisiin muille tietojen käyttäjille. Aiemmin esitetyn mukaisesti alkuvuodesta 2018 annettaisiin eri esitys lain muuttamiseksi siten, että tulorekisteriin talletettaisiin vuodesta 2020 alkaen tiedot eläkkeen, muun etuuden tai näihin rinnastettavan suorituksen maksajan maksamista suorituksista. Soveltamissäännöksiä kuvataan tarkemmin lakiehdotuksen 25 §:n perusteluissa.

Verotusmenettelystä annetun lain, oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain ja työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain muutokset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Verotusmenettelystä annetun lain muutoksia sovellettaisiin ensimmäisen kerran kalenterivuodelta 2019 ilmoitettaviin tietoihin. Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muutoksia sovellettaisiin ensimmäisen kerran ennakonpidätyksen, lähdeveron ja työnantajan sairausvakuutusmaksun ilmoittamiseen lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen alkavasta verokaudesta lähtien. Mainittuja lakeja sovellettaisiin siten tulotietojärjestelmästä annetussa laissa tarkoitetulla tavalla vuoden 2019 alusta maksettuja palkkoja ja muita vastaavia suorituksia koskevien tietojen ilmoittamiseen.

Työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain muutosta sovellettaisiin ensimmäisen kerran sairausvakuutusmaksun ilmoittamiseen lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen alkavasta verokaudesta lähtien.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ehdotettu laki tulotietojärjestelmästä on merkityksellinen perustuslain (731/1999) 10 §:n 1 momentin turvaamien yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan, julkisuusperiaatetta koskevan 12 §:n 2 momentin, oikeusturvaa koskevan 21 §:n sekä norminantovaltuuksia koskevan 80 §:n kannalta.

3.1 Yksityisyyden suoja

Yleistä

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään pykälän 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä, rekisteröinnissä ja käyttämisessä (HE 309/1993 vp, s. 53). Säännöksen lakiviittaus henkilötietojen suojasta edellyttää

perusoikeusuudistuksen mukaisesti (PeVM 25/1994 vp, 6/I) lainsäätäjän säätävän tästä oikeudesta, mutta se jättää sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan.

Tällainen perusoikeussäännös sitoo lainsäätäjän sisällöllistä harkintaa vähemmän kuin sen tapainen sääntelyvarauksen sisältävä säännös, jossa perusoikeuden todetaan olevan olemassa sen mukaan kuin laissa säädetään. Lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa kuitenkin se, että henkilötietojen suoja lähtökohtaisesti kuuluu samassa momentissa suojatun yksityiselämän piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan lukien tietojen luovutettavuus sekä tietojen antaminen teknisen käyttöyhteyden avulla, tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (ks. esim. PeVL 25/1998 vp, PeVL 51/2002 vp, PeVL 6/2003 vp, PeVL 2/2008 vp, PeVL 3/2009 vp, PeVL 54/2010 vp, PeVL 71/2014 vp ja PeVL 49/2016 vp).

Tulorekisterin käyttötarkoituksena on vastaanottaa, tallettaa ja välittää suorituksen maksajien ilmoittamia tulotietoja ja muita niihin liittyviä tietoja tiedon käyttäjille lakiehdotuksen 13 §:n mukaisiin tarkoituksiin. Tulotietojärjestelmän ja sitä koskevan lakiehdotuksen erityispiirteenä on se, että kysymys on keskitetystä, valtakunnallisesta tietojärjestelmästä tulo- ja etuustietojen ilmoittamista varten. Suorituksen maksaja täyttää lakisääteiset ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutensa antamalla tiedot Tulorekisteriyksikölle, joka huolehtii tietojen välittämisestä edelleen niiden saantiin oikeutetuille tahoille. Kysymys on lähtökohdiltaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisten ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuksien täyttämisestä uuden keskitetyn tietojärjestelmän avulla. Suorituksen maksajille asetetaan myös velvoite käyttää tulotietojärjestelmää lakiehdotuksessa määriteltyjen tietojen antamisessa tiedon käyttäjille.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin rekisterinpitäjän tehtävä Verohallinnon Tulorekisteriyksikölle. Laissa säädettäisiin tarkemmin myös rekisterinpitäjän ja suorituksen maksajan välisestä tehtävänjaosta sekä Verohallinnon ja Tulorekisteriyksikön yhteisistä tehtävistä.

Tietojen oikeellisuudesta vastaisi lakiehdotuksen mukaan suorituksen maksaja, koska Tulorekisteriyksiköllä ei ole edellytyksiä korjata suorituksen maksajan rekisterinpitoon kuuluvia tulorekisteriin ilmoittamiaan tietoja. Korjausvaatimukset olisi siten tehtävä suorituksen maksajalle. Vastaavanlaisia ratkaisuja tietojen oikeellisuuden ja korjaamisen suhteen sisältyy perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyihin lakeihin oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä sekä sähköisestä lääkemääräyksestä samoin kuin Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettuun lakiin (419/2011), jonka osalta tietojen korjaamisessa noudatetaan henkilötietolain säännöksiä.

Tulorekisteriyksikkö päättäisi rekisterinpitäjänä tulorekisteriin 6—9 §:n mukaisesti talletettavista tiedoista eli talletettavien yksittäisten tietojen tarkemmasta määrittelystä. Samoin se päättäisi tulorekisteristä annettavista tiedoista mukaan lukien ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden nojalla tapahtuvasta tietojen välittämisestä tiedon käyttäjille 13 §:n nojalla.

Tietojärjestelmän ylläpitotehtävä ja järjestelmän toimivuudesta ja tietoturvallisuudesta vastaaminen säädettäisiin laissa Tulorekisteriyksikön ja Verohallinnon vastuulle yhteisesti. Ratkaisu on tietoturva- ja muiden teknisten vaatimusten suhteen perusteltu, koska Tulorekisteriyksikkö on Verohallinnon yksikkö ja itsenäisestä tehtävästä sekä erillisestä tietojärjestelmästä huolimatta tulotietojärjestelmä toimii Verohallinnon laiteympäristössä ja hyödyntää Verohallinnon yleistä tietojärjestelmäinfrastruktuuria.

Laissa säädettäisiin myös tulorekisteriin talletettavista tiedoista, tietojen antamisesta ja tietojen säilytysajasta.

Tulotietojärjestelmään talletettavat tiedot

Tulorekisteriin tallettavat tiedot määriteltäisiin lakiehdotuksen 6-9 §:ssä. Lakiehdotuksen 6 § sisältäisi tyhjentävän lakiviittausluettelon tulorekisteriin talletettavista tulotyypeistä. Kaikki 6 §:n nojalla talletettavat tiedot ovat tarpeellisia ainakin jollekin tai joillekin tiedon käyttäjistä, joille tietoja tulorekisterin käyttötarkoituksen mukaisesti välitettäisiin. Tulorekisteriin ei talletettaisi tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, jotka vastaavat pääosin henkilötietolaissa tarkoitettuja niin sanottuja arkaluonteisia tietoja. Siten esimerkiksi terveydentilaa kuvaavaa tietoa sairauspoissaolon syystä tai ammattiyhdistyksen jäsenyyttä kuvaavaa tietoa tulonsaajan saamista lakkoavustuksista ei tulorekisteriin talletettaisi. Sääntelyssä on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan henkilötietojen suojaa koskeva käytäntö talletettavien tietojen sääntelystä lain tasolla sekä suorituksen maksajien ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden sisällön täsmällinen määrittely laissa.

Lakiehdotuksen 6 §:ssä kuvattaisiin henkilötietojen suojan perusoikeudellisen aseman edellyttämällä tarkkuudella tulorekisteriin talletettavien tietojen tietosisältö. Säännöksellä on kuitenkin keskeinen merkitys suorituksen maksajille ja tiedon käyttäjille, minkä vuoksi tulorekisteriin talletettavista tiedoista ehdotetaan säädettäväksi yksityiskohtaisella tasolla. Suorituksen maksajien tulisi täsmällisesti tietää ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutensa sisältö silloin, kun velvollisuus hoidettaisiin tulorekisteriä ilmoituskanavana käyttäen. Samoin tiedon käyttäjillä tulisi olla täsmällinen tieto siitä, mitä tulotietoja ne jatkossa saisivat tulorekisterin kautta. Näitä tavoitteita ei ole katsottu mahdolliseksi saavuttaa esitettyä yleisemmällä tasolla olevalla tulorekisterin tietosisällön sääntelyllä. Tulorekisterin yksityiskohtainen tietosisältö ilmenisi 16 §:n mukaisen tiedonantovelvoitteen nojalla julkaistavasta selosteesta, joka kuvaisi Tulorekisteriyksikön 4 §:n 1 momentin mukaisessa päätöksessä tarkemmin määrittelemät tiedot.

Tulotietoja täydentävät tiedot

Perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytäntöä ei ole lakiehdotuksen 7 ja 8 §:ään ainakaan täysin rinnastettavista säännöksistä. Lakiehdotuksen 7 §:n nojalla tulorekisteriin talletettaisiin suorituksen maksajien ilmoittamia 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja täydentäviä työsuhteeseen tai muuhun palvelussuhteeseen liittyviä tietoja. Näillä tiedoilla tarkoitetaan tietoja, jotka suorituksen maksaja nykyisin on lain nojalla velvollinen antamaan tiedon käyttäjälle tämän esittämästä pyynnöstä tai muutoin. Käytännössä pyynnön esittää nykyisin useimmiten tulonsaaja itse, joka toimittaa näin saamansa palkkatodistuksen tai muun selvityksen edelleen tiedon käyttäjälle. Vastaisuudessa suorituksen maksaja voisi niin halutessaan tallettaa kyseiset tiedot valmiiksi tulorekisteriin mahdollista tulevaa tarvetta varten. Tavoitteena tällä sääntelyllä olisi se, että suorituksen maksajat voisivat näin täyttää palkanmaksuihin liittyvät keskeiset ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuutensa yhdellä kertaa. Menettelyllä on lakiehdotuksen 1 §:stä ilmenevän tarkoituksen mukaisesti tarkoitus toteuttaa tietojen luovutus keskitetysti tulotietojärjestelmästä ja se vastaa 5 §:n mukaista käyttötarkoitusta. Täydentävien tietojen käyttäjätahoja olisivat Kansaneläkelaitos, työttömyyskassat, vakuutusyhtiöt, eläkelaitokset, Eläketurvakeskus, Verohallinto, Koulutusrahasto, työsuojeluviranomaiset, Tilastokeskus sekä kuntien sosiaalitoimi ja varhaiskasvatus.

Tulorekisteriin talletettavat täydentävät tiedot olisi tyhjentävästi määritelty 7 §:ssä olevassa luettelossa ja tulorekisteriin voitaisiin tallettaa vain luettelossa nimenomaisesti mainittuihin tietoryhmiin kuuluvia tietoja. Talletettavat tiedot olisi näin ollen määritelty täsmällisesti ja

tarkkarajaisesti ja siten, että tulorekisteriin ei voitaisi tallettaa mitään tiedon käyttäjien 13 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisen kannalta tarpeettomia tietoja.

Talletettavien tietojen ei voida katsoa koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä. Esimerkiksi niin sanottuja arkaluonteisia tietoja, joiden käsittelyn sallimisen on katsottu koskevan henkilötietojen suojan ydintä (esim. PeVL 25/1998 vp, PeVL 39/2009 vp ja PeVL 38/2016 vp), ei talletettaisi.

Lain 10 §:n mukaan suorituksen maksaja voisi antaa Tulorekisteriyksikölle talletettavaksi ja edelleen luovutettavaksi tulonsaajia koskevat 7 §:ssä tarkoitetut tiedot. Tiedot luovutettaisiin tietojen käyttäjille 13 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi siten, että luovutettaviin tietoihin sisältyisivät tiedon käyttäjälle tarpeelliset 6 §:ssä tarkoitetut tiedot sekä lisäksi niitä täydentävät 7 §:ssä tarkoitetut tiedot.

Täydentävillä tiedoilla mahdollistettaisiin se, että tiedon käyttäjät voisivat luopua nykyisistä työnantajilta usein vasta kuukausia palkanmaksun jälkeen pyydettävistä erillisistä palkkatodistuksista, joiden tuottamiseen tarvittava jälkikäteinen tietoihin palaaminen aiheuttaa työnantajille tällä hetkellä merkittävän hallinnollisen taakan. Tulorekisterin perustamishankkeessa tehtyjen selvitysten mukaan työnantajat joutuvat nykyisin tuottamaan tällaisia palkkatodistuksia vähintään 1,2 miljoonaa kappaletta vuodessa, joten kyse on työnantajien ja tiedon käyttäjien näkökulmasta erittäin merkittävästä asiasta. Täydentävien tietojen tallettamiselle on siten olemassa painava yhteiskunnallinen tarve ja asialla on erittäin suuri merkitys siitä näkökulmasta, että tulorekisterin käyttöönotolla voidaan vähentää työnantajien hallinnollista taakkaa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Täydentävien tietojen tallettamista ei ole käytännössä mahdollista rajata koskemaan vain niiden tulonsaajien tietoja, joiden osalta tietoja tullaan tosiasiallisesti tarvitsemaan, koska tätä ei tiedetä vielä suorituksen maksuhetkellä eikä välttämättä vielä kuukausiin sen jälkeenkään. Tarve täydentävien tietojen saamiseksi syntyy vasta, kun tulonsaaja hakee tulosidonnaista etuutta kuten työttömyyspäivärahaa, vanhempainpäivärahaa, sairauspäivärahaa tai aikuiskoulutustukea taikka hänelle määrätään tulosidonnaista asiakasmaksua, jota koskevan asian ratkaisemiseksi tietoja tarvitaan eikä suorituksen maksajalla voi olla tästä varmaa tietoa vielä suorituksen maksuhetkellä kuin joissakin harvalukuisissa poikkeustapauksissa.

Täydentävien tietojen osalta selvitettiin myös mahdollisuutta, jossa suorituksen maksaja olisi ilmoittanut ne tulorekisteriin vasta erikseen tapahtuvasta pyynnöstä. Tämä johtaisi kuitenkin siihen, että tiedon käyttäjät eivät saisi tarvitsemiaan tietoja juurikaan nykyistä nopeammin ja toisaalta suorituksen maksajat joutuisivat edelleen selvittämään tietoja jälkikäteen ja palaamaan vanhojen maksutapahtumien tietoihin nykyiseen tapaan. Tiedon käyttäjien käsittelyprosessien nopeuttamiseksi ja työnantajien hallinnollisen taakan vähentämiseksi on välttämätöntä, että täydentävät tiedot voidaan tallettaa tulorekisteriin heti jokaisen maksutapahtuman yhteydessä kaikkien tulonsaajien osalta. Uudistuksen yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseen ei siten ole käytettävissä vaihtoehtoista menettelyä, jolla voitaisiin rajoittaa 7 §:ssä tarkoitettujen tietojen tallettamista tulorekisteriin siten, että tiedot tulisivat talletetuiksi vain niiden tulonsaajien osalta, joiden kohdalla tietoja tullaan myöhemmin käyttämään.

Myös tulonsaajan omaa oikeusturvaa edistää se, että tiedot ovat valmiina tulorekisterissä, jolloin tiedon käyttäjät saavat etuushakemusten ja muiden hakemusten käsittelyssä tarvittavat tulotiedot olennaisesti nykyistä nopeammin ja ilman erillistä tietojen jälkikäteistä selvittelyä. Tämä mahdollistaa myös sen, että etuushakemusten käsittelyaikoja voidaan nopeuttaa nykyisestä ja etuudet siten maksaa niihin oikeutetuille henkilöille nykyistä ajantasaisemmin.

Jos täydentävissä tiedoissa olisi virheitä tai puutteita, olisi rekisteröidyn käytettävissä samat oikeussuojakeinot kuin tulorekisterissä olevien tietojen osalta muutoinkin. Tulonsaaja voisi esittää tietoja koskevan korjausvaatimuksensa suorituksen maksajalle ja hänellä olisi nykyiseen tapaan mahdollisuus korjata tai täydentää tietoja 13 §:ssä tarkoitetulle tietojen käyttäjälle etuushakemuksen tai muun asian käsittelyn yhteydessä.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotettua sääntelyä, joka mahdollistaa 7 §:n mukaisten tietojen tallettamisen, vaikka tietoja ei kaikkien rekisteröityjen osalta tallettamisaikana tulla käyttämään minkään tiedon käyttäjän toiminnassa, voidaan pitää valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävänä perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännössä kehitettyjen perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten näkökulmasta.

Yksilöinti- ja yhteystiedot

Lakiehdotuksen mukaan tulotietojärjestelmään talletettaisiin 9 §:ssä määritellyt väestötietojärjestelmän tiedot sekä tarpeelliset yritys- ja yhteisöjärjestelmän tiedot ja tiedoissa tapahtuneet muutokset kaikista mainittuihin tietojärjestelmiin talletetuista henkilöistä, yrityksistä ja yhteisöistä. Samoin tietojärjestelmään talletettaisiin tiedot kaikista ulkomaalaisista tulonmaksajista ja tulonsaajista sekä eläkejärjestelynumeroista ja niissä tapahtuneista muutoksista.

Talletettavat tiedot olisi määritelty tyhjentävästi ja tarkkarajaisesti sekä siten, että tulotietojärjestelmään talletetaan vain tulorekisterin toiminnan kannalta välttämättömiä tietoja. Tulorekisterin lainmukainen ja tulonsaajien oikeusturvan varmistava toiminta edellyttävät sitä, että tulorekisteriin ilmoitettavien Suomessa annettujen tunnistetietojen oikeellisuudesta ja niiden voimassaolosta voidaan varmistua ja näin tarkistaa, että tulorekisteriin annettavat tulotiedot koskevat oikeita ja olemassa olevia tulonsaajia sekä suorituksen maksajia. Vastaavat tarkistustoiminnallisuudet ovat nykyisinkin käytössä esimerkiksi Verohallinnolle annettavien tietojen vastaanotossa. Vastaava toiminnallisuus on välttämätöntä myös tulotietojärjestelmässä.

Lakiehdotuksen 9 §:n mukaiset yksilöinti- ja yhteystiedot tarvitaan järjestelmään kaikista henkilöistä, yrityksistä ja yhteisöistä, koska etukäteen ei voida tietää, keille henkilöille tulotietoja tulorekisteriin tullaan ilmoittamaan ja mitkä suorituksen maksajat tietoja tulevat antamaan. Yksilöintitietojen oikeellisuus taas on voitava tarkistaa heti tietojen vastaanottamisen yhteydessä, jotta tietojen ilmoittajalle voidaan ajantasaisesti antaa asianmukaiset sähköiset vahvistukset siitä, että tiedot oli annettu oikeansisältöisenä ja hyväksyttävillä yksilöintitiedoilla varustettuina. Lisäksi on huomattava, että käytännössä jotakin tulorekisteriin ilmoitettavaa tuloa – joko työstä saatua tuloa tai etuustuloa – on useimmilla täysi-ikäisillä suomalaisilla henkilöillä, joten tosiasiallisesti tulotietojärjestelmässä olisi tarpeettomia tunnistetietoja lähinnä vain alaikäisistä henkilöistä sekä pienehköstä joukosta täysi-ikäisiä henkilöitä.

Valmistelun yhteydessä selvitettiin myös mahdollisuutta tarkistaa annettujen tuloilmoitusten yksilöinti- ja yhteystiedot tulorekisterin tietojen vastaanoton yhteydessä ajantasaisesti aina suoraan väestötietojärjestelmän sekä yritys- ja yhteisötietojärjestelmän tiedoista. Tulorekisteriin annettavien tulotietoilmoitusten volyymit ovat kuitenkin niin suuria, että tällaista järjestelmää ei olisi ollut mahdollista toteuttaa vasteajaltaan riittävän nopeasti toimivaksi eikä toimintoa olisi pystytty toteuttamaan siten, että se olisi suorituskyvyltään vastannut tulorekisterille asetettuja vaatimuksia tietojen vastaanoton yhteydessä tehtävien oikeellisuustarkistusten osalta.

Tulotietojärjestelmään talletettavien yksilöinti- ja yhteystietojen avulla toteutetaan rekisterinpitäjän velvollisuutta toteuttaa kaikki kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tulorekisteriin annetut epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä.

Tulorekisterin lainmukaisen toiminnan sekä tulonsaajien oikeusturvan takaamiseksi on välttämätöntä, että tulorekisteri voi varmistua suorituksen maksajan antamien yksilöinti- ja yhteystietojen oikeellisuudesta ja olemassaolosta. Tämä on käytännössä mahdollista vain 9 §:ssä tarkoitetuista rekistereistä saatavien tietojen avulla. Vaihtoehtona tälle menettelylle olisi se, että tietojen käyttäjät selvittäisivät tulorekisteristä saamissaan tiedoissa olevien tunnistetietojen oikeellisuutta itse suoraan suorituksen maksajilta. Tämä johtaisi kuitenkin siihen, että tulorekisterin rekisterinpitäjä ei voisi täyttää sille asetettua edellä mainittua EU:n yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavaa velvoitetta. Lisäksi suorituksen maksajat joutuisivat selvittämään samoja yksilöinti- ja yhteystietojen virheitä jokainen erikseen, jolloin menettelystä tulisi suorituksen maksajien näkökulmasta erittäin sekava, vaikeasti hallittava ja mahdollisesti jopa tulonsaajien oikeusturvan vaarantava.

Tulorekisteriyksikkö ei luovuttaisi väestötietojärjestelmästä tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä saatuja tietoja edelleen tiedon käyttäjille muutoin kuin 14 §:ssä säädetyin poikkeuksin. Näitä poikkeuksia lukuun ottamatta tietoja käytettäisiin ainoastaan edellä selostettuihin rekisterin tietojen oikeellisuutta varmistaviin tarkoituksiin rekisterinpitäjään tältä osin kohdistuvien velvoitteiden täyttämiseksi. Henkilöiden, yritysten ja yhteisöjen tunnistetiedot perustuisivat sellaisenaan väestötietojärjestelmästä sekä yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä saatuihin tietoihin, joten niiden oikeellisuuteen ei voisi kohdistua erityistä oikeussuojan tai muutoksenhaun tarvetta. Tiedoissa mahdollisesti olevien virheiden korjaukset tehtäisiin suoraan asianomaisiin rekistereihin, joista korjatut tiedot siirtyisivät sen jälkeen edelleen tulotietojärjestelmässä oleviksi yksilöinti- ja yhteystiedoiksi.

Tietojen antaminen tulorekisteristä

Lakiehdotuksessa säädettäisiin tulorekisterin tietojen antamisesta tiedon käyttäjille siten, että oikeus salassa pidettävien tietojen saantiin tulorekisteristä perustuisi eri käyttäjätahoja koskevaan erityislainsäädäntöön. Tämä lainsäädäntö vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä, joka koskee viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus voivat liittyä esimerkiksi jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jolloin tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi (PeVL 17/1998 vp). Sääntelyssä, jossa tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu sisältyy vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 14/2002 vp, PeVL 15/2002 vp, PeVL 62/2010 vp, PeVL 19/2012 vp , PeVL 10/2014 vp ja PeVL 17/2016 vp, s. 2—3). Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lain tasolla on myös säädettävä siitä, että tiedonsaantioikeus koskee salassa pidettäviä tietoja (PeVL 19/2005 vp).

Tietojen luovuttaminen tulorekisteristä eri käyttäjätahoille tapahtuisi lähtökohtaisesti erityislainsäädännössä määritellyn käyttötarkoituksen mukaisesti tietojen tarpeellisuus- ja välttämättömyyskriteerit huomioon ottaen. Tietojen antaminen poikkeaisi nykyisestä säännösten soveltamiskäytännöstä kuitenkin siten, että tiedot annettaisiin tulorekisteristä aina sillä tavoin eriteltyinä kuin suorituksen maksaja on ne tulorekisteriin tallettanut. Tiedon käyttäjälle välitettäisiin siten tarkemmalla tasolla eriteltyä tietoa kuin tiedon käyttäjä nykyisin velvoittaa suorituksen maksajaa ilmoittamaan tietoja esimerkiksi verotusta varten. Tulorekisteri muuttaisi siten eri tiedon käyttäjätahojen rekisterinpitoa ja talletettavia tietosisältöjä sekä edellyttäisi uusia tietojen käsittelytoimia.

Tulorekisteriyksikkö voisi lisäksi lakiehdotuksen mukaan luovuttaa Kansaneläkelaitokselle kaikista tulorekisteriin merkitystä tulonsaajista sellaiset tulotiedot ja muut tiedot, jotka Kansaneläkelaitoksella on kaikkien sen toimeenpantaviksi säädettyjen eläkkeiden tai etuuksien sekä säännöksessä tarkoitetuissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten oikeus saada. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 14/2002 vp pitänyt hyväksyttävänä eri etuuksien määräämistä varten tarvittavien tietojen luovutusta niin sanottuna massaluovutuksena jo ennen varsinaisen asian käsittelyä eli asiakassuhteesta riippumatta. Arvioinnin kohteena ollutta sääntelyä vastaava sääntely sisältyy nykyisen kansaneläkelain 85 §:ään. Tulorekisteriin ehdotettu sääntely perustuu vastaavasti Kansaneläkelaitoksessa tarvittavien tulotietojen suureen määrään eli vuorokausittain vaihtelevien kymmenien tuhansien henkilöiden tulotietoihin. Perustuslakivaliokunta toteaa edellä mainitussa lausunnossaan muun muassa, että arvioinnin kohteena olleissa säännöksissä tarkoitetut tiedot ovat aivan perusluonteisia etuuksista päättämisen kannalta eivätkä ole näissä käyttöyhteyksissä yksityisyyden suojan näkökulmasta erityisen arkaluonteisia. Sama koskee vastaavasti Kansaneläkelaitokselle tulorekisteristä luovutettavia tietoja.

Lakiehdotuksen mukaan Tulorekisteriyksikkö rekisterinpitäjänä päättäisi tulotietojärjestelmän tietojen luovuttamisesta. Tulorekisteriin sisältyvät tiedot välitettäisiin tiedon käyttäjille lähtökohdiltaan ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuutta koskevan säännösten mukaisesti, mutta niitä luovutettaisiin myös tiedonsaantiin muutoin oikeuttavan säännöksen nojalla tiedon käyttäjille suoraan Tulorekisteriyksiköstä. Menettely nopeuttaisi lähinnä etuustietojen saantia. Päätösvallan antaminen Tulorekisteriyksikölle perustuisi sille säädettävään rekisterinpitotehtävään ja tulorekisterin käyttötarkoitukseen suorituksen maksajia ja tiedon käyttäjiä palvelevana valtakunnallisena tietovarantona.

Säilytysaika

Peruslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina muun ohella tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä (PeVL 51/2006 vp, PeVL 20/2006 vp, PeVL11/2005 vp). Lakiehdotuksessa säilytysajat on määritelty erikseen tulorekisterin tiedoille ja erityyppisille tiedoille ottaen huomioon tietojärjestelmän luonne ja talletettavien tietojen käyttötarkoitus. Säilytysajat on pyritty määrittelemään mahdollisimman yksiselitteisesti, jotta tietojen poistaminen voidaan toteuttaa luotettavasti automaatiossa.

Lakiehdotuksessa on määritelty erilaiset säilytysajat tiedon käyttäjille välitettäville tulotiedoille ja rekisterin toimintaa varmistaville perustiedoille tietojen erilaisen käyttötarkoituksen perusteella. Tulorekisterin tietojen säilytysajaksi on määritelty 10 vuotta tietojen tallettamisvuotta seuraavan vuoden alusta. Säilytysaika on perusteltu tulorekisterin toiminnan kannalta, sillä se vastaa sitä aikaa, jonka työnantajat ovat velvollisia säilyttämään palkka- ja muun kirjanpitonsa. Tulorekisterin tiedon käyttäjät tarvitsevat etuuksia myöntäessään ja muita lakisääteisiä tehtäviä hoitaessaan tulotietoja eripituisilta ajanjaksoilta. Osa tiedoista, kuten lakisääteisen vakuuttamisen hoitamisessa tai verotuksessa tarvittavat tiedot välitetään reaaliaikaisesti tiedon käyttäjille. Osalla tiedon käyttäjistä tiedon käyttötarve kuitenkin ilmenee vasta pitkähkönkin ajan kuluttua tiedon tallettamista, esimerkiksi etuushakemuksen tullessa vireille. Kirjanpidon säilyttämiseen kytketyllä määräajalla varmistetaan, että tulorekisteri pystyy toimittamaan tarvittavat tiedot tiedon käyttäjille ja täyttämään sille asetetun tarkoituksen työnantajien ilmoittamien tulotietojen keskitettynä ilmoittamiskanavana, jossa ilmoittamisvelvoitteet voidaan täyttää yhdellä kertaa.

Luonnollisilla henkilöillä on yleensä säännöllisesti tuloja kuolemaansa asti, ja vastaavasti luonnollinen henkilö voi olla suorituksen maksajana milloin tahansa elinikänsä aikana. Tämän vuoksi tulorekisterissä on käytännössä koko henkilön eliniän aina kymmenvuotta kerrallaan

säilytettäviä häntä koskevia tuloilmoituksia. Yksilöinti- ja yhteystietoja tarvitaan siis luonnollisista henkilöistä koko heidän elinikänsä. Tulorekisterin toiminnan kannalta on välttämätöntä, että annetut ilmoitukset voidaan luotettavasti kytkeä tiettyyn tulonsaajaan ja tiettyyn suorituksen maksajaan, jotta tiedon käyttäjille voidaan välittää kootusti niiden lakisääteisten tehtävien hoitamisessa tarvitsemat tiedot kaikista tietylle tulonsaajalle tietyltä ajalta maksetuista tai kaikista tietyn suorituksen maksajan tietyltä ajalta maksamista tuloista.

Tuloilmoitusten saapuminen oikeille henkilöille ja talletettavien tietojen oikea kohdentuminen varmistettaisiin teknisesti muista perusrekistereistä saatavien henkilötunnusten sekä yritys- ja yhteisö-tunnusten avulla jo tietojen saapumisvaiheessa, ennen niiden tallettamista tulorekisteriin. Näin pyritään teknisin keinoin varmistumaan annettavien tietojen virheettömästä kohdentumisesta oikeille tulonsaajille ja maksajille, mikä on tulorekisterin tietojen oikeellisuuden näkökulmasta välttämätöntä. Tämän vuoksi tulotietojärjestelmään talletettavien yksilöinti- ja yhteystietojen säilytysaika on määritelty siten, että tietoja säilytettäisiin niin kauan kuin tulonsaajaa tai suorituksen maksajaa koskevia tuloilmoituksia voidaan antaa tulorekisteriin tai annettuja tietoja voi olla tulorekisterissä. Tämän vuoksi perustietoja ei voida poistaa heti kuoleman jälkeen, sillä viimeisiä ennen kuolemaa talletettuja tuloilmoituksia säilytetään rekisterissä vielä 10 vuoden ajan. Perustietojen säilyttäminen määräajan kuoleman jälkeen on perusteltua myös siksi, että vainajan henkilötunnus ja muut tunnistetiedot siirtyvät hänen kuolinpesänsä tunnisteeksi, kun henkilön kuoltua hänen kuolinpesänsä on ollut tulorekisterin piiriin kuuluvan suorituksen maksajana tai tulonsaajana. Lisäksi luonnollisen henkilön jakamattoman kuolinpesän jatkaessa kuolleen henkilön elinkeinotoimintaa, toiminnassa käytetään voimassa olevan lain mukaan kuolleen henkilön yritys- ja yhteisötunnusta kuolinvuotta kolmanneksi seuraavan vuoden loppuun asti.

Erityisesti ulkomailla asuvien luonnollisten henkilöiden kuolemasta ei aina saada tietoa. Jotta näissäkin tilanteissa voitaisiin varmistua nimi- ja muiden tunnistetietojen, kuten mahdollisten ulkomaisten vero- ja henkilönumeroiden sekä yhteystietojen poistumisesta tulotietojärjestelmästä, ehdotetaan säädettäväksi, että mainitut perustiedot poistettaisiin näissä tilanteissa 100 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jonka aikana tiedot on talletettu tulotietojärjestelmään. Säilytysaika on määritelty huomioiden perustietojen käyttötarkoitus, oletettu elinikä, tuloilmoitusten säilyttämisaika, se että ensisijaisesti perustietojen poistuminen määritellään aina luonnollisen henkilön kuoleman perusteella, ja että säännös tulee sovellettavaksi vasta kun pääsääntö eli kuolinaika on olettavasti ohitettu.

3.2 Julkisuusperiaate

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi erikseen lailla rajoitettu. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan toisen perusoikeuden edistäminen voi olla sellainen välttämätön syy, jonka vuoksi viranomaisen hallussa olevien tallenteiden julkisuutta on mahdollista lailla erikseen rajoittaa (PeVL 40/2005 vp, s. 2/II ja PeVL 2/2008 vp, s. 2/I). Tulonsaajien yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa voidaan pitää ehdotettua keskitettyä, valtakunnallista tietosisällöltään laajaa tietojärjestelmää koskevan sääntelyn yhteydessä välttämättömänä syynä poiketa julkisuusperiaatteesta.

Tulotietojärjestelmän tulorekisteriin talletettavien tietojen salassapidosta ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentissa.

Salassapito koskisi ehdotuksen mukaan kaikkia tulorekisteriin talletettuja tietoja. Tulorekisterin tiedot muodostuvat suorituksen maksajien ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuden perusteella antamista tulotiedoista ja muita suorituksia koskevista tiedoista. Salassa pidettäviä olisivat

lakiehdotuksen 6 §:ssä tarkoitetut yksittäisiä tulo- ja suorituseriä koskevat tiedot, joita tulotietojärjestelmään ilmoitetaan maksukohtaisesti. Salassa pidettäviä olisivat myös tulorekisteriin talletettavat lakiehdotuksen 7 §:ssä tarkoitetut työ-, palvelus- tai toimeksiantosuhteeseen liittyvät niin sanotut täydentävät tiedot. Kysymys on luonnollisen henkilön palkkausta ja muita rahanarvoisia suorituksia koskevista tiedoista sekä niiden ilmoittamiseen, maksamiseen ja muuhun käsittelyyn liittyvistä tiedoista. Salassa pidettäviä olisivat myös suorituksen maksajia ja heidän työntekijöitään tai muita suorituksen saajia koskevat yksilöintitiedot. Näiden tietojen julkisuuden rajoittamista tulorekisterissä voidaan pitää yksityiselämän ja henkilötietojen suojan näkökulmasta perusteltuna. Erityisesti yksityisten työnantajien ja suorituksen maksajien näkökulmasta ehdotettua salassapitosääntelyä puoltavat myös palkkaustason ja palkatun henkilöstön tietojen luottamuksellisuuteen liittyvät seikat.

Tulorekisterin tietojen salassapito ei vaikuttasi tai muuttaisi kansalaisten tai esimerkiksi tiedotusvälineiden mahdollisuuksia valvoa ja seurata julkisen vallan käyttöä, koska tulotietojärjestelmä olisi vain tietoja arkistoiva ja edelleen välittävä järjestelmä. Tulorekisteriyksikkö ei tekisi yksittäisiä kansalaisia koskevia hallintopäätöksiä. Tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevat säännökset säilyisivät ennallaan suorituksen maksajatahoilla ja myös tiedon käyttäjätahoilla. Taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat lisäksi voimassa olevan lainsäädännön nojalla pääosin salassa pidettäviä sekä suorituksen maksajien että tiedon käyttäjien hallussa.

Tulorekisterin avoimuutta ja Tulorekisteriyksikön toiminnan läpinäkyvyyttä edistäisi se, että jokainen voisi yleisen tietoverkon välityksellä saada yksityiskohtaiset tiedot siitä, mitä tietoja tulorekisteriin talletetaan ja mitä tietoja eri tiedon käyttäjälle välitetään. Työnantajat ja muut suorituksen maksajat voisivat tarkistaa, että niiden tulorekisteriin ilmoittamat tiedot on talletettu ja myös tulonsaajat voisivat tarkastaa tulorekisteriin merkityt omat tietonsa.

Tulotietojärjestelmän tietojen julkisuuteen muutoin kuin tulorekisterin osalta sovellettaisiin lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentin mukaan julkisuuslakia, Julkisuuslakia sovellettaisiin tulotietojärjestelmään myös muutoin. Tietoja kuitenkin annettaisiin tulotietojärjestelmästä ainoastaan tässä ehdotetussa laissa mainittuihin käyttötarkoituksiin sekä julkisuuslain 11 ja 12 §:n, 26 §:n 3 momentin ja 29 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyihin käyttötarkoituksiin. Tietoja annettaisiin siten julkisuuslain nojalla asianosaiselle ja jokaiselle itseään koskevasta asiakirjasta samoin kuin esimerkiksi Tulorekisteriyksikön toimeksiannosta suoritettavaa tehtävää varten silloin kuin salassa pidettävien tietojen antaminen olisi välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Myös tietojen antamiseen muutoksenhakua varten sovellettaisiin julkisuuslain säännöksiä.

Julkisuuslakia säädettäessä lähtökohtana on ollut, että lain säännöksistä poikettaisiin vain niiltä osin kuin laissa on viittaus erikseen muussa laissa annettuihin säännöksiin (HE 30/1998 vp, s. 46 ja 47). Se, että tulotietojärjestelmän tietojen antamista rajoitettaisiin lain 2 §:ssä, olisi perusteltua rekisterin käyttötarkoituksen vuoksi eikä tämä rajoittaisi tietojen saantia esimerkiksi perusrekistereistä tai muilta rekisterinpitäjiltä.

Edellä mainittujen seikkojen johdosta ehdotettua erityissääntelyä tulorekisteriin talletettujen tietojen salassapidosta voidaan pitää perusteltuna. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus ei merkitse sellaista puuttumista yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, joka olisi vastoin perustuslain 10 §:n 1 momentin säännöksiä taikka sellaista puuttumista julkisuusperiaatteen mukaiseen tiedonsaantioikeuteen, joka loukkaisi perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädettyä oikeutta.

3.3 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Tulorekisteriyksikön tehtävänä on toimia tietoja välittävänä ja tallettavana rekisterinpitäjänä, joka ei kerää tietoja omaa toimintaansa varten eikä tee yksittäisiä tulonsaajia koskevia hallintopäätöksiä. Tulotietojärjestelmän toiminta perustuu pitkälle automatisoituun tietojen vastaanottamiseen, tallettamiseen ja välittämiseen tiedon käyttäjätahoille näiden tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan mahdollisuus hakea muutosta viranomaisen päätökseen voi joissakin tilanteissa olla tarpeen pitää avoimena viranomaistoiminnan asianmukaisuuden ja muun tasapuolisuuden valvomiseksi samoin kuin soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi, vaikka käsillä ei olisikaan yksilön oikeutta tai velvollisuutta koskeva asia (ks. PeVL 32/2012 vp, PeVL 10/2009 vp, PeVL 13/2005 vp, PeVL 55/2002 vp).

Rekisteröidyn oikeusturva tulorekisterinpidossa toteutuu siten, että virheellisen tiedon korjaa tulorekisteriin suorituksen maksaja. Rekisteröity voi myös tehdä tietosuoja-asetuksen 77 artiklan nojalla valituksen valvontaviranomaiselle, jos hän katsoo, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan tietosuoja-asetusta. Tulorekisteriyksikön päätökseen, joka koskee tietojen luovuttamista, voidaan hakea muutosta julkisuuslain 33 §:n mukaisesti. Tulonsaajalla, suorituksen maksajalla tai tiedon käyttäjällä olisi myös mahdollisuus hakea muutoin muutosta yleislainsäädännön nojalla esimerkiksi tilanteissa, joissa Tulorekisteriyksikkö on pyynnöstä antanut päätöksen tietojen tallettamista koskevassa asiassa. Tulonsaaja voi myös aina tehdä oikaisun tai valituksen tiedon käyttäjätahoja koskevien oikaisu- ja muutoksenhakusäännösten mukaisesti. Lakiehdotuksen mukaisessa rekisterinpidossa on siten hallituksen näkemyksen mukaan asianmukaisesti huomioitu perustuslain edellyttämät mahdollisuudet muutoksenhakuun.

Ehdotettu laki sisältää myös säännöksiä sähköisestä asioinnista. Tietojen ilmoittamisessa pääsääntö olisi sähköinen ilmoittaminen. Erityisestä syystä tiedot voidaan antaa lomakkeella. Erityiset syyt on täsmennetty esityksen perusteluissa. Tiedot voisi antaa paperilomakkeella, jos sähköinen asiointi ei ole mahdollista, joten sääntely ottaisi asianmukaisella tavalla huomioon perutuslain hyvän hallinnon vaatimukset, vrt. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen Verohallintoa koskeva päätös tiedonantovelvollisuuden rajoittamisesta sähköiseen ilmoittamiseen (31.12.2015 dnro 4653/4/14).

3.4 Norminantovaltuudet

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädettäisiin lailla tai asetuksella. Erityisiä syitä ovat perustuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan lähinnä tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä. Lisäksi sääntelyn kohteeseen liittyvät erityiset syyt saattavat edellyttää usein ja nopeasti muuteltavien säännösten antamista.

Tulotietojärjestelmää koskevan lakiehdotukseen sisältyy kolme norminantovaltuutta koskevaa säännöstä, joiden nojalla Verohallinto voisi antaa tarkempia määräyksiä ilmoittamisvelvolli-

suuden täyttämisestä. Lakiehdotuksen 11 §:n 4 momentti nojalla Verohallinto voisi antaa tarkempia määräyksiä ilmoitusten sähköisessä antamisessa noudatettavasta menettelystä ja varmentamisen tavasta. Lakiehdotuksen 12 §:n 12 momentin nojalla Verohallinto voisi antaa tarkempia määräyksiä ilmoittamisvelvollisuuden täyttämiselle asetettujen määräaikojen pidentämisestä sellaisten 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen verotusmenettelystä annetun lain sekä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain nojalla ilmoitettavien tietojen osalta, joiden antaminen mainittuja määräaikoja myöhemmin on verotuksen toimittamisen ja verovalvonnan kannalta riittävää. Lisäksi Verohallinto voisi antaa 24 §:n 3 momentin nojalla tarkempia määräyksiä ilmoittamisvelvollisuuden uudelleen täyttämisestä, kun jo ilmoitetut tiedot ovat tuhoutuneet.

Lisäksi oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin nojalla Verohallinto antaisi tarkemmat määräykset mainitun lain nojalla annettavista tiedoista, jotka pykälän 1 momentin nojalla annetaan tulorekisteriin.

Kysymys on sellaisista vähäisistä teknisluonteisista yksityiskohdista, joita koskevien norminantovaltuuksien delegointi ehdotetulla tarkkuudella rajattuna voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset eivät myöskään merkitse sellaista puuttumista yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, joka olisi vastoin perustuslain 10 §:n 1 momentin säännöksiä taikka sellaista puuttumista julkisuusperiaatteen mukaiseen tiedonsaantioikeuteen, joka loukkaisi perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädettyä oikeutta.

Hallitus katsoo, että lakiehdotukset voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, mutta pitää suotavana, että asiasta pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki

tulotietojärjestelmästä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tulotietojärjestelmä ja sen yleinen rakenne

Tässä laissa säädetään työnantajia ja muita suorituksen maksajia sekä tiedon käyttäjiä palvelevasta valtakunnallisesta tietojärjestelmästä (tulotietojärjestelmä) sekä velvollisuudesta käyttää sitä lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tulotietojen ja muiden niihin liittyvien tietojen antamiseen. Tässä laissa säädetään myös mahdollisuudesta käyttää tulotietojärjestelmää tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluvien tietojen antamiseen.

Tulotietojärjestelmä muodostuu lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden sekä tiedonsaantioikeuden nojalla annettavia tietoja sisältävästä tulorekisteristä sekä tietojen oikeellisuutta palvelevasta yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävästä rekisteristä.

Tulotietojärjestelmän avulla vastaanotetaan ja talletetaan työnantajien ja muiden tässä laissa tarkoitettujen tahojen antamia tietoja sekä välitetään tietoja niiden saantiin oikeutetuille viranomaisille ja muille tahoille suoritusten maksajien lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi sekä tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi.

Tiedot annetaan ja tietoja luovutetaan tulotietojärjestelmästä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti 11 §:ssä säädetyin poikkeuksin.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön ja tietojen salassapito

Jollei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn tulotietojärjestelmässä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 ja kansallisia henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä.

Tulorekisteriin talletetut tuloja ja muita suorituksia sekä suorituksen saajia ja -maksajia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Tulotietojärjestelmään sovelletaan muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, kuitenkin siten, että tietoja voidaan tulotietojärjestelmästä luovuttaa ainoastaan tässä laissa mainittuihin käyttötarkoituksiin sekä mainitun lain 11 ja 12 §:n, 26 §:n 3 momentin ja 29 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyihin käyttötarkoituksiin.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
1) suorituksen maksajalla työnantajaa, toimeksiantajaa tai muuta näihin rinnastettavaa suorituksen maksajaa taikka muuna kuin rahana annetun edun antajaa;
2) tulonsaajalla luonnollista henkilöä, kuolinpesää tai oikeushenkilöä, jolle tässä laissa tarkoitettu suoritus on maksettu tai muuna kuin rahana maksettu etu annettu;
3) tiedon käyttäjällä viranomaista tai julkista tehtävää hoitavaa tahoa, jolle välitetään tulotietojärjestelmään talletettuja tietoja;
4) maksupäivällä päivää, jona suoritus on tulonsaajan käytettävissä.

2 luku

Rekisterinpitäjä ja tulorekisterin käyttötarkoitus

4 §

Rekisterinpitäjä ja tulotietojärjestelmään liittyvät vastuut

Tulotietojärjestelmän rekisterinpitäjänä toimii Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Tulorekisteriyksikkö määrittelee päätöksellään tarkemmin tulorekisteriin tämän lain nojalla talletettavat tiedot. Tulorekisteriyksikkö päättää myös siitä, mitkä tulorekisterin tiedot tiedon käyttäjille tässä laissa tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin luovutetaan sekä vastaa tietojen välittämisestä tulorekisteristä tiedon käyttäjille.

Tulorekisteriyksikkö ylläpitää tulotietojärjestelmää sekä vastaa tulotietojärjestelmän toimivuudesta ja tietoturvallisuudesta yhdessä Verohallinnon kanssa.

Suorituksen maksajat vastaavat tulorekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä.

Jos tulonsaaja vaatii suorituksen maksajan tulorekisteriin ilmoittaman virheellisen tiedon korjaamista, on korjausvaatimus tehtävä suorituksen maksajalle.

Tulorekisteriyksikkö voi tiedoissa havaittujen teknisten virheiden vuoksi pyytää suorituksen maksajaa tarkistamaan tulorekisteriin talletettavaksi antamansa tiedon oikeellisuuden.

5 §

Tulorekisterin käyttötarkoitus

Tulorekisterin käyttötarkoituksena on vastaanottaa ja tallettaa suorituksen maksajien ilmoittamia tulotietoja ja muita niihin liittyviä tietoja sekä välittää tiedot tiedon käyttäjille 13 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin.

3 luku

Tulotietojärjestelmään talletettavat tiedot

6 §

Tulorekisteriin talletettavat tulotiedot ja muut tiedot

Tulorekisteriin talletetaan 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tulonsaajia koskevat tulotiedot ja muut tiedot, jotka suorituksen maksaja on tässä pykälässä mainittujen lakien nojalla velvollinen ilmoittamaan tiedon käyttäjille.

Työnantajan, toimeksiantajan tai muun näihin rinnastettavan suorituksen maksajan maksamista suorituksista ja muuna kuin rahana antamista eduista talletetaan seuraavat verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 3 luvun sekä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 16 §:n ja 29 §:n 3 momentin nojalla ilmoitettavat tiedot:

1) tiedot palkoista, luontoiseduista, palkkioista, palkinnoista ja muista veronalaisista eduista sekä näihin liittyvistä veronalaisista pääomatuloista;

2) tiedot merityötuloista, ulkomaantyötuloista, urheilijan palkkioista ja yrittäjän palkkatuloista;

3) tiedot työsuhdeoptioista ja osakepalkkioista sekä henkilöstörahaston rahasto-osuuksista;

4) tiedot työpanokseen perustuvista osingoista ja ylijäämistä;

5) tiedot työstä, tehtävästä tai palveluksesta muuna kuin palkkana maksetuista korvauksista, jos tulonsaajaa ei ole merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) 25 §:ssä tarkoitettuun ennakkoperintärekisteriin;

6) tiedot työnantajan maksamista eläkkeistä;

7) tiedot sijaismaksajan maksamista palkoista, palkkaturvana maksetuista suorituksista sekä sairauskassan maksamista täydennyspäivärahoista;

8) tiedot tekijänoikeudesta tai patentista maksetuista korvauksista sekä muista käyttökorvauksista;

9) tiedot kustannusten korvauksista ja kulukorvauksista;

10) ulkomaisen työnantajan tai työntekijöiden lähettämisestä annetun lain (447/2016) 8 §:n mukaisesti asetetun edustajan antamat tiedot tuloverolain (1535/1992) 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetusta palkasta, jos kansainvälinen sopimus ei estä veron perimistä palkasta sekä muusta palkasta silloin, kun palkansaaja jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan sekä asetettua edustajaa koskevat tiedot;

11) vakuutetun sairausvakuutusmaksun määräämisessä tarvittavat tiedot työtuloista, jotka eivät kuulu sairausvakuutuksen päivärahamaksun perusteeseen sairausvakuutuslain (1224/2004) 11 luvun 2 §:n 4 momentin nojalla;

12) tiedot 1—10 kohdassa tarkoitetuista eristä toimitetusta ennakonpidätyksestä sekä peritystä lähdeverosta ja vakuutetun sairausvakuutusmaksusta;

13) ulkomaille lähetettyä työntekijää koskevat vakuutetun sairausvakuutusmaksun määräämiseksi tarpeelliset tiedot;

14) tiedot kunnan ja kuntayhtymän maksamistaan palkkioista perimistä luottamushenkilömaksuista;

15) tiedot työntekijältä perityistä tuloverolain 96 ja 96 a §:ssä tarkoitetuista pakollisista vakuutusmaksuista ja kollektiivisen lisäeläketurvan maksuista sekä mainitun lain 54 d §:ssä tarkoitetuista vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksuista;

16) tiedot tulonsaajalle maksetuista perusteettomista eduista sekä tiedot tulonsaajalle maksetuista suorituksista takaisin perityistä määristä;

17) ulkomaisen työnantajan tai työntekijöiden lähettämisestä annetun lain 8 §:n mukaisesti asetetun edustajan antamat tiedot tuloverolain 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetun vuokratun työntekijän työskentelyn arvioidusta kestosta ja palkan määrästä sekä työn teettäjästä, jos kansain-

välinen sopimus ei estä veron perimistä työntekijän palkasta sekä asetettua edustajaa koskevat tiedot;

18) Pohjoismaiden välillä virka-avusta veroasioissa tehdyn sopimuksen (SopS 37/1991) 20 artiklan mukaisessa veron kannosta ja siirrosta tehdyssä sopimuksessa (SopS 97/1997) tarkoitettujen velvoitteiden toteuttamiseksi tarvittavat tiedot;

19) tiedot ulkomaan työskentelystä ja sen kuluessa tapahtuneesta Suomessa oleskelusta, kun työnantaja on jättänyt toimittamatta palkasta ennakonpidätyksen ulkomaantyötuloa koskevan tuloverolain 77 §:n nojalla;

20) työnantajan ilmoittamat tiedot sijaismaksajan maksamista palkoista, joista työnantaja on velvollinen maksamaan työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetussa laissa (771/2016) tarkoitetun sairausvakuutusmaksun;

21) tiedot työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetussa laissa tarkoitetun työntekijöille maksettavien palkkojen yhteismäärän perusteella maksettavan sairausvakuutusmaksun ja siitä tehtävien vähennysten yhteismäärästä.

Lisäksi työnantajan, toimeksiantajan tai muun näihin rinnastettavan suorituksen maksajan maksamista suorituksista ja muuna kuin rahana antamista eduista talletetaan seuraavat tiedot:

1) työntekijän eläkelain (395/2006) 3 §:ssä mainittujen työeläkelakien mukaiset työansiota koskevat tiedot lukuun ottamatta yrittäjän eläkelaissa (1272/2006) ja maatalousyrittäjän eläkelaissa (1280/2006) tarkoitettua työtuloa, eläkejärjestelynumero, julkisten alojen eläkelain (81/2016) 153 §:ssä tarkoitetut palvelusaikoja koskevat tiedot sekä työsuhteen päättymistä koskeva tieto, kun työsuhde päätetään vanhuuseläkkeelle siirtymisen perusteella;

2) työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 81 §:ssä ja 168 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työansioita koskevat tiedot sekä tieto työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuutusnumerosta ja -yhtiöstä, jos työnantajalla on useita samanaikaisesti voimassa olevia vakuutuksia;

3) työtapaturma- ja ammattitautilain 21 luvussa tarkoitetun vakuutusmaksun määrittämiseksi tieto työntekijän ammattiluokasta;

4 työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 19 §:ssä tarkoitetut palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun perustetta koskevat tiedot;

5) työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa tarkoitettu tieto siitä, onko suorituksen saaja työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettu osaomistaja;

6) työnantajan ilmoittamat tiedot sijaismaksajan maksamista palkoista, joista työnantaja on velvollinen maksamaan muut kuin 2 momentissa tarkoitetut työnantajan sosiaalivakuutusmaksut.

Ennakkoperintälain 31 §:ssä tarkoitettuun työnantajarekisteriin merkityn suorituksen maksajan osalta talletetaan myös tieto siitä, että tapahtumia, joista 2 tai 3 momentin nojalla talletetaan tietoja, ei ole kalenterikuukauden aikana ollut.

7 §

Tulorekisteriin talletettavat täydentävät tiedot

Tulorekisteriin talletetaan 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja täydentäviä työsuhteeseen tai muuhun palvelus- taikka toimeksiantosuhteeseen liittyviä tiedon käyttäjien 13 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa tarpeellisia tietoja, jotka koskevat:

1) palvelussuhteen tyyppiä, kestoa ja sen päättymisen syytä;
2) tulolajeja sekä työaika- ja poikkeustilannekorvauksia;
3) palkkauksen muotoa;
4) tuloerien ansainta-ajankohtia;
5) suorituksen kertaluonteisuutta;
6) vähennysten jälkeen maksettavan palkan määrää;
7) sovellettavaa työehtosopimusta;

8) osa-aikaisuutta ja sovittua viikkotyöaikaa;
9) palkallista tai palkatonta poissaoloa;
10) sosiaaliturvaa koskevia todistuksia;
11) työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuutusnumeroa ja yhtiötunnusta;
12) työllistämistä valtion työllisyysmäärärahoilla;
13) tietoa siitä, että suoritus on maksettu muuna kuin rahana;
14) suorituksesta ulkomaille maksettua veroa;
15) suorituksen ulosmittausta;
16) tulonsaajan osakkuusasemaa suhteessa suorituksen maksajaan;
17) tulonsaajan toimipaikkaa ja sen osoitetta;
18) takaisinperityn tuloerän alkuperäistä maksupäivää ja siitä maksuhetkellä toimitettua ennakonpidätystä;
19) ilmoituksen lisätietoja eläkelaitoksille ja Eläketurvakeskukselle;
20) työnantajan Kansaneläkelaitokselle tekemää korvaushakemusta.

8 §

Tulorekisteriin talletettavat yksilöinti- ja yhteystiedot

Tulorekisteriin talletetaan seuraavat tulonsaajaa ja suorituksen maksajaa koskevat yksilöinti- ja yhteystiedot, jotka suorituksen maksaja on 6 §:ssä mainitun lain nojalla velvollinen ilmoittamaan tiedon käyttäjille:
1) suomalainen henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus;
2) vieraassa valtiossa asuvasta asuinvaltion antama vero- tai henkilötunnus tai, jos näitä tietoja ei ole, muu vastaava tunnus;
3) 1 kohdassa mainittujen tietojen puuttuessa nimi, syntymäaika ja tulonsaajan sukupuoli sekä osoite Suomessa tai asuinvaltiossa;
4) tulonsaajan asuinvaltio ja yhteystiedot asuinvaltiossa, jos tulonsaaja on tuloverolain 9 §:ssä tarkoitettu rajoitetusti verovelvollinen;
5) työntekijän eläkelain 147 §:ssä tarkoitetut muut yhteystiedot, jos suorituksen maksaja on mainitussa pykälässä tarkoitettu tilapäinen työnantaja.
Tulorekisteriin voidaan 1 momentin estämättä tallettaa suorituksen maksajan tulorekisteriyksikölle ilmoittamat 1 momentissa tarkoitetut tiedot, joiden ilmoittaminen ei perustu ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuteen.
Tulorekisteriin talletetaan lisäksi suorituksen maksajan yhteyshenkilöä koskevat yhteystiedot.

9 §

Tulotietojärjestelmään talletettavat muut tiedot

Tulotietojärjestelmään talletetaan tietojen oikeellisuuden varmistamiseksi ja muiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi seuraavat tiedot:
1) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1—3, 16 ja 20—22 kohdassa tarkoitetut tiedot Suomen kansalaisista ja Suomessa asuvista ulkomaalaisista sekä tiedoissa tapahtuneet muutokset;
2) tarpeelliset yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 4 ja 5 §:ssä tarkoitetut tiedot ja tiedoissa tapahtuneet muutokset;
3) tieto eläkejärjestelynumerosta ja tiedoissa tapahtuneet muutokset.
Lisäksi tulotietojärjestelmään voidaan tallettaa tulonsaajan tai suorituksen maksajan ilmoittamat heitä koskevat yksilöinti- ja yhteystiedot sekä asiointikieltä koskevat tiedot.

4 luku

Tietojen antaminen Tulorekisteriyksikölle

10 §

Tietojen antaminen Tulorekisteriyksikölle

Suorituksen maksajan on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä annettava Tulorekisteriyksikölle 6 ja 8 §:ssä säädetyt ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot ja se voi antaa Tulorekisteriyksikölle talletettaviksi ja edelleen 13 §:n nojalla luovutettaviksi tulonsaajia koskevat 7 §:ssä tarkoitetut tiedot.

Tulorekisteriyksiköllä on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus saada 9 §:ssä tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin Patentti- ja rekisterihallitukselta yritys- ja yhteisötietojärjestelmään sisältyvät tiedot yritys- ja yhteisötunnukseen liittyvästä henkilötunnuksesta ja eläkelaitoksilta tiedot eläkejärjestelynumerosta.

11 §

Tietojen antamistapa ja allekirjoittaminen

Edellä 6—8 §:ssä tarkoitetut tiedot on annettava sähköisesti. Erityisestä syystä 6 ja 8 §:ssä tarkoitetut tiedot voidaan antaa muutoin kuin sähköisesti Tulorekisteriyksikön vahvistamalla lomakkeella.

Suorituksen maksajan on allekirjoitettava Tulorekisteriyksikölle annettavat ilmoitukset.

Tulorekisteriyksikölle sähköisesti annettavat ilmoitukset on varmennettava sähköisellä allekirjoituksella tai muulla hyväksyttävällä tavalla.

Verohallinto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä sähköistä menettelyä käyttäen ja millä tavoin varmennettuina ilmoituksia voidaan toimittaa sähköisesti.

12 §

Tietojen antamisaika

Edellä 6 ja 8 §:ssä tarkoitetut tiedot on annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä maksupäivän jälkeen, jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä.

Luonnollinen henkilö ja kuolinpesä, jota ei ole merkitty ennakkoperintälain 31 §:ssä tarkoitettuun työnantajarekisteriin, voi kuitenkin antaa tiedot kuukausittain viimeistään maksukuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä.

Muuna kuin rahana annettuja etuja ja suorituksia koskevat tiedot on annettava kuukausittain viimeistään seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä, jos tulonsaajalle ei samassa yhteydessä makseta rahasuoritusta.

Työntekijän eläkelain 72 §:ssä tarkoitettua vakuutuspalkkaa koskevat tiedot on annettava kuukausittain viimeistään työskentelyä seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä, kuitenkin viimeistään viidentenä päivänä sitä kalenterikuukautta seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien, jonka aikana suorituksen maksajan velvollisuus vakuutuspalkan määrittämiseen on ilmennyt.

Edellä 6 §:n 2 momentin 16 kohdassa tarkoitetut tiedot perusteettomista eduista on annettava ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kuukauden kuluessa sen jälkeen, kun perusteeton etu on havaittu ja tiedot tulonsaajalle maksetuista suorituksista takaisin perityistä määristä viimeistään viidentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona tieto takaisin perityn määrän maksamisesta, sen maksajasta ja siitä, mihin suoritukseen maksu liittyy, on saatu.

Edellä 6 §:n 2 momentin 17 kohdassa tarkoitetut tiedot on annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä ensimmäisen vuokratulle työntekijälle maksetun palkan maksupäivän jälkeen.

Edellä 6 §:n 2 momentin 18 kohdassa tarkoitetut tiedot on annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä ensimmäisen ulkomaan työskentelystä maksetun palkan maksupäivän jälkeen.

Edellä 6 §:n 2 momentin 19 kohdassa tarkoitetut tiedot on annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä ensimmäisen ulkomaan työskentelystä maksetun palkan maksupäivän jälkeen. Tiedot Suomessa oleskeluajoista voidaan kuitenkin antaa viimeistään maksuvuotta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

Edellä 6 §:n 2 momentin 20 ja 21 kohdassa sekä 3 momentin 6 kohdassa tarkoitetut tiedot on annettava kuukausittain viimeistään maksukuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä.

Edellä 6 §:n 4 momentissa tarkoitettu tieto on annettava viimeistään kyseistä kalenterikuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä. Tieto voidaan antaa etukäteen enintään kuudelta kalenterikuukaudelta.

Poiketen siitä, mitä määräajoista edellä säädetään, on tietojen antamisen määräaika lomakkeella ilmoitettaessa viiden kalenteripäivän sijaan kahdeksan kalenteripäivää.

Verohallinto voi määräyksellään pidentää 1—3 ja 11 momentissa säädettyjä määräaikoja sellaisten 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen osalta, joiden antaminen mainittujen määräaikojen sisällä ei ole verotuksen toimittamisen ja verovalvonnan kannalta välttämätöntä.

5 luku

Tietojen luovutus tulotietojärjestelmästä

13 §

Tiedon käyttäjien oikeus saada tietoja tulotietojärjestelmästä

Tulorekisteriyksikkö välittää ja luovuttaa tulorekisterin tietoja, jotka tiedon käyttäjä on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeutettu muun lain nojalla saamaan suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä, seuraavasti:

1) Verohallinnolle verotusta sekä 22 ja 23 §:ssä säädetyn myöhästymismaksun määräämistä varten;

2) työntekijän eläkelain 2 §:ssä tarkoitetulle eläkelaitokselle mainitun lain 3 §:ssä mainituissa työeläkelaeissa, sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 883/2004 ja sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 987/2009 sekä Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten;

3) Merimieseläkekassalle merimieseläkelaissa (1290/2006) ja 2 kohdassa mainituissa asetuksissa ja sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten;

4) Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maatalousyrittäjän eläkelaissa, 2 kohdassa mainituissa asetuksissa ja sosiaaliturvasopimuksessa, maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetussa laissa (612/2006) ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annetussa laissa (1293/1994) säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten;

5) Kevalle julkisten alojen eläkelaissa ja 2 kohdassa mainituissa asetuksissa ja sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten;

6) Eläketurvakeskukselle työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainituissa työeläkelaeissa, Eläketurvakeskuksesta annetussa laissa (397/2006) ja 2 kohdassa mainituissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten;

7) Suomen Pankille siihen palvelussuhteessa olevien henkilöiden eläketurvan toteuttamista varten;

8) työttömyysvakuutusrahastolle työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 10 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten;

9) työtapaturma- ja ammattitautilaissa tarkoitetulle vakuutuslaitokselle mainitussa laissa säädettyä vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista tai valvontavelvollisuuden täyttämistä varten taikka vakuutus- ja korvauskäsittelyä varten, kun kyseessä on vakuutus, joka on otettu opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta annetussa laissa (460/2015), perhehoitolaissa (263/2015), omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005), eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetussa laissa (894/1946), kuntalaissa (410/2015), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977) tai kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) säädetyn mukaisesti, sekä edellä mainituissa laeissa, 2 kohdassa mainituissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa ja valvontavelvollisuuden täyttämistä varten;

10) urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (276/2009) tarkoitetulle vakuutuslaitokselle mainitussa laissa säädettyä tapaturmaturvaa koskevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista tai valvontavelvollisuuden täyttämistä varten;

11) maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitokselle käsiteltävänä olevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista sekä maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaissa (873/2015) sekä 2 kohdassa mainituissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten;

12) liikennevakuutuslaissa (460/2016) tarkoitetulle vakuutusyhtiölle käsiteltävänä olevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista tai mainitussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;

13) Liikennevakuutuskeskukselle käsiteltävänä olevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisemista ja liikennevakuutuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;

14) Potilasvakuutuskeskukselle potilasvahinkolaissa (585/1986) tarkoitetun korvauksen perusteen ja korvausvelvollisuuden laajuuden määrittämistä varten;

15) Tapaturmavakuutuskeskukselle 9 kohdassa säädetyn lisäksi työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetyn vakuuttamisen valvontaa varten;

16) Valtiokonttorille käsiteltävänä olevan liikennevakuutuslaissa, työtapaturma- ja ammattitautilaissa, sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetussa laissa (1521/2016), opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta annetussa laissa, eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetussa laissa, tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetussa laissa (1522/2016) tai rikosvahinkolaissa (1204/2005) tarkoitetun korvausasian ratkaisemista varten;

17) Kansaneläkelaitokselle kaikista tulorekisteriin merkitystä tulonsaajista sellaiset tulotiedot ja muut tiedot, jotka Kansaneläkelaitoksella on kaikkien sen toimeenpantaviksi säädettyjen eläkkeiden ja etuuksien sekä 2 kohdassa mainituissa asetuksissa tai sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten oikeus saada;

18) kunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) tarkoitetun tai varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa (1503/2016) tarkoitetun asiakasmaksun määräämistä varten;

19) kuntayhtymälle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa tarkoitetun tai varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa tarkoitetun asiakasmaksun määräämistä varten;

20) työttömyyskassalain (603/1984) 1 §:ssä tarkoitetulle työttömyyskassalle käsiteltävänä olevan työttömyysturvalaissa tai vuorotteluvapaalaissa (1305/2002) tarkoitetun asian ratkaisemista tai väärinkäytösten selvittämistä taikka mainituissa laeissa tai Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemista varten;

21) Koulutusrahastolle aikuiskoulutustuesta annetussa laissa (1276/2000) säädetyn aikuiskoulutustuen myöntämistä, maksamista ja muuta aikuiskoulutustuen toimeenpanoa varten;

22) työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006) tarkoitetulle työsuojeluviranomaiselle tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) ja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaa varten;

23) Tilastokeskukselle tilastojen laatimista varten;

24) työ- ja elinkeinotoimistolle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselle julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) säädetyn palkkatuen ja starttirahan sekä palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) toimeenpanoa varten;

25) ulosottoviranomaiselle ulosottokaaressa (705/2007) tarkoitettua täytäntöönpanoa varten.

Mitä 1 momentin 9, 11 ja 16 kohdassa säädetään tietojen luovuttamisesta työtapaturma- ja ammattitautilaissa tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten, 12 ja 16 kohdassa liikennevakuutuslaissa säädettyjen tehtävien toimeenpanoa varten ja 16 kohdassa sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetussa laissa tarkoitetun korvausasian ratkaisemista varten, koskee myös tietojen luovuttamista mainituilla laeilla kumottujen lakien mukaisia tehtäviä varten.

14 §

Tietojen luovutusta koskevat erityiset säännökset

Tulorekisteriyksikkö välittää ja luovuttaa tiedot tiedon käyttäjälle sellaisina kuin ne on tulorekisteriin talletettu. Tietojen välittäminen tiedon käyttäjille toteutetaan koneellisesti tulotietojärjestelmään ennalta ohjelmoituja ja kutakin tulotietojärjestelmään talletettavaa tietoa koskevia käsittelysääntöjä noudattaen kullekin tiedon käyttäjälle laissa säädetyn tiedonsaantioikeuden mukaisesti.

Jos suorituksen maksaja on tietoja antaessaan antanut tulonsaajaa tai suorituksen maksajaa koskevana tunnistetietona yritys- ja yhteisötunnuksen, Tulorekisteriyksikkö voi tietoja luovuttaessaan luovuttaa tiedon käyttäjälle samalla tulonsaajan ja suorituksen maksajan henkilötunnuksen ja nimen.

Tiedon käyttäjälle voidaan lisäksi tulotietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa luovuttaa tulotietojärjestelmään 9 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan perusteella talletettu tieto tulonsaajan ja suorituksen maksajan nimestä.

Tiedot voidaan luovuttaa sen estämättä, mitä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 18 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä.

Tulorekisteriyksikkö saa luovuttaa suorituksen maksajille ja tiedon käyttäjille asianomaiseen suorituksen maksajaan tai tiedon käyttäjään liittyvät lokitiedot sen oman toiminnan seurantaa ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Tulorekisteriyksikkö voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitus järjestää.

15 §

Tulonsaajan ja suorituksen maksajan sähköinen asiointipalvelu

Tulonsaajalla ja suorituksen maksajalla on oikeus katsella itseään koskevia tulorekisteriin ja 9 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan taikka 2 momentin nojalla tulotietojärjestelmään talletettuja tietoja tulotietojärjestelmän sähköisen asiointipalvelun kautta. Suorituksen maksajalla on samoin oikeus katsella antamiaan tulorekisteriin talletettuja tietoja.

Tulonsaajalle voidaan sähköisessä asiointipalvelussa lisäksi näyttää tulotietojärjestelmään 9 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan perusteella talletettu tieto suorituksen maksajan nimestä.

Tulonsaaja ja suorituksen maksaja voi sähköisen asiointipalvelun avulla antaa ja korjata tulotietojärjestelmään antamiaan 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja yhteystietoja.

6 luku

Erinäiset säännökset

16 §

Tiedonantovelvoite

Tulorekisteriyksikön on pidettävä yleisen tietoverkon kautta saatavilla:

1) yksityiskohtainen luettelo tulorekisteriin talletettavista tiedoista;

2) tieto lainkohdasta, johon suorituksen maksajan velvollisuus antaa kukin 6 §:ssä tarkoitettu tieto tulorekisteriin perustuu, sekä lainkohdasta, johon tiedon käyttäjän oikeus saada suorituksen maksajalta kukin 7 §:ssä tarkoitettu tieto perustuu; ja

3) kunkin tiedon osalta tieto siitä, mille tiedon käyttäjille tieto voidaan luovuttaa, sekä lainkohdasta, johon tiedon luovuttaminen perustuu.

17 §

Tietojen maksuttomuus

Tulorekisteriyksiköllä on oikeus saada tulorekisteriin talletettavat tiedot sekä 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetut tiedot maksutta.

Tietojen luovutuksesta tulotietojärjestelmästä ei peritä maksuja.

Edellä 15 §:ssä tarkoitetun oikeuden käyttäminen on maksutonta.

18 §

Tietojen poistaminen

Tulorekisteriin talletetut tiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua tiedon tallettamisvuotta seuraavan vuoden alusta.

Tulotietojärjestelmän yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävään rekisteriin talletetut 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jona luonnollinen henkilö on kuollut tai julistettu kuolleeksi ja 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut tiedot kymmenen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jona

yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröity on poistettu mainitusta tietojärjestelmästä. Tiedot poistetaan kuitenkin vasta 10 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jonka aikana viimeisin vainajan tai kuolinpesän saamaa tai maksamaa tuloa koskeva tieto on talletettu tulorekisteriin.

Tulotietojärjestelmän yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävään rekisteriin talletetut 9 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot poistetaan 2 momentissa säädetyn ajan kuluttua. Jos oikeushenkilöä ei ole rekisteröity yritys- ja yhteisötietojärjestelmään, tiedot poistetaan 10 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jonka aikana viimeisin oikeushenkilön saamaa tai maksamaa tuloa koskeva tieto on talletettu tulorekisteriin. Jos luonnollisen henkilön kuolemasta ei ole tietoa, tiedot poistetaan 100 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jonka aikana tiedot on talletettu.

19 §

Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmä

Tulorekisteriyksikön toiminnan tukena on yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmä käsittelee tulotietojärjestelmän kehittämissuuntia ja toimintalinjoja sekä suorituksen maksajien, tiedon käyttäjien ja Tulorekisteriyksikön välistä yhteistyötä tulotietojärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen liittyvissä tehtävässä.

Yhteistyöryhmä käsittelee lisäksi tulorekisteriin ilmoitettavien tietojen ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien hallinnollisten seuraamusten ja niiden määräämiseen liittyvien menettelyjen toimivuutta sekä niiden kehittämistarpeita.

Yhteistyöryhmä käsittelee myös muita sellaisia tiedon käyttäjien tehtäviä tai toimintoja, jotka voivat vaikuttaa tulorekisteriin talletettaviin tietoihin ja niiden hyödynnettävyyteen, sekä Tulorekisteriyksikön tehtäviin ja tulotietojärjestelmän toimintoihin liittyviä suunnitelmia.

Yhteistyöryhmässä on puheenjohtaja ja enintään kaksitoista muuta jäsentä, jotka valtiovarainministeriö nimeää Tulorekisteriyksikön esityksestä määräajaksi, kuitenkin enintään neljäksi vuodeksi. Jäsenistä yhden tulee olla Verohallinnon, yhden Kansaneläkelaitoksen ja yhden Eläketurvakeskuksen nimeämä. Sen lisäksi yksi jäsen edustaa suorituksen maksajatahoja ja yksi tulonsaajatahoja.

20 §

Tulorekisteriyksikön tulostavoitteet

Osana Verohallinnon tulostavoitteita valtiovarainministeriö, kuultuaan Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmää, asettaa vuosittain Tulorekisteriyksikön tulostavoitteet ja määrärahat.

21 §

Tulorekisteriyksikön toimintaa koskeva raportointi

Tulorekisteriyksikön on vuosittain laadittava toiminnastaan kertomus yhteistyöryhmälle.

Lisäksi Tulorekisteriyksikkö laatii seuraavaa vuotta käsittävän toiminta- ja taloussuunnitelman sekä seuraavaa kolmea vuotta käsittävän kehittämissuunnitelman.

Kertomuksesta ja suunnitelmista pyydetään lausunto tiedon käyttäjiltä. Asiakirjat lausuntoineen käsitellään yhteistyöryhmässä.

22 §

Myöhästymismaksu

Verohallinto määrää suorituksen maksajan maksettavaksi myöhästymismaksun, jos 6 tai 8 §:ssä tarkoitetut tiedot kalenterikuukauden aikana maksetuista suorituksista ilmoitetaan myöhemmin kuin maksupäivää seuraavan kalenterikuukauden kahdeksantena päivänä.

Suorituksen maksajalle on varattava tilaisuus selvityksen antamiseen oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 7 §:ssä säädetyllä tavalla ennen myöhästymismaksun määräämistä, jos se on erityisestä syystä tarpeen.

Myöhästymismaksu voidaan jättää määräämättä, jos ilmoituksen myöhässä antaminen johtuu yleisessä tietoverkossa tai tulotietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa olevasta toimintahäiriöstä. Myöhästymismaksua ei määrätä, jos myöhässä annetun ilmoituksen perusteella määrätään laiminlyöntimaksu. Myöhästymismaksua ei määrätä luonnolliselle henkilölle eikä kuolinpesälle, jollei kyse ole elinkeinotoimintaan taikka maa- tai metsätalouteen liittyvän suorituksen ilmoittamisesta.

Myöhästymismaksua koskevaan päätökseen ja muutoksenhakuun sovelletaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettua lakia. Myöhästymismaksun kantamiseen, perintään ja palauttamiseen sovelletaan veronkantolakia (769/2016).

Myöhästymismaksu ei ole tuloverotuksessa vähennyskelpoinen meno. Myöhästymismaksu tilitetään valtiolle.

Muista tietojen antamiseen liittyvistä hallinnollisista seuraamuksista säädetään muualla laissa.

23 §

Myöhästymismaksun määrä

Myöhästymismaksun määrä on kolme euroa jokaiselta 22 §:n 1 momentissa säädettyä kalenteripäivää seuraavalta päivältä ilmoittamisajankohtaan saakka, kuitenkin enintään 135 euroa. Jos tiedot ilmoitetaan yli 45 kalenteripäivää 22 §:n 1 momentissa säädetyn määräpäivän jälkeen, myöhästymismaksun määrä on kuitenkin edellä mainittu määrä lisättynä yhdellä prosentilla myöhässä ilmoitetun veronalaisen suorituksen tai sitä suuremman myöhässä ilmoitetun eläkkeen perusteena olevan työansion määrästä.

Kalenterikuukaudelta annettavien tietojen oikaisun johdosta määrättävän myöhästymismaksun määrä on yksi prosentti 1 momentin mukaisesta myöhässä ilmoitetusta määrästä. Jos tietoja oikaistaan enintään 45 päivää 22 §:n 1 momentissa säädetyn päivän jälkeen, myöhästymismaksua ei kuitenkaan määrätä.

Myöhässä ilmoitetun määrän perusteella määräytyvää myöhästymismaksua määrätään enintään 15 000 euroa kalenterikuukaudelta.

Myöhässä ilmoitetun määrän perusteella määräytyvää myöhästymismaksua oikaistaan, jos liikaa ilmoitettu määrä oikaistaan vastaamaan todellista määrää.

24 §

Tulotietojärjestelmän käytön vaikutukset suorituksen maksajan ja tulonsaajan velvollisuuksiin

Suorituksen maksaja ei ole velvollinen antamaan tulorekisteriin talletettuja 6 ja 7 §:ssä tarkoitettuja tietoja tiedon käyttäjille muutoin kuin tässä laissa säädetyllä tavalla. Tiedon käyttäjällä on oikeus pyytää suorituksen maksajalta tulorekisteristä puuttuvia tietoja tai tulorekisterin tietoja täydentäviä selvityksiä siten kuin ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuudesta muualla

laissa säädetään. Viranomaisen tai muun tahon suorittamaa tarkastusta varten esitettävästä aineistosta säädetään muualla laissa.

Tulotietojärjestelmän käyttö ei vaikuta suorituksen maksajan muiden lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseen eikä tulonsaajan lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseen.

Jos Tulorekisteriyksikölle annetut tiedot ovat tuhoutuneet, on ne annettava uudelleen. Verohallinto voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoittamisvelvollisuuden uudelleen täyttämisestä.

25 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen tietojen osalta niihin suorituksiin, joiden maksupäivä on 1 päivänä tammikuuta 2019 tai sen jälkeen, sekä niihin muuna kuin rahana annettuihin etuihin, jotka on annettu 1 päivänä tammikuuta 2019 tai sen jälkeen. Takaisin perittyjen suoritusten osalta 6 §:n 2 momentin 16 kohtaa sovelletaan niihin takaisinmaksuihin, jotka on suoritettu 1 päivänä tammikuuta 2019 tai sen jälkeen. Tietoihin, jotka koskevat ennen 1 päivää tammikuuta 2019 maksettuja suorituksia, annettuja etuja tai suoritettuja takaisinmaksuja, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tulorekisterin tietoja luovutetaan 13 §:n 1—8 ja 17 kohdassa tarkoitetuille tiedon käyttäjille 1 päivästä tammikuuta 2019, 9—16 ja 18—24 kohdassa tarkoitetuille tiedon käyttäjille 1 päivästä tammikuuta 2020 sekä 25 kohdassa tarkoitetulle tiedon käyttäjälle 1 päivästä tammikuuta 2021.

Myöhästymismaksua määrätään ennen 1 päivää tammikuuta 2020 annettujen tietojen perusteella vain, jos laiminlyönti osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta velvollisuudesta ilmoittaa tietoja tulorekisteriin.

Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmän ensimmäinen toimikausi päättyy 31 päivänä joulukuuta 2022.

Tulotietojärjestelmää voidaan 2 momentin estämättä pitää eri suorituksen maksajia ja tiedon käyttäjiä edustavan kohderyhmän koekäytössä.

2.

Laki

Verohallinnosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1208/2010, seuraavasti:

4 §

Yksiköt

— —

Veronsaajien oikeudenvalvontayksiköstä säädetään 24 §:ssä. Harmaan talouden selvitysyksiköstä säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010). Tulorekisteriyksiköstä säädetään tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (/).

— —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 15 a §:n 1 ja 2 momentti sekä 22 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 15 a §:n 1 ja 2 momentti laissa 520/2010 ja 22 a §:n 1 momentti laissa 772/2016, sekä

lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 1745/2009, 520/2010, 1498/2011, 773/2012 ja 452/2016, uusi 14 momentti, 22 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 520/2010 ja 363/2013, uusi 6 momentti ja 22 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 363/2013, 452/2016 ja 772/2016, uusi 8 momentti seuraavasti:

15 a §

Ulkomaisen työnantajan tiedonantovelvollisuus

Ulkomaisen työnantajan on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot tuloverolain 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetun vuokratun työntekijän työskentelyn arvioidusta kestosta ja työn teettäjästä sekä 15 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksetusta palkasta, jos kansainvälinen sopimus ei estä veron perimistä työntekijän palkasta.

Ulkomaisen työnantajan on toimitettava Verohallinnolle 15 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksamastaan muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta palkasta silloin, kun palkansaaja jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan.

— —

17 §

Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus

— —

Eläkelaitoksen on annettava Verohallinnolle tulotietojärjestelmästä annetun lain (/) 22 ja 23 §:ssä tarkoitetun myöhästymismaksun määräämistä varten tarpeellinen tieto eläkkeen perusteena olevasta työansiosta.

22 §

Tietojen antamista koskevat erityissäännökset

— —

Siltä osin kuin tässä luvussa tarkoitetut tiedot on tulotietojärjestelmästä annetun lain 6 ja 8 §:n nojalla talletettava tulorekisteriin, tietojen antamiseen sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään. Tiedot katsotaan annetuiksi Verohallinnolle silloin, kun ne on annettu Tulorekisteriyksikölle.

22 a §

Laiminlyöntimaksu

Tiedonantovelvolliselle voidaan määrätä enintään 2 000 euron suuruinen laiminlyöntimaksu, jos:

1) tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi annettavassa ilmoituksessa, muussa tiedossa tai asiakirjassa on vähäinen puutteellisuus tai virhe eikä tiedonantovelvollinen ole noudattanut todistettavasti lähetettyä kehotusta sen korjaamiseksi;

2) tiedonantovelvollinen on ilman pätevää syytä antanut ilmoituksen, tiedon tai asiakirjan myöhässä; taikka

3) tiedonantovelvollinen on antanut tiedot muulla tavalla kuin laissa säädetään tai Verohallinto määrää.

— —

Edellä 22 §:n 6 momentissa tarkoitetuille tulorekisteriin talletettaville tiedoille määrättävästä myöhästymismaksusta säädetään tulotietojärjestelmästä annetussa laissa. Tämän pykälän mukaista laiminlyöntimaksua ei määrätä, jos tiedon antamisesta myöhässä on määrätty mainitussa laissa tarkoitettu myöhästymismaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran kalenterivuodelta 2019 ilmoitettaviin tietoihin.

4.

Laki

oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 15 §:n 6 momentti, 16 §, 19 §:n otsikko, 23 §:n 2 momentti, 29 §:n 3 momentti ja 43 §:n 3 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 17 a §, 19 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 25 a § ja 35 §:ään uusi 8 momentti seuraavasti:

15 §

Verokauden muuttuminen edellytysten puuttuessa

— —

Verohallinto voi määrätä, että sellaisen arvonlisäverotuksessa verovelvollisen tai suorituksen maksajan, joka olennaisesti laiminlyö tai jonka voidaan ennakkoperintälain 26 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tai muulla vastaavalla perusteella olettaa olennaisesti laiminlyövän ennakkoperintälain 26 §:n 2 momentissa tarkoitetut velvollisuutensa verotuksessa taikka tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (/) säädetyt velvollisuudet, verokautena pidetään kalenterivuoden tai neljänneskalenterivuoden sijasta kalenterikuukautta kyseisen kalenterivuoden alusta.

16 §

Velvollisuus antaa veroilmoitus tai muu ilmoitus

Verovelvollisen on annettava kultakin verokaudelta veroa koskevat tiedot Verohallinnon vahvistamalla veroilmoituksella. Siltä osin kuin verokauden veroa koskevat tiedot on tulotietojärjestelmästä annetun lain 6 §:n nojalla talletettava tulorekisteriin, tietojen antamiseen sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään. Verohallinto muodostaa näin annetuista tiedoista verokaudelta veroa koskevat tiedot.

Verohallinto antaa tarkemmat määräykset annettavista tiedoista. Verohallinto voi antaa ilmoittamisvelvollisuutta rajoittavia määräyksiä silloin, kun ilmoittamisvelvollisuus on verovalvonnallisesti ilmeisen tarpeetonta.

17 a §

Verohallinnon muodostaman tiedon määräpäivä

Verohallinto muodostaa 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tulorekisteriin talletetuista tiedoista verokaudelta veroa koskevat tiedot viimeistään 17 §:n 1 momentissa tai 22 §:n 1 momentissa säädettynä määräpäivänä. Lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua verokautta soveltavan suorituksen maksajan tallettamista tiedoista muodostetaan verokaudelta veroa koskevat tiedot viimeistään 17 §:n 2 momentissa säädettynä määräpäivänä.

19 §

Veroilmoituksen tai muun ilmoituksen antamisajankohta

— —

Edellä 16 §:n 1 momentissa tarkoitetut tulorekisteriin talletetut tiedot katsotaan annetuiksi Verohallinnolle silloin, kun ne on annettu Tulorekisteriyksikölle.

23 §

Toiminnan keskeytyminen

— —

Jos säännöllisesti palkkaa maksava työnantaja ei ole maksanut palkkaa tai muuta suoritusta, myös tällöin on annettava verokauden veroa koskevat tiedot.

— —

25 a §

Muussa ilmoituksessa olevan virheen korjaaminen

Edellä 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tulorekisteriin talletetuissa tiedoissa oleva virhe korjataan noudattaen, mitä tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetään. Verohallinto muodostaa annetuista tiedoista verokaudelta veroa koskevan korjatun tiedon. Verovelvollisen on korjattava virhe kolmen vuoden kuluessa 4 §:ssä säädetystä ajankohdasta.

Verohallinto antaa tarkemmat määräykset verokauden veroa koskevan korjatun tiedon muodostamisesta.

29 §

Sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus

— —

Työnantajan on annettava Verohallinnolle työnantajan sairausvakuutusmaksua koskevat tiedot.

— —

35 §

Myöhästymismaksu

— —

Edellä 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuille tulorekisteriin talletettaville tiedoille määrättävästä myöhästymismaksusta säädetään tulotietojärjestelmästä annetussa laissa.

43 §

Veron määrääminen arvioimalla

— —

Jos verovelvollinen antaa veroilmoituksen tai 16 §:n 1 momentissa tarkoitetut tulorekisteriin talletettavat tiedot sen jälkeen, kun verokauden vero on määrätty arvioimalla, Verohallinto voi

poistaa päätöksen. Veroilmoitusta tai muuta ilmoitusta pidetään tällöin myöhässä annettuna ilmoituksena.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran ennakonpidätyksen, lähdeveron ja työnantajan sairausvakuutusmaksun ilmoittamiseen lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen alkavasta verokaudesta lähtien.

———

5.

Laki

työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain (771/2016) 9 §:n 3 momentti seuraavasti:

9 §

Työnantajan sairausvakuutusmaksun palauttaminen

— —

Sairausvakuutusmaksun palauttamiseen sovelletaan, mitä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 25 a §:ssä säädetään virheen korjaamisesta. Työnantaja voi oikaista maksamaansa työnantajan sairausvakuutusmaksua myös vähentämällä liikaa maksetun määrän samalta kalenterivuodelta maksettavasta työnantajan sairausvakuutusmaksusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran sairausvakuutusmaksun ilmoittamiseen lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen alkavasta verokaudesta lähtien.

Helsingissä 5 päivänä lokakuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

Liite
Rinnakkaistekstit

2.

Laki

Verohallinnosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1208/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 §	4 §
Yksiköt	*Yksiköt*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Veronsaajien oikeudenvalvontayksiköstä säädetään 24 §:ssä. Harmaan talouden selvitysyksiköstä säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010).	Veronsaajien oikeudenvalvontayksiköstä säädetään 24 §:ssä. Harmaan talouden selvitysyksiköstä säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010). *Tulorekisteriyksiköstä säädetään tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (/).*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

3.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 15 a §:n 1 ja 2 momentti sekä 22 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 15 a §:n 1 ja 2 momentti laissa 520/2010 ja 22 a §:n 1 momentti laissa 772/2016, sekä

lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 1745/2009, 520/2010, 1498/2011, 773/2012 ja 452/2016, uusi 14 momentti, 22 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 520/2010 ja 363/2013, uusi 6 momentti ja 22 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 363/2013, 452/2016 ja 772/2016, uusi 8 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
15 a §	15 a §
Ulkomaisen työnantajan tiedonantovelvollisuus	*Ulkomaisen työnantajan tiedonantovelvollisuus*
Ulkomaisen työnantajan on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot tuloverolain 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetun vuokratun työntekijän työskentelyn arvioidusta kestosta ja palkan määrästä sekä työn teettäjästä, jos kansainvälinen sopimus ei estä veron perimistä työntekijän palkasta. *Tiedot on toimitettava työskentelyn aloittamista seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä.*	Ulkomaisen työnantajan on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot tuloverolain 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetun vuokratun työntekijän työskentelyn arvioidusta kestosta ja työn teettäjästä sekä *15 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksetusta palkasta,* jos kansainvälinen sopimus ei estä veron perimistä työntekijän palkasta.
Ulkomaisen työnantajan on *vuosittain* toimitettava Verohallinnolle 15 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksamastaan:	Ulkomaisen työnantajan on toimitettava Verohallinnolle 15 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksamastaan muusta kuin *1 momentissa* tarkoitetusta palkasta silloin, kun palkansaaja jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan.
1) tuloverolain 10 §:n 4 c kohdassa tarkoitetusta palkasta, jos kansainvälinen sopimus ei estä veron perimistä palkasta;	
2) muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta palkasta silloin, kun palkansaaja jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan.	

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
17 §	17 §
Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus	*Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Eläkelaitoksen on annettava Verohallinnolle tulotietojärjestelmästä annetun lain (/) 22 ja 23 §:ssä tarkoitetun myöhästymismaksun määräämistä varten tarpeellinen tieto eläkkeen perusteena olevasta työansiosta.
22 §	22 §
Tietojen antamista koskevat erityissäännökset	*Tietojen antamista koskevat erityissäännökset*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Siltä osin kuin tässä luvussa tarkoitetut tiedot on tulotietojärjestelmästä annetun lain 6 ja 8 §:n nojalla talletettava tulorekisteriin, tietojen antamiseen sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään. Tiedot katsotaan annetuiksi Verohallinnolle silloin, kun ne on annettu Tulorekisteriyksikölle.
22 a §	22 a §
Laiminlyöntimaksu	*Laiminlyöntimaksu*
Tiedonantovelvolliselle voidaan määrätä enintään 2 000 euron suuruinen laiminlyöntimaksu, jos: 1) tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi annettavassa ilmoituksessa, muussa tiedossa tai asiakirjassa on vähäinen puutteellisuus tai virhe eikä tiedonantovelvollinen ole noudattanut todistettavasti lähetettyä kehotusta sen korjaamiseksi; 2) tiedonantovelvollinen on ilman pätevää syytä antanut ilmoituksen, tiedon tai asiakirjan myöhässä; taikka 3) tiedonantovelvollinen on antanut tiedot muulla tavalla kuin Verohallinto on määrännyt.	Tiedonantovelvolliselle voidaan määrätä enintään 2 000 euron suuruinen laiminlyöntimaksu, jos: 1) tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi annettavassa ilmoituksessa, muussa tiedossa tai asiakirjassa on vähäinen puutteellisuus tai virhe eikä tiedonantovelvollinen ole noudattanut todistettavasti lähetettyä kehotusta sen korjaamiseksi; 2) tiedonantovelvollinen on ilman pätevää syytä antanut ilmoituksen, tiedon tai asiakirjan myöhässä; taikka 3) tiedonantovelvollinen on antanut tiedot muulla tavalla kuin *laissa säädetään tai* Verohallinto määrää.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Edellä 22 §:n 6 momentissa tarkoitetuille tulorekisteriin talletettaville tiedoille määrättävästä myöhästymismaksusta säädetään tu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lotietojärjestelmästä annetussa la ei määrätä, jos tiedon antamisesta myöhässä on määrätty mainitussa laissa tarkoitettu myöhästymismaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran kalenterivuodelta 2019 ilmoitettaviin tietoihin.

4.

Laki

oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 15 §:n 6 momentti, 16 §, 19 §:n otsikko, 23 §:n 2 momentti, 29 §:n 3 momentti ja 43 §:n 3 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 17 a §, 19 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 25 a § ja 35 §:ään uusi 8 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

15 §

Verokauden muuttuminen edellytysten puuttuessa

— — — — — — — — — — — — — — —

Verohallinto voi määrätä, että sellaisen arvonlisäverotuksessa verovelvollisen tai suorituksen maksajan, joka olennaisesti laiminlyö tai jonka voidaan ennakkoperintälain 26 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tai muulla vastaavalla perusteella olettaa olennaisesti laiminlyövän ennakkoperintälain 26 §:n 2 momentissa tarkoitetut velvollisuutensa verotuksessa, verokautena pidetään kalenterivuoden tai neljänneskalenterivuoden sijasta kalenterikuukautta kyseisen kalenterivuoden alusta.

Ehdotus

15 §

Verokauden muuttuminen edellytysten puuttuessa

— — — — — — — — — — — — — — —

Verohallinto voi määrätä, että sellaisen arvonlisäverotuksessa verovelvollisen tai suorituksen maksajan, joka olennaisesti laiminlyö tai jonka voidaan ennakkoperintälain 26 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tai muulla vastaavalla perusteella olettaa olennaisesti laiminlyövän ennakkoperintälain 26 §:n 2 momentissa tarkoitetut velvollisuutensa verotuksessa *taikka tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (/) säädetyt velvollisuudet*, verokautena pidetään kalenterivuoden tai neljänneskalenterivuoden sijasta kalenterikuukautta kyseisen kalenterivuoden alusta.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
16 §	16 §
Velvollisuus antaa veroilmoitus	*Velvollisuus antaa veroilmoitus tai muu ilmoitus*
Verovelvollisen on annettava kultakin verokaudelta veroa koskevat tiedot Verohallinnon vahvistamalla veroilmoituksella.	Verovelvollisen on annettava kultakin verokaudelta veroa koskevat tiedot Verohallinnon vahvistamalla veroilmoituksella. *Siltä osin kuin verokauden veroa koskevat tiedot on tulotietojärjestelmästä annetun lain 6 §:n nojalla talletettava tulorekisteriin, tietojen antamiseen sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään. Verohallinto muodostaa näin annetuista tiedoista verokaudelta veroa koskevat tiedot.*
Verohallinto voi antaa ilmoittamisvelvollisuutta rajoittavia määräyksiä silloin, kun ilmoittamisvelvollisuus on verovalvonnallisesti ilmeisen tarpeetonta.	*Verohallinto antaa tarkemmat määräykset annettavista tiedoista.* Verohallinto voi antaa ilmoittamisvelvollisuutta rajoittavia määräyksiä silloin, kun ilmoittamisvelvollisuus on verovalvonnallisesti ilmeisen tarpeetonta.
	17 a §
	Verohallinnon muodostaman tiedon määräpäivä
	Verohallinto muodostaa 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tulorekisteriin talletetuista tiedoista verokaudelta veroa koskevat tiedot viimeistään 17 §:n 1 momentissa tai 22 §:n 1 momentissa säädettynä määräpäivänä. Lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua verokautta soveltavan suorituksen maksajan tallettamista tiedoista muodostetaan verokaudelta veroa koskevat tiedot viimeistään 17 §:n 2 momentissa säädettynä määräpäivänä.
19 §	19 §
Veroilmoituksen antamisajankohta	*Veroilmoituksen **tai muun ilmoituksen** antamisajankohta*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Edellä 16 §:n 1 momentissa tarkoitetut tulorekisteriin talletetut tiedot katsotaan annetuiksi Verohallinnolle silloin, kun ne on annettu Tulorekisteriyksikölle.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
23 §	23 §
Toiminnan keskeytyminen	*Toiminnan keskeytyminen*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Jos säännöllisesti palkkaa maksava työnantaja ei ole maksanut palkkaa tai muuta suoritusta, myös tällöin on annettava veroilmoitus.	Jos säännöllisesti palkkaa maksava työnantaja ei ole maksanut palkkaa tai muuta suoritusta, myös tällöin on annettava *verokauden veroa koskevat tiedot.*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	25 a §
	Muussa ilmoituksessa olevan virheen korjaaminen
	Edellä 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tulorekisteriin talletetuissa tiedoissa oleva virhe korjataan noudattaen, mitä tulotietojärjestelmästä annetussa laissa säädetään. Verohallinto muodostaa annetuista tiedoista verokaudelta veroa koskevan korjatun tiedon. Verovelvollisen on korjattava virhe kolmen vuoden kuluessa 4 §:ssä säädetystä ajankohdasta.
	Verohallinto antaa tarkemmat määräykset verokauden veroa koskevan korjatun tiedon muodostamisesta.
29 §	29 §
Sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus	*Sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Työnantajan on annettava Verohallinnolle *vuosittain* työnantajan sairausvakuutusmaksua koskevat tiedot.	Työnantajan on annettava Verohallinnolle työnantajan sairausvakuutusmaksua koskevat tiedot.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
35 §	35 §
Myöhästymismaksu	*Myöhästymismaksu*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	Edellä 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuille tulorekisteriin talletettaville tiedoille määrättävästä myöhästymismaksusta säädetään tulotietojärjestelmästä annetussa laissa.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
43 §	43 §
Veron määrääminen arvioimalla	*Veron määrääminen arvioimalla*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Jos verovelvollinen antaa veroilmoituksen sen jälkeen, kun verokauden vero on määrätty arvioimalla, Verohallinto voi poistaa päätöksen. Veroilmoitusta pidetään tällöin myöhässä annettuna *vero*ilmoituksena.	Jos verovelvollinen antaa veroilmoituksen *tai 16 §:n 1 momentissa tarkoitetut tulorekisteriin talletettavat tiedot* sen jälkeen, kun verokauden vero on määrätty arvioimalla, Verohallinto voi poistaa päätöksen. Veroilmoitusta *tai muuta ilmoitusta* pidetään tällöin myöhässä annettuna ilmoituksena.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	———
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran ennakonpidätyksen, lähdeveron ja työnantajan sairausvakuutusmaksun ilmoittamiseen lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen alkavasta verokaudesta lähtien.
	———

5.

Laki

työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain (771/2016) 9 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
9 §	9 §
Työnantajan sairausvakuutusmaksun palauttaminen	*Työnantajan sairausvakuutusmaksun palauttaminen*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Sairausvakuutusmaksun palauttamiseen sovelletaan, mitä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 25 §:ssä säädetään virheen korjaamisesta. Työnantaja voi oikaista maksamaansa työnantajan sairausvakuutusmaksua myös vähentämällä liikaa maksetun määrän samalta kalenterivuodelta	Sairausvakuutusmaksun palauttamiseen sovelletaan, mitä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain *25 a §:ssä* säädetään virheen korjaamisesta. Työnantaja voi oikaista maksamaansa työnantajan sairausvakuutusmaksua myös vähentämällä liikaa maksetun määrän samalta kalenterivuodelta

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
maksettavasta työnantajan sairausvakuutusmaksusta.	maksettavasta työnantajan sairausvakuutusmaksusta. ——— *Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .* *Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran sairausvakuutusmaksun ilmoittamiseen lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen alkavasta verokaudesta lähtien.* ———